

CEZAR BOLLIAC

SCRIERI

**MEDITAȚII
POEZII**

Ediție, note și bibliografie de
ANDREI RUSU

Prefală tic
MIRCEA SCARLAT

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI -- 1983

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva

PREFAȚA

Plasat, printr-un evasiunanim consens, în raftul al doilea al Bibliotecii (termenul este folosit aici în accepțiunea de alegere iar nu de depozit de cărți), Cezar Bolliac este mult mai des citat deoît citit. Lucrul este dovedit și de raritatea editărilor, ca și de cea a studiilor mai ample care i s-au dedicat.

„Ascendentul” numelui asupra operei se explică, parțial, prin caducitatea evidentă a exact laturilor care au fost cel mai adesea amintite : poezia, și studiile de arheologie. Poezia i-a fost umbrită de cea a unor contemporani de talia lui Grigore Alexandrescu sau Ion Ilie Rădulescu, iar studiile de arheologie l-au incitat pe Alexandru Odobescu la scrierea răsunătorului pamflet *Fumuri arheologice scornite din hilele prehistorice de un om care nu iumează*, capodoperă a literaturii satirice românești... Se știe că același Bolliac îl va incita, în mod similar, pe Ion Luca Caragiale. Vom avea prilejul să vedem că „provocările” acestea repetate s-au datorat faptului că Bolliac a fost unui din reprezentanții tipici ai generației sale, gesturile, atitudinile și scrierile lui fiind simptomatice pentru o întreagă mentalitate de grup. Importanța lui istorică poate fi percepută în toată complexitatea ei numai printr-o abordare *globală* a personalității creatoare.

Uneori, însă, a face elogiul ansamblului ecbivalează cu un „verdict” negativ asupra aspectelor particulare ale operei. De aceea, în cazul lui Bolliac, sîntem datori să arătăm că există două aspecte ale operei sale — pamfletul în proză și teoria poeziei — prin care scriitorul rămîne unul dintre reperele de neocolit din istoria literaturii române. Dacă ar fi scris numai două texte

(*Mozaicul social și Răspuns la articolul „Poezie”*) și tot ar fi durat în istoria literaturii naționale. I-a fost dat să se risipească însă, în mod fecund, e drept, dar sterilizator, dind impresia superficialității, sporită de cultivare, ni insistență a obiectivării Efemerului în scris: gazetăria. Bolliar este tocmai prin aceasta un reprezentant tipic al generației sale, al cărei destin a fost parcă arderea uci miuentă, nimicitoare. Mistuirea fizici a Băl-«eseului și cea intelectuală a Lui Holinteanu sînt polii acestei combustii urieșești de energii puse în joc de generația care avea să rupă definitiv cu letargia fanariotă, punînd bazele României moderne. Tar făptui că cei care — precum IJoiliar — au atins bătrînețea fizică nu fost vehement contestați de contemporanii mai tineri a lost, într-un fel, iipera... lor. Căci tocmai ei fuseseră dinamizai/rit oi-gajism'ihii nrtitmal ; revolok'ndrfj fiisese .iti! de profundă incit, singur, prestigiul de „anteluptător” ILU mai era suficient spre a te impune în fata unor fii (spirituali] din speța lui Titu Maiorescu.

Așadar, ceea ce-l definește, privit în ansamblul activității sale, pe Bolliac, este demonul mistuirii permanente (mistuire fecundă, căci și erorile lui — incit'inte — au fost, poate, necesare) și caracterul reprezentativ al operei. Antologia de fată este sindici în așa fel incit, lingă reușitele de netăgăduit ale autorului (*Mozaicul social* și articolele despice poezie), să ofere o imagine de ansamblu asupra personalității multilaterale a intelectualului patruzeciuptist.

Capodopera necontestată a lui Cezar Bolliac este *Mozaicul social*, publicat în IflăS Punctul de potuire unul extraliterar : discuțiile pu."tate atunci în jun.u prevederilor constituționale, *liegulamtoitul organic* își dovedise din plin inalecvarea la realitățile românești, iar noua constituție, în curs de elaborare, avea prea mult puncte discutabile. Ceea ce-l preocupă pe Bolliac în acest articol este împărțirea societății în (lase clar delimitate (șaptesprezece!). Militînd pentru unirea iar nu pentru dezbinarea locuitorilor țării, Bolliac se opune cu vohementd acestei divizări, îti care vodca premiza unor viitoare opresiuni (nu întînplător >a pus în fruntea pamfletului un motto din E. Dn-

' În două miniere succesive alo ziarului „Naționalul” : 73 (21 august) și 74 (23 august).

clerc, încheiat cu afirmația categorică : „Cine 'Ave clase zice opresiune, privilegiu, coaliiie de egoisme”).

Demonstrația politică și-a avut importanța cunoscută în anii tulburi dinaintea creerii statului unitar român. Ea ar fi rămas interesantă numai pentru exegeții istoriei sociale, dacă Cezar Bolliac nu ar fi scris, practic, literatură satirică de cea mai bună calitate.

Efectul urmărit este realizat cu o subtilitate extraordinară, Bolliac hiepînd, aparent, un studiu de psihologie colectivă sau de sociologie, în nici un caz un articol politic. După o frază inaugurală categorică, menită a soca („Țara Românească a fost totdeauna o Iară -c- a diferit de toate celelalte țări din lume”), sînt subliniate, cu aparentă obiectivitate de geograf și de meteorolog, vacielatea reliefului și marile fluctuații de temperatură. Obiectivitatea este, evident, mimată, exagerarea fiind deliberată („eînd plouă cu lunile pină și broaște și pești, eînd usucă apoi pamiritul pîră Mibt rădăcina plantelor ; [...] suflă tot într-un timp și cu austrul .și cu crivățul și bate lumea eu pietre ca pumnul din senin”), spre a se putea trage concluzia — necesară în logica internă a pamfletului — că Țara Românească are „o climă sehimbătofire, dar proprie, ””e nu se aseamănă cu a nici unei alie țări”.

Așa luni în epopeile homerice zeii erau cuprinși de patimile muritorilor. în *Mozaicul social* clima și relieful „participă”, causal, la viața poporului, menite fiind a motiva (în scop evident ironic) ciudățenia unor comportamente umane mult prea greu de înțeles. Argumentarea Pii Bolliac se desfășoară după o seducătoare logica a ironiei: „Pi în influința astei clime extraordinare, T.r-H Romanească p.-oduce, atil în regniul inirg.inie al n.-ituri, cit si ir, regniul organic, spetii și varietăți <c nu le uinîdă nici o ahă țară”. Concluzia aceasta vine firesc, la capătul considerațiilor despre relief și climă, autorul parodiînd cu exemplară subtilitate maniera cercetătorilor de orientare pozitivistă ; și o face exact în vremea eînd această tendință era în cea mai mare vogă !

Pentru a spori efectul scontat, Bolliac niifriLic și la alte „concluzii” (tonte tendențioase ') de tipul celei mai sus citate și care, împreună cu aceea, constituie premisele pamfletului politic propriu-zis : „Natura este atît de minunată în legile ei. incit, cînd pune un sigiliu pe un țărSm, orice se va produce pe acel tă-

rîm, tot o să so raporteze, atit In fizic cit și in moral, la sigiliul ce a pus ea tărîmului aceluia".

Subtilitatea pamfletarului se vede și in modul în care amină abordarea subiectului ce-l preocupă. „Sigiliul” naturii este semnalat întii în „caracterul național” („expresia ăstui tărîm atit de variat și a climei salt' atît de schimbătoare este cliiar caracterul național al romanului, pe care nu-l poli semui cu a! nici unei aKe nații”), apoi in organizarea socială („pînă și societatea acestei țari a trebui să se formeze leit pe același lip”), pentru a se ajunge la ceea ce-l interesa, d- fapt, pe autor : „plnă șt chiar politica și diplomația a trebuit să păstreze totdeauna astei țări stilul fatalului sigiliu ce i-a impliual natura

Se obscrvă le-nc- ră ironia se manifestă aici tocmai prin crearea unei... „fatalități”. în plus, remarcabil este modul în care scriitorul *se menține* in registrul ironic. Subtilitatea ironiei se alătură vervei pamfletare, duoînd la apariția unor pagini oare pot figura în orice antologie, oricit de reslrînsă, a umorului românesc.

Pamfletul are trei părți reî-itiv distincte, prima si ultima (cele care constituie partea propriu-zis pamfletară, eu valoare pur literară) fiind menite a face convingătoare demonstrația din partea mediană, unde se discută statutul fiecărei clase socialo.

După ee analizează cele șaptesprezece „părțicele” din care •?ste compus ..mozaicul social al Ț.lrei Românești-, Bolliac observă — mimiitd aceeași metodă pozitivistă <lin partea ivitroductivă : „Astfel inegalitățile sociali in țara noastră fură călcate pe inegalitățile tărîmului ; astfel caracterul național se formă pu aceste inegalități, astfel moralul se modelă pe fizic”, Avem, în finalul acestui citat, cea mai clară parodie a teoriilor deterministe foarte la modă în Franța acelor ani.

Problematica anunțată în titlu fiind, practic, epuizată, articolul s-ar fi putut încheia oiri Numai în cazul in care autorul si-ar fi propus un scop exclusiv politic însă ! Intenționalitatea literară este dovedită de faptul eă articolul se continuă pe eiteva pagini de curată literatură satirică.

Mimînd în rontinucre seriozitatea savantului care vrea să-și verifice o teorie, BolPac deschide un nou drum discuției ; ..Să vedem acum daca ast sigiliu fata) al naturii se reflectă pe toate fețele pe îndoiturile societate: noastre — în viața publică, în viața privată, în viața irjtimă”. Și astfel, ceea ce părea un scop (discutarea prevederilor constituționale privitoare la clasele sociale) de-

vine un pretext pentru scrierea unor spumoase pasaje satirice : „în proporția orașului București, nu este nici un alt oraș In Europa care să aibă aparența unei așa mari activități ; va fi maro lucru însă daca doi la sulă din asii indivizi ce furnică pe Podul M'iKușoaiiei în trăsuri, călări și pe jos, merg la vreo treabă. Nl-eairi in Sume nu poate fi luata petrecerea drept treabă serioasă și treaba serioasă drept petrecere ca aici. CînJ. unii dorm, alții mănîncă, alții ies la piimbjre pentru potlă de mîncare, alții la plimbare pentru digestie, alții la plimbare sculați de pe %'.nnn”.

Pasajul în cm'e Bolliac atinse apogeul talantului in materie de literatură satirică se releră la programul instituțiilor publice : „eind o cancelarie lucrează, cealaltă nu s-a deschis încă, cealaltă a-a și închis. Dacă capul unui departament a învățat în Frânți, mănîncă la șase ore, vine la cancelarie la două ore și toți subalternii, toți cîți au afaceri la acel departament trebuie să-și reguleze timpul după cum și la regulat ministrul ; daca, după cîteva tuni, vine la acel departament un ministu o care a învățat în germania, el mănîncă la două ore, vine la minister la unsprezece, și toți subalternii, toți citi au afaceri la a^el departament au să-si reguleze timpul după cum și l-a regulat ministrul ; daca ;r.inistru n-a învățat nicăieri, mănîncă eind i se face foame, vine la departament eind i se urăște arasă. și toți subalternii, toți clți «in afaceri la acel departament au să plodească mișcăriile ministrului acasă la el si să profite de momentele favorabile”

Verva pamfletară se dovedește extraordinară si subtilitatea autorului In gradarea efectelor e^te remarcabilă. Cu același s.ir-casm este prezentată utilizarea nefirească a oamenilor : „Ne vine un tînăr care a învățat matematicilo — e bun de procuror la Pivan.

A ieșit un militar din miliție — e bun de judecător la Co-
\mr.rciu.

Ne-a venit un pictor — e bun de polițar”.

Exemplele de fapte aberante abundă în *Mozaicul social*, ..catalogarea” lor fiind făcută de autor cu o vădită voluptate îmbinată cu ciudă ; o ciudă chinuitoare, pentru că Boiliac nu vede ntr-o posibilitate de ieșire din situația pe race o prezintă Multă tristețe străbate dintre rîndurile fcestui spumos pamflet I CSei nu mai e nimic de rîs într-o frază ca aceasta : „Noi facem legi ea să nu se ție, facem școli ca să nu se poată învăța într-însele, facem tot ce nu voim să fie”. Fraza e cu atît mai interesantă cu

cit a fost rostită exact în perioada în care se puneau bazele noilor instituții, a căror inadecvare la realitățile românești o va critica atât de vehement Tihu Maioreșcu — ideolog pe care autorul *Mozaicului social* îl precede spectaculos în ceea ce privește denunțarea „formelor fără fond”.

Finalul pamfletului dovedește o dată în plus desăvârșita logică internă a „demonstrației”. Bolliac revine la „sigiliul naturii”, de care vorbise în partea inaugurală, expunând generalizarea pe care paginile precedente aveau menirea s-o facă, pe cât posibil, convingătoare : „Anomalia țărîmului se reflectă în toate : în caracterul național, în legi, în obiceiuri, în moravuri, în opinii”. În ultima frază, i se mulțumește (malițios !) Celui de sus că, prin noua instituție, nu s-a îndepărtat „fatalitatea”...

În istoria pamfletului românesc, *Mozaicul social* ocupă un loc de prim rang, înscriindu-se într-o tradiție veche, înnobilită Prin opere remarcabile încă din suta a șaptesprezecea, fiind autori prestigioși ilustraseră pamfletul religios (Varlaam, *Răspunsul împotriva Catehismului calvinele*) și laie (Miron Costin, *neamul moldovenilor*).

Remarcabilă în căzu! lui Bolliac este autonomizarea artistică a textului, ceea ce face ea acesta să-i atragă în primul rînd pe literați. Insist asupra acestei autonomizări, deoarece ea este. „De cit de rară, pe atât de surprinzătoare la un autor ce avea o înțelegere utilitaristă asupra artei, în ansamblul operei lui Bolliac, *Mozaicul social* constituie o fericită excepție. Căci autorul n-a mai reușit, în publicistica-i politică (la care, din această cauză, ne vom referi în altă secțiune a acestei prefețe), o „performanță” asemănătoare : să se ridice deasupra accidentului istoric ce a generat atitudinea polemică și să creeze o operă caoliilă a atrage mereu, „peste mode și timp”, pe degustătorii de literatură. În cadrul operei lui Bolliac, *Mozaicul social* ocupă un lor similar celui în care se plasează *Sburatorul* în opera lui Heliade : este o creație de excepție, în care talentul scriitoricesc s-a cristalizat asemenea lacrimilor de chihlimbar pe care, în momente și condiții privilegiate, natura este capabilă să le producă din rășină c.bișnuilă.

Mozaicul social este convingător în privința vocației de polemist a autorului ; aceeași înzestrare a dus și la conturarea

ideilor sale despre poezie, atât de importante în devenirea gândirii estetice românești.

La originile criticii literare românești s'au obiectiile (uneori răspunsurile) particulare. Cel mai interesant — pentru că se ridică la discutarea unor principii — este, în faza de pionierat, răspunsul lui Bolliac la un articol semnat de Heliade¹. Comenindu-l eiogios pe Bolliac (pe care îl apăra de acuzația unui alt comentator !), Heliade își încheie articolul — apoteotic, în intenție — cu un citat din Boileau. Răspunsul lui Bolliac, neașteptat polemic, duce la apariția primului articol important de doctrină poetică publicat la noi: *Himpuns la articolul „Poezie”*.

Opunîndu-i lui Boileau pe Victor Hugo, Bolliac redactează, practic, un adevărat „manifest” literar. Doctrinarul elasicismului este blamat într-un stil care amintește ostentația partizanilor romantismului galic : „Ara urmat și eu acelui păcătos poet, și [...] repetînd aforisme ale acestui famos versificator — ce s-a v.-ă nu știu pentru ce și poet —, am aruncat în foc fără milă o mulțime de schițe, craionări, ebosuri ale unei fugoase imaginații de junctie [...]. Aș voi să omor suvenirea celui destructor infernal al creațiilor spirituale, pe care d-ta mi-l tot aduci de exemplu. Verseturile epopee! evreiești și toate epopeelc ee se descoperă din zi în zi de exploratorii tezaurilor intelectuali cutrupiți de secuii și de picla întunericii timpurilor primitivi. I-l acele lumi întregi de poezie nu s-au făcut pe regulile d-lui Boileau”.

Față de „cumințenia” evlavioasă a contemporanilor săi, eresia aceasta era de o îndrăzneală formidabilă. Mai departe, Bolliac apăra imperfecțiunea tehnică („pentru ce pretindem ca poezia să fie mai perfectă și mai consecuență decit natura ?”), definind poetul ca „o reflexie a naturii văzute și nevăzute”. Întîlnim aici o *atitudine estetică*, și nu simple reproșuri la adresa „meșteșugului” unui confrate. Este unul din cele mai importante articole publicate în perioada de pionierat a criticii literare românești. Din păcate, articolul — atât de important — nu a dus la schimbarea opiniei curente despre critică; nu venise, încă, „vremea” criticii literare...

¹ Ion Heliade Rădulescu, *Poezie*, în : „Curierul românesc”, 1845, nr. 2, ii ianuarie, p. fi—8.

² Tipărit în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1843, nr. 8, fi) februarie.

Pentru a reliefa noutatea adusă de Eoliade, o paranteză despre climatul literar al epocii se impune. Iar în analizarea acestui climat, viziunea contemporanilor asupra criticii este extrem de sugestivă.

Dacă Gheorghe Pesacov se ridică pur și simplu împotriva dreptului la critică¹, iar Heliade scria în 1837 că „nu e vremea de critică, epocii; e vremea de scris, și scriți *cit* veți putea și fără veți putea²”, se va simți cu îndăj necesitatea critică literare. Aceasta nu apare însă precum Alodita din spuma mării; și trebuie să notăm că, cel puțin în L început, Heliade nu face critică, ci pedagogie literară. El afirmă singur într-o notă la articolul Critică literară* că este nevoit „nu a riposta, ci a origina”, articolul materializându-se în „îndreptarea” unei fabule a lui Grigore Aloxandrescu. Nu se înfruntă idei despre poezie, ci se face reprimă în privința meșteșugului. Cum vedem, critica „literară” nu era încă... literară. Și nu va fi nici în articolul Critică, publicat de Mihail Kngălniceanu în primul număr al „Daciei literare”³.

În 1814, Andrei Muresanu spune de altfel deslușit, așternând pe Lirtie CUEva rejleejn asupra poi-ici noastre: „Am uitat să zic la început vorbind și rellcetind cu asupra poeziei noastre, nu m-am însărcinat a judeca si talentul sau însuflarea cea pneti ă enrea se cere de la un poet; ci eu mi-am pus a cerceta numai vesmîntul cel din afară al versului, prin urmare numai despre calitățile ce se cer la aceste vorbesc”.

Muresanu revine ulterior — în *Duplica (Asupra poezicii)* — crezînd că „a sosit minutul criticii”. Din nota acestui ultim articol aflăm că apăruse o reacție (literară, de astă dată) la opiniile lui Muresanu. Răspunsul la care se referă în *Duplică* aparține

¹ Cheorglio Peșacov, Scrisoare către Zaharia Carealechi, trimisă din Virșeșt la 14 aprilie 1829 (apud G. Ivascu, *Din istoria literaturii și a criticii literare românești. 1812—1866*, Editura Didactică și pedagogică, Buc. 1977, p. 100—112).

² în introducerea la traducerea *Iliadei* de către C. Aristia.

³ Imprimat în „Curierul de aube sexe”, I, 1817 nr. li—lă (iulie), ii. 2:3—252.

⁴ „Dacia literară”, Iași, 1810, tom. T, p. 272—296.

⁵ în: „Foaie pentru minte, inima și literatură” 1844, an VII nr. 26—27 (26 iunie), p. 201—205.

⁶ Publicat în aceeași revistă, numerele 46 (13 noiembrie, p. 264—310) și 47 (20 noiembrie, p. 317—373), același an.

tmârnu'li "Vichenle Babeș, iare îi reproșă lui Muresanu dogmatismul formalist și neglijarea „vestimentului ideal” al poeziei.

Cu toate acestea, inerția era încă puternică. În 1847, Heliade mai era convins că „c lesne a critica și anevoie a face”. Echivalată abuziv cu negarea „a critica e mai tot una ru a nu-ți plăcea fapte ce oi înainte”), critica îi apare, desigur, facilă și aproape inutilă; nu se sfiește. În acest caz, să declare că, în primii douăzeci de ani de apariție ai „Curierului românesc”, s-a „ferit” de critică.

În acest context, atitudinea lui Bolliac din *Răspunsul* citat dovedește valoarea unei ex'rcm de necesare erezii estetice, autorul reții îndu-și calitatea excepțională de „ferment” intelectual. Cîr'ar dacă operele-i poetice trezesc, cu trecerea vremii, tot mai multe rezerve, este de netngăcluit meritul lui Bolliac în dinamizarea „climatului literar” din vremea sa.

În mediul literar autohton, Cezar Bolliac oferă unul dintre primele cazuri de dublare a vîietului de către un doctrinar al artei, auticipmd pi în areaslă modernismul poetic. În IPvip ce rimdotismul c"e, is' a 'a noi cu regulile clasice și, mai des, cu e-ourile iluminismului (fiind, inițial, u; i oi u_mtis[>. . clasicizant), bolliac este pe puivtul de e. itichoga o doctrină insoli-nL romantică. Ostentația doclruir.L a lui cia un element nu prea obișnuit în climatul literar valah dinainte de Revoluție; căci tocmai această atitudine romantică nu caracterizase, plnă atunci, „romantismul” românesc.

Dară la poeți precum Heliade sau Alexandrescu iniilnim încă elemente de conservatorism estetic, contemporanii lor mai tineri ilustrează adesea fără rezerve noul spirit. Tncă din 1841, Bolliac vorbea (într-o scrisoare adresată doamnei Ghica) despre „geniul creator, văzînd în pivi un p'oroc; în studiul Poeziei și scria ia rn moment dat <v „poetul este geniul și artiștii sunt

¹ Ion Heliade Ră'lulescu. Oiiiea. în: „Curierul românesc”. 1847, nr. H7 (noiembrie), p. 147—148.

² Epistola a fost imprimată (alături de una adresată doamnei Văcărescu) în loc de prefață în volumul de Poezii din anul 1841.

³ Imprimat în „Foaie pentru, minte, inimă și literatură” în 1846, numerele: 27 (1 iulie), 28 (8 iulie), 20 (15 iulie), M (17 iulie).

Ir.lentul" f'i poc-ia La mii^u nwa tro poale li privit"] drept fus poetica), autorul vorbește iarăși despre „delirul de prileg”.

Radicalismul estetic al acestui autor era necesar pentru dezvoltarea literaturii noastre. În Uili! el și-a în articolul *Poezia*: „Este timpul ca poezia să se ocupe, să poată în mișcare toate resorturile sale, la o prefacc-o întreagă, la o reforma totală de conștiință”. Timpul prielnic sosise și, chiar de n-a fost totală reformarea constanței artistice s-a produs.

În picajma Revoluției, ci.matul poetic românesc cunoștea o efervescență nemaiîntâlnită până atunci, oferind primum favorabile obiceiurilor virtualităților poetice. Important este faptul că literaturii de seamă conștientă de necesitatea unui climat favorabil afirmării personalității creatoare. În 1838. G. Barițiu arătase (ă irel.ăie să fie toate împrejurări pârtoare în istoria și în artele unei nații, precum și în cultura duhului indivizurilor, până când unul chemat la aceea va putea să se facă clasic. Ciasicintea o poate ajunge cineva la o nație, mai tuiti după ce aceeași are oareșoare literatură, după ce limba sa e frământată și îmbogățită prin o mulțime de traduceri de-a-le clasice și piic, cercări numeroase de orii;inaluri”.

Nu nLitem V”rbi despre constituirea unui climat poetic fără a prezenta factorii polarizant. În deceniile trei și patru al secolului trecut, acești factori se înmulțiseră, făcând „a premi-z” — apărute încă din secolul precedent — să ducă la constituirea unui autentic climat poetic autohton.

Factore! cel mai important a fost *instituționalizarea culturii*, cu f:rolar]”i !ircs’. : îndreptarea atenției spre dezvoltarea învățămîntului (unde se predau: retorica, versificația, clemente de istorie literară) - a tiparului, ca și organizarea presei în limba română. Ar fi greu de conceput avântul literaturii dintre 1830 și 1840 în lipsa unor zițoto precum „Curierul românesc” și „Albina noastră” — fiecare având un supliment literar” : „Adaosul li-

¹ Curios e-te că, în *W>9*, \l accepta necesitatea... regulilor în poezie : „Sunt oameni cari scriu în versuri fără să cunoască regulile lor” *fLiteratura și limbu*, în : „Ti’omleta Cărpacilor”, VI, 186P nr. 021, 7/19 aprilie.

² G. Barițiu, *Scriitorii clasici*. în : „Foaie p’ntru minte, inima și Mteratură”, 1338. an 1, nr. Iti, 15 octomb’ie

- Vezi analiza „ubiil’i și convingătorii e în : Paul Cornea, *Originile i ornantismului românesc*. Editura Minerva, Buc. 1972, p. 434 s.u.

teial” (i:0 și, respectiv, „alăuta românească” — „Gavota Teatrului Național-”, „Curierul de ambe sexe”, „Foaie pentru min’e. inimă și literatură”, „Galeta de Transilvania” și altele într-o vreme în care tipărirea unui volum de poezie o iislituia nu lci; gazetele au jucat un rol determinant în „vehicularea” textelor literare a fi’ciior estetice, în educarea virtualilor creatori și în formarea publicului. Vom vedea că. În cazul particular al lui Cezar Bolliac, jurnalistica a constituit o constantă a activității sale și, în același timp, o vocație.

Se adaugă apoi, ca factori esențiali de polarizare a scriitorilor în jurul unor preterrni- și a «a’ir convingeri (-«etice, *L im*. Incipiente de „cenaclu” și îndeosebi societățile culturale. Acești factori rreează o imun mentalitate culturală.

În factor polarizant extrem de important l-au constituit traduceri (caro au acționat ca modele pentru creatorii autohtoni) și cele clintii creații originale tipărite.

Nu putem să ignorăm rolul covirsi’cor al unor personalități precum *Iciade Rădulescu* (în primul *r’md*). Gheorghe Asaihi. Grigore Aloxandrescu și chiar a unor poeți mai modești sub raportul talentului, precum Iancu Văeărcsou.

Prezența atitor faetoi-i poUrizanți a dus la apan’ia unei mentalități total diferite de cea a stihuitorului care își însemna într-o „condiț uță” of-urile versificate. Preocupările literare devin colective. Și este sugestiv în acest sens un pasaj dintr-o scrisoare trimisă de Cezar Bolliac lui Constantin Negruzzi, în 1841 : „O adunare de năi mulți cunoșcători dă iotdaua drumul cel mai diopt ideilor ; o adunare de mai mulți lucrători îi fa-e „-omun”.

Ap’-tcoza acestor tentative de polarizare a eforturilor scriitoriei este o constituie apariția atitudinilor programatice (ele ale lui Bolliac ocupînd un loc cu totul special) și a programelor unor reviste

Radicalismul poetic al lui Bolliac (vom vedea că și în politică miita pentru atitudini tranșante, vituperînd împotriva „moderaților”) l-a ajutat să-si impună opiniile. Ideile lui despre poezie sînt mai interesante și mai moderne decît poezia pe care a practicat-o. Moderne pentru acel timp sînt reacția împotriva re-

în prima ga/eiă pe care a editat-o („Curiosul”, 18:10), Bolliac a încurajat traduceri.

gurilor- și justificarea imperfecțiilor în vers. Reacția împotriva lui Roileau re apare, în 1840, în articolul *Poezia*: „Toți filozofii, toate capetele gânditoare, de când este dată civilizația omului, s-au gândit și au voit să dea o definiție poeziei ; dar nici Aristotele, nici Platon, care i-au dat o direcție atît de mărginită și necoiuplectă, carii și-au închipuit-o numai ca o ficție a inimii ; nici Horatie, nici Boileau, carii au vroit să n reslingă în regule silnic?, nu au înțeles-o”.

Intuiția (și, nu o singură dată, dovedind¹) dependența literaturii față de societate și fiind dotat cu calități de ntolog literar superioare celor de poet, Cezar Bolliac propune în termeni > alegoriei reformarea poeziei : ea ar fi datoare (și capabilă) să provoace, pe lingă „o reformă totală de conștiință”, și „o schimbare a tuturor ideilor ce a avut pînă acum și are astăzi omul despre lume” (*Poezia*). Scriind acest articol, Bolliac ia atitudine împotriva poeziei intime și a celei elegiace (practice și de el însuși !), fiind primul doctrinar important al poeziei sociale la noi :

„Pentru ce poezia n-au astăzi în statură influința ce avea în aittichila!-o ” Pentru căei atunci poezia erau ai populilor, iar nu ai castelor, pe care putem zice că le-au creat ei chiar în momente de entuziasm pentru o virtute oarecare și cari' au ajuns apoi să-i facă chiar pe dmsi; — creatorii lor — și uieiz.î că ei nu sînt pentru o altăvva, decît numai ca să suriză și să celebreze plăcerile și irimele lor, și că treaba lor ar fi să se ocupe numai cu cerul și cu acele af*văii domestice și amoroase, eu acele brjale sau infirmități ale inimii omenești ; pentru căci s-au lăsat să creadă ii sunt numai un fel de muzici, pictori sau baletști și proprii a se întrebuii, n numai spre petrecerea castelor ; istorate. [". \ O! Pivtui s-a ocupat prea mult cu cerul și a ajuns s,i-și pt^rză i u totul pioprietatea pe pămînt !”

Ideii' ac. tea v v fi reafirmate în articolul Mirii. în pot>-zivi *. Militantismul poetic fusese susținut în 1844 în articolul

¹ Vezi Reii'fa filtrată, în „...Rucitmv.l”, II, 1864, nr- 241, 11/22 iunie.

² Cînd n-u mai o,e-ut-o capabilă de «ceste calități. Bolliac a abandonat poezia, optînd pentru gazetărie.

³ Tmpnmat în „Trompeta Carpatilor”, V. 1817, nr. 50ă, 30 martie/11 aprilie.

Către scriitorii noștri!, unde descoperim o atitudine activă față de tradiție : „A trecut vremea Petrarcelor, domnilor poeți l Veacul cere înaintare, propaganta tdeei *cei mari*, propaganta *șarilăjai* cei adevărate și care ne lipsește eu totul. Că au dulcinele-ochi negri sau albaștri, că este primăvara veselă și toamna tristă, că este cald vara și frig iarna — toate acestea le știm, le știm și fără ajutorul d-voastră. Am voi să știm unde s-a năpustit mai cumplit nenorocirea”.

Iată și o convingere care motivează opțiunea lui Bolliac pentru tematica socială : „a dezmorți pe cei striviți și a îmblînzi pe cei înverșunați încă — aceasta este misiia poeziei și a filozofiei veacului nostru ; și muza d-voastră se poate inspira tot așa der bine în bordeiul muncitorului și sub cortul țiganului, ca și în, eimpul slavei, ca și în locașul arhanghelilor”.

Se cuvine să insistăm asupra faptului că impunerea poeziei sociale s-a produs în chip programatic și polemic (convenția dominantă fiind cea a poeziei intime și elegiace, pe care Bolliac însuși o ilustrase). Așa cum, în publicistică, a fost inițiatorul a ceea ce, astăzi, numim „campanii de presă”, el a fost, în domeniul strict literar, susținătorul înverșunat și consecvent al unei înțelegeri a artei ce se va impune foarte rapid. Ecoul ideilor sale este ușor depislabii în stihuitori precum C. D. Aricescu sau Ioan Cătina. Influența a fost favorizată de faptul că înțelegerea utilitaristă a poeziei era dominantă în generația pașoptistă.

În analiza atitudinii lui doctrinare, merită subliniat faptul că ceea ce l-a impus pe Bolliac a fost *radicalismul*, acesta fiind o constantă definitorie a atitudinii sale estetice. Deși putem vorbi de această consecvență a atitudinii, nu intllnim și una a ideilor susținute. În timp, Bolliac s-a contrazis chiar ; ar fi Suficient să amintim pledoaria înfocată întru impunerea poeziei sociale, după ce practicase tocmai lipul de poezie pe care îl combătea. Ceea ce se observă lesne este că el a ilustrat ipostaze diferite ale aceleiași mișcări (romantismul), debutînd sub zodia liricii intime și meditative pentru ca, mai apoi, să exacerbeze preocupării" sociale ale romantismului și să eșueze în gazetărie versificată.

¹ Publicat în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1844, nr. 40, 2 octombrie.

Contrazicerile sînt de domeniul evidenței. Vorbește, în mai multe rânduri, de „contimplarea” pe <ace o credea sădită într-în-sul, deși va absolutiza tocmai latura agitatorică, nicidecum pe cea contemplativă, a romantismului. În 1914, își exprimase admirația nețărmurită pentru autori precum Lamennais și Beranger, considerați „apostoli” și chiar „singurele goniuri credincioase mieși lor”; acești „poeți-filosofi” erau prețuiți pentru că „n-au trecut cu vederea nici o nenorocire întimplată în vremea lor, n-au lăsat nici o clasă a societății lor pentru care să nu se lupte a o ardica la demnitatea de *ovi*, nici un bun nelăudat, nici un rât! nebiciuit, nici o durere neceretată” (*Către scriitorii nosL<-i* :). Motivele îi păreau arhisuficiente elogiatorului pentru a-i recomanda drciît modele de u-ioat.

Orupînd cea mai mare parte a operei sale versificate, poezia pe teme sociale poate fi privită ca o latură a publicisticii lui Bolilac. pe care a precedat-... Poet de mare vocație nu a fost și o bună parte din versurile pe care le-a lăsat constituie, după cum vom vedea, o componentă a bogatei lui activități jurnalistice.

Încrederea pe care Bolliac o avea în funcționalitatea extraliterară (socială) a poeziei era sporită de încrederea pe care o avea în poezia însăși, a cărei supremație o decreta asupra tuturor artelor : „Numai poezia poate să enprinză și să expuie toate ideile, toate simțieunde și toate cunoștințele de care poate fi priimitoa-e natura omenească; mima: ca poate să se mlădie, s” se varieze pe toate mișcărilor inimii și să se întinză pe toate fugele sufletului. Un singur vers al lui Omer exprimă cit o fap”.î întregă a lui Phidias, și ceea ce exprimă o *Marfă* întreagă nu exprimă toată plastica și muzica împreună. Raporturile și mijloacele poeziei sunt multe și varii fără sfârșit (*Poezia*).

Dependența celorlalte arte este prezentată în termenii cei mai categorici : „Arta este totdeauna imaginea ideilor poetice care inspiră chiar ele ie artiști a ie înfățișa: și, o faptă perfecționată de artă este poezie, este însăși ideea ce a întrebuițat pe artist mimai drept organ și i-a dictat ea să-i dea ei o formă în materie sau pe materie. [...] Hăpitoarea frumuseu”: a unui product de artă este o revelație a însăși ideci poetice stibt forme externe și simțite”. Este evidentă, aici, extrapolarea înțelesului curent al termenului *poezie*: „Nu trebuie să confundăm și să mărginim

poezia numai ca artă. — arc și ea partea sa care se poate numi artă —. însă aceasta este. ca să zic așa, numai partea ce are în plastică și în muzică, eind își ia o formă si o specie oarecare, adică se pune sub calare structură de vers, își ia o melodie și o cadință oarecare, își ia o fizionomie sub rărea se arată simțurilor. Inșă si atunci poezia este arta cea mai completă, cea mai varie și mai sublimă”.

Prin a-liei ele convingeri, Cezar Bolliac ilustrează un moment important din ceea ce. în *Isloria poeziei românești*, am riumir „vîrsta acumulărilor”. Unei lungi perioade de acumulări, i-a urmat în devenirea poeziei una (redușă ca întindere, dar avînd i, desfășurare mult mai intensă) de renunțări succesive.

„Vîrsla acumulărilor” începe odată tu constituirea *semnificamului* poetic; datorită atenției care i s-a acordat de către autori, acesta a apărut primul în calitate de constituent ai poeziei noastre culte. în chiar procesul formării sale, el a „acaparât” un semnificat sau altul, ceea ce a dus la crearea imensului „imperiu” pe care poezia îl va dobîndi în secolul al XIX-lea. Redușă inițial la semnificant, poezia a „acaparât” treptat, cu mijloacele unui adevărat „imperialism”, reflecția, emoția, sentimentul, politica, lirismul. Apogeul l-a constituit, la noi, sinteza integratoare din poemul „loial” practicat de Eminescu și. uneori, de Maedonski. iniei expansivități „teritoriale” i-au urmat sondări în profunzime (subconștient, tensiune existențială, exploatarea virtuții;!’ limbajului ele).

Secole de-a rîndul, poezia a fost înțeleasă ca „poezire” (termenul este al lui Anton Panii!. E vorba de o sumă de mijloace retorice („limba ntorieească” de care vorbeau autorii de națiuni versificate, în secolul al XVIII-lea) cu care putea fi „înobilat”, prin ornare, un semnificat cerut de contextul (extraoetic al) momentului, > a generația pașoptistă, intenția poetilor era reliefa semnificatului prin semnificant. dat fiind că poezici i se acorda o valoare preponderent instrumentală. Prin fragmentele citate. Cezar Bolliac își dovedește încă o dată valoarea reprezentativă.

Înainte de a trece la analiza activității poetice a lui Cezar Bolliac, trebuie semnalat un alt aspect al ideologiei sale literare.

Pe la jumătatea secolului trecut, înrogi, (răni impunerea poeziei populare ca prezență poezică — și *întră* modelatoare — în literatură *cultă* a vremii. Și în atitudinea față de folclor. Bolliac este un inițiator, alături de Kogălniceanu. Russo și Aleesandri. încă din 1844 el prezenta poezia populară ca izvor de inspirație pentru literatura cultă, într-un articol ce marchează o dată importantă în istoria folcloristicii românești. Chiar dacă modelarea se va produce efectiv ceva mai târziu — îndeosebi după marele succes al culegerii lui Aleesandri — nu se poate ignora meniu! de pionierat al lui Bolliac „, această privință, eu atât mai mult cu cât articolul citat îi „devansează” cu o jumătate de deceniu pe ceil — atât de cunoscut — al lui Aleesandri : *Românii și poezia lor*”.

Mărite de pionierat are Bolliac și în ceea ce privește teatrul ; asupra acestui aspect vom reveni când vom discuta publicistica lui.

În perspectiva opiniilor estetice pe care le-a exprimat în scris, poezia lui Bolliac dezamăgește, autorul oferind primul caz oclorant (în spațiul nostru cultural) de discrepanță evidentă între practica artistică și înțelegerea artei. S-a observat, de altfel, contradicția ce există între „orientarea generală a ideilor” exprimate, în prefețele volumului de debut și „atitudinea pesimistă ce se „esprinde din răscolitele meditațiilor””. În prefețele sine exprimate (și) idei pe care nu le confirmă materia volumului ; autorul ilustrează practic o convenție literară, fără a o susține și teoretic.

Cel mai bun cunoscător al literaturii noastre pașoptiste sublinia, la rândul-i, inadecvarea intențiilor lui Bolliac la vocația ; artistici : „Rar scriitor care să-și fi consumat mai imprudent rezervele răscolitoare, care să se fi angajat, ca el, în proiecte mai mult decât la specificul propriu, care să fi dat dovadă de mai

¹ Poezia populară, ia : „Vestitorul românesc”, Vlir, 1844, nr. 11. 4 februarie.

² fn ; „Bucovina”, IS-IM, numerele 32 (în sept.) și 36 (28 octombrie).

³ George Munteanu. *Introducere la : Cezar Bolliac, Opere*, Editura de stat pentru literatură și artă. Buc. p. 14.

multă neglijență în redactare, sacrificând mereu interesului trecător al clipei — elaborarea adâncită și tacticii imediate — strategia construcției literare de durată”.

*

La Cezar Bolliac întâlnim un caz asemănător debutului poetic al lui Heliade: primul volum ar putea conduce la „eticizarea” eronată a creației lui poetice, a cărei evoluție nu a confirmat aspectul cărții de debut. În *Merfitufiii?* din 1835, autorul adoptă o convenție la care va renunța mai târziu, când va opta în chip tranșant pentru lirica socială ; este extrem de grăitor, de altfel, faptul că el nu și-a retipărit m’ciemd *Meditațiile*.

În cartea de debut (privită de Mihai Zamfir drept „un exercițiu stilistic de adaptare”) sunt publicate zece meditații în proză și două în versuri (ambele slabe). Influența lui Young (cei citată în mod cert prin intermediar, fie autohton, fie francez: traducerea lui Le Tourneur) este evidentă și a fost acceptată de toți cercetătorii operei lui Bolliac. Autorul celei mai minuțioase analize a *Meditațiilor* imprimate de poet în 1835 a dovedit însă, convingător, că influența scriitorului englez nu este suficientă în explicarea genezei textelor lui Bolliac, asupra căruia influența lui Lamartine a fost la fel de puternică: „dacă fraza sadentala” și tost sugerată de Young (în varianta Le Tourneur), în schimb și substanța poetică a textului se dovedește a fi prin excelență lamartiniană. Lamentările clericului englez — receptate în varianta raționalizată și edulcorată a lui Le Tourneur — au fost trecute prin Lamartine și și-au pierdut sonoritățile inițiale”.

¹ Paul Cornea. *Cezar Bolliac sau romantismul în jilecă roșie*, în : *De la Alecsandrescu la Eminescu*, Editura pentru literatură, Buc. 1971, p. 215.

² *Operele lui Camr Bolliac. Meditații*, București, Tipografia lui Eliad, 1835.

³ Mihai Zamfir. *Poemu* românece în proză. Editura Mincruva, Bae. Hiftl, p. 114.

⁴ Simeon Marroviei tălmăcise (după Le Tourneur) și imprimase (în două ediții !) *Culegere din cele mai frumoase „Nopti” timpului lung* (cd. I — Buc. 1331, ed. II — Buc. 186). Într-o notă, Găldăș adaugă ; „în meditația a VIII-a găsim și un sonet nerimat, compus din alexandrini” (*op. cit.*, p. 415, nota 67).

⁵ În două meditații (VIII și XI), un exeget a văzut „versuri ncrimate” (Ladislau Găldăș, *Introducere în istoria versului românesc*, Editura Minerva, Buc. 1971, p. 186). Într-o notă, Găldăș adaugă ; „în meditația a VIII-a găsim și un sonet nerimat, compus din alexandrini” (*op. cit.*, p. 415, nota 67).

* Mihai Zamfir, *op. cit.*, p. 114.

Analiza stilistica pe care o întreprind -- Mihai Zamfir este de rj iublitate exemplară, dovedind clar dulii, influență.

Debutul lui Cezar Bolliac s-a produs în perioada în care tocmai se inaugura în literatura înmăna proza lirică (pe care curiud o va ilustra și Alecu Russo), subirunind astici în chip in-solent asocierea poeziei cu versificația. Radical ca întotdeauna, Bolliac se impune ca reper, volumul său de debut constituind, în epoeă, „singurul grupaj coerent de proză lirică în vastul cimp al „meditației”, Proza poetică romanească a epocii cunoaște în *ME-DITAȚII* <le Cezar Bolliac singura operă care, deși inferioară ca aloaie scrierilor similare ale lui Asa-hi, beneficiază de arhitectură proprie”. În plus, autorul oferea contemporanilor săi „un model de sensibilitate literară «modernă””.

Și chiar dacă abuzul de adjective i oniei'ă *MaUMtiilor* un ton (pentru cititorii de azi) prea retoric sau dacă patetismul meditației a p«tra (*Sirapidul*) ne pare strident, nu putem ignora faptul că debutantul din 1837 merge mai de-o-tru deci»; Heliade. Cîrlova și le\andresou în exploatarea efectelor romantice: „Dulce tăcere ' Cine a știut a se folosi de tine și a-a găsit înzecită mulțămirea, ce fiii chinurilor cu atîtea ostenele o caută în baluri și ospețe de mare cuviință'? Care, do nenorociri apăsate, alergînd la al tău liman, n-a aflat într-insul azilul cel mai adevărat?... Tu verși în ținerile inimii acea dulce nielancolie, ce adoarme cumpletele Jurii ale nenorocirii” (Meditația a doua : *Ceasul al treilea dupii* interul nopții).

Ca orice întristare de import, și tea a poetului nostru este aici, artificială, ^e va observa însă că la convenția din volumul de debut poetul no^ru (care, am vă/u', continua să se declare „entîmplativ” și 'ind era, în chipul cel mai evident, pragmatici nu va renunța, în principiu, niciodată; o va face însă în practică, optînd pentru poezia cu temă socială.

tn Prefața *Către tinerii rumării* autorul precizează, chiar de la început, că este vorba despre „neîngrijitele-mi încercări, atît de

¹ Mihai Zamfir, op. cit., p. li.'l.

² *Ibulem*, p. 114.

³ Cuvîntul *civii'i.ă*, a cărui prezență nu se justifică în context, apare aici din cauza unei erori de traducere săvîrșite de Heliade Mihai Zamfir a arătat (op. cit., p. 121) că Heliade traduse versul lamartinian „Oui, j'ospere. Şeigneur, en ta magnifique” prin : „Dar în marea-ți cuviință, stupine, nădăduiesc”. Greșita tălmăcire a termenului *hiagnifience* a fost preluată de-discipol

în grab scri.se”. Alintare ? Nu-i exclus. Oricum, faptul ră autorul iu și-a republicat nicicird aceste texte arată că, mai tir/iu, nu Jc-a considerat reprezentative pentru talentul său

Găsim în aceeași pretată rînduri care exprimă opusul activității de mai tirziu a lui Bolliac : „Eu nu-mi propui în scrierile mele să tămăduiesc boale morale, nici să îndreptez lumea cu tunarul. Mi-a plăcut să-mi fac niște visuri dulci și să mă rătăcesc într-o lume ideală. Am scris fără țintă și fără șir, și n-am făcut decît să presăr niște idei vage și să le încălzesc eu un simțiment căruia singur nu știu ce nume să-i dau”.

„Fără șir” va serie uneori și mai tirziu. dar „fără țintă” — nu. În cel de-al doilea volum', schimbarea la lată a poetului e-te vizibilă, iucru aspia căruia este cazul să insistăm, fiind relevant pentru întregul elim.it poetic al epocii. Anton, năzărea poeziei i-eroiific-a apa>-i]ia unur lendimc extreme de mani(est;ire a Ir'ris-'r.u.ui și orientările novatoare erau curajoase.

Mai mult devit alți poeți contemporani, Bolliac face vizibilă convenția poetică *La* este se încadrează; răci, prea adesea grăbit, nu o asimilează deplin. Influențele rānim uneori **IM** uleiul la supraiața apei, autorul ncindividualizîncu-sc în stihuri precum ;

..Aș ;eie la ijićioarc-ți, mi-aș arăta căirea !

Dar, ca să fiu vrednic în veci d-aniorul tău.
îneć durerea-n mine, măcar că-mi văz pieirea
în rana s-runsă ce-o roade-un vierme rău”.

(*Un sut;enir*)

Ele ar fi putut le'no să fie semnate de alți autori ai vremii, 'ără ca iu.-rui să mire *Dur* tocmai aceasta sub!miază o dată în pk's excepționala valoare ieprezentativă a scrierilor lui Bolliac, ceea ce justițiiă din plin tipărire în colecția „Reslitutio”.

Radicalismul său structural l-a făcut să ilustreze mai bine ca alții convenții larg adoptate în epocă. Pentru pitorescul ei. merită citată integral nota cu care poetul și-a însoțit, la republicare (în 1872), poemul de tinerețe *Carnavalul* : „Autorul era închis într-o odaie mică ia secret, în Agia făcută atunci - eazarun pom-picriLO'- de azi — u'ide a stat șapte luni de zile. .AceaVi poezie este scrisă pre dosul scoarței unei cărți, cu condei făcut din coada unui ibric de tiniei;ea, iu vāpsea roșie făcută rhn praf

• *Din ;)>(*liJc* lui *Isc sa,- LU^wk. Partea* înii, București. Tipografa Clinii a lui Frid Balbaum, 1R 1

de dinți, nepermițându-i-se nici hîrlie, nici cerneală. Carte i se •dase pre furiș de un paznic".

Patetism, nu glumă El i'ăeea parte, într-un fel, din însăși „recuzita" poemului, fiind n poză de mare efect, în intenția autorului, lin argument întru susținerea faptului că e vorba de un efect literar II oferă chiar Bolliac, care, într-un articol publicat în același an, vorbește eu nostalgie despre... bunele condiții oferite deținuților înainte de 1848.

Din rațiuni poetice, dar și religioase, Bolliac face în *Ermitul* elogiul izolării ascetice. Poemul este ilustrativ pentru penetrația convenției literaturii romantice occidentale la noi (de notat ca la marii poeți al epocii — Cirlova, Aloxandrescu, Heliade — „rezistența" fusese mai mare). Se cuvine să subliniem, de altfel, calitatea de colportor *de motive și teorii romantice*, favorizată de o foarte intensă activitate publicistică. Este mult lamartini-anisni în *Rechemarea* („Să viu pe aste maluri, să văd astă dumbravă. / Să calc aste colnice fără a-mi repeta / Plăcerile d-atuncea, ș-a uitării otravă / In inimă-mi s-o facă a nu mai palpita?"), efectele de acest fel pușind fi depistate șt în alte poezii, fără a conferi poetului o personalitate distinctă.

în deja citatul poem *Ermitul* găsim cultul sălbăticiei romantice :

„îmi place s-ascult i'ul mugînd într-un abis ;
îmi place-a privi brazii în formi de piramide.
Moliftul și cu tisa. ce maluriie-nchide,
Ca lari cetăți în aer, spre cer numai deschis ! [...]

Si trăsnete în cremenî izbînd neîncetat
Să împle tot eterul de aburi de pucioasă,
Să surpe în prăpăstii o stlncă scorburoasă,
Să zbiere pe ea ursul de groază spăimîntat."

De sorgînte romantică este și voluptatea de a se afunda în trecut („îmi place s-afund gîndu-n al timpului noian, / Ai vremilor trecute, al celor ce-or să vie, / Și-n ele să renască ca Intr-o mare vie, / Cum spun că renasc vulturi în ape din Iordan"}, care va primi — la Bolliac — și o motivare politică.

Inițial, Bolliac ilustrează ipostaza poetului „inspirat" (termenul chiar apare în poemul cu titlu și el sugestiv în această privință : *Eram răpît atmeica*). Cuvîntul care, autorului, îi părea mai

adecvat pentru a desemna starea poetică prin excelență era „strămutarea" :

„Poetul se strămută ! îi rîde serafimii,
Străluee zeitatea, amerinș herovimii
Și capul său s-aprinde d-un foc dumnezeiesc !" —

(*Idealul și pozitivul*)

Tot „în strămutare" scrie și cele zece versuri așezate „Pe albumul D.C.T." (*Impromptu*), text important pentru înțelegerea actului poetic de către Bolliac. Este sugerată ideea — modernă pentru acea vreme — că „fanlazia" este deopotrivă necesară creatorului și destinatarului unei opere artistice :

„Precum, la o numire, o umbră trecătoare
În ochiul fantaziei s-arată, lieurează,
Și ghidul de pe dînsa aleargă un minut.
Eu crez că [...] poetul, eînd sufletu-i dictează,
Imagina își lasă pe fața ce-a-nnegrit :
Lectorul etnd o vede, atunci ea înviază
Și vine, ea fantasmă, de loc ce l-a numit."

Textul cel mai amplu (dar, din păcate, și cel mai prolix) în care se face definirea poeziei și a puetului este *La maior Jon Voînpxcu 77*. Ipostaza poetului „inspirat" este întrupată aici de "Danie, Miiton și Tassn, Bolliac deplingînd influența nefastă a lucidului și sarcasticului Voltaire :

„In epoca noastră însă. începută de Voltaire,
Spiritualismul cade, se îngîn-orice mister':
O crepuseulă ! dar care ? — Tălmăciți-o după plac ;
Întrebați pe sectatorii ai lui Smith, Condillac ;
Căci acuma este vorba ca să fii folositor,
Să-nlesuți nedomirirca, și-n eîștig născocitor."

Epoca (literară) modernă este caricaturizată cu sarcasm nestă-yînit :

„O, poet ! Vino ! la-ți harpa ! Vino a te inspira
De machina care-o face șoarecii a se mișca !
Pune-mi algebra în versuri ! [...]
Lasă tot entuziasmul din barbarele vechimi."

¹ Vom reveni, analizînd scrierile arheologice ale autorului, asupra atitudinii lui Bolliac față de mister.

Acuzată de un prea pronunțat pozitivism, epoca modernă ar fi așadar, ostilă adevăratei poezii, de vreme ce Bolliac este convins că atunci „Cirul inim-amoștește și eînd capul face tot, ' Cînd principiu-i interesul, a trăi poeți nu pot." El crede că s-a născut într-o „vîrstă bătrîn-a lumii", că viețuiește într-un „secol rece, amorțit" și are nostalgia vremurilor imemorabile „...eînd materia domnea, j Cînd simtualismul singur chiar virtuții porunceă."

Ideile acestea sîni curioase pentru rine cunoaște evoluția u'terioara a poetici lui Bolliac. Afirmasem mai sus că efectelt; 'a.nartiniene JIU reușiseră să-i confere poetului român o personalitate distinctă. Pentru că Bolliac nu este în primul rînd un meditativ, nu are structură de elegiac; ponderea cea mai mare-o au versurile care ne indică un pragmatic ce vrea, prin poezie, să schimbe lumea înțelegerea utilitaristă a poeziei l-a făcut să devină promotorul poeziei sociale, al rarei partizan a rămas puia-la sfirșitui vieții.

Ctih'zarea poe/iei ui scop e\raliterar a fost favorizată de ușurința de a versitica a iui Bolliac si de inventivitatea lui prozodică. Meseriaș hun al versului a fost' și poezii precum *Viața-mi se strecoară* (scrisă în 1337 și publicată în 1839 cu titlul *O patima*) și *Improvizatie la vederea unei berze negre* (1838) se siluează la nivelul de sus ai poeziei vremii. Pe urmele lui Lamennais, compune în 1342 o *Cugetare* încă onorabilă. După 1843. poemele de aceasta fa(tură se răresc, temele sociale acaparindu-l pe poet. Se;rnnt!im, dintre realizările-i poetice: *O dimineața pi/ f'craiuian*, *The Snteei*, *Pe. malul Dunării*, *O dimineață pe malul lacului*. Din păcate, nu puterii face abstracție de (prea) evidentele-influențe apusene, și izibile încă din titlurile poemelor.

Să ne (prim asupra poeziei *O dimineață pe Caraiman*, ilustrată pentru această direcție a scrisului lui Bolliac. De-ai- fi Mii-it ob'sili arca po!ixitate, acest pen-ii (ce conține un foarte-Inimos vers : „Și buciume din stîne s-aud pe vînt venind") ar fi unul li unul din iele mai bune scrise în rpocă. Artistul are pul-'ca r 'lom regăsi în *The Spleen*) de a obiectiva imagistic o perspectiva empiă :

¹ Ladislau Găldi afirma că, prin arta de versificator a lui Bolliac, „iie aprupiem de cuiunile virtuozității de inspirație romantică (*op. cit.*, p. 187). în aceeași lucrare, îi remarcă inventivitatea prezodii'-ă [p. l&'i) și ingeniozitatea rimelor (p. 1117).

..întinsă panaramă c,-rcet, încet se pierde,
în care se Inn'jaie, se sting și se-nfrățesc
Colorile d-a rtndul, din cel mai închis verde
Pină-n rozoșii aburi ce razele-auresc.

În urmă-mi -aledraie de talii uriaș.-
Ce din tării nuri fierte potopul a zidit,
Se-nti-ee și i-i înaltă că-unte și golășe
Mulțimi de turnuri gotici în cerul aburit"

în această din urmă stotă. Elena Tacciti¹ a văzut o sugestie a arhitectonicii montane din *Memento mori*.

Deși s-a încadrat (și) în convenția poeziei intime și elegiace, Bolliac nu era pregătit, temperamental, pentru o astfel de literatură.

Superioară manifestărilor romantice ale artistului este *E;Al'vila la U.K.A.F.* în prima parte găsim o satiră (mferi."M?;-'- celei realizate de Grigore Aloxandrescu hi *Satna. Duhului meu*) la aăre-a lumii mondene :

„Pieptul trebui scos afară, dosul da', mai înapoi,
Piciorul drept înainte și p-âl slîng să-l înecvoi,
Pălăria-n mv;i stingă, mina dreaptă-ntr-un buton ; —
Astea, crez \or exersate pin-a nu intra-n salon."

Cariratura supără prin exces și efectul artistic este subminat de prolixitate. în continuare, poemul devine revendicativ, îndepărtindu-se de ceea ce astăzi numim poezie. Discursivă este *Epist<-:-,~ la colonelul 7. Cimpinaiu*. Un „pomelnic de poeți ce-au răposat" aflăm în lunga epistolă *La maior Ion Voițexcit ff* (importantă sub raport istoric pentru indicarea mitologiei literare a unei epoci), care dovedește mai riii.'t cultura și dexteritatea prozodică² deții talentul poetului. Interesantă sub raport istoric este și poezia *Eram răpit atuncen*, m 'are vedem „ron.itle" mitologiei poetice autohtonizate de Heliade.

¹ Elena Tacciu. T'-fi *poeți preeminescieni. Cezar Bolliac, Ioan Calina, Alexandru Sihleanu*, Editura Minerva, Buc, 1978, p. 22.

² Dexteritatea îi era mare și, conștient de asta, Bolliac începuse să publice în presă un... „romanș" în versuri, abandonat la timp (*Călugărița, romanș de. d-nu Cezar IloWac*, în: „Naționalul", 1, 1858. numerele 7ă și 7P).

Tu mai sus amintitul text *Viala-mi se strecoară*, limba este curios (le „curată”, surpriivhu) prin modernitate; cantabilitatea e nsiiural poemului succesul imediat •

„Viața-mi e strecoară ea rîu cu grăbește
S-ajungă la izvorul tic unde a plecat,
De june încă veșted, nimic nu mă oprește
Ca să ating eu moartea ce tu mi-ai însemnat, [...]

O ! taina mea cea mare în veci tu nu vei ști-o ;
Greșala-ți iară știre cu nu te las să plîngi ;
Și grabnica mea moarte tu nu vei auzi-o
Deci ca o nuvelă (le care nu te-atingi."

La fel de fluente sînt versurile *improvizate la vederea uim-î berze negre* :

„Să poci apii din-vrea-mi și focul ce mă arde
Lăsai adunări, jocuri, și viu ca să jelesc
T'e maluri, rîpi tacute, d-ai mei acum departe,
Ca *barza* cea străină. <u>ta să mă unesc, [...]

Ferice de acela ce poate-ncai să geamă,
Să strige în durere-i. bn-și spuie al său dor,
S-ace:a ce-l aude să-i pnată da de scamă,
SĂ plîr.gă-ncai t;u dînsu. de nu-i dă ajutor."

De ce iosisăm asupra fluentei acestor versuri ? Pentru că, în acea virsă a poeziei românești, cînt limba se dovedea, încă, refractară încorsetării în ritmurile *iv.l* sofisticate, perfecționarea serfinifioautului poetic este de o importanță deosebită. Să nu uităm că primul text aici cii.it a fost scris în primăvara lui 1837, -'l doilea n l'inst „improvizat” în vara lui 1838. Victoria asupra limbii (liollao scria *înainte de Alecsandri*; ori, se știe, bardul (ie la Mircești este atit de contestabil prin versurile-i de tinerete) este certă și meritul poetului este, sub acest aspect, incontestabil. Să notăm, ea o anticipare (involuntară, poate) a modernii, (tii artistice, și ideea de a imprima ceea ce — poate alinindu-se. poate pe drept cuvînt — numea o „improvizație”. Foezit* D-i^icală se scrisese, multă chiar, pînă atunci, dar versurile-șut; -rau ielea trudei stihuitarului. Prin publicarea unei „improvizații” — prin acceptarea, deci, a ideii că improvizația poate surprind*; esențialul, po care munca ulterioară îl poate doar decora

suplimentar — Cezar Bolliac făcea un pas înainte în acreditarea încrederii în „inspirație”. Nu era vremea poetului orfovru, cart; să i'fwlese vreme îndelungată un vers : să nu uităm că și în prefața *Mediatiilor* mărturisirea că textele au fost redactate în grabă.

Atmosfera din volumul de debut o regăsim în partea inaugurală a poemului *The Spleen* :

„Demult se stinse ziua ! Răresc și se-ndesează
Troienii grei de aburi ! De mult p-albastrul cer,
Răsar și-apun stele, ș-asupră-mi aștează
-Al nopții trist și searbăd, întunecos mister.

Ce lungă-mi fuse noaptea și tristă privegherea !
O glanduri mă fiămîntă ! Viperi re-a-nfuriat
Se zvîlvoiă și rumpe în i.xită-le puterea
Ast vas ce le coprinde, și-nteeey m-au venindt."

În final, zbuciumul sufletesc e^te obiectivat în versuri demne de marele romantism:

„Ca o ruină vie ce ar simți mugirca
A mării furiate, a cerului turbat,
În lutu-mi ce bO surpă șt turbură gîndirea
Și inima-mi vestește reV-tlinn înfricoșat.

Simt glbnl că se im'ă și e.vui se clătește...
Torenle'e-i de f'S'-firi aiupră-ni: vor cădea?...
Li iadul înainte-mi ; e mort orice trăiește:
Sunt cobe cu a Uimei " sau lumea cobe mea ?.. "

Bolliac are puterea de a crea imagini terifiante („Orbiți de bătrânele, slăbiți d-a) rugii jug, / Se leagăn în toiege, căci mai le-au trecut seara ; — / Sunt grei ca și pămîntul, și galbeni ca și cea^a Ce luminează groapa de morți fără coșciug." *Schitul*), dar și nostalgia seninătății :

„Ce dulce e viața aceluia *te* trăiește
Stăpîn pe sine însuși, și nu e-al nimului,
Se bucură de toate și toate îi priește ;
Natura, universul, întregi sunt ale lui."

(*Relectic*)

„E limpede cerul și si:arj-n,nntează,
Ciii<] eu. setos de pate, \iu sinimi- bă privesc
La ciie mm iiorii nici put, rtci nu eutea.'ă
S-cxpikē sau să-mpute, ci numai le iubesc.”

(Pe malul Dunării',

Artistul este hfiat între căutarea seninătății și imposibilitatea practică de a o atinge. Temperamentul său tumultuos. atitudi- ne! uUod^j'm.-i radicală, partiz.-ină, pătimașă, ca si risipirea fe- o.odă iiii alilea acivități L'icūt să tiiijc-as(ă spre liniștea niodita'ivă, (Irtua nu-i acorda. Iutuși, iăgazuri și pentru oare. Ir. urma urmei, nici nu era făcut, detașarea necaractcizîndu-l. Se voia „poet eontimplattv” (cit de puternic se manifestă uneori convențiile artistice acreditate de o epocă !), în timp ce era din ce în ce mai mult acaparāt ă' preocupări practice. Un punct no- dal îl rcpre/ntă un text datat septembrie 1842 (Cugetare), unde peetul găsește un „răspuns” liniștitor în ideea fă tirmai fră- >r.uitările sufletești cau farmec vieții :

„De ce te sfarmi atîta, ființă trecătoare ?
De ce gonești nălueuri, himere pieritoare ?
Dorințe neatînse, speranțe nemplinite,
Din crepuscul în noapte, lăsări neconținute ?
Această-'i este viața de care te mindrești !..”

În aceeași rot.1 se în=eriu versurile finale din *Cugetare I.* unde [linia înzestrată cu gîndire este deosebit;! de viețuitoarele domi- nate de instincte tocmai prin acesta lupte sufletești :

„Fatal izvor de lupte ! Ce oare-mi folosește
Si chiar inteligența cînd sfera-mi mă oprește
Să-mi prin7 a mea himeră s-ttn bun ce am dorit ?
Ce-rni trebuie și astă voință absolută
Cînd ea !a alt nu-mi serva decit să-mi fac o luptă
Cu insuini eu în sine-mi ? și rivna mea căzută
Să o privesc cu fală, să strig : rn-am biruit!”

Arătăm mai sus că Bolliac nu era, structural, un meditativ și eă inv.-'n'i-erea utilitariștii a poeziei l-a făcut să devină promoto- rul poeziei sociale la noi. Poet militant, el a văzut în stihuri, ca •i în teatru, un instrument pe propagare a ideilor. Mentalitatea aceasta era de altfel caracteristică generației pașoptiste. Mat radical — și în această privință ' — decit colegii de generație.

Cezar Bolliac a absolutizat funcția socială a poeziei și a artei în general. Te.\lui rctvezwjtitth este. fă".!) îndoială. CU'vi :.d. srris în timpuL exduldu pari-nan. Clocotitor d,- ură. Unul acoti („Oh! legați pentru vecie ,' Do pJmintui unde sCun. ' Piătim vec- nică chirie / Și pe apa care bem. •' Nu avem nimic, al nostru ; / Tot în preajmă e străin ! / Venim rupAi din lucrul vostru / Și dăm pesle-al lipsei chin.”) îl vom regăsi, peste decenii, la Cos- toue și Goga

Sub raport estetic, radicalismul lui Bolliac nu a dat roa''0 prea fericite în domeniul poeziei sociale, deși aEiia ai'i a reuși: să-și impury o voce recoynoscibilă, individualizată. Destinaia extraliterară a artei se instaurează cu atîta putere în gîndirea artistului încît, retipărîndu-și, în 1872, poeziile Ocna și *Padr>a<---* cu *moarte*, adaugă aceste note (prea) lămuritoare : „Protestai'-' contra ținerii osîndților în ocnă”; „Protestare contra pedepsei cu moarte, scoasă din legile l'ivii prin *Uetjnantfn'vl orfani* . edițiunca întia, și i-it/otusă iniăși. clandestin, prin a doua căt- țione a *licyula'iertitlii orgunir* Portretul președintelui Divanului Criminel eate în strofa care începe: -<IMin jeț ascuns sta unul> etc. Cunoscut fiind prin această strofă, e de prisos să-l mai nu- mim”.

Atari „protestări” țin, din păcate, mai mult de activitatea juvnal decit de cea poetica a autoreIni. Te.\le!o lui sini adesea .simple țiledoarii i *ersifraie* (cunoscută este ' ea pentru eliberarea țiganilor : *Fata de boier și iota o'-' țiq'in*). Umanita- rismul este promovat cu o nobila consecvență dar semnificatel poeziei este supralicitat, permițuid prea mari neglijențe în mate- rie de semnificărit. Limba este alterată de barbarisme și inconsec- vențe, expresia inadecvat neologistică expunîndu-l ridicolului : dacia cran un

-Neam care niciodată nu lăsa un moment
Far-a lupta să fie lin*r, independent.
Bātu atitea ginle, ce a le număra
S-ar osteni și mîntea a mai le recita”

(La *România*)

' D. Popovici. *Cezar Boliar, \n itomariliumi românesc*. Edi- tura Albatros, Buc. J&72, p 23H.

Robirea de veacuri a dus la pierderea acelor

„tradiții vii
Ce cresc în generalii prin multe recitări.”

(La România)

O explicație ar putea fi totala absorbire a poetului de către gazetar. Analizându-i poezia socială, D. Popovici arăta că, adesea, Bolliac „se mulțumește să versifice hilariant programele politice ale timpului”, ceea ce face ca poezia lui să ajungă „în această ordine caracteristică pentru un întreg gen literar, bogat reprezentat într-o epocă de ziarism acerb”. Mai recent, Elena Tacciu remarcă, la rîndu-i, că jurnalismul lui Bolliac „îi devitalizează în cele din urmă vîna lirică”.

Influența stilului jurnalistic se vede în *Trodătorul*, unde caracterologia se îmbină cu invectiva. Finalul poemului *La D. Ioan Vacăreanu* mizează tot pe un procedeu gazetăresc: acumularea retorică, avînd nefericite efecte aici.

Poetul preferă antiteza pentru a atrage atenția asupra suferințelor celor oropsiți. Poezia *Curăzătorul*, de pildă, este structurată pe contrastul facil între viața îmbelșugată și cea mizeră, coexistînd uneori în apropiere:

„Voi, cîți vă rîde soarta! gîndiți că-n aste zile
Stau sub pămînturi, ocne, prin temniți și exile
Atîți nevinovați,
Pe care pizma, ura și neagra calomnie
I-au părăsit cruzimei, și oarba tiranie
Li ia necercetați.”

Umanitarismul profesat de Bolliac este expus, didactic aproape, în *Fata de boier și fata de țigan*. Procedeu antitezei¹ — adesea discursive (*Idealul și pozitivul*) — îl reia frecvent, sugerînd nu o dată efecte parodice.

Revendicativ în numeroase strofe, autorul este adesea moralizator:

¹ D. Popovici, *op. cit.*, p. 22G.

² Elena Tacciu, *op. cit.*, p. 26.

³ Elena Tacciu a analizat (*op. cit.*, p. 157 ș.u.) trei antiteze specifice nu numai poeziei lui Bolliac: poetul și lumea, înger și demon, carnavalul și paria. Modul în care apar ele la Bolliac este o dovadă în plus a „preeminescianismului” său.

„Virtutea estoo taină ce rar se dezvălește;
E chiar instinct ee naște cu omul virtuos;
Indemn-a face bine, răsplată nu priimește
Ș-aee ce-și spune fapta etern e vițios.”

(Lepădatul)

Ca poezie gnomică debutează o *Cugetare* („Etern aceleași patimi pe ast pămînt hulit! / Etern aceeași luptă, etern aceleași trude / Și omul vine vesel la jugul unde-aude / Gemînd impovăratul, sub sarcina-i zdrobit”) care continuă prozaic.

Cititorii de pe la 1840 se puteau înduioșa citind un poem precum *Sîla* dar astăzi, oricîtă indulgență am fi dispuși să manifestăm, nu putem ignora desuetudinea tonului. Extrem de folosite în epocă, îndeplinind un rol istoric și ideologic de maximă importanță, poezia socială a lui Cezar Bolliac rămîne o expresie a epocii de care este iremediabil legată. Pe lingă valoarea-i documentară, opera atrage și prin acest paradox: autorul este mai important ca ideolog (literar) decît ca poet, dar tocmai o ideologie (pe care a vrut s-o ilustreze pur și simplu în versuri) l-a alterat poezia!

Oricare ar fi impresia pe care versurile lui Bolliac o produc astăzi asupra degustătorului de poezie, climatul literar pașoptist nu poate li înțeles fără analiza scrierilor acestui autor și fără urmărirea ecourilor versurilor sale. Motive pe care le considerăm caracteristice epocii au fost impuse și datorită lui Bolliac. Motivul uciderii involuntare în somn, de pildă, tratat de Bolliac în poemul *Ocna* (datat 1843), îl vom regăsi la Grigore Alexandrescu (*Icigașul fără voie* — poem publicat în 1347) și Ion Heliade Pădulescu, toți trei poeții pornind, se pare, do la același fapt real

în paragraful dedicat activității de arheolog a poetului, vom avea prilejul să reliefăm interesul lui Bolliac pentru vremurile imemorale. Să notăm aici că el a ilustrat, înainte ca aceasta să devină o modă poetică, miturile noastre fundamentale, în texte precum *Meșterul Manole* și *Zburătorul*; dacă datarea poetului este reală (3 aprilie 1836), acest din urmă poem este anterior ca opt ani capodoperei lui Heliade, publicată în 1844.

¹ V. nota lui I. Fischer în ediția: Gr. Alexandrescu. *Opere*, voi. I, Editura Minerva, Buc. 1972 p. 218—339.

Ecoul versurilor sale a fost imediat, receptarea lor fiind și ea simptome pentru climatul literar în care au apărut. Atât de cunoscute erau unele din testele sale, încât unele stihuri pe care le-a creat au fost culese de Anton Pann din circuitul oral și publicate (drept creație anonimă !) în *Spitalul Amoriei* ; este un elogiu indirect, dar poate cel mai frumos, ce poate fi adus unui autor.

Elogiile directe sînt și ele numeroase¹, Heliade noozitînd² a-i prezenta public, în 1843, drept „gigant”, „titan modern”. Nu-i de mirare, în acest caz. că poeziile lui au fost reproduse în multe din gazetele vremii, bucurîndu-se de o deosebită popularitate.

Ceea ce l-a impus în ochii generației ce debuta pe cînd Bolliac era încă în viață a fost poezia pe teme sociale, la care se va referi și Emlnscu în *Epigonii*. Macedonski, la rîndu-i, va găsi cuvinte de laudă pentru Bolliac.

Dat fiind că am semnalat anticiparea lui Heliade în tratarea în versuri a motivului „Zburătorului”, se cuvine să menționăm și alte aspecte ale poeziei lui Bolliac prin care acesta se dovedește un premergător. Anticiparea cea mai spectaculoasă este, fără îndoială, cea a poeziei eminesciene. S-a vorbit chiar, pe drept cuvînt, despre *preeminescianismul* lui Cezar Bolliac.

Surprinzătoare este, în volumul din 1843, sugerarea unei idei pe care Baudelaire o va impune în prima strofă din *Correspondances* :

„T.a Nature est un temple ou de vivants piliers
Laisent parfois sortir de confuses paroles :
L'homme y passe à travers des forêts de symboles
Qui l'observent avec des regards familiers.”

Ideea că menirea poetului ar fi să observe misterul ce se ascunde în spatele „simbolurilor” pe care natura le oferă o sugerare și poetul român :

„De este vrun loc pacinic, de este vro pădure
Hătrînă ea pămîntul, ce n-a văzut secure ;

¹ Elena Tacciu (*op. cit.*, p. 25) semnalează opinia publicată în gazeta transilvană „Aurora română”, potrivit căreia Bolliac ar fi „cel mai mare român al epocii de la 1830”.

² În amintitul articol *Poezie*, care va provoca celebrul răspuns polemic al lui Bolliac.

³ Analizat de Elena Tacciu, *op. cit.*, p. 190—19d.

De este vro livede de flori și de miros,
în care saltă iepuri și presuri ciripește [...]
Poetul le privește cu-o sfîntă bucurie,
În orișice nuanță citește-o poezie,
Se lasă p-o visare, explică un mister.”

(*Idealul și pozitivul*)

Neexploatăată însă și — pe deasupra — plasată într-un poem prolix și discursiv, formidabila sugestie din ultimele două versuri citate nu s-a putut impune, atunci, în mediul nostru literar.

În *Susana* (poem imprimat în 1841). G. Călinescu a semnalat o „artă decorativă vrednică de un Th. Gautier”. citînd strofe pe care un parnasian le-ar fi putut „aproba din toată inima”¹. Ideea călinesciană a fost acceptată de exegeții ulteriori ai poemului ; referindu-se la acesta. Paul Cornea a vorbit despre „o tehnică veleitar parnasiană”².

Tot la capitolul anticipări putem semnala și o strofă din *Rechemarea* („Acele sacre-nscriptii ce timpul adinceazfl / în coaja noduroasă copacilor ce cresc, / Ce ore de viață, d-amor înfățișează, / Să lin strein de ele ? Să nu le mai citesc ?”). unde este folosit un procedeu pe care Blaga îl va relua, cu mai mult succes, în poemul *Cresc amintirile*.

Reîntoarcerea din exil (în 1857) coincide, se pare, cu apariția neîncederii în eficiența practică a versului. Era dezamăgit, după toate aparențele, de faptul că poezia lui socială nu avusese erou! scontat. Bscut poetic va fi confirmat deplin de „romanțul” versificat (*Călugărița*), a cărui abandonare e un indicu prețios*.

¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*. Fundația regală pentru literatură și artă, Buc, 1941, p. 235.

² Paul Cornea. *op. cit.*, p. 222.

³ Un amănunt bio-bibliografic este semnificativ în această privință : la întoarcerea din exil, poetul își adună aproape toate versurile într-o masivă *Cullețiune de poesii vechi și noi* (București, Tipografia nouă Sococ et Comp., 1857). Este ultimul volum alcătuit de autor, deși acesta a fost o prezență scriitoricească activă timp de încă două decenii ! Singura carte de versuri ce-i mai apare nu e îngrijită de el (*Poesii umanitare culese de Ion Porianu cu permisiunea autorei*. Buc, 1860), iar volumul *Poeme și balade* (anunțat în „Buciumul”, I. 1803, nr. 70), n-a apărut nici odată.

Vremurile erau extrem de tulburi și Bolliac optează tranșant pentru publicistica politică, neversificată de astă dată.

Anul 1358 este crucial în devenirea scriitoricească a lui Bolliac. Ijidjiinii deopotrivă abandonarea neașteptată (căci „vi'lian-tul” început nu lăsa deloc să se mlrevadă o atare perspei livă ; dimpotrivă...) a versului și apariția capodoperei sale : Mozaicul *social*. Luptătorul aruncă definitiv, ea nefolosibilă, platoși bogat ornamentată a versului dar, înainta de a ieși, cu pieptul descoperit: t. in arenă. își fUigronează cu migală lancea pe care o va lansa ; în eternitate, după cum am văzut. Se va arunca apoi în viitoarea luptelor politice, avînd — ca singură dar de t^rnut rfi'ni'i — doar ntidenil său. Campaniile de piesă i se vor dovedi ^de-jca ol'WeiLte „iij raport io'Li Air. peri.,abi <V bando:ierea versurilor- •— in anul în care își scrisese c.>P>do-pera — anunța astfel și o părăsire a intențiilor artistice. Vom vedea că latențele-i artistice se vor obiectiva numai sporadic și nepro;', ar, iatic, în publicistica politică și în articolele de arheologic

Ci<' ciiinii'o de poem publicată în *IHJl* devenea asll'cl .j.inle-^ul de >bădă" a! a.-C'.tui gazetar înnăscut, d'.cis, abia ac"m, să se dedice exclusiv vocației sale. Ziaris'ul îl acaparase, dinainte de Rev-luție chiar, pe poet ; acesta din urmă se retrage, acum, din ar-tiă, lăsindu-i gazetarului dreptul de a apăra in <-m,mi:i:iro numr]> impus, totus', pj'in \n]urnele de poe.ăi .

în [iftip ce reviiile i-,<j impus ntimele. proza i l-<J c.ma-cra! definitiv.

O dedicație așezată de ilas'leu pe monografia *Iov Vodu cel Cumplit* poate surprinde, prin caracterizarea lui Rolliac drept „Ereule al prozei româno”. Mai ciudată încă va fi fost, pentru <ontemporânii lui nolliar, atitudinea iui Tltu Maiorosou ; a'esta ii „riiiiiil.i" l] poet'. i'.V/încJ însă [n ci unui dintre cei itini buni „autoi i pi ozastici" - (nului de pi-oză].

1,a ic proză se refe-ă Hasden și Maiorescu ? Sau, mai bine ?is ce itvu'legeau ci prin i'ioză ?

¹ *Mrl* in O cercetare criticeii asupra poCfiei româna de Ia 1867 i-it si în *Direcția nouă în p-jezia și prosa română* (1872.

2 Titu Maiorescu, *Direcția nouă...* în: *Opere*. voi. I, fcriitura Minerva. Buc, lf)78, p. ISli.

Da proză de ficțiune nu poate fi voiha. din simplul motiv că Ce?ar Bolbac nu a publicat așa ceva, în ciuda unei note ce anunția un volum do nuvele', ni. i< ind apărut.

În articolul *Literatura roinână și străinătatea* (ll'ti-). Maiorescu îl pomenește în două rfduri pe Rolliac în partea a doua a siluitului : *Literatura ftiirijicS, istoria româna*, dar spre a-i contesta meritele științifice ! într-un loc e amintit, *inlr-o pa-rările: a*, „răposatul Bolliac, care nu știa ce e știința” pentru ca. mai la vale. Grifioro Toul^scu să fie lăudat tocmai pentru paginile din *Ducr,j ntain'c dc . oniani* (IBBF1 unde „face critica părerilor d-lrr Hasdej si Rolliac asupra alfabetului dacic”.

Așadar, coi care îl lăudau pe *prozator* se gindean, în primul rind. U p;ibiiLi-t; cbiar impli'atule liteiaie ale studiilor de ar-leel("jie tii } • l de di;neniul publicisticii, după cum vom vedea.

Curioasă este rapiditatea cu care și-a reprimat tentația ficțiunii Cum despre volumul d* „noutăți” nu știm nimic, siri-ui-iele ffiCr' în rare amintita tentație s-a manifestat sint operele dra iit-tice (ce par a ii lost ;nai degrabă adaptări) si „romanul” în vev-nri, abandonat după numai doua numere de ga/etă...

Ceea ce rămîne în acest 'az este *prti:a neftictivS*, conținînd literatură — în sens larg •— ideologică (pe teme culturale, politice s: științifice). Rolliac scrie într-o perioadă în care *literatura* mai era definită în accepțiunea veche, drept tot ceea ce este scris. Maiorescu însuși operează >u această accepțiune a termenului. Ca și Ion Gliiea. Cezar Holliac înțelegea literatura ea literaturizare, în sensul ornării discursului. Cum noi, astart, nu o mai înțelegem astfel, s-a produs o neconc.'rdanță (între înțelegerea literaturii <le către autor st *Jc* către receptori ce conferă textului și nu interes literar nescentat de autor. Din simplu instrument persuasiv, literatura devine obiect de contemplație estetică. E.s'e cazul 'imiliar al obiectelor scoase din uz : le admirăm fără a le mai înjosi. Emoția receptorului este de natura estetică. „ar-heo!"gi'zantă” am puica zi'e.

¹ În „Gazeta Teatrului Național” i se anunța, pe lingă volumul de *Meditații*, și unul de *Noutăți* (nuvele) (apud Ovidiu Papadima, *Cezar Bolliac*. în : Colectiv, *Istoria literaturii române*, voi. li, Editura Academiei. Buc. liig, p. 329—330).

¹ Titu Maiorescu, *Literatura româna și străinătatea*, în *Critice*, Editura Minerva, Buc, 1973, voi. II, p. 178.

¹ *Jbidem*, p. 2B3.

Relevându-i ir. egală măsură meritele și defectele scriitoricești, publicistica îl reprezintă plenar pe Cezar Bolliac, autor care i-a dedicat, de altfel, în mod constant, pasiunea, energia și talentul său. Gazetăriei îi aparțin, am văzut, capodoperele scriitoricești ale lui Bolliac, dar ca este, în același timp, cea care i-a alterat lirica. Toată activitatea lui „gravitează”, putem spune, în jurul gazetăriei. Și vom vedea că în mult citata afirmație din 1872 (*D-lur publiciști și eurificali ui mei in presă*) renunțarea la publicistică e anunțată în termeni patetici („voi lăsa publicitatea, forțat de această lege draconică și imorală...”), fiind vorba de ceva impus, nu de o liberă opțiune. Par pasiunea lui pentru publicistică era prea mare spre a putea fi anulată de o hotărâre judecătorească, oricât de „draconică” fie.

În prefața volumului de debut, Bolliac spunea că „este firească acea nerăbdare de a-și vedea cineva ostenețele tipurii”, fiind de părere că e vorba de „o patimă ea și toate celelalte” (*Către tinerime*). Să notăm că era vorba de o „patimă” recent apărută pe meleagurile noastre; fascinația tiparului, ce anunță o nouă mentalitate culturală. Spre deosebire de primii Văcărești, care-și lăsau în eite o „condițată” producția lirică, pașoptiștii scriu într-o epocă nouă, marcată la noi de prezența presei și, în genere, a tiparului. Insistența lui Bolliac în materie de publicistică este ilustrativă în acest sens. El a fost nu numai un publicist activ (mai bine de patru decenii !); ca și Heliade, a avut gazele proprii și o tipografie. Într-o perioadă caracterizată de folosirea consecventă și eficientă a tiparului.

Susțineam că Cezar Bolliac s-a afirmat plenar în domeniul jurnalisticii, unde se plasează și capodopera sa: *Mo-aieții* «rial. S-a observat că, „În desfășurarea ei, activitatea publicistică a lui Bolliac prezintă un caracter preponderent literar înainte de revoluție, preponderent politic după revoluție”. Articolele de doctrină literară le-am discutat deja; „trecerea” de la acestea spre publicistica politică o marchează articolele despre teatru, fiere au în egală măsură o destinație culturală și politică. Aceasta deoarece însăși problema teatrului nu era, pentru generația pașoptistă, una preponderent estetică. Cei care militau pentru un teatru național luptau, implicit, pentru o politică națională, al cărei lider era colonelul Cimpineanu.

D. Popovici, op. cit., p. 211.

XXXVIII

Activitatea desfășurată de Cezar Bolliac ca *promotor al teatrului național* este notabilă, acest om de cultură manifestându-se simultan ca traducător, militant pentru instituționalizarea teatrului românesc, autor și cronicar dramatic”.

facă din prefața (*Către tinerime*) la voiumu-i de debut. Bolliac lăcea dovada interesului pentru teatrul național, notind cu satisfacție că acesta „s-a statornicit”, iar „publicul simțitor a început a cunoaște folosul ce poate dobîndi din această școală de moral. Literatura românească a început a-și lua zborul său. Nu sunt doi ani de zile și repertoriul teatrului s-a îmbogățit cu atâtea traduelii și bucăți originale”.

Mai multe lucruri merită reținute din această primă „ieșire în public” a tînărului literat: el considera — cum vor face toți pașoptiștii — teatrul drept „școală de moral”, atribuindu-i, deci, o Juridic pieponderent formativă. În al doilea rând, Bolliac lega începuturile literaturii românești de scrierile dramatice, atît originale rit și traduceri. Ideile epnrrnale nu erau numai ale lui. Unarul ri, 22 de ani fiind, atunci, doar un exponent al mișcării culturale grupate în jurul Societății Filarmonice. În care intrase de la fondarea acesteia (1)133).

În 184ă, teatru! românesc trăia încă în vîrsta pionieratului și Bolliac (a cărui înțelegere — ca să nu-i spunem indulgență ~ este comparabilă cu cea manifestată de Heliade în prefața traducerii *Iliadei* de către Aristia) spera să poată „închide cu desăvîrsire giira scrupuloșilor critici care ar mai voi să caute pete în soare”.

¹ În scrisoarea adresată lui I. Voinescu (publicată în „Curiolosul” nr. 3, 1837) își exprima intenția de a traduce piesa lui Victor Hugo *Lucrece liorgia*, „cu toate că teatrul nostru nu e-ncă în stare a reprezenta un romantism ca al lui Hugo”. Din acest autor a tradus *Ange!o, tiranul Padovei*.

² Este greu de stabilit originalitatea unor texte pe care... nu le cunoaștem. Despre drama în versuri *Malilda* știm că era o prelucrare după Sophie Ristaud-Cottin. Nu s-a păstrat textul pieselor. *Moartea lui Abel*, Radul Vodă. *Tăierea a 12 boieri la Mă-năstirea Dealului*.

³ Unul din primii noștri cronicari dramatici. Timp de un an (1845), a susținut cronică dramatică în „Curierul românesc”.

⁴ Formula o lansase Heliade (*Teatru*, în; „Curierul românesc”, nr. 4, 1831) și va fi preluată adesea în epocă.

⁵ *Teatru din București*, „*Qiella*”, în *beneficiul, doinitului Riciardi*, în; „Curierul românesc”, XVII, 1845, nr. 20, 9 martie.

XXXIX

Peste un an, trei creații dramatice recente (*Iorgu de la Sadagura*, *Buna educație*, *Sluga isteată*) îl făceau extrem de optimist: „Dacă va fi să socotim progresul artei dramatice la noi pe deosebiriile ce văzurăm între aste trei piese, ne vine să credem că arta dramatică o să ajungă într-o zi a face partea cea mai însemnată a literaturii noastre”¹.

Altă dată, impresionat de afluența publicului, își începea — entuziasmat — cronică: „Ar fi trebuit o sală cât să nu ajungă pînă la marginele ei sunetele glasului lui Riciardi și Karl, ca să poată fi destulă pentru toată lumea cîtă s-a strivit astă-seară în teatru și cîtă s-a întors acasă blestemînd șandramaua că nu e mai largă”². „Șandramaua” va mai rămîne, o vreme, inadecvată unor reprezentații de amploare, dar ceea ce se remarcă este luciditatea cronicarului dramatic. El scria în 1845: „Guvernul clădește un teatru, dar oare o clădire pentru teatru va să zică teatru ?”³.

Bolliac sublinia necesitatea formării *oamenilor* (militînd pentru înființarea unui conservator dramatic), nu doar a edificiului care să înlocuiască șandramaua cea veche. Și, nu întîmplător, va fi unul dintre cei care — în ciuda adversității față de Maiorescu, ce își începuse activitatea critică ce-l viza și pe Bolliac — va denunța, în 1869, apariția formelor fără fond: „în toate avem stilul nostru, principiul nostru, școala noastră: aparență fără existență; formalitățile să fie, și lucrul să nu existe.

Astfel este statul compus în toate părțile lui: numai de oadruri, de cadre goale. Astfel cu instrucțiunea publică, astfel cu armata, astfel cu visteria, tot astfel trebuia să fie și cu teatru.

Și, ciudat lucru! pre cînd n-aveam cadrul, aveam lucrul; pre cînd nu aveam teatru zidit, aveam teatru; și de cînd am zidit teatru, nu mai avem teatru.

înțelege fiecare că aci este vorba de teatru românesc”⁴.

¹ *Teatru Național*, în: *Curierul românesc*, XVÎII, 1846, nr. 27, 30 martie.

² *Teatru din București*. „*Otello*” (art. cit.).

³ *Teatru din București*, în: *Curierul românesc*, XVII, 1845, nr. 18, 2 martie.

⁴ *Teatru românesc*, în: „*Trompeta Carpaților*”, VII, 1869, nr. 780, 27 nov.'8 dec.

Se recunoaște ușor, aici, incisivitatea pamfletarului ce redactase *Mozaicul social*; dar și amărăciunea militantului silit a fi martor al încetirii cu care se făceau urnirile culturale: „Teatru național nu-l putem aștepta curînd. Teatru românesc însă, unde să se dea în limba românească opere mari, piese clasice, spre formarea animei și dezvoltarea gustului, teatru românesc am avut și putem avea”. Singura cale de urmat îi părea cea indicată, cu decenii în urmă, de Cimpineanu. Acesta era, se știe, înainte de toate: om politic. A sprijinit cultura pentru că vedea în ea un bun instrument propagandistic. Idolatrizat de Cezar Bolliac, este posibil ca tocmai el să-i fi insuflat acestuia din urmă pătimașa pasiune gazetărească.

Am citat observația lui D. Popovici că activitatea publicistică a lui Bolliac a căpătat, după Revoluție, un caracter preponderent politic. Schimbarea este dovedită atît de natura colaborărilor sale la publicațiile vremii, cît și de profilul gazetelor pe care le-a editat. În timp ce singura revistă pe care a întemeiat-o înainte de Revoluție („*Curiosul*”, București 1836) avea un caracter preponderent literar (anticipînd, prin acest aspect, celebra „*Dacia literară*”!), publicațiile pe care le înființează după Revoluție au un pronunțat caracter politic: „*Espatriatul*” (Brașov 1849), „*Buciumul*” (Paris 1857 și București 1862—1864), „*Trompeta Carpaților*” (București 1865—1877).

Intensa activitatea publicistică (în afara articolelor destinate publicațiilor editate — și, nu o singură dată, scrise — de dînsul, a colaborat la majoritatea gazetelor importante din deceniile patru, cinci și șase) l-a impus repede atenției generale; ca toți marii gazetari, era citit nu doar de partizani, ci și de adversarii politici. Ideile erau susținute de o certă vocație publicistică, ceea ce l-a făcut pe autorul unei proiectate *Istorie a literaturii române* să-l considere — pe bună dreptate — drept „cel mai strălucit ziarist dinaintea de Eminescu”. Ecoul în posteritate a fost asigurat de capacitatea lui Bolliac de a scrie texte care să poată *Ti* citite cu interes și cînd miza politică ce le-a generat nu mai «ste de actualitate. Intre contemporani, au contribuit la impunerea publicistului, pe lîngă meritele-i scriitoricești, intensitatea

¹ Care scrisese, în urmă cu 24 de ani, că „teatru, care este templul artelor, a ajuns să fie o trebuință, o hrană spirituală” la români (*Teatru din București*, în: „*Curierul românesc*”, XVII, 1845, nr. 10, 2 februarie).

și puterea de asalt care i-au caracterizat manifestările. Inaugurând în publicistica noastră ceea ce astăzi numim „campanii de presă”, el a trecut — am putea spune — de la arcu! <u. săgeți otrăvite la modernul tir concentrat. Satisfacțiile n-au lipsit, Bolliac având șansa să se poată bucura de eficiența unora dintre campaniile sale Exemplară este cea în favoarea secularizării averilor mănăstirești, asupra căreia se cuvina și zăbovim.

Campania a fost declanșată în 1861 (în ziarul „Românul” și continuată timp de mai mulți ani, cu o tenacitate care avea să asigure, pînă la urmă, succesul scontat. Din cele trei categorii de lăcașuri existente la acea dată în Principatele Unite (mănăstiri și schituri: „pămîntene”, „închinat”, „brîncovenesti”), numai primele „scăpaseră” subjugării de către străini. Sutele oblatu-ire țaristă funcționau mănăstirile zise „închinat” [adevărât stat în stat, favorizînd scurgerea din țară a unor averi imense). În timp ce autoritățile imperiale austriece îl susțineau pe principele Grigorie George Dimitric Bibescu Basarab de Brîncoveanu, care își arogase dreptul de ctitor și administrator asupra agerilor mănăstirilor zise „brîncovenest”; nu-i lipsit de importanță amănun-țutul iă principele cu nume kilometric era și cavalier austriac...

Punctul culminant al campaniei declanșate de Bolliac pentru secularizarea averilor mănăstirești îl constituie cele două volum** intitulate *Mănăstirile din România* - ambele avînd, pe lingă textul propriu-zis, și cite un grupaj masiv de *Piese justificative*. În prefața întii cărți se spune încă din primele cuvinte imprimat. „Acest volum nu este o carte, este mai mult un dosar; este istoiciul unui proces”.

Dintre campaniile răsunătoare pe care le-a purtat merită amintite cele pentru dezrobirea tiranilor, pentru împrăștierea țării, pentru votul universal, pentru Unire.

¹ „Acțiunea pe care o desfășoară, în vederea secularizării averilor mănăstirești, este socotită prima campanie de presă la noi” (colectiv, *Du-tionarul literaturii române de la origini pînă la ÎSUO*, Editura Academiei R.S.R., Buc. 1979. p. 110).

² *Monasiitilo din România (Munastirele închinat)*, Buc., 1862, 660 p.; *Monastirile din România (Mănăstirile zise brîncovenesti)*, Buc. 1863, 250 p.; *Les monasteres roumaines (Les Monasteres dit- Urm-covaucsiil)*, Buc. 1863 (este traducerea ediției românești, fără partea ee *Piese justificativei*).

³ *Monastirele- închinat*, ed. cit., p. V.

I
|=
j
Dintre articolele în favoarea Unirii, ne oprim asupra unuia publicat în exil, în 1853, unde este remarcabilă luciditatea cu care este „prezis” viitorul țării: „Unitatea României este naturală și politica. A (sic) simțit-o toți oamenii sziurilor și s-au ci reat s-o puie în lucrare toți căpitaniii cei mari al românilor: iHuniad, Mircea, Ștefan și Mihai.

Cî: id o să cie Căpitantul cel noroeh. care .vi eeseute acest plan al naturii, realizat de Tratau, este o chestie numai de timp.

Inteligența română din toate provinciile crește astă idee. Cînd se va generaliza astă idee, peste 14 milioane de români: Dacia lui Traian și Dacia Uit Aurelia!) vor fi o singură țară” \

Idea unității poporului român este reargumentată, tot în exil, înti--o extrem de importantă carte, al cărei titlu nu acoperă lotcii materia tratată. Nu exagerăm dacă vedem în această lucrare în „echivalent” modern al celebrei cărți a lui Diniitrie Cantemir *Descripția Moldaciei*. Piste trist că nu a fost reeditată această carte; deși scrisă cu o finalitate imediată, ea prezintă, astăzi, o valoare documentai certă, oferind o privire de ansam- asupra realității”: „românești din perioada premergătoare Unirii. Pledoaria sste extrem de interesantă și ea text ideologic dar și prin implicațiile artistice țde Ordin descriptivi.

Mult mai numeroase sînt însă implicațiile literare ale textelor re-dactile în românește. Alături de capodopera lui scriitorii- cească *IMuzaicul* social) putem așeza sarcasticele rin duri despre C. A. Hosetti: „„C. A. Rosetti nu este capul ci anima, sufletul asociațiunii, buricul pămînlului, singele de nouă frați, anima de liliac, fără care nu este posibilă nici ti vrăjitorie. El esfe augurul, iară nu stăpinul; el creează stăpîni pe cari îi guvernă el; este *Louola* de care tremură Papa; este doctul astrolog, abilul alchimist, ingeniosul cabalist, cu aforismul *Luminează-te si vei ii*, enigmă propusă, în explicarea căreia sondează gradul de perspicacitate a neofitilor luminîndu-le mintea cu buruienile *thalgssigla* și *ageaphotis*, atingîndu-i cu amîndouă aceste buruieni,

¹ Cesar Bolliac, *Culegere de mai mulți artieoli publicați atît în străinătate cit și în țară în anii trecuți*. Buc. 1861, p. 0*1—fii (articolul a apărut inițial în „Republica Română” nr. 2, Bruxelles 1853, p. 34—61).

² *Menwires pour servir à l'histoire de la Roumanie (Provinces daitubiennes)* par Cesar Bolliac. Premier memoire: *Topographie de la Roumanie*, Paris, Just Rouvier, lăbraire-editeur, 1856.

luminătoare în inlunec, la amindună timplele, ea să vază pino la ce grad inteligența lor obscura este luminabilă".

Fiind vorba de un pamflet, ne interesează mai mult autonomizarea lui estetică decît adevărul celor exprimate. Indiferent de partea cui va fi fost dreptatea, portretul făcut de Bolliac este memorabil, puțînd l'i receptat și fără raportarea la realitățile sociale din anii tulburi ce au urmat înlăturării lui vodă Cuza.

Radicalismul (de care am vorbit în mai multe rânduri) lui Bolliac este foarte evident în publicistica-i politică, unde vituperază împotriva „moderaților”, cerînd opțiuni tranșante și opinii ferme. Articolul exemplar în această privință este cel intitulat *Moderații*: „Clasa moderaților s-a recrutat totdeauna și în toate părțile [...] dintre acei oameni carii s-au acim'idat și se pot acomoda cu toate. Ei, tolerînd și pe unii și pe alții, se mîndresc că nu cad în exces pentru cii nu intră nici într-o luptă; se mîndresc că nu greșesc pentru ră nu întreprînd nimic; că sunt mbitj de toate partidele pentru că nu combat pe nimiiie și iat: disprețul drept iobire; că sunt putincioși a ajunge la guvern pentru că nu reprezintă nici un partid din luptă. Sunt nici într-un fel acești oameni: n-au nici energia acției, nici forța existenței, nici curajul reacției, și sunt tocmai oamenii guvernelor neprununlate”. De aceea ci sint priviți de Bolliac di-^pt un adevărat pericol social: „Aceasta s-a văzut totdeauna și în toate locurile: mediocritatea, moderatismul este împiedicător prin moliciunea lui, neactiv prin lipsa lui de inițiativă, rrud prin invidia și slăbiciunea lui”.

Cu aceeași vervă pamfletară demască demagogia și inconsecvența politică: „Nu voim a face aci biografia nimănu. [...] Iurnea știe cum aști cameleoni și-au scîmbat culorile. Cum, în diferite epoce, au fost ruși, turci, austriaci; cum astSzi =unt francezi, englezi, și nu se mai știe re. Fest-au însă vreodată români, pentru ia și Vt< și astă/i? Niciodată”.

¹ *Iară se ivește coaiițunea*, în: „Trompeta Carpaților”, VI, 1866, nr. 761, 18/30 septembrie.

- Publicat în: „Romănul”, III, 1859, nr. 36, 26 martie/7 aprilie.

² *Actualitate*, în: „Buciumul”, I, 1857, nr. 7 (3 mai). În același sens, a se vedea și *Ideile și oamenii din 184& și cei astăzi la putere*, în: „Trompeta Carpaților”, VI, 1868, nr. 615, 14/26 martie.

Ecoul publicisticii lui Bolliac s-a datorat capacității rare de a e-ea portrete, asocieri și formule memorabile. între acestea din urmă, cea mai lungă „v:au” o are cea de „monstruoasa coaliție”, prin care Cezar Bolliac desemna apropierea unei părți a liberalilor de la 1348 de conservatori. Formula a fost „lansată” în februarie 1863', după ce, cu o lună înainte, un articol publicat în același /iar- se intitulase *Uniea dreptei cu stingă*. La „coalițiune” se referă uneori încă din titlurile articolelor', alteleori iu •cuprinsul V,r'.

ForMtila a avut succes, preluată fiind și de alți publiciști Eroul a -celeLor lui Rolliac s-a datorat și varietății mijloacelor folosite de autor, v-irietate ee-l făcea adesea imprevizibil. Ei folosește, eu ironic, pagina de ziar pentru a trimite un șir de scrisori „cni”den'iale” lui Ion Brătianu, aflat la Paris' cu clare misiuni politice; alteleori procedează asemenea lui Ion Ghica (cel din *Convorbiri economice*), introducînd în articol un dialog verosimil d' r. foarte probabil, firiiv *Aplicarea legilor*)'. Asupra problematicii din acest articol rev.:” „„aî JLVÎU, nrltirul ca „nu ne lips-^c legile, cameriii !lp->e la noi. Legile se fac lesne, deprinderea i respecta legile este anevoie”.

Dir.'re legile atu.-ci în vigo.tre, era normal să-l intereseze în mod srecia; cele prhitoare la presă, el referîndis-se în repetate rîndin'i la acestea. Văzînd în garantarea libertății de expresie premi/a t seoțială a demorv-ri-j și . civilizării nn.ii popor („iu pîrite > li'x-r s'at <: n<tJ •i,ipa!. fără libertate; pr-se:”), Ce-

- fit/oii.-du-iasa coeiifiii'!i"1 în „Bucium--:”, I, 1863, nr. 15, 23 febr.

- în nr. 4, 9 i-inuarie.

¹ *Morak-al eoalițunii* (în: „Buciumul”, I, I<^i3, nr. 13!, ti oct.), *Coalițun'a și discursul Domiiitorului în Europa* (în: „Buciumul”, I, ISij3, nr. 157, 25 nov I. *Iară se ivește calîhiiea* (In: „Trompeta Carpaților”, VII, 1866, nr. 761. 18/30 'epl), *Coaiițunca îrij det-peiar* (In: „Trompeta Carpaților”. IX, 1871, nr. 913. H'20 aprilie).

² c-). 'Totlt! UTH'!J'ÎLLj. în . „Ruriumul”, I, 1813, nr. 11", 3 oel.

³ în: „Trompeta Carpaților”. IV, 1866, numerele 406 (24 febr./fi martie), 417 (27 febr.13 martie), 408 (15 martie) și 410 (22 martie).

" în: „Buciumul” II, 1864, nr. 297, 20 oct.

⁴ *Legile și ministrii*, "m: „Trompeta Carpaților”, IV, 1866, sir. 450. 13 sept.

⁵ *Libertalcu pieței*, în: „Romănul”, TU, 1859. nmnereSe 63 <9/21 iunie), 09 (11.23 iunie). 70 (13/25 iunie).

zar Bolliac se ridica împotriva oricărei tentative de limitare a posibilității de exprimare a opiniilor: „Aceia cad; opresc adunările, opresc discuția, împiedică publicitatea, vădesc că se rușinează de public, să tem de dezvălirea faptelor lor, le e frică de publicitate. Oricare ar fi cuvintele lor, ei sunt retrograzi, de rea credință. Cer progresul de rușine numai, fără să-și dorească; strigă în contra abuzurilor și le mențin în puterea lor; se plâng de arbitrar și-l comit neîncetat; se fac că cer lumina și o stiny de unde se ivește. Libertatea în gura lor este egida care le ascunde despotismul” (*ibidem*).

Având mereu o atitudine tranșantă (nu lipsită însă de inconsecvențe și contradicții; ar fi suficient să amintim poziția față de aducerea unui prim străin), Cezar Bolliac s-a lovit mai multe rânduri de legile țării, fiind implicat în câteva procese pentru articolele publicate.

Legea (Tăcută de ministru Costa-Forul (în privirea pedepsirea jurnaliștilor li provoacă o patetică luare de atitudine; găsim aici îndurările citate, până azi, de toți exegeții activității lui Bolliac: „Seniiriile re cere Patria de la fiii ei și Omenirea de la om. sunt varii și în proporții cu facultățile și puterile lui. Am lăsat școală pentru armată, am lăsat armata pentru litere, am lăsat litera pentru publicitate; lui lăsa publicitatea, forțat de această lege draconică și imorală, pentru știință.

Mediocru în toate, nu-mi voi îngropa talantul pin.”, fiind vof putea face uz de dînsui”.

Trecînd peste comententul care a provocat-o, mărturisim că este simptomatică pentru întreaga generație a lui Bolliac. Se poate afla în ea punctul de plecare întru definirea personalității autorului: mistuirea permanentă în domenii diverse (practică poetică, doctrină literară, publicistică, arheologie, politică), (n sincera-i mărturisire, el sugerează în fond și eșecul (în plan estetic) altor colegi din vremea sa de entuziaști, de critici.

Am iazul fără, în cazul în care ar fi fost obligat (ceea ce nu s-a întâmplat, totuși...) să renunțe la publicistica, Bolliac era de-

¹ D-tor publiciști și confrăți ai mei în pîrsă, în: „Trompeta Carpaților”, X, 187:1, nr. 14:4. 14/26 decembrie, pag. 1.

„JIS să se rîmsacre „științei”. Generalul Mavru îl inițiase, cu de-
•enii 'n urmă, în arheologie. Meritele de arheolog îi fuseseră recunoscute public și, în 1369, era numit președinte al Comitetului arheologic din București.

Cit de mare poate fi, la scriitorii de vocație, forța ironiei, a arătat și domnului Alexandru Odobescu, om de spirit care — profitînd de o gafă antologică a președintelui Comitetului arheologic — a pus sub semnul întrebării, printr-un pamflet celebru, nobila aethjitate desfășurată de principalul promotor al studiilor arheologice în Komârha. Seducător prin titlu (*Fumuri arheologice scornite din lulele preistorice de un om care nu fumează*)¹ dai: s: }rin rigoarea demonstrației, pamfletul — era, practic, fără replică, d-și Bolliac a încercat, neevingător. să 'ăspundă \ O'uul te dorise cu atîta ardoare urnirea cercetărilor moderne ee ui (teologie în țările române, cheltuind pentru aceasta energie, timp și avere. lovindu-se de preuțăți de tot felul, a avut (tocmai eînd meritele începeau a-i fi recunoscute oficial...) nes=msa de a provoca o replică atît de usturătoare. Capodoperă a artei pamfletare românești, textul odobescian avea să fie invocat nu numai de arheologii ee urmăreau reliefaarea adevărului istoric, ci și (sau mai ales) de adversarii politiei (numeroși!) ai temutului autor ai -Mozaicului social. înfruntarea dintre reprezentanții a două vîrsie ale științei istorice avea să fie „exploatăată”, din păcate, și poliție. Astăzi însă, la mai bine de un veac de la nemiloasa replică, odobesciană, avem datoria să rediscuțăm contribuția științifică a lui Cezar Boiliae.

Dintru început trebuie spus că, pentru a le plasa în con-
tentul just al genezei lor, scrierile arheologice ale lui Bolliac trebuie raportate la istorioara/ta romanticii (care, se știe, făcea destule concesii fanteziei), nu la cea de astăzi, de care esle mult mai apropiat, prin rigoarea pe care o urmărea, în spirit vădii mai modern. Alexandru Odobescu. Erorile, ette sint, se justifică astfel. Un singur exemplu este suficient: prin prisma folcloristicii moderne, meritele lui Aleesandri ar putea fi ușor contestate; a o face, însă, ar însemna nu numai ignorarea evoluției

¹ Extras din „Columna lui Trainn”. 15 februarie 1873.

- Generat de articolul lui Bolliac: *Archeologia. Uzul fumului din timpii preistoriei*, în „Trompeta Carpaților”. XI, 1b73, nr. 1045, 4/16 februarie.

² *Archeologia*, în „Trompeta Carpaților”, XI, 1873. nr. 11)54, II'2:1 martie.

firești a oricărei științe, ei și a introduce un neavenit criteriu procustian în analizarea trecutului cultural.

În ciuda spumosului pamflet odobescian, nu putem trece peste faptul că Cezar Bolliac este unul dintre *inițiatorii arheologiei românești*. Odobescu însuși subliniază, la „victimă” vervei sale pamfletare, „acea prețioasă ardoare ce dumnealui depune în dezgroparea și adunarea antichităților patriei”¹, reproșându-i însă — pe bună dreptate — că nu analizează în chip pozitiv obiectele descoperite, lăsându-se pradă unor Ipoteze susținute cu probe neconcludente. În anul precedent, îi obiecta că nu „adâncește destul lucrurile în cercetările preistorice” pe care le întreprindea², îrecunoscându-i, prin aceasta, înă o dată meritele de practicant, dar negându-i-le pe cele de Interpret.

Știința arheologiei a fost precedată, la noi și aiurea, de colecționari; cei mai „unoscuți și mai entuziaști erau, la gurile Dunării, generalul Mavru, inginerul W. de Blaramberg, profesorul Ch. Seule. eu. maiorul D. Bapazoglu ș.a.”³ Față de amatorismul colecționarilor, Bolliac face un mare pas înainte, punând bazele cercetării arheologice *taxematice*. Începute în 1845, explorările lui (continuate timp de câteva decenii) constituie, practic, piatra de temelie a arheologiei românești. Că pregătirea de specialitate a exploratorului nu era la înălțimea celei odobesciene (studiile efectuate în Paris fiind incerte și, oricum, nesistematice și incomplete) este un adevăr, ca și faptul că scrierile lui pe această temă au și o destinație politică, așa cum avea și poezia sa. Dar lipsurile inerente pionieratului (rigoarea științifică, în primul rând) mi-i anulează; meritele; mai mult chiar, ele conferă calități literare (nescontate de autor) textelor, dintre care unele se înscriu la loc de frunte între realizările p-oziei nefictive din a (oua jumătate a secolului trecut.

În ciuda pronunțatei doze de empirism din activitatea-i de arheolog, nu se poate tăgădui tentația lui Bolliac de a fi la curent cu cercetările similare din străinătate; o dovedesc nu numai trimiterile la avtorii străini, ci și documentările „ne teren”,

¹ Alexandru Odobescu. *op. cit.*, p. 22.

² Bolliac răspunde acestei obiecții în: *Archeologia. Domnii lor membri ai Comitetului arheologic din București*, în: „Trompeta Carpaților”, X, 1872, nr. 1010, 20 august / 1 septembrie.

³ Ovidiu Papadima, *Cezar Bolliac*, Editura Academiei R.S.R. Buc. 1966. p. 9.

la șantiere arheologice celebre (în toamna lui 18159 urmărirea săpăturilor ce se efectuau la Neapole). Întîlnim la el un soi de „pozitivism” empiric, o lăudabilă idee ordonatoare: „Este o idee principală care concentra toate căutările mele arheologice: aceea de a urmări pas cu pas, de la picioarele podului lui Traian, toate ramurile drumurilor romane, toate ruinele de pre lingă laturele acestor drumuri, atestări necontestabile ale așezărilor coloniilor» pînă în punctul decisiv al rebelului dacic, pînă în Sarmisegetuza, și apoi resfirarea acestor colonie pre toată întinderea Daciei traiane. în curs de 170 ani”

Acest deschizător de drum — care avea o certă conștiință a pionieratului — știe bine că abia oferă perspective unor necesare cercetări ulterioare: „O hartă indicatoare de toate aceste patru feluri de ruine aflate pînă acum [...] am început-o de mult; dară cine știe cine o va săvîrși”. În aceeași scriere, indică posibilități și locuri de cercetare, dar și măsuri organizatorice: „Este rău să se permită a se face săpături neregulate prin asemenea locuri pre unde ar trebui numai științei să se permită a scormoni”.

Pregătirea lui științifică sumară și timpul redus afectat „scormonirii” îl predisponau la empirism: „Să lăsăm pre Tylori, pre Grawfurzi, pre Vaiaci etc, să discute asemenea eostiuni, și să ne ocupăm de aceea ce avem înaintea ochilor, pentru că nu vom ști niciodată, ce au fost și cum au fost acei oameni cari au asistat la formarea Carpaților noștri”.

Din păcate, fantezia a lucrat adesea („submindu-l” pe cercetător și expurtîndu-l ironiilor justificate): convins că, acolo „unde istoria nu vorbește. îndoiala și ipoteza sunt singurele cari pot să creeze în imaginațiunea noastră afirmări conjecturale”, a supralicitat capacitatea fanteziei de a suplini lipsa documentelor prin care „vorbește istoria” („să mă hazardez să fac o siipozitiune, mai cu seanță că aci vorbim în afară de istorie”, spune la un moment dat).

„Afară de istorie” s-ar fi aflat epocile din care nu ne-au parvenit documente scrise ș; a căror cercetare luase un aseme-

¹ Cezar Bolliac, *Excursiune arheologică din anul 1869*. Buc., Typ. Națională, 1869.

- *Archeologia. Peștera de la Obîrșia Ialomiței. Peștera cu Oalele. Comoara din cumpăna Cioerlăului. Valea Caselor și Aformin'ele de pe Vulcana Mare*, în: „Trompeta Carpaților”, VIII, 1870, nr. 840 (20 august / 1 sept.).

nea avint in secolul trecut încît Bolliac putea fi tentat să creadă că e vorba despre o „modă”. Un memorial de călătorie, scris m urma cercetărilor pe teren, începe pe un ton ironic : „Moda r.u mai vokște istoric, va preistorie, iiii;eislorte, unde biata Clio nu mai știe nimic. Să cedăm modei : să facem și noi preistorie, anteistoric, eu riscul de a cădea in antiistorie” (*Peștera Ue la Obîrșia Ialomitei...!*). Riscul și-l asumă, in ciuda ironiei inițiale, scriind în cuprinsul memorialului : „Pentru că dară actualmente moda vuiuște cerce'area epocelor *antei-dorire*, să ne ocupă,n si noi puțin de aceste epocce, lăsind docamdată clasicitatea epocelor noastre istorice la o parte”.

Motivul nu este înai supunerea la această „modă”. Ironia se •dovedește o alintare. fă>i Bolliac exprimă mai la vale, cu toa'ă seriozitatea, un deziderat științific pus în practică, la noi, abia iacepînd cu Vasile Pâr\MI : „Civilizatiunea dacică și diferitele vârste ale acelei civilizațiunii poate interesa lumea ștlintilică astăzi și ne-ar face pre noi interesanți acestei lumi. Da, am mai zis-o și o voi repeta pînă voi putea fi auzit, că misiunea noastră este să dăm istoriei timpii dacilor pînă unde ei P"t intra iu istoric, și să dăm și științelor arheologice pre omul Carpaților preistoric, anteistoric”.

Aceeași convingere fusese exprimată de autor și în finalul memorialului din anul precedent (*Excursiune arheologică din anul lBifii*). publicat in prezenta ediție. Tot acolo era mai evidentă și finalitatea politică a cercetărilor lui Bolliac. VA voia să-l convingă pe ministrul căruia îi adresa memoriul asupra importanței politice a cercetărilor istorice, mai ales într-un secol al naționalităților. Cum a fost numit veacul al XIX-lea „...numai știința poate face istoria unei țare ; și o țară fără istorie, aibe ea ori'ite merite, nu poate servi decit traficului, ca materie din care se scoate bani. Ruinele Greciei au dat viață Greciei ; istoria noastră ne poate conserva numai, ne poate anima contra elementelor ce se scol din toate părțile asupra naționalității noastre”.

S-a observat că „ceea ce reprezintă astăzi umil dintre obiectivele de predilecție ale istoriei și arheologiei naționale a fost pentru evul al XIX-lea românesc un mit romantic al originilor”'. Aceasta explică marea frecvență a articolelor despre vechea civilizație dezvoltată pe pămîntul românesc'; autoarea ci-

tă vede in Cezar Bolliac pe „cel mai de seamă exponent al i'ismului pașoptist”', subliniind caracterul politic al preocupărilor sale b.tori,-c. In 1853 scrisele, de altfel, că „Unirea României intr-un singiu' stat nu este o idee numai in capetele citorva renani prea înaintați, nu e?tc o idee ieșită din dezbaterile de la 4B încoace ; ea a fost sentimentul național în toate părțile României, de cînd istoria a început a ne spune ceva despre Dacia” (*L nUatea României, ed. cil.*). Trecutul este folositor așadar ca «rffjrnent mtr-o luptă politică din prezent; nu altfel procedaseră Mihail Kogălniceanu, Nirolae Bălcesu-u ș; ceilalți autori pașoptiști de scrieri istorice.

In ace,t context, meritele lui Bolliac ssint evidente, chiar dacă rezultatele cercetărilor lui sînt. în bună măsură, contestabile. El a atras atenția — convingător ! — asupra necesității explorării organizate a vestigiilor arheologice, Incerciitd să împiedice deteriorarea lor.

Ceea ce i se poate repi'nsa sub raport științific își are explicația în formația lui de jurnalist Inu de savant dedat cu studiile aride) și are. în timp. nescontate (dc autor) efecte literare. ELOUI poeziei sale sc simte in unele pasaje descriptive (stîncile ..se rădicau în forma brazilor, în săgeți de catedrale gotice imense pre cer”, spune Bolliac în *Peștera de la Obîrșia Ialomitei*, Irinulmdu-ne MimluJ la stroia a 12-a din t> *dimineață pa Carai-fturcj și un studiu In detaliu ar aduce probe concludente în această privinp Poezia îi părea, de altfel, datoare t-ă „conlucreze” cu știința arheologică întru desciiirarea tainelor vestigiilor din vremurile imemoriale :*

Pliaturi milioane drn vârstele iit-ne
Pîrhte, ruinate, stau negre încruntînd.
Rămasuri tari, semețe, antideljviane,
Cc-și rid de timp, de secol, vecia străbătînr. [...]

Da- riride e poetul ce poate da o scamă
De toată majestatea clădirii in eter?
Cine-ar putea să spuie această panoramă ?
Prin vorbe cine poate s-aralc-accest mister ?”

IO dimineață pe Caraiman'

¹ Elena Tacciu, *op. cit.*, p. 105.

² *iUidein.* p. 109.

³ Elena Tacciu, *op. ei!.*, p. 110.

'Bolliac sugerează, cu mult înaintea lui Lucian Blaga, complementaritatea activității științifice și a celei artistice. Blaga deosebea, într-un aforism, „lumina științei” de „lumina artei” („Există lucruri adinei, care în lumina artei pot fi înțelese cu mult mai limpede decât în lumina științei”); Bolliac a crezut și *1 asta, cerind poezilor să contribuie la descifrarea misterului îninteligibil pentru savanți.

împletind cele două domenii (distincte, totuși!), știința avea, •se iri'țolege, de pierdut. Cel care, popularizând cunoștințe și teorii prin versuri, putea trece drept savant în poezie, s-a dovedit •adesea poet în arheologie.

în partea inaugurală a memorialului Peștera de la Obârșiu Jalomitei, arheologul poet discută raportul între „zeița” modernă a științei și cea antică a misterului, opunându-i acestuia din urmă luciditatea investigatoare din vremurile mai noi: „Frumos este să asiste inteligența la această luptă încăie'-ată a midei, .civilizarea-, zeitatea coruptă modernă, cu -Isis», zeitatea mistică a antichității. Această luptă încăierată a modei-Știința cu Isis- "Misterul în secolul acesta s-a văzut mai erlneenă decât în oricare alt secol, de când gerutul-omul luptă cu succes contra geniului:- natura, de când dată (datează, n.n.) primele anunțuri ale civilizațiunii, de eind ține minte istoria sau menționează tradițm-nea.

°n adevăr, mari și miraculoase concuiste a făcut geniul-Omul, divuigator, contra geniului-Natura, mistificator!

în ceea ce ne privește, iu acest articol nu intră să arătă"! diferitele concuiste ale geniului uman prin dezvoltarea germ- nului lucidității, planta: în om înainte de toți \ceii".

Deși discută despre „germenul lucidității”, autorul a înclinat adeseori spre mister, descifrat cu mijloacele fanteziei. Anticipându-l și în acest sens pe Blaga, el se înscrie în procesul ca-e, de la începutul secolului al XIX-lea, a adus poezia într-o poziție •de nvistențfl împotriva expulzării scientiste a misterului din lume. Și nu e surprinzător să găsim la un moment dat, într-un studiu de arheologie, mai multă poezie decât în multe din versurile autorului... Putem aminti, în acest sens, pasajul din Peștera de la Obârșia Jalomitei unde Bolliac se referă la pietrele găurite pe care țărani din partea locului le numeau „pietre prin care "bea curcubeul apă".

Implicațiile literare ale textelor de arheologie ale lui Cezar Bolliac sint numeroase, lacind aceste pagini plăcute la lectură

și pentru nespecialiști. E suficient să ne gândim la textele istorice ale scriitorilor din generația lui sau la cele economice ale lui Ion Ghica, spre a ne convinge că pozitivismul și ariditatea nu caracterizau deloc tentativele ce se făceau atunci în domeniul științelor. Bolliac intuia, de altfel, aceasta, scriind în memorialul citat: „O l negreșit că nu diferite scoale de geologie, de antropologie, de etnologie se vor aminti în acest scurt articol, pre' care ni-l inspiră un moment de repaus silit de ploaie în torente' în Peștera cu Oalele, în muntele Lespezi, din josul muntelui Șea-ua, pre oare-! ocolește Podul cu Florile în fața /acului Roșu, unde se scaldă, se luptă și se împreună vulturii, și eu care comunicau odată locuitorii acestor vîrfuri prin drumul zis din ne.ființă al tătarilor, ale cărui urme rezistă de mulțimi de se-coli tuturor vînturilor, cam pre la jumătatea distanței între Pe- lr- "a <i peștera cea mare cu schitul de la Obârșia Jalomitei".

Intemperiiile justifică în mai multe rînduri așternerea pe hîrtie a impresiilor din timpul cercetărilor arheologice, ceea ce dovedește că este vorba, totuși, de un truc literar, menit a oferi un pretext epic. Intenționalitatea literară nu lipsea în astfel de U'xte. fiind numai estompată de cea științifică.

Dar chiar dacă intenționalitatea literară ar fi lipsit, pasaje întinse din scrierile arheologice ale lui Cezar Bolliac aparțin literaturii *nefctive* românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Nu sint rememorate evenimente petrecute cu zeci de ani în urmă, ca în cazul lui Ion Ghica. Sint dări de seamă asupra încercărilor lui Bolliac de a organiza explorările arheologice la Porțile Orientului. Greutățile întîmpinate îl fac să se oprească frecvent din relatarea lucrurilor ce țin efectiv de arheologie, mă-surile organizatorice pe care le preconizează sint prezentate une-ori patetic, astfel încît paginile de „arheologie” pot fi citite astăzi precum *Convorbirile economice* ale beului de Samos. Din punctul de vedere al specialistului, Odohescu avea dreptate să-l ironizeze pe Bolliac; dar studiile aride (pe care, prin formația sa, era incapabil să le redacteze pionierul arheologiei noastre), cu oare ne-a obișnuit știința modernă nu ne-ar fi făcut să-i ci-tim paginile despre arheologie. Ceea ce conferă acestor file un farmec indubitabil sint digresiunile de tot felul, neașteptate de cele mai multe ori. Într-o broșură de acest fel găsim, de pilda, o digresiune despre haremurile turcești din Nicopole și despre

a... nuntă la caro arheologul a fosL invitat iai' mai la vale, într-o alia digresiune ni se dau detalii etnografice în prezentarea satului CerreLari. .Șo adaugă *pasajele mcimmUili .tv;e*, pe care lr. intilnerim si în publicistica lui politică L

Textele incluse în această ediție sint repie/.entative în ceea ce privește scrierile despre arheologie seoiuate de Rolliac; o analiză a tuturor studiilor pe care acesta lc-a redactat (bibliografia de la sfârșitul ediției îl orientează pe lector) va putea dovedi, în viitor, noi valențe ale scrisului lui Cezar Rolliac.

În astfel de texte, ceea ce-l intrigă, astăzi, pe arheolog, este în măsură să-l atragă pe literat. Rolliac se plnge de lipsă de timp. făndd (în memorialul despre *Peștera dc* (a *Obîrșia lalomitei*) mărturisirea tristă, dar sinceră, că n-a aprofundat cercetările îmepute. „pentru că politica și futilitățile trecătoare ne reclamă imperios tot timpul”. În *Exetrsianc aiheoluțică din anul* ISIiri, lipsa timpului se împletește cu cea a Lucrătorilor necesari. La Alexandria (cea valahă, lipsită dc Uibliolccă celebră și de Far...) „n-<un putut face săpătore aci, pentru că-mi lipsea și timpul și oamenii”. Greutățile neprevăzute lac inevitabile digresiunile, care sint, pentru cititorul de azi, sarea și piperul relatării, în afară de „tractarea cu rachiu și cu vin”, lucrătorii trebuiau plătiți pentru cel mai mic obiect pe care-l descopereau; cu toate acestea, obiectele scoase din pământ nu ajungeau întotdeauna la Bolliac...

Vestigiile trecutului neliind ocrotite de lege (lucru care îl face să insiste în fiecare memoriu asupra necesității unor hotărîri în acest sens), multă piatră este vîndută pentru construcții. Ce nu se distruge astfel, se pierde prin nepriceperea lucrătorilor angajați: „Neștiința săpătorilor face că se prăpădesc cele mai multe lucruri”. Lipsurile informative (Bolliac deplînge Inexistența unui corpus informativ Intern) sint „dublate” de greutatea de tot felul („timpul devenit foarte rău și noi toți bolnavi pînă la servitor, a trebuit să renunț a vizita celelalte ruine din Preajmă și să las pentru altă dată cercetarea locului...”), care •conferă textului un patetism pe care nu-l găsim în lucrările mo-

¹ Cezar Bolliac, *Călătorie arheologică în România de la 2C martie pînă lu 22 aprilie 1858*, Buc. IBfil, p. 152—36.

² Jbîfiem. p. 51—56.

³ În *Monastirile din România (Monastirch' inchinate)*. Buc, 1862, găsim astfel de pasaje despre călătoriile arheologice <p. 15—18), despre închisoare, percheziții (p. 155—1??) și a.

ticrne de arheologic si care trezește interesul literatului de *azi*. Aulorul stia că lace digresiuni neconforme cu disciplina științef sale („trec peste amănunte, cari n-ar putea fi interesante arheogiei”, spune la un moment dat, fără a fi însă prea consecvent în această privință). Vandalismul — chiar involuntar — tl intriga la culme iar descoperirile spectaculoase îl făceau să jubileze. Tată cum prezintă scheletul descoperit într-un sarcofag antic: „Putui alcătui corpul întreg: a fost o femeie, o femeie înaltă și jună. Amîndouă cearcănele gurei intacte. [...]”

Ce dialect s-a rostit prin aceste frumoase cearcăne o știe numai acela care a ascultat suspinele animei și care a ațipit jalea de la moartea ei.

Vă pot spune numai atil, că a fost o femeie, o femeie înaltă. •• femeie jună, cu dinți admirabili, dară al rărci nume n-a voit să-l *spun*’, posterității țelosul sol, <are .l încuiat și a ferecat în piatră, fier și plumb, obiectul amorului său”.

După o monedl găsită iu sarcofag, Bolliac localizează, în timp, mormîntul. Har aceasta nu-l mai interesează pe literat; dincolo de informațiile istorice, ne atrag astăzi virtuțile literare ale textului. Bolliac se înșela crezînd că a abandonat literatura (în favoarea publicisticii și, ulterior, a arheologiei); atit în textele-i politice, cît și în cele istorice, ceea ce ne atrage astăzi este valoarea literară.

în momentul fonnării spirituale a lui Cezar Bolliac, se simțeau tot mai mult la gurile Dunării influențele sosite dc pe tărîmurile străbătute ou uimire și eu folos de dumnealui Constantin Radovici din Golești, pornit în Evropa să-și așeze feciorii la învățătură.

Firea iscoditoare a Golescului cel bătrîn anunța ambiții și iluzii de tip nou la Pori,ilc Orientului. Aspirațiile vor deveni program politic pentru generația fiilor lui Constantin Radovici, generație căreia îi aparține și Cezar Bolliac, „eăzuș” alături de (iii Golescului.

Participant activ la zavera cea mare. insurgent prin natură, practic în intenție dar utopic în realitate, Rolliac a constituit un permanent „ferment” intelectual. Radical fiind, a dezlănțuit admirație nețârmurită si uri pătimașe. Confundindu-se eu aspirațiile generației sale. a] cărei exponent perfert a fost, si „prin- .ind” perioada construcției lucide (Maiorscu, Odobescu vel).

•epurată de exaltări, a avut nenorocul să suporte și atacuri ce îi vizau în exclusivitate.

Un studiu asupra pașoptismului (și, deci, asupra bazelor ideologice și instituționale ale României moderne) ar putea să înceapă cu analiza atentă a activității lui Bolliac, ia care sint relevante meritele și, deopotrivă, erorile. Rtdicularizarea de către Caragiale este, implicit, o recunoaștere a valorii lui reprezentative. Grație radicalismului caro l-a caracterizat, a atras permanent atenția asupra-i'.

E bine să nu uităm eă tatăl său a fost un aventurier ; căci și fiul s-a aventurari, la propriu, în domenii pline de neprevăzut...

Politica)-a subjugat de tinăr, într-o măsură mult mai mare decît: pe un Grigore Alevandrescu, bunăoară, conferind vieții sale acea frenezie pe care am constatat-o în repetate rinduri. Dar tocmai această frenezie perpetuă, care nu i-a îngăduit detașarea atit de necesară poeziei si științei, l-a ajutat să devină unul din marii gazetari din istoria noastră. Pionier în poezie, arheologie, "ideologic literară si activitate filo-dramatică, Bolliac rămîne o valoare certă în domeniul presei. Supuiindu-se regimului efemerității scrisului (regim pe care-l impune statutul însuși al gazetarului], autorul a estompat — involuntar — tocmai defectele scrisului său : prolixitate, bombastieism, grahă în redactare.

N-a atins, în scris, perfecțiunea ; dar a fost om al epocii sale si — mai mult încă — o imagine a acesteia ohiecti\atři în scris. Din sarcofagul descoperit. Bolliac reconstituia un trup ; din operele sale, putem reconstitui aspectul unei epoci. Iar cum aceasta s-a dovedit una fundamentală în dezvoltarea riviliznției qtoastre, scrierile lui își vor menține, și de nici încolo, Interesul.

MIRCEA SCAPLAT

¹ în deja citatul articol *Poezie* (1845), Heliade arăta că Bolliac nu te poate lăsa indiferent ; „Nu-l poate vedea nimeni fără a-i aținta băgarea de seamă ; la chipul lui deodată omul se simte mișcat sau de dragoste sau de ură ; indiferent nu poate rfimi-Siea". Observația a fost valabilă și pentru scrierile sale.

LVI

CRONOLOGIA

VIETII ȘI ACTIVITĂȚII LVI CEZAR BOLLIAC

1813

25 martie. Se naște la București, ca fiu al doctorului italian Anto., Bogbaro și al Zincăi, născută Kalamogdariiis. Tatăl se presupune, s-a întors în Italia, iar Zinca s-a recăsătorit cu stolicul Petrache Perelz.

1821—1831

După lecții primite în casă la Peretz de la profesorul grec Neofit Duca (noțiuni de istorie si literatură clasică), urmează cursuri la Colegiul Sf. Sava, avind ca profesor pe I. H<-liade Rădulescu. Impuls pentru studiul limbilor si literaturilor moderne

1830

Iuncăr în miliția pământeasă (recent înființată), din care se retrage în scurtă vreme. Coleg aici cu C. Telegescu, C. Alesandrescu, Tell, Const. N. Filipescți. După izvoare orale pomenite de Gr. H. Grandea în biografia re i-o face. în anii de școală a voit să impună un tratament mai omenos pentru țiganii robi din casa de la G'urgiu a tatălui său vitreg ; pe eind era iuncăr ar fi împărțșit lui Cristian Tell ideea de a arunca în aer palatul domni torului. î> r.ire \vedea pavăza simbolică a asupririi feudale.

LVII

1833

Decembrie. începe să participe la activitatea „Societății Filarmice”, întemeiată acum de Ion Cimpineanu, Heliade și C. Arjatia. Alți membri : Iancu Văoărescu, Petre Poenaru, I. Voinescu II, Gr. Alexandrescu, C. A. Rosetti. Ion Ghica etc,

1834

5 mai. Se află la Stoenești-Viașea, unde scrie *Vaca văduvei* (după datări ulterioare).

1835

Scrie o disertație împotriva robiei, ce nu a văzut lumina tiparului, fiind interzisă de cenzură, *j*

Apare volumul *Meditații*.

Scrie drama în versuri *Matilda* (prima încercare de a scrie teatru în românește), eu subiect imprumutat din romanul scriitoarei franceze Sophie Ristaud Cottin. Se și proiectează tipărirea ei. Tot acum scrie și alte drame în versuri, *Tăierea boierilor la mănăstirea Dealului*, *Moartea lui Ah el* (probabil după Gessner și Florian), *Radu-vodă*, rămase în manuscris și pierdute.

1836

Editează, împreună cu Constantin Filipescu, revista „Curiosul” (suprimată după al treilea număr) și intenționează înjghebarea unei societăți literare în jurul ei.

Trimite o scrisoare asupra robiei țiganilor lui Voinescu II și o copie a acesteia lui Negruzzi.

În acest an este datată poezia *O dimineață pe malul lacului*.

1838

Este praporgic și pomojnic la masa rangurilor din Secretariatul statului.

I.VIII

1830

Simpatizează cu mișcarea patriotică condusă de Cimpineanu, ducând Adunării Obștești protestul acestuia împotriva operei de legiferare a guvernului. Acum scrie *Epistola la colonelul I. Cimpineanu*.

Iulie-septembrie. Primele versuri publicate, în „Pămînteanul” din Giurgiu.

1840

4 ianuarie. Scrie Silo.

Bănuiește de participare la conspirația revoluționară condusă de D. Filipescu, alături de N. Rălcescu. I. A. Vaillant. Eftimie Murgu. Coust. Telegescu, Sotir Țăranu, Marin Serghiescu.

Octombrie. Este arestat, în urma descoperirii conspirației, și închis la Agie (nov. 1840-martie 1841). Scrie *Carnavalul*.

1841

Surghiunit, probabil câteva luni, drept pedeapsă pentru participarea la conspirație și pentru scrierile sale, la mănăstirea Poiana Mărului. Se pare că acum scrie *Țiganul vîndut*, *La maior ion Voinescu II* și *Sila*.

1842

După venirea la domnie a lui George Bibescu, este numit procuror la un tribunal din București.

Iunie. începe colaborarea la „Foaie pentru minte, Inimă și literatură” a lui Bariț. publicînd poezii scrise anterior.

1843

Iunie. începe colaborarea la „Curier românesc”.

Apare primul volum de poezii intitulat *Din poeziile lui Cesar Boliac*.

LIX

}

Călătorie în Carpații sudici și regiunile învecinate. împreună cu Bălcescu, Nicolae Crețulescu, frații Ștefan, Alecu și Radu Goiescu. Cu acest prilej scrie *O dimineață pe Caraiman, Muncitorul*.

11 septembrie. Se află la Telega, unde scrie poezia *Oena*.

Este membru în Societatea literară, reorganizată în 1845 sub numele de „Asociația literară a României”.

Face parte din comitetul societății secrete revoluționare „Frăția”, încheiată în toamna acestui an de Bălcescu, Ion Ghica, Cristian Tell, Al. G. Goleseu-Negru.

1844

Ianuarie-februarie. Colaborează la „Vestitorul românesc”.

Aprilie. „LPropășirea”, Foaie științifică și literară”, nr. 15, publică poezia *Muncitorul*.

Septembrie. Se află la Stoenеști-Vlașca, unde scrie amplul poem *Episod din revoluția lui Domnul Tudor*.

22 septembrie. Publică articolul Despre publicitate în „Curier românesc”.

2 octombrie. Apare în „Foaie pentru minte, inimă și literatură” articolul *Către scriitorii noștri*.

1845

De-a lungul întregului an scrie cronică dramatică o „Curierului românesc”.

Iulie. întreprinde o călătorie de-a lungul **Dunării** și a Carpaților de miazăzi, împreună cu A. Treb. Laurian, D. Bolintineanu și frații Peretz.

1846

24 iunie. Publică articolul *Popului* în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”.

1 iulie, începe publicarea studiului *Poezia* în același ziar.

24 noiembrie. Se căsătorește cu Aritișta **Izvorauu**, fata paharnicului Alexandru și a Elenei Izvoranii

LX

1847

Figurează printre semnatarii statutelor „Asociației literare a României”.

Apare volumul *Poesii noi*, cea de a doua culegere de versuri.

1848

Mai. Se află printre semnatarii actului de împuternicire, memoriului și instrucțiunilor cu care Ton Ghica pleacă la Constantinopol pentru a trata cu turcii și a-i face binevoitori față de întreprinderile revoluționare.

11 iunie. îndeplinește sarcini în desfășurarea revoluției la București, fiind unul din membrii Comitetului revoluționar, alături de Iliade, N. Bălcescu, C. A. Rosetti. Ion Ghica, Golești e-c

12 iunie. După arestarea guvernului revoluționar în această zi, figurează pe lista celor ce urinau să fie arestați din poziția colonelului Odobescu,

Se află printre cei care sosesc la palat pentru eliberarea guvernului provizoriu.

21 iunie. Secretar al guvernului provizoriu, alături de N. Bălcescu, I. C. Brătianu, A. G. Golescu, C. A. Rosetti, C. Romanescu.

24 iunie. Prin decretul nr. 111 al guvernului provizoriu este numit vornic al capitalei.

În iulie. Scrie *Holera, ciocoilor*.

Membru în Comisia pentru eliberarea țiganilor. Acum scrie *O țigancă cu pruncul său la statua Libertății în București* (15 iulie).

Face parte din comisia însărcinată să formuleze răspunsul la scrisoarea comisarului sultanului, care cerea restabilirea ordinii.

Ține discursuri pe Cîmpul Libertății (Filaret) și la Clubul revoluționarilor.

LXI

2 august. Devine unul din redactorii „ropotului suveran”, alături de N. Făkesou, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, P. Teulescu și A. Zâne. Publică aici două articole.

3 August. Numit în Comisia școlii.

6 august. Este ales secretar al comitetului central de elecție din cadrul Comitetului regenerației, însărcinat cu pregătirea alegerilor pentru Constituanta.

15 august. În una din adunările populare propune ridicarea statuilor lui Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu și Gheorghe Lazăr.

Septembrie. Susține, alături de Bălcescu, punctul de vedere al înarmării maselor, spre a se împotrivi turcilor care intraseră în țară

(**1 septembrie.** La ardeica (încercării și a Arhondokției, line un discurs în curtea Mitropoliei.

24 septembrie—15 octombrie. După arestare, este ținut, împreună cu N. Bălcescu, Golești și D. Bohntineanu, pe o gârniție pe Dunăre, de unde scapă prin fugă.

12 noiembrie. Sosește la Brașov.

1 decembrie. Scrie Ciocoi din cetățile,

1849

25 martie. Editează la Brașov „Expatriatul”, care dăinuie până la 1 iunie

Este unul din secretarii lui Bem, cu care alcătuiește comitetele politice și militare. Printre altele, se încredințează briliantelor cu care avea sarcina să cumpere bunăvoința lui Omer-pasa Sarcina nemăsurată, lichidează personal cu Koș-
tău chestiunea briliantelor, după cum va declara mai târziu. În
HO vrei aduce totuși învinuiri grave în repetate rânduri.

22 iunie. Se întâlnește cu Bălcescu la Pesta.

11 iulie. Bălcescu, împreună cu Rolliac, încheie o convenție cu guvernul revoluționar al lui Kossuth pentru formarea legiunilor române, care să lupte alături de trupele lui Bem.

August. După eșuarea revoluției maghiare, se află la mănăstirea Romelia (peninsula Balcanică), în drum spre Constantinopol.

LXII

12 septembrie. Sosește în Crăstina, unde se întâlnește cu Ion Ghica. Acesta va depune garanție pentru el când va fi arestat sub învinuirea de a-și fi însușit briliantele ce i-au fost încredințate.

Octombrie. Se află la Brussa, în Turcia, localitate în care se adunaseră mai mulți revoluționari români refugiați.

1850

20 martie. Scrie poezia *Si- nosta nau xe jace omul*

La Constantinopol pune la cale, împreună cu Magheru, Teiuș, Pleșianu și Cristofi, o nouă mișcare revoluționară.

Iunie. Vine la Rovaniș. Localitate din Turcia, unde poartă discuții, în vederea noii mișcări revoluționare, cu Ghica, de a cărui aprobare nu se bucură

August. Pleacă de la Boyadgikey spre Atena, pe furiș, sub numele Timoleon Paleologu, din cauza hărțuirilor la care este supus pentru aceeași învinuire în chestiunea briliantelor.

20 august. Poposește la Atena, unde ține Patria.

În **octombrie.** Sosește la Paris, unde va sta până în 1837, scriind ultimele poezii și desfășurând o prodigioasă activitate publicistică, în cadrul *Hărțuirilor revoluționarilor exilați.*

1851

Ianuarie. Scrie *Clărețul*.

Noiembrie. Ia parte la editarea ziarului „Republica română”, în care publică articole.

1852

În cadrul unei intense activități pentru cunoașterea cauzei poporului român de către cercurile hotărâtoare ale diplomației occidentale, începe redactarea unor scrisori și memorii politice.

LXIII

toare la Principate, pe care le va continua în anii următori și le va publica în 1856 sub titlul *Choix de lettres et memoires sur la question roumaine*. **ȘL** apoi în traducere în „Reforma” (1860) și „Buciumul” (1803).

1850

25 martie. Serie *Acvila străbună*.

15 aprilie. Serie *La Roinânia*.

Apare la Paris *Topographie de la Roumanie*, din seria unor *Memoires pour servir à l'histoire de Roumanie (Premiers Annuaire)*. Nu a apărut decât această primă broșură.

1857

10 martie. Editează la Paris „Buciumul”, care va dura până la 7 mai.

Apar culegerile de poezii *Renașterea României și Naționale*. În versiune franceză apar poemele Domniei Tudor. *Episode de la Revolution Roumaine de 1821, A la Roumanie* și volumul *Poesies*.

Iulie. Figurează pe lista exilaților valahi care au fost reintegrați în drepturi politice și tot acum revine în țară.

Septembrie. Candidează, din partea partidului național, la alegerile pentru Divanul ad-hoc în districtul Ilfov, dar nu este ales.

Începe colaborarea la „Secuiul” și „România”.

Octombrie. I se cenzurează integral un articol menit să apară în „România”, în privința Divanurilor ad-hoc.

17 octombrie. Este director al „Monitorului Adunării ad-hoc”, care apare în București după fiecare ședință a Adunării, până la 4 ianuarie 1858.

Apare colecția de poezii *vechi și noi*, în care își adună majoritatea poeziilor.

1855

Januarie. Învinuit din nou de a-și (și însuși) briliantele încredințate lui în 1840. întâmpină piedici în exercitarea dreptului electoral.

Iunie. Întreprinde o călătorie prin ținuturile Dunării, în scopuri arheologice. După o lună, călătoria, bănuită a avea un scop politic, îi este interzisă de guvernul caimacamului Alecu-vodă Ghica.

Iulie. Începe colaborarea la „Românul”, care va ține până la sfârșitul anului 1852.

August. Apare în „Naționalul” articolul *Mozaicul social*.

Decembrie. Prin ofișul nr. 1/M al Cărnăcămiei Valahiei este „scos vremelnic” de pe lista electorală a capitalei. În urma unei contestații, îi se recunoaște „dreptul de elector și eligibil”.

1859

Se numără printre primii care, „în toate adunările”, propune alegerea domnului Moldovei. Fisurază, alături de Orășani și Valentinenu, pe lista de proscripție pregătită de antiunioniști în vremea tulburărilor din preajma zilei de 24 ianuarie. Acum și ulterior duce o luptă aprigă împotriva antiunioniștilor.

Aprilie și August. Candidează de două ori la Târgoviște în alegerile pentru Adunarea generală, dar îi este respinsă alegerea.

1860

Martie. Este numit membru al Curții apelative din București, post din care demisionează peste câteva luni din cauza respingerii alegerii ca deputat.

Aprilie. Moare soția sa.

Iulie. Deși este ales de proprietarii mici din districtul Vlașca, Adunarea, învechind din nou chestiunea briliantelor, îi anulează alegerea.

Primește sarcina să cerceteze monumentele și documentele istorice din mănăstirile câtorva districte.

Noiembrie. Este ales membru al Municipalității orașului **București**.

1861

Februarie, începe îndelungata campanie pentru secularizarea averilor mănăstirilor închinatelor și a celor zise Hrincovenești, care continuă și în 1862.

Aprilie. Candidează în alegerile pentru Cameră dar nu este ales.

Iunie. Este ales membru în Consiliul municipal al capitalei, unde rămâne până în noiembrie.

11 iunie. Face parte din comitetul central din București pentru subscrierea Petițiunii din 11 iunie 1861, adresată domnului, prin care se cerea: unirea desăvârșită, întinderea censului electoral. După propriile-i mărturisiri făcute ulterior, el însuși a conceput și o citit petiția pe Cimpul Libertății din Filaret. La ocazia adunării ce aniversa revoluția de la 1813. Se pare că acest act a fost printre primele care i-au atras adversitatea partidului liberal, care se încheagă acuta, și a monstroasei coaliții.

Apar *Cullegere de mai mulți articeoli publicați atît în străinătate cît și în țeară și Călătorie archeologică în România*.

-Se vinde prin licitație moșia sa. Glina, care constituise dota soției.

1862

Apare în volum *Monastirile în România (Monastirile închinatelor)*.

15 decembrie. Reapare „Buciumul” (Proprietar și director Cesar Bolise), care va dăinui până la 5:17 decembrie 1864. De la 15 august 1864 numele lui Bolliac nu mai apare pe gazetă, rămînînd numai acel al administratorului: D. I. Periețanu. Tipografia continuă să-i poarte numele.

Rupe relațiile cu ziarul „Românul”, cu C. A. Rosetti și partidul liberal, față de care va manifesta de acum încolo o crîncenă adversitate.

1863

Ianuarie. I se întentează un proces de presă de către Ministerul învățămîntului public și este condamnat la 6 luni închisoare

și 1 500 lei amendă, pentru articolul Mănăstirile risc închinatelor și pentru nr. 1 al „Buciumului”.

Apare în limbile română și franceză *Mănăstirile din România (Monastirile zise Diincovenești)*.

Iunie. Actorii Teatrului Național îi adresează pentru publicare un protest în care descriu degradarea materială și morală a teatrului.

Susține politica domnitorului Cuza.

August. În nr. 68 al „Buciumului” își precizează atitudinea politică: naționalitate, autonomie, libertăți publice și individuale, împroprietărirea țăranilor eu despăgubiri, conform proclamației de la 1848.

Octombrie. Campanie pentru susținerea votului universal. Începe campania împotriva „monstroasei coaliții”, pentru care va manifesta adversitate până la sfîrșitul activității sale.

1864

Martie. Acuză guvernul Kogălniceanu de „încurajarea monstroasei coaliții”. În momentul legiferării agrare și mai târziu își va schimba poziția față de Kogălniceanu.

În vremea discuției legii agrare duce o susținută campanie în favoarea împroprietării țăranilor.

Este numit director al Arhivelor statului.

Decembrie. Este numit membru în Comitetul arheologic. Ziarul „Buciumul” este suprimat în urma atacării lui Kogălniceanu.

1865

1/13 martie. Apare primul număr al „Trompetei Csirpaților”, continuator al „Buciumului”, care va dăinui până la 15 ianuarie 1877. Nu poartă numele directorului ci numai pe acela al girantului responsabil.

În programul politic al ziarului survin schimbări: nu va mai cere legi noi ci „respectarea și aplicarea francă a celor existente”.

3-22 august. Călătorie arheologică.

Devine acționar la Societatea anonimă română a monopolului tutunului. Este un fervent susținător al formării întreprin-

deriilor capitaliste românești și societăților anonime pe acțiuni.

Octombrie. Donează Muzeului Național mai multe obiecte descoperite cu prilejul săpăturilor și manuscrise. Posedă o valoroasă bibliotecă, conținând numeroase manuscrise și piese istorice, dintre care a publicat în gazetele sale *Genealogia familiei Cantacozinilor*, acte ale lui Tudor Vladimirescu etc.

24 octombrie. își vinde tipografia care, de acum încolo, se va numi „Lucrătorii asociați”.

1866

Ianuarie. „Trompeta Carpaților” are un proces și vreo două avertismente.

Februarie. După detronarea lui Cuza, se manifestă pentru păstrarea neclintită a Constituției, pentru vot direct și universal, convins fiind că legiuirea lui Cuza trebuie să fie sacră

Martie. Campanie împotriva aducerii lui Carol de Hohenzollern la domnie.

• **Aprilie.** Candidează în alegeri, dar nu e ales. Începe să se repropie de Kogălniceanu.

{ **Iunie.** începe campania șovină, așa-numită „pentru apărarea naționalității”, pe care o va intensifica în anii următori, compromițându-și prestigiul în fața maselor populare.

Iulie. în urma unui proces de presă este scos din funcția de director al Arhivelor statului și înlocuit cu francezul Bataillard.

Apare culegerea *Poesii umanitare culese de Ion Porianu cu permisiunea aulorehii.*

23 octombrie. Pune la cale, împreună cu I. Heliade Flădulescu și M. Kogălniceanu, crearea unei grupări de centru, numită „partida națională”, „Oameni ai lui 2 mai”. La adunarea profesorilor, caro urma să se țină în sala Slătineanu, sînt boicotați și Bolliac nu este lăsat să vorbească.

Noiembrie. Intră pentru prima dată în Parlament, ca deputat al țărănilor la Colegiul IV Vlașoa. De acum încolo, în ciuda subminărilor guvernului, va fi mereu ales.

își precizează din nou poziția politică : împotriva arbitrariului, pentru legalitate, conservarea naționalității, asigurarea libertăților publice și individuale, apărarea plugarului.

1867

Mai-iunie. întreprinde o călătorie în Moldova, în care vreme li ține locul, la conducerea ziarului, D. Bolintincanu, care este și un asiduu colaborator (sub numele Cosmat).

Iunie-iulie. Călătorie arheologică peste Olt.

Decembrie, împotriva piedicilor puse de guvern, este ales la Colegiul IV Vlașca.

1868

Februarie-martie. Campanie împotriva concesiunii drumurilor de fier.

1869

Aprilie. Este ales din nou la Colegiul IV Giurgiu.

Iunie. Este numit președinte al Comitetului arheologic din București, în locul rămas vacant prin decesul generalului Mavru. La aceasta se vor adăuga apoi alte funcții : inspector al muzeelor din toată România, membru al Societății geografice române-Va fi de asemenea membru de onoare la Societe de Geographie comparee, Societe numismatique et archeologique de Paris și Societe numismatique de France.

Iulie-august. Călătorie arheologică pe Dunăre.

Apare *Exeursiune arheologică din anul 1869.*

2 octombrie-16 noiembrie. Studiază, la Neapole, modurile de săpături. În vederea unor viitoare explorări pe ruinele cetăților antice.

1870

12 iulie-13 august. Călătorie științifică în munți.

1871

28 iulie-31 august. Călătorie științifică pe Dunăre, de la Giurgiu la Turnu-Severin.

1872

Ianuarie. Anunță organizarea unui curs de arheologie la locuința sa, deoarece i se refuza ținerea lecțiilor în sala Muzeului istoric.

Mai-iulie. Călătorie arheologică pe cheltuială proprie, nefiind susținut de minister. Obiectele descoperite sînt expuse în locuința sa.

13 noiembrie, Ineepe editarea definitivă a unui grup compact de poezii din tinerețe, în „Trompeta Carpaților”.

3 decembrie. Ziarul său este chemat din nou în fața judecății pentru „mai mulți articuli neisrăliți de nimeni. Conținutul acestor articuli denunță fapte cari trebuiesc urmărite de parchet”.

Ziarul este susținut cu multe eforturi. Se vind tablouri, se organizează loterii pentru obținerea fondurilor necesare.

1873

18 martie-15 iulie. Călătorii arheologice.

Ziarul luptă cu mari greutate materiale. Apare de foarte multe ori numai o dată pe săptămînă.

1871

25 martie-11 aprilie. Călătorie arheologică.

23 iunie. Din nou călătorie arheologică,

20 august-5 septembrie. întreprinde o călătorie la Paris, iar la întoarcere se oprește la Budapesta și în Transilvania.

1876

Februarie, liste ales membru onorific în Comitetul teatrelor pentru partea hterară și morală. În această calitate scrie articolul *Răspuns jurnalului „Telegraful” în ale teatrului.*

Martie. I se contramandază alegerea în Comitetul teatrelor, din cauza articolului citat. își dă demisia din posturile de președinte al Comitetului arheologic și membru al Societății geografice române

LXX

2 mai. **Intr-un** articol publicat în ziarul său, elogiază legiuirea lui Cuza și Kogălniceanu.

Iunie. Nu mai este ales și se retrage din activitatea politică, rezumîndu-se la cea științifică.

18 iulie-10 august. Călătorie arheologică.

1877

Ianuarie. Este lovit de paralizie, care îi răpește graiul. Deputatul Holban propune în Cameră un a.utlor de 400 lei pe an pînă la moarte.

1881

25 februarie. Cezar Bolliac moare și este înmormmtat în cimitirul Beilu.

ANDREI RUSU

LXXI

Ou adaosuri în sumar și revizuirii, textele de aici se reproduc din ediția cehii ce semnează și pe cea de față: *Opere*, vii. I—II, Editura de stat pentru literatură și artă, 1950. Scrierile lui Bolliac se succed potrivit următoarei împărțiri: voi. I — *Meditații* (1835); *Poezii* („*CojctiHne de paeiii i'i ,hl și noi*”, lfi,17 ; *Anexă*); voi, II — --articole *literare și cro-*; *J--i dramatice*; *Articole politice*; *Arheologie*. Pentru cel ce avea • 1 declare în 1872 : „Am lăsat școală pentru armată, am lăsat ar- in, lin pentru litere, am lăsat literile pentru publicitate, voi lăsa publicitatea pentru știință...” („*Trompeta Carpaților*”. nr. 1031, K'ifi dec.l, alcătuirea unui asemenea sumar este fără îndoială (usificată, exprimind totodată prețuirea romaniismului eroic, cire-i era propriu în poezie, și a unei stăruitoare activități publicistice ce-i atribuie astăzi un loc între animatorii presei moderne în România. Rapoartele arheologice din sumarul nostru au rostul de a demonstra meritele lui Bolliac în căutarea mai ales a ves- liqiilor dacice.

Volumul *Medirafii* păstrează sumarul și reproduce textul -fin singura ediție a autorului : *Operile lui Ccsar Bolliac. Meditații*, IJlcurești, Tip. lui Eliad, 1833.

în capitolul *Poezii* păstrăm ordinea fixată de autor în ultimul său volum Bolliac intenționează în acest ultim volum o grupare pe ani a poeziilor (I — 18,15-1843 ; II — 1843-1847 ; III — 1847-1837), dar nu respectă cronologia, săvârșind mai multe încălcări (vezi Notele ediției de față și Bibliografia). în *Anexa* introdusă de noi la sfârșitul capitolului de *Pocii* am inclus poezii

exbte In volume anterioare, căror autorul nu. le-a mai făcut loe In ultima ediție.

Pentru a Înlesni cititorului formarea unei imagini cit mai ample asupra activității publicistice a lui Bolliac, ne-am slă- •luit. prin articolele alese, să prezentăm desfășurarea acesteia in timp (alegînd articole- din toate perioadele), ea și diversitatea tematiia, corespunzătoare preocupărilor și campaniilor susținute de publhist. In aceste compartimente am orînduit articolele cro- nologii-, adăugînd în paranteză, la slîrsitul fiecărui articol, data primei apariții. Indicațiile complete se găsesc în Note.

Pentru stabilirea textului, opțiunea a fost clară la publicis- tică, unde avem de a face cu un singur text, cel din periodical în tare e publicat articolul. In citeva cazuri de reeditări, în vo- lumul de publicistică din IRTîi, sau de arheologie din 28G&, am L-olalionat textul și cu aceste surse, i-a poezii, pentru stabilirea textului pe care însuși autorul l-a considerat definitiv, am avut in vedere *CoUrçtune de poezii vechi și noi*. București, Soeac, L1857] colecția cea mai completă si ultima din timpul vieții au- torului, în această ediție au fost strinse, cu puține excepții și cu mici modificări, poeziile publicate în cîte unul din cele patru vo- lume anterioare : *Din poeziile lui Cezar Boliae*, București, IP4;i ; *P-'Csit muoe*, București, 1847 ; *Poezii. Renașterea României*, Pa- ris, 1837 ; *Poezii. Naționale*, Paris, 1857. Supus și el. ca toți scrii- torii acelei vremi, influenței curentului latinist, Bolliac aduce in cdflia *fiu» 3fiã7, f|* dr rele anterioare, unele modificări url'..- yrafi'e latinizante, dar si schimbări în vocabular. In același sens. din care dăm citeva exemple :*

bogăția	devine	avuția
ceasul	„	ora
în veci	„	etern
jalnică	„	cumplită
nădejdea	„	speranța
nurca de	„	popoare
poftesc	„	doresc
pomenire	„	suvenire
preajma	„	jurul
pricina	„	motivul
pusnic	„	ermit
rob	„	sclav
slobod	„	liber

slujească	devine	servească
vecinieie	„	etcuiiate
vijelii	„	tempeste
vremea	„	timpul

• Lipă cum se vede, cu mici excepții (*ermit, suvenise, servi, tem- t>i-->tc*), inloruinle nu contravin n/ulul limbii actual".

ColațiorimJ cele două te-vte <ile fiecărei poezii, am putut lu- l itura greșelile de tipar și omisiunile strecurate în ultima ediție, din care enumerăm citeva :

1. In *O lacrimă* am repus versul C din strofa V la locul .iu ; în ediția din 1857 figura, din greșeală, în strofa II.

li. In *Pruncul*, strofa IV, versul 8, ain corectat „Muma il nutrește" în loc de „Muma îl numește", cum apărea, croind un •ionsrns, în ultima ediție.

3. In *Se -naște sau se face omul*, partea a II-a, citim în *Co- '!*** fîime..*

„Cinc-mpinge astă bzală
Noaptea-n drum atit de lin 7
Ce serbează astă pompă
fie luc^leii in senin ?"

„Boală" ar fi o metaforă cu totul nepotrivită pentru lună- în •uezu. *Naționale*, 1857. unde mai apăruse poezia, găsim forma •rcCtă a versului: „Cine-mpinge astă bombă", care, de altfel, bite riinâ asundnlă eu *pompă*.

•). De asemenea iu *Se naște sau si face omul* am reintegrat textul cenzurat atît In *Collecțiune...*, cit si în „Trompeta Carpa- ților", folosind ediția de la Paris, în care autorul putuse publica textul fără omisiuni.

5. Am înlăturat o greșeală tipografică a *Collecțiunii...*, în care s-au „combinat" textele poeziilor Ocna și *Pedeapsa cu moar- te*, tipărindu-se această din urmă poezie sub titlul Orna și cu primele două strofe corect plasate — și invers.

Un număr de poezii au fost republicate de Bolliac într-un grupaj din „Trompeta Carpaților", 1872 Acestea sint : *!a muza mea*, Cfli'rwnniul, Erniiuî. *La cea Intii corubie românească. Cu- getare* (prima din părlea I-a a *Collecțiunii...*), *Speranța in ziua de jntirae, Alaiul unui cerșetor, Fata de boier și fata de țigan, Țiganul vîndut. Rugăciunea, Cugetare* (a doua din partea I-a a Coileefinra?...), *La Mnior foit Voinescu II, Muncitorul, O dtmî- neată pe Caratman, Cugetare I, Cugetare II, La un copil, PVMgea*

sentinela comandiul său. Sila, Pedepsa eu moarte, Ocna, Cugutare, Vaca văduvei, Clărașul, O țigancă eu pruncul său la statua Libertății în Bucuiești, Se nașie sau .ie tace omul. Toate slut produse de noi în ultima redactare a lui Bolliac, respectându-se cele câteva modificări, expresia ultimei sale voințe : „de rugă” a devenit „în rugă” (*Carnavalul*) ; „Munca ce ne faeo” a devenit „Chinul ce ne face” (*Fata de boier și fata de țigan*) ; „al vostru Iornion” a devenit „un aurit Iarnion” (*Idem*) ; „ea să nu se greșească” a devenit „să nu se amăgească” (*Idem*) ; „Ochii sau suspinul” a devenit „Oeriiadn sau suspinul” (*Idem*) ; „Spiritul se materială” a devenit „Spiritualismul cade” (*La Maior Ion Voinexcu II*) ; „Ce-n beție am visat” a devenit „ce-n pustie am visat” (*Idem*) ; „Și s-a luptat, drăguțul” a devenit „Și s-a luptat, sârmanul” (*Muncitorul*) ; Văzut acel scump înger” a devenit „Zării draga-mi soție” (*Idem*) ; „Carc-i mai criminal?” a devenit „Cine este mai mișel” (*Pedapsa cu moarte*) ; „Voind să mai adoarmă” a devenit „Vuind să mai aline” (*Oaia*).

În privința transcrierii textului, am ținut seamă că și Bolliac, ca toți scriitorii din vremea sa, a întimpinat nenumărate greutăți din cauza că limba literară se afla la începuturile ei. Grafiile cunoșteau inconsecvențe provenite din diverse sisteme ortofofonice. Acestea explică, în cazul lui Bolliac, variațiile ortografice de la prima publicare în revistă la trecerea în primul volum, apoi la ediția din 1807 și în sfârșit la etapa „Buciumului” și „Trompetei Cai-paților”, adică în perioada doi după ICFF. Ca principiu general, ne-am propus să respectăm textul surseilor de bază ori de câte ori corespunde realității lingvistice, indiferent de timp și de loc. Ne-am propus, să respectăm inconsecvențele și formele duble, operînd unificări numai în cazurile în care este vorba de simple ortografii, deci de forme ale unui cuvânt care nu au avut o realitate lingvistică.

Ani păstrat deci :

— Forme vechi (de multe ori allcrnmd cu cele de astăzi) : amerința, nunului, pre, preste, schlntei, cîrli/orarii, desprețul, nrîi/iif, iiii, simtiment, monastire, împregiur, incongiurat, giurul, vecinirie, pacinie, subț; gen. dat. în -ei : naturei, lumei, forme de plural ; șalele, cărămide, săpătore, intrige, aripe ; persoana a III plural ; și imperfectului verbelor fără u final : oamenii trăia lu cele,

— Forme specifice muntenești sau ale limbii vorbite : pă (pt. pe->),))iolie, ti intii, totdauna, dasupro. prinză, să rîz, să șează.

-<; pleopă (pt. pleoapă), d-a sa (ut. de-ii sa), <!)> ()! de nr:tl. 'tica (pt. dacă), genticiie, peșterea, șoptă, copaci, poci, u.iuic • înainte!, muma.

— O sece de noii -usme în forma în care irstrasfră tu [IIMIM •I cL-ati răspindite atunci : euragiu, comerț, vițieri, pnivedin-ți germioe. fantască iot. fantastică), influință, contimporani, ex-i'criLiție. ititeligința. insinuit, p^pol, popul, caos, rația, refletați, oi incipuri.

— Printre alternanțele întilnite și păstrate, semnalăm . gen. I.u. în ci și ii : Urmei'lumii; sîat/sunt, sub/subt, lacrimă/irtercămă, :ca!ă'g"eșală, dacă/dacă, monastire•mănăstire ; pluralul vechi i'leniind eu cel corect : sîpăiure'săpături.

— Am considerat pură grafic și daci am aplicat regulile ortofonice actuale în următoarele cazuri ; prefixul res- a fost r.lf.-^V.z) : respunstin-i răsptmsuti. restfl-irea > rjsy/.3rea, ic^pliilă > răsplată ; prolixul :ă- este restabilit în cazurile ea ; re- U M J : ~ "asună, remas > rămas, recorește > răcorește, recite", • i n it< ; n grafia e pt. LJ am restabilit ijrtografia actuală . erliuri • lorl.re'i, esc > iese, mezul > miezul ; grafia s pt. z nu a fost O'istrată • musă > muză, des\eit > dezvoltat, isvor > izvor ; 11 1 am păstrat grafia pt. ,r : esperiințe > experiințe, esil > ••sîi, extazul > extazul, eser^ate > exersate ; și nici grafia s pt. v mușchiul > mușchiul, creștin > creștin, albaștri > albaștri.

— Numele proprii Străine, pe care în original le-am întilnit și transcrierea fonetică caracteristică alfabetului chirilic, au fost (Ue în ortografia 'K '||a||i . Jes-aj r.osaye. Roalo > Roieati, VmtcL- Voltaire etc.

— în punctuație am intervenit de cele mai multe ori, atît în versuri cit și în articole, avînd în vedere și neglijențele tipăririi din original.

Din dorința de a fi mai aproape de original, «ă nu surprindă că în redarea titlurilor În Nuie și Bibliografie nu au fost aplt-eatt? principiile enunțate pînă aici.

Tapiti»'ui de note adăugat ediției reconstituie geneza unor scrieri și oferă, foarte sintetic, o imagine a receptării lor de critică de la apariție pînă în contemporaneitate. Sintem datorii să menționăm că, în afara dnuvmettării noastre mai vechi, pentrtt alcătuirea Cronologiei și a Bibliografiei, monografia lui Ovidiu Papadima, apărută în 1915fi, esc-mplară pentru cercetarea scriitorului, ne-a înlesnit redactarea acestor note.

ANDREI RUSU

MEDITAȚII

(1835)

DEDICAȚIE

DOMNULUI D. COLONELULUI
I. CIMPINEANULUI,

Domnul meu,

Interesul ce ici spa- iihuitivca literaturii rumănești, ;u"tfiile ce faci spre formarea teatrului național, ale cărui isprăvi literari s-au văzut în afia scurtă iveme, ostenele ce pui spre a sprijini acest început și a încuraja tinerimea întru cele ce pot să-i aducă cinste și laudă neamului, ia'.ă pricinile care mă fac a îți închina scrierile mele și mi-e fală a avea în capul lor numele d-tale, care "ste afia de drag în gurile tinerilor rumăni. în slabele-mi începuturi ce vă. consfințesc am îndrăznit a seri o iragedie', și cvind de model virtuțile d-tale, am format pe Guliam, Adel și Motmorensi; v-am împărțit calitățile într-inșii, și lui Guliam am dat pietatea și patriotismul, 'iui Adel generozitatea și lui Motmorensi curajul și statornicia.

Primește dar, domnule, nu lingușirile ce se obicinuiesc. a se da la cei mari din partea celor ce au trebuință de dînșii, ci recunoștința ce mă simț dator, acea recunoștință ce o Insuflă oamenii cei mari, prin faptele lor, și credeți-mă că dacă altcineva îmi insuflă acest mare și înalt simțiment de recunoștință, atunci negreșit aeelulia închinam scrierile mele, mîntuind modestia dy.mitale de niște laude ce iotdauna strîmtorează pe aceia ce s-au învățat a-și afla mulțumirea și fericirea în faptele lor.

*A domniei tale
plecată slvgă,*

CEZAR BOTIUC

¹ Se referă la Matilda.

CĂTRE TINERII RUMÂNI

Tineri rumâni,

Pînă să nu intrați în citire, mă socotesc dator a intim-pina cugetarea voastră cu oareșicare îndreptări despre greșalele ce veți înfilni în slabele-mi începuturi.

Daca neîngrijitele-mi încercări, atît de în grăb scrise, nu vor putea ascunde neîndreptatele-mi greșale, de care negreșit trebuie să fie pline, nu fiți atît de aspri a le judeca fără a vă închipui greutățile ce trebuie să cerce an începător și piedicile ce trebuie să înîmpine la orice rînd.

Poate însă să-mi adaoge cineva : că cine m-a silit a mă da însumi înaintea unei critici atît de prevăzute ? Eu îi laud și îi cinstesc al lui cuvînt de sfială, dar se vede că este firească acea nerăbdare de a-și vedea cineva oste-nelile tipărite, o patimă ca și toate celelalte, ce nu se poate domoli decît cu dobîndirea lucrului. Patima este pe urmă și sofistă : își pune înaintea felurimi de amira-tori; din toate părțile judecăți blînde și felurimi de mul-țumiri închipuite. Iu sfîrșit, am îndrăznit, și iată o carte mai mult rumănească.

Am intitulat Meditații scrierile mele, pentru că mi-a plăcut să gînăescă oamenii că eu am fost absorbit în cugetările mele cînd am scris. Le-am făcut așa de scurte, căci nu-mi pica venea bine s-o țiu întîns cînd luam con-deiul hz mină, și m-am socotit că și cititorul o să-mi mulțumească că isprăvește mai curînd capul ce a început

odaia. Pe Ungă acestea, la sfârșitul fiesle cărui capitol, pînă începe altul, se obicinuiește a se lăsa ceva hîrtie albă; cu aceasta, cartea mea pe de o parte va semăna voluminoasă și pe de alta în multe rînduri mi-a venit îgînd că hîrtia albă de multe ori prețuiește mai mult decît •cea scrisă.

Îmi pare rău că cam dau în satiră, și niciodată n-am vrut să aleg această urficioasă ramura de scris. Provedidința, îngrijind de a nu înceta niciodată mirarea omenirii asupra fiilor romanilor, ne puse într-o climă mai dopotrivă cu aceea ce a produs duhurile cele mari ale strămoșilor noștri; și [cu] cit mă bucur a vedea în toate zilele •crescînd simțimentul de patriotism, întrecerea la învățătură, produse literale și întinderea luminilor, cu atîta mă •întristez cînd pe mulți din cei de o vîrstă cu mine îi văz •a-și întrebuița duhul și mijloacele într-o iuți veninul satirei, într-o vreme cînd patria noastră are trebuință de alte scrieri. Boalele morale sînt foarte grele și doctoriile trebuie să fie mai didci, dacă. cele eroice sînt primejdioase.

Dar am ieșit din pricina mea, căci eu nu-mi propui •în scrierile mele să tămăduiesc boale morale, nici să îndreptez lumea cu umărul. Mi-a plăcut să-mi fac niște visuri dulci și să mă rătăcesc într-o lume ideală. Am scris fără țintă și fără șir, și n-am făcut decît să presăr niște idei vage și să le încălzesc cu un simțiment căruia singur nu știu ce nume să-i dau. îndreptarea mea a fost către voi, tineri rumâni! Vîrsta mea, nici încercarea nu mă iartă a mă posomori și a vă da poveți. Tot ce am a vă zice. sînt acele ce mi le-am zis și mie, și nu fac decît să-mi destinz id'-ile ce neîncetat mi s-au înfățișat în cugetările mele.

Epoha noastră este mult mai fericită decît a părinților noștri. Pe temeurile așezămînturilor celor nouă se înalță cu înțelepciune zidirea cea mare a fericirii noastre și a urmașilor noștri! Avem un prinț patriot, carele, pătruns de adevărul și foloasele acestor mîntuitoare întocmiri, se silește ca să ne aducă un viitor vrednic de cugetările făcătorilor noștri dc bine și de cunoștințele veacu-

lui nostru. Subt a lui îngrijire școalele pășusc cu alîta înțelepciune și sporire. Cei mai mari ai patriei noastre, Insuflați de simțimentul ce a caracterizat totdeauna pe bărbații cari. au lucrat pentru fericirea noroadelor, se străduiesc a pune în lucrare și a veciniei dispozițiile constițuției ce am doblndit; jărfesc la felurimi de întocmiri' ce se așază pentru binele și mulțumirea obștească.

Două sațietăți s-au întocmit: una Agricolă și alta Filarmonică, ale cărora isprăvi au început a se vedea peste nădejdea publicului. Cea dinții, fundată de însuși fratele preainălțatului nostru domn, alcătuită de cei mai înrivnați și cu cunoștințe soți, va rodnici brazda muncitorului și va răsplăti sudorilor lui. în cea de a doilea, întemeiată pe bazurile cele mai patriotice, prin soții săi cei mai hotărîți a sluji pentru cînstea neamului, s-au aruncat niște semințe fericite, care așa de curînd și-au dat rodul pentru hrana duhului. Teatrul național mai s-a statornicit, publicul simțitor a început a cunoaște folosul ae poate dobîndi din această școală de moral. Literatura rumânească a început a-și lua zborul său. Nu sînt doi ani de zile și. repertoriul teatrului s-a îmbogățit cu atîtea traăucții și bucăți originale, spre a cărora tipărire s-au și pus fonduri îndestule și s-au luat măsuri spre publicarea și altora. Mădularele aceștii sațietăți, aprinse de cea mai nobilă căldură, fac cele mai simțitoare jărtfe: danii însemnătoare s-au văzut în atîta scurtă vreme. Numele Mănu' va fi scump pentru totdeauna tinerimei ce se va folosi în școala filarmonică și tutvlor rumânilor ce vor dobîndi a lor petrecere și învățătură în teatrul ce se gătește a se zidi.

Fondatorii aceștii soțietăți sînt cunoscuți; pe cel mai de aproape îngrijitor și ostenitor nu este de trebuință să ri-l spui. Numele lui este înscris în zidurile din Sf. Sava', în fieștece vorbă a limbei rumânești, care în mîinile-lui s-a făcut atît de mlădioasă, în „Curierul rumânesc”, care a fost ca un mergător înainte al Regulamentului organic; în tipografia sa, pe care a întemeiat-o cu ale sale însuși osteneli și din care totdeauna o parte a consfințit-o

¹ Alexandru Dhnitric Ghica.

¹ Marele vornic Ion Manu.

- Se referă la Ten Heliade Rădulesou.

pentru faceri de bine; în teatrul acesta național, în care a deschis un drum dusebit literaturii rumânești; In inimile tinerimei și în gurile iuturilor cari citesc scrierile lui. Nimeni din rumâni n-a cîntat patriotismul mai cu mare căldură și entuziasm, nimeni n-a suspinat dragostea cu mai multă tinerețe ; nimeni nu s-a închinat cerului mai cu multă credință, și nimeni nu a blestemat și înfruntat iadul cu o mai mare mînie. El a fost amiratorul și idolatru al virtutei și biciul cel mai grozav al viciului, patriot și cosmopolit todeodată, cetățeanul cel mai mîrnat și supusul cel mai credincios. O, bărbat fericite f Căci nu poci uni pana ta cu rîvna și recunoștința mea, ca să poci a te lăuda pe cît ești vrednic! Dar, tineri, voi îl cunoașteți; viața lui vă poate fi de pildă la cei care întru neavere vă osteniți a vă folosi din facerile de bine ale învățăturei. Pana lui povățuiește de model pe tot care voiește a seri această limbă, ce a ajuns atît de frumoasa în mîinile lui. Acest duh, trimis într-ăins spre a deschide drumul literaturii noastre, și credincios împlinitor al datoriei sale, pășășle cu statornicie și fără abatere către preursirea sa. Mîndru de a răspunde prejudecăților ce n.u-l ating, departe de orice trufie, afară de aceea de a face binele fără răsplată, și-a format fericirea în faptele sale și în conștiința sa. Care nu l-ați văzut mergeți și veți cunoaște pacea și liniștea sufletului său pe în veci o lui zîmbitoare față.

Și voi, care n-aveți încă îndrăzneală a publica scrierile voastre, care doriți a afla un prieten povățuitor al penii voastre, mergeți la dînsul și-l veți afla gata a jărți ceasuri întregi, și plin de bucurie a vă cenzura cu blîndețe, a vă povălui pe drumul simțului celui bun, a vă curați stilul, a vă împărtăși ideile sale cele sănătoase, a vă arăta metoda cel mai inlesnitor și a vă insufla dragostea virtutei și a buneii cuviinți. Mergeți la dînsul și în veci îl veți afla, ca să zic ca el:

Blînd, dulce, vesel, și-aspru nu l-am văzut vrodată.

Vorbind pentru literatura noastră, cu toată i:orba mi se înfățișază și autorul Primăverii Amourului, acel geniu,

ca să zic așa, creator al limbei rumânești, acea mlădiți aceliu familii stăpină a aceștiu limbi, și care în cele mai nenorocite epoce ale decadenții neamului nostru, în veci a avut fală de a se numi și a se arăta rumâni și a seri și a vorbi limba națională și a-i deschide un drum prin gramatica cea dintîi, vrednic monument al duhului de cure în veci a fost insuflată și s-a moștenit din generație în generație ; și acest teatru, care astăzi se privește cu ;:fita mulțumire și trufie de toată rumânimea, este un rod tot al semințelor celor dintîi ce s-au aruncat de acest bărbat prin traducția bucăților sale ; Regulu, Ermiona, Britanicii, Ceasul de seară și Grădinarul cel orb.

Cînd mă gîndesc la cariera cea plăcută a literilor., acești doi bărbați îmi sînt neconținut înaintea și pe aceștia vi-i udue și vouă citi vă înflăcărăți de nobila arsură a scrie.

CEZAR BOT.IAC

MEDITAȚIA 1
LA ȘĂLĂ CI UNEA NĂDEJDII

Sfinții K'ade.ide, fiica cerului ! Tu ce ești venit,") a as-tîmpăra turbatele furii ale nenorocirii ! Tu ce no aperi de lo.ite năpustirile deznădăjduiții, arătându-ne în veci vi-itorul plivi de fcvicivi

Tn, a larii priveghere daca un minut ar lipsi din lume, negreșit cerul ar rămînea fără slăvitori, pămîntul fără moștenitori, și toată ființa cuvintatoare ar umplea numaidecît încăperile Tartarului. Tu te cobori din sî:mlccului in inima nenorocitului scârbit de nemulțumire, îl mînyîi și-i arăți ceririie Lui, ca cum ar fi gata să le apuce miinc... Dar, vai ! miine al *tiu* nu are sfirf.it ; făgăduielile tale, presărate într-un spațiu nemărginit, întocmai ca -zburătoarele fantome fde înșelătoarelor vise, fug numai-decât co noi gitidim că le-am prins...

Ei bino, atîtca veacuri n-au putut a nimicnicii pute-rea ta ? *A* putut fermecul minciunilor talc cel amăgitor a îngăla și marile inimi alo acelor vestiți bărbați ce au spăimîntat pămîntul ? O, cit trebuie Hă tremure cineva mai mult de tine docil, do moarte '. Mnaiiea, dînd numai o lo-vitură, odihnește pe nenorocit. Tu il faci cerce in/eoită acea lovitură la toată inșălarea, și cu toate acestea min-gîietoarea-ți gheară îl păstrează ca să-i mai dea și altele ;

încîmhi-i simțirile în abisul minciunilor tale, slobozi a lui credălitare pină la cele mai mari fericiri, numai ca .să fie mai vonmată durerea, cînd, ridicîndu-i dupo ochi vălul ce nu-l lasă a cunoaște adevărul, l-o vedea departe de dînsul.

O, oameni, ființe în veci supuse astei desfrînate puteri ! voi ce vă gândiți mai fericiți decît cele ce voi stăpîniți ! voi vă îngîmfați socotindu-vă peste puterile ce-și bat joc de voi ! Stați !... Veniți-vă-ți în simțiri ! "Vedeți că nu sînteți nimic mai-naît decît o jucărie a aceștii cumplite /eități !... Ea vă arată comorile, făgăduindu-vă cu ele Coate bunurile și chiar nemurirea, și voi, beți de ră-tăcirea cărîi sînteți sujet, alergați, jertfiți prieteni, părinți,, iiii, ea să cîștigați un product al globului ce a produs și pe voi ; vă arată slava, și voi, amețiți, orbi, înfășurați în vâlul ce nu vă lasă să vedeți sfirșitul celor asemenea vouă, dedați înapoi ceea ce ați strîns pe pierderea aproapelui vostru ca s-o cîștigați, ș-apoi, tocmai cînd siuteți aproape a vă gîndi fericiți, iată, îngerul orînduit a nu lăsa să vă apropiati de aceea ce nu e dată vouă, vine, vă sugrumă, vă răpește de lingă acelea dupe *cave* ș-alu:ici cînd nu mai sinteți oftați...

Voi intrați în vccinîca nesimțire, și pomenirea voastră abia se ține pe ruinele monumentelor ce vă rădică urmașii voștri, asupra cărora, lăsînd ca o moștenire lipicioasa orbire, să dedă în urmașii voștri, ii fac să se mire de voi, și râvnind la ale voastre nesocotințe, să se silească și ei, cu asemenea cruzimi și vărsări de sîngiuri, a ardica ca voi, ș-așa ale voastre unite eu ale lor și cu ale urmașilor lor, să slujească numai spre a arăta viitoarelor veacuri ticăloșia voastră și împlinirea scoposului astei" fatale zeități, care, năpustită asupra-vă, cu un bici de scorpîi, v-a împilat să munciți voi pînă la cea după urmă răsuflare.

MEDITAȚIA II

CEASUL AL TREILEA DUPĂ MIEZUL NOPTII

Lină tăcere, balsam vindicător al turburatelor suflete !... Tu, al caria plăcut nectar, favorit inimilor simțitoare, deșteaptă ținerea de minte, ne bucură repetîndu-ne mulțumirile ce în trecut am gustat, și arătîndu-ne viitorul ca un veac aurit, ne făgăduiește într-insul dobîndirea celor mai mari fericiri!...

Toată suflarea tace ! toată făptura visează în pace plăcerile ce au a le gusta miine !... Nimic nu turbură somnul cel după urmă al norocitului, pe care ziua îl așteajiiă ei sa depuie în mîna-t muncitoare uneltile hrăniî !...

Abia cînd și cînd cîntarea cocoșului sau lătratul vre-unui cline vine să bată auzul nenorocitului părăsit de ..i>mn...

Dulce tăcere ! Cine a știut a ^e folosi de tino și n-a căsît înzecită mulțămirea, ce fiii chinurilor cu atîtea osteneli o caută în baluri și ospețe de mare cuviință ? Care, de nenorociri apăsate, alergînd la al tău liman, n-a aflat într-insul azilul cel mai adevărat?... Tu verși în ținerile inimi acea dulce melanholie, ce adoarme cumplitetele furii ale nenorocirii ; și făcînd să curgă în ele un mol tămăduitor, asemenea pacinieului pîrîiaș al grădinilor, odihnești .limțirile obosite de cumplitetele varietăți ale soartei, în-tocmai ca un milos stăpin ce, deseurîndu-și calul căzut de osteneală și de arsura zillii, ii desface loate chingile, il bale pă spate c-o mîngîitoare mînă s-îl sloboade în răcoarea înserării a paște troscolul cel răcoros al cimpiilor...

O, cit este de plăcută întristarea ce tu aduci !... Omul, depărtat de tot zgomotul lumii, într-armat cu făgăduiele nădejdiî, zboară pe aripile idolului său la seumpu-i obiect ; își închipnieșle pozițiile în care s-ar fi aflînd, repotează vorbele ce i-a zis, răspunsurile ce a luat, face o plăcută critică slabului înțeles ce scoate din ele, numără căutăturile ce a cîștigat de la ea, oftările ei, vorbele ce se repeta în delirul cel dulce, le dă o coloră după voia lui, își face o idee de ceea ce gîndoste acum ; și îtieîntat în fermecul plăcerii, îngînat de un somn întrerupt, așteaptă un vis care vine și-l aruncă în brațele ci.

MEDITAȚIA III

NEÎNCREDIN TAREA ÎN PRIETENI

Dulce prieteșug ! înger trimis din ceriiri spre a uni pe oameni prin compătîmire ! Tu ee ne deosibesti din sălbaticile fiare ! Tu ce ne înmulțești fericirile 'făcînd să le

gustăm de atîl-fa ori de cîte **uri Ic-** dobîndesc aceia **cu-** care tu ne uneşti, şi ne micşorezi durerile, fiiiud să le împărţim cu dinţii ! Tu eşti un alt soare duhovnicesc, ale cărui raze purtătoare de nădejde, încredinţare şi netemere de fiinţele împotrivoare, încălzeşte sufletele acelora în care intră. Cine te-a cunoscut pe tine şi n-a mărturisit că eşti venit numai a reprezenta pe atotputernicul 7 Cine, găsiind în acela ce el a vrut un sentiment insuflat de tine, n-a mărturisit că eşti o icoană în ne înfăţişezi aieva fericirile ce religiile dau credincioşilor? O, cît sînt de plăcute darurile tale

Tu la săvîrsîrea unei mici jărtfe ce ceri de ia noi ne cai nepreţuite comori...

Tu zici : „Iubili-vă ca să fiţi fericiţi, şi fără zăbava plăteşti cu prisos făgăduielile tale celor ce te-au ascultat... O ! Dar de cc făgăduielile, talc cele sfinte, blînzi, nevinovate şi neprimejcioase, să fie mai nesocotite decit ale îndrăciUuu), aspru, vinovat şi primejdios neprieteşug... El ziiie : „Vrăjmăşili-vă, ra să vă sfîşie o veciniră crudă nenorocire", şi ia:ă-l gata a plăti cu dobîndă făgăduielile sf.le. Dar tu ne uneşti cu cerul; lanţurile- tale ţin **ud** sfîrsit raport între inimile generoase şi între îngerii... Tu nr aliezi în sfîrşit cu însuşi Dumnezeu...

Noi fără porunca la nu facem nimic bun şi nimic iarăşi rău cu voia ta.

Ei bine, dar pnUru **cc** eu să nu mă împărtăşesc din comorile tale ?... **Ce** fel! pentru mine nu este nici o inimă care să păstreze în sinu-i o seînteie din tine? Eu singur fin osîndît a trăi fără prieteni ? Ce fel ! Inima-mi tare, fieiorisă, fără cuvint nu se încrede la nimeni din nîfî mă inoongiură... Sînt ci oare toţi nevrednici de credinţă, ca ;cela ce odată mă amăgi Ei se arată trişti, simţitori k durerile mele, cî născocesc felurimi de petreceri, mi-arată nni de nevinovate plăceri, ca să mă smulgă din absorbirea vinovateilor ^înduri, ei se întristează văzînd că mă topesc **in** arşiţa diirnhu .sfîşiiitor ; jură ră vor fi părtaşi la durerile mele, jură că cu primejdia lor îmi vor ajuta... Ei ! dar ei jură numai pînă atunci pînă n-or cunoaşte covirşirea patimilor mele. Poate fi oare între ei vreunul cu iitUa tinereţe pentru mine care să pritmească de bună

•voie parte din durerile mele, să priimească în el un vierme fără s,mn şi să-şi dea inima pradă ăstui foc mistuitor? Ei mă iubesc numai pînă atunci pînă cînd mă socotesc eă doresc fericirea lor ; mă mai pot ci iubi oare cînd m-or cunoaşte al lor rival ?... Negreşit că. nu. El bine, să zic <ă prieteşugul! Înradăcinat în inima lor ii va sili să jertfească ş-acel dulce simtiment, ca să folosească pe un iubit părăsit de noroc, va putea gelozia mea a împărţi cu dînşii un foc prin care simţ, răsudu şi fără care n-aş putea trăi un minut ? Voi putea eu împărăstia un simtiment sfînt, ce mă insuflă, mi-arată bunul cel nepreţuit şi mă povăluieşte la ftriciea **cea** adevărată, in vreme cînd gelozia-mi aprinsă fierbe că nu ^re acea putere electrică a-l •strînie după unde II vede împărăstiat, ca să-l adune tot la sinesi?... Ce folos îmi poate da oricare, de-mi va afla focul ce mă mistuieşte întocmai ca ceaţa cea groapă vâlul pămîntului cel alb de zăpadă, şi mă creşte totdeodată •cu dulcea ambrozie, ce zeitatea oarecînd îşi alese spre nrană ?

Mai mult negreşit nu voi eiştiga decit de la rivali v ură, ce totdauna este dată lor, de la indiferenţi batjocora, de o molicioasă slăbiciune, şi de la prieteni o milă fără putere a mă ajuta.

Nn, oricare din astea voi ciştiya, îmi va fi mai nesuferită decît însuşi moartea; nu, mat bine să ma sflrşesc după cum m-am început, în chinuri, in spumegoasele valuri ndăogate de vijălia nenorocirilor, decit să mă dau sujet criticii dcsfrînatei omeniri.

MEDITAȚIA IV

SIN V CI Di; L

Stăpîn preaputernic, creator nemărginit, ttt, împărat al totului întri-g Pentru ce ai înradăcinat în inima mea astă veninoasă nemulţămire ? Pentru ce pe mine numai nădejdea nu mă poate înşala ? Ce tulburări grozave!... •ce simtimente necunoscute mă sfîşie de cum m-am po-

menit în lume ! Cumplit stăpîn !... Ce neiertat păcat a putut face pruncia mea de le-ai năpustit dedată cu junia, a mă sfișia ! Părinte preaslăvit ! Aste grozave tulburări fură orindu-te a mă priimi în lume? Ori a trebuit a se naște dedată cu mine ? Dumnezeu adevărat! Dacă fără ele nu mă puteam naște, dacă p-ăst amărjt pămînt eu nu-mi puteam găsi fericirea, de ce m-ai înființat ? care așa mare trebuință fu a mă naște ? ce te sili a-mi tulbura odihna ce gustam în sînul nesimțirii, pînă a nu te cunoaște, și a-mi da un trup, un suflet, ea să fie pradă pămînieștilor chinuri... Era trebuincios atomul meu la po-doaba ăstui glob ? Lipsa lutoasei mele îmbrăcăminte putea opri armonia universului ?...

Ei fie ! țărînosul meu trup fu trebuincios a-ți mobila nemărginitul palat ; lipsa slabei mele înțelegeri putea să micșoreze înalta slavă ce ceri de la zidirea ta ; cu un cuvînt, trebuia eu să fiu. Apoi neatîrnata-ți voință mă făcu fără a mai îngriji de soarta mea? Neînleasa-ți putere,, numită provedință, să lenevi a mai îngriji de fericirea mea ? întîmplarea mă aruncă în voia ursitei, fără nici un fel de condiție? îți lipsește dar ție cugetul ce jucăriile tale poruncești să-l aibă, încît vrei a înființa un norocit. Nimica, spre a-l lăsa în voia valurilor ticăloșiei? Este de crezut ca pămîntul să-ți îngrijire să facă rău unde mr poate face bine ? Dacă nu vrei, sau nu puteai a mă mulțami, de ce, luîndu-mi moartea, mi-ai rădicat și aceea ce în viață nu mi-o poți da ? Eu nu le-am rugat a-mi da ființă ; pă mine nu m-ai întrebat la hotărîrea ce ai făcut pentru zămislirea mea ; părerea mea, de ar fi fost întrebată, negreșit că n-ar fi priimit viață de o zi măcar; de-mi-ar fi fost încărcată de toate coroanele lumii, negreșit că n-aș fi schimbat acea liniștită nesimțire, niei chiar cu scaunul tău, dacă și pă el ar fi trebuit să fiu viu !...

O, fatală ființă ! Care sînt bunurile ce vrei să mă faci n crede că mi-ai dat? Tot ce mi-ai dat pentru slava ta mi-ai dat ; simțiri mi-ai dat ca să mă mir de mărimea ta și să cunosc ticăloșia mea; hrană, ca să poci țîri o viață trîndavă și monotonă, iar pentru scoposul tău. Ce mi-ai dat pentru fericirea mea ? Soare ? nu mă încălzește. Schimbarea timpurilor ? nu mă mulțumesc. împlinind toată voia ta, necunoscută nouă, ce o să-mi dai mai mult

idecit astea? Fiindu-ți împotrivîtor, ce-o să-n: iei mai mult decît ce mi-ai dat ? vederi ? auz ? simțitate ? Tot ce ini-ai lua, îmi dai; că recîștig o parte din odihna ce aveam mai înainte d-a fi, n-oi să mai poci simți căldura soarelui ? n-oi să mai văz schimbarea timpurilor ? n-oi să mai auz armonia zburătoarelor ? De astea toate nici acum nu mă bucur : pentru mine, ori negură, sau senin, or vară, sau iarnă, ori zgomote, sau armonie, sînt tot-una.

Apoi să crez iarăși că tu poți a mă mulțumi și nu vrei !... Nu știi ; poate că și tu spînzuri de acea soartă de care spînzură Lotul ! poate eă și tu cerci ca și noi nemulțumiri ! poate eă și tu ești supus vreunei puteri mai înalte decît tine, necunoscute mărginitei noastre pătrunderi ! Ce să zic ! Sau că glasurile noastre, umilite și rezvoltaie, nu pot ajunge pînă la înalta-ți lăcuință !...

Apoi iarăși, dacă ființa-ți umple totul, dacă nemărgi- iita-ți întindere coprinde toate, dacă tu ești stăpîn al soartei, preaputernic, milostiv și bun, ce te oprește d-a asculta duioasele gemete ce natura întreagă scoate subt apăsarea nesuferitei nenorociri ?... Ce te oprește a precurma dureroasele țipete ee să răzgomoaă, răzbuibuie în acest deșărt, din rărunchii suferitoarei omeniri ?...

Vezi șiroaiele lacrimilor cum curg în templurile tale ; vezi la picioarele miniștrilor altarelor tale îngenucheată omenirea, ca să-î roage a trimite la scaunul tău, prin cădelnița lor, tămîia și fierbintele lor rugăciuni ; vezi pe acești cuvioși, propoveduiți ai tăi, aleși prin monu- menturile ce ne-at lăsat, umiliți la apăsata omenire, lăcrămînd înaintea tabernaclului tău, cerînd cu mina pe semnele credinței lor a trimite și pe pămînt parte din fericirea, ee toată nesațiul tău o păstrează numai pentru tine...

O, Dumnezeu slăvit, părinte și stăpîn, ziditor preaputernic al totului întreg ! Deschide poarta vecinicilor țării ; ascultă glasul ce să rătăcește, neputînd a străbate pînă ia tine, trimite mîna-ți prea darnică a mă scoate din labirentul chinurilor... Părinte preadrepțe ! Aridică-mă în azilul tău, trage-ți înapoi raza ee ai depus în mine; smulge-mă din groaznica tortură a agoniei ! Vino, cu o moarte prea grabnică odihnește-mi tulburatul suflet; sparge-i printr-

însa întunerecul ce-l îneacă, vezi-l rum te caută deznădăjduit ! Trage-l în scînteietoarele lumini ce îți strălucesc lăcașul \ Intoaree-ți ochiul mărinimos asupra ființii mele ! Umilește-te ! Imbrățișază o slabă neputincioasă creatură ! Vezi-o spăimîntată, îngrozită în gheara ursitei ! \ ez.i-rnă in genunche, smuls, sfișiat dedesubtul bolților tale !...

Tremur!... Părinte!... Of!... puteri nu mai am!... ziua să ivește iară, nevoile se deșteaptă, și corul încă nu s-a deschis. O, cruzime ! tiran nenduplecat !... Urechea-ți nesimțitoare nu se apleacă decit numai la concertele cîntăreților și organelor ; tu nu-ți tulburi a ta trîndăvie ca să ascuți țipete jalnice ; nu, vaitări, Incrămi, gemete, pe tine nu te um/lesc, crude ' Inima-țt t^re nu se mișcă, *nu* să atinge dc milă ; tu nu repriimești întristarea ce odată ai depărtai de la tine.

„Răscoale-se zbieretele astnr nimicite făpturi, rezvnal-te^o țipetele vicrmUor mărginiți: stavila ce am pus puterilor e deitul de departe de tăriile mele. In zgomote atmosfera lor, pînă pe rîndn-i fieșcare va întoarce împrumuta!,-! țarină de unde a lnat-o;h; îarele mele bolți, nici mina lor, nici glasul nu va putea răzbi in veci." Ah ! De ce nu poci să răzbesc la tine ! Cum aș ști să-mi răzbun ! Aș scăpr; cel puțin lumea nenăscută încă ; aș usca izvorul efemerilor laie lucrări, ca un potop m-ai vedea siingîncî focul, ce, plin de venin, ațîți pentru învierea nevinovatei nesimțirii Ah ! dar asta... Este o zadarnică cugetare; asprul despot a știut a se asigura. Suflete nenorocite! păstrează și afară din mine dreapta ură ce ca o moștenire îți las cu jurărnînt. Depărlea^ă-te de dînsul cit vei putea, fugi de îngrijirea lui ; vezi-l pregătindu-ți îndoite fiare rlci.it acestea care ți le sparg eu acum ! Vezi-l pizmaș pă nemurirea ta, cum te așteaptă a-ți da o rolă mai grea, mai ostenitoare decît asia care ți-o precurm eu ; vezi o altă formă ce-ți este gătită ; vezi-l cu o mîină slobodă la împărțeala chinurilor, cum grămădește in ea necazurile și te așteaptă a te împovăra cu dînsa... Dar, necăjit suflet! fugi de dînsul... Fugi cit vei putea... Și unde poți fugi ? în care azil poți scăpa de dînsul ? în care ocean ? în care gaură te poți apăra de sugrumătoarea-i gheară !

Of ! sufletul meu nu-l voi putea scăpa !,.. Ah ! stăpîr. nestrămutat ! Dă-i, de este în mîna ta, dă-i și lui moartea. Destul ! Mulțumește-te cu chinurile ce sufer în mine. Di'ful ! Oprește-le de a-i mai da un trup!... Dar către cine vorbesc ! cine m-aude ? O, rătăcire ! Rugăciunile inele totdauna absurde nu se vor asculta în veci ? Cine alt îmi poate da și mie, și sufletului meu odihna, decît eu ? I'u însumi numai imi poci da fericirea ce cer de la el ; Miflctul meu, de va putea, urmeze-mi; dar, eu numai; ;u itm cînd mîna-mi sinucidă, grăbind fulgerul morții, îi ca întoarce înapoi darul ce, fără .să-i cer, mi-a dat... Țeava vulcanică cc nenorociții cei mai-nainte de mine a nă'scncitără nu este în mîna mea ? Plumbul, stăpînul morții, n-așlrnptă mișcarea degetului meu ? Ce mai ațtept ?

Adio, prieteni, muritori nenorociți ! l'rmați-mi ; utriplet;-vă-ți țevele ; inflăcăreze-se grindina de plumb ; aprinză-se silitra ; turbeze Etna, verse-sc Vezuul. Ardeii... Dărîmați... Pustiiți pămîntul... Vă jur... Vă jur pe odihna morții : urmați-mi. . Urmați...

MEDITAȚIA V
NALAJCUL
SAU PESTE UN AN

An, ce-n tot minutul mi-arăți lungimea ta ! treci, grăbește ale tale timpuri!... Sfirșaste, du-te cu ale mele clnnuri! Fugi, liniște cu iine a mea răstriște ș-al meu apăsător !...

Zi, ce peste un an mi-arăți nașterea mea ! saltă, înaltă-te din al anului șir. Și p-ale tale aripi, cu a doua-mi urnită, nrîdieă-mă din iad. Soarelui vestește că a cerului lumină, de azi semănată, este dator a-mi da ; spune-i că cu moartea în zadar m-amerință în al lui zăbavnîc curs. Viața-mi se renaște, cerul nu voiește a-mi rămînea dator, el a mea durere oprește ș-al meu instinct vestind, nădejdea îmi sădește d-al său prea mare dar. Iar daca natura întreagă, pizmașă p-al meu de zeu noroc, îmi va grăbi sfirșitul pînă a nu-l gusta, atunci tu iarăși spune-i c-acel prea scump odor, pe piatră-mi consfințit, eu îl aș-

tept în cer. Adaogă-i c-atuncea cînd n-oi mai fi trăind, ei tot să-mi mai vestească al ei prea dulce nume ; și p-ale sale raze purtînd al meu amor, să-i ducă, să-mi aducă în tot rîndu-i cîte un sincer raport.

Și tu, cuget, ce ai puterea în tot omul muritor ! tu, ce spre muștrarea crimelor te-nfuriezi ! du-te, aleargă pînă ai vreme; strigă, spune-i pînă trăiesc ; vestește-i a mea moarte, neputința d-a trăi, spune-i că ea poate a mă scăpa: mai adaogă-i că știe, poate bine, clar nu vrea. Iar de vei vedea-o tristă l-ale tale imputări, tu atunci oprește-ți gura și mă lasă a muri.

Dar tu, mormint, eînd, rece, al ei den' vei priimi, atunci tu în ea sădește un suvenir nestins: spune-i că ș-în moarte, subț tine adîneat, eu pentru ea ș-aci, în veci sînt neschimbat.

Și tu, puternică stea, cînd eu grabnic ni pieri, formează-i dintr-ale mele zile, de timpuriu pierdute, o mulțumită viață; împrăștie-i într-însa acea fericire ce mie-mi hotărî. Dar însă în tot locul, în tot lucrul ce-o gîndi, adînc tu sapă al meu nume, în toată urma ce-o păși.

MEDITAȚIA VI ÎNSERAREA

Bradul cel mîndru se înceată în munții Carpați. Norii se joacă cu al lui mlădios creștet și zefirul înundează verdeața de la tulpina lui cea nestrămutată. Pleopul cel argînluit filfiie ale lui laic frunze. Zgomotul vileelii f.ic^s să se auză falnicile sale vărsări în conrăspunzătoarele văi și spumegînd se prăvălește din rîpă în rîpă pînă la trufășul rîu. Undele Prahovii coboară toată varietatea cerului în adîncă prăpastie, și șerpuind, abia albesc subț o neagră stîncă ce le înghite nencetat. Soarele, rușinat și rănit totdeodată de frumusețea interesantei, bălaiei lune, neputînd sta față dulceții acelia ce totdauna fuge de dînsul, s-ascunde dînalte-i, lăsîndu-i numai lumina ce-i este dator; și mareața fecioară, împotrîvindu-se negrului in-tur.erec al nopții, cu un pas lîn, pompos și plin de dul-

ceață, se înalță clin orientui său. încă se văd sîngerati-cii munți de aburi, înrubinați de murindul foc al soarelui, cînd Vinerea, repezită peste orizon în toată strălucirea ei, se înrivală cu dumnezeoaica cinstii. Neputincioasa noapte, răsipită, nedestoinică a se împotrivi biruitoarei ei, își ascunde învinsele-i umbre și subț cel mai mic copăcel.

O, înalte lucrări, secreturi grozave, ce, puse înaintea curiozității noastre, ne fermeca simțirile numaidecît ce îndrăznim să le judecăm...

Mare Dumnezeu ! de ce nu poci, lăsîndu-mi pămîntea^ca haină, împreună cu conurile, pă astă rece stîncă, ca un fulger meteor să zbor prin ăst hrănitor văzduh m lăcașul fericirii, și slujînd împrejurul scaunului tău, să privesc d-acolo luptile vînturilor, armonia sferilor și tot cee-a ce visez aici ?

lală ceasul în care fiul morții sună al său plumbos sceptor și își întinde ocrotitoarea-i mantă peste asudatul muncitor. Asta este ceasul în care al meu suflet deștept, căuînd p-al său stăpîn, se așîntă într-o lume care ochilor nu este iertat a vedea. Acum eu, pînă a nu-mi da încă somnul, plata ostenelelor de ziua, viu sdngur în astă înălțime, ca să-mi fac religioasa închinăciune către al meu ș-al totului Dumnezeu pe ast răcoros creștet al globului, viu singur a-mi face datoria către slăpînul meu...

Misterioasă putere, ce vii a-mi deschide drumul, prin care sufletul meu zărește p-al său Creator ! Tu ce-mi spargi norul care mă desparte de dînsul ! Dă pînă în ale lui auzuri sineerile-mi mulțumiri de bunurile ce-mi dete pînă acum, și fierbintele rugăciuni a mi le da și pă viitor...

Părinte, tu, ce luminînd întLuierecul nesimțirii, spăr-gînd adîncă tăcere a haosului, formași ast pompos univers, numai pentru a cuvîntului fericire ! Tu, ee, depuind în focoasa-mi simțire raza duhovniceștii lumini, îmi ară-țaișî In tot lucru al meu simbol f Priimește din a ta înaltă lăcuință recunoștința ce mica-ți ființă îți trimite de viața ce i-ai dat ! Priimește slaba strigare a tarei credințe ce îți înalță din astă singurătate cu apusul unui soare din care li dăruiși ! Priimește respectul cu care șoptește numele tău !...

Iată ceasul în care, zburînd pe aripile credinței mele, ajung față în față a întâmpina nevăzuta, dar de față în ochii-mi putere ce mă face a trăi

Bun stăpîn, tu, ce pentru a mea fericire lucreși atîta! line a mea întregime, ce din rărunchi, pentru a sa'nelipsă, mulțumiri, adinei recunoștințe îți trimite. Lucrul, simbolul ființii mele ! priimește din a ta înaltă lăcuință recunoștința ce miea-ți ființă rezemată pe astă piatră îți trimite din viața ce i-ai dat. Priimește slaba strigare a tarei credințe care îți trimite între apusul și răsăritul astor două îndreptătoare făclii ce-i dăruieși.

MEDITAȚIA VII AMORUL

Cînd atotputențelul stăpîn, spîrgînd tăcerea nimicului, unelti universul și ființele lui, despărți și o parte din nenvînsa-i putere și o trimise zicîndu-i: „Du-te, coprînde toate zidirile viețuitoare și neînsuflețite, întemeiază în ele unirea și fă-Le a te cunoaște stăpîn". Ș-așa acest suflet al naturii, zburînd din înălțimea cerului, se întinse în tot cuprînsul nemărginit ; depuse în toată făptura cîte o semteie din flacăra tortii sale și o sili a scîncina lui. D-atunci acest semeț, fatal Dumnezeu, despîcînd vremea, înaintează în capul anilor, poruncind veacurilor să-i împodobească triumful. Tot universul, de eînd răsufală natura, î s-a supus : nici un muritor nu s-a găsit atît de îndrăzneț ca să I scîmpotrivescă ; leghe lui sînt destul de primejdioase, sluțiturile împlinirii poruncilor lui destul de amari, însă acc-ț împărat al sufletelor, acest dumnezeu •.l simțirilor știu a-și acoperi veninul său subt masca ecclii mai dulce plăceri, și momind credulitatea ticăloasei omeniri pînă la vîrsta cea după urmă, își scoate masca, îi ridică vâlul, și o face pradă recelui mormînt.

O, putere, ce-n tot lucrul sădiși mărimea ta ! Tu ce-n soare, în lună, în stea, în cuvînt, în necuvînt, tu ce-n văz-

duh, pămînt și apă vărsași al tău venin, tu nu ai reun sfirșit? Toată zeitatea, și chiar dreptul creator, de multp ori și-n multe locuri fu necunoscut; dar tu în toată vremea, în om, în dobitoc, în tot locul, în tot veacul apururea să triumfezi? Zeu spurcat, ce-n a ta cursă lumea-ntreagă o târăști !... Cer nedrept, ce l-a lui cruzime atita ne-ai supus, iu, ce atîtor rele, furii, simți loarc batere ne zidiși ! Vezi în turmele-ți un duh ce se scutură, se saltă dintr-alc voastre nedreptăți, ce s-ardieă, se folosește d-al său puțin cuvînt, ee cunoaște, vede ș-aleargă la absoluta fericire; se bucură, se mîndrește d-un azil ce își găsi; se înalță, se duce, zboară și de voi își bate joc.

MEDITAȚIA VIII O SEARĂ DE PRIMĂVARA LA COUNTINA

Si;flați, o, dulci zefiri ! suflați aicea iarăși,
Suflați p-ăst verde eimp, viat' acum de voi *
Suflați pe astă vale, ce variată-n flori
De roditoii copaci, mă-mbălsămește-aci.
Suflați pe astă undă, ce lin se încrețește,
Suflați pe a ei pînză, ce-ncet so înfășoară,
Suflați p-n-nvcrzilă coastă împarfumată,
Cc vecinie cumulează acest limpede lac.
Suflați p-ăst verde șir de tei mirositori,
Suflați p-ăst neted cîmp, înrubinată l-apus,
Suflați pe ăst drum neted, suflați drept pe o cale
Ce merge cnlo-ntîns l-ancel palat frumos.
Aci p-ăst pavilion ce stă-ntre lac și tei,
Ca în lăcaș al vostru vedeți-mă-ți viind.

Eu viu, copaci, aici
Cu lira-mi l-aști zefiri,
Ca ajutat de dînsii

Via — a da viață, a însufleți.

Să poci trimite-o odă
La cel ce vă sădi.¹

Dar, zefiri ! La voi viu,
La voi și iată-mi coarda
Cum toată-n deșteptare
Numai pă el visînd
Și-adaogă puteri.

Adiați, dulci zefiri •
Veniți în astă seară
A filfii dasupra
P-ast falnic monument.

Și cu al filomilei
Acel variat glas,
Cîntați o odă lină
L-acel mormînt preasfînt.

Cîntați a lui virtute,
Cîntați a lui dreptate,
Ce plină de mărim
In cer se însemnă.

Sculați cu al lui nume
Noroadele și lumea
Ce subt a lui umbrire
Fericetele-au gustat.

Nu vă sfiți vrodată
Ale-ăstui bărbat fapte,
Ce nu se sting cu moartea,
Prea falnic să cîntați.

¹ Aici și în continuare se referă u fristui domnitor Grigore Ghica, înniormîntat în 1835.

Iată-mă eu în rontu-mi
Ii dau acum tămîia
Ce-o văz mergind d-a dreptul
Pe frunle-i a fuma.

Și el iată-l d-acolo
Cu brațele deschise
Ca să-mi primească vine
Ruga ce eu ti fac.

Prin el acum cu cerul
Vorbesc d-al lui feric
Ce după el aicea
Cu-al nostru îl uni.

Auzi-l și d-acolo
Cum strașnic poruncește.
Trimito-aici dreptatea
Să se-ncuibez-n noi.

Spuneți că al său scaun
Aci dasupra noastră
În centrul miezei-zilei
Vecinie și-a întărit.

Cîntați, ș-ecoa voastră
Zboure, meargă-a se uni
Cu armonia sfinlă
Ce umple-al lui auz.

Cîntați, la veacuri spuneți,
Spuneți că veciniei marturi,
Cît \ \ i trăi pămîntul,
În veci U veți cînta.

C-odată aici un domn,
Vrăjmaș al nedreptății.
Via c-ui! veac do aur
In ăst norod tristat.

Și spuneți la tot omul
Ce soarta-l va-ndrepta
Aci în preajma voastră,
Să calce-acest pământ,

Spuneți c-acel prea mare
Bărbat, rumân de sînge,
Ce-o lume-a fericit,
Acum aicea stă.

Subt astă rece piatră,
Aci p-al său pământ,
Al Rumâniei rcazăm
Se-așază adormit.

Dar îns-a lui virtute
Cea-n stele desinată
Și pă pământ viindă
Slujaște de model.

A ei curată față
De aur, nepătată,
Briloază după dînsul
în veacuri a-l numi.

Ferice de acela,
Poet sau și istoric,
Ce c-un bărbat c-acesta
Putu a se-nsemna.

Și făr-a lua titluri
Ce neagră pată naște,
Ca îngeri drepti trecură
în veacuri a se-nseri.

Ferice și d-accla
Preanorocit norod,
Ce la cîrmaci c-acesta
Inima sa și-a dat.

Vază în el tiranii
Prea marea-le rușine
Și spre-a lua iertare
Aci cază-n genuchi.

Și dintre stele vază-l
•Cum ochii-aici și-ațintă
Și conștiința blîndă
Cum stă la dreapta lui.

Cum în a lui viață
Pă vremea-acea de foc
Se străduia el singur
O lume-a mulțumi.

Și subt o lege blîndă
De dreaptă-oblăduire,
Tot înmuiat în dafini
în inimi guvernă.

D-auzi în capitală,
Numele lui răsună;
Auzi, în țara toată,
'Pe urmă-i tot jelind

Și zidurile astea
Ce-n ele lumini nasc
Vor spune-n multe veacuri
Că el le-a-ntemeiat.

în uliți, în spitaluri,
în inimi de săraci
C-un sfânt tipar ast nume
Va fi în veci săpat.

Strigări I-a sa țarină simțirea-mi scoate-acum.
Iat-o e ațintată, vie, toată-nfocată,
Se saltă să deștepte, acum în miezul nopții,
Și prejmile s-aducă pă piatră-a se-nchina.

Sonet 1-a sa virtute răsună coard-acum,
D-o înfocare sfântă auze-o bubuind.
Spre-a-i învia țărîna, lira-mi toată în muncă
Strigă si iar răstrigă, chemind numele lui.

în monumenturi zgomot s-aude detunînd...
Și-n apele dormind, în șirul ast de tei...
O eco vie vine, sun'md numele lui...

Trăiască ! auzi ea zice. Trăiască ! în vînt iară,
Trăiască ! în cer s-aude. Trăiască ! iar în mal.
Trăiască ! tot răsună, în veci numele lui...

MEDITAȚIA IX DESPĂRȚIREA

Lin, trăitor miros din bolta senină să răvarsă în piep-
tu-mi ce, ocnă de dureri, oftează dup-o urmă sfințită de
aceea ce nu mai este aci ! Galbena lumină a lunii eclipsi-
site varsă în mine trista-i umbră ce m-apasă. Aci în sî-
nu-mi veșted vine să-mi aducă lumina-i ce n-a simț ! Tă-
cerea afundă acum vine să îndoiască al meu amor Iraged
ce în veci eu am hrănit ! Iat-aci păstorul, pe cirja-i răze-
mat, doarme în turma-i dulce dincolo din rîu ; un car
colo în vale pă verde dejugat, ocolit de focuri și de ță-
rani culcați, stă strejuit numai d-un cîine deșteptat ce
latră, răspunde celui din ochi deștept... Iată pavilom.il ce
ea își alesese. Iată malul colo ce ea încunună. Aci ochiul
zilii de dînsa lăudat apuse în departe, dup-acel mal rî-
pos ; d-aci sfințirea-i ieri, de ea bine zisă, plecă să ves-
tească Sirena ce văzu; ieri deșteaptă undă, ce acum
departe a ajuns, trecu cu al ei nume pe grabnicul său
riu. Iată colo piatra pe care ea așăzată, tristă, toată în
gînduri, prea dulce suspina. O, dulce răcoare, ce urma-i
parfumă! Sfînt, răcoros senin, ce eu nu poci gusta!
unde este aceea ce ieri te înbia ? Ce taci ? Spune, Noapte,
ce face ea acum

Ei bine ! numele ei îl știu ! Eu nu voi un nume ce
toate mi-l răspund, cu nu voi icoana-mi ce-n umbră-mi e
în veci; cu voi numai o știre de ceea ce ea acum în pace
gîndește, cînd eu departe sînt...

Ah ! ea poate acuma, în brațele de soț, strînge pe
acela ce nu a fost al ei, dar eu, creditor, în lume rătă-
cit, ca prundul acesta ars de piatră, nisip, tîrască sub
cer trupu-mi, ce, putred de dureri și în veci în chin of-
tînd, ca moaște a ajuns !...

Scump objet, ce în lume eu nu te poci avea ! înger
ce în mine cărarea ai aflat! Floarea omenirii ș-a sexului

tău! Steaua lirii mole și viu-mi Dumnezeu! Eu nu mai poci în ascuns acum să te iubesc, nu mai poci în taină acum a te slăvi? Strig, o spui de față, că tu ești care în lume, tu ești ee în viață pe mine astăzi ții! Prieteșug, amor, religie, respect, virtutea întreaga în tine am cunoscut!!! Legile tale îmi plac! Fiarele-ți sînt scumpe! Picp-iii-ți, bunătatea, și gura-ți e nectar! Ochii tăi ca pacea, verzi de tinerețe, aprind foc în pieptu-mi și setea d-a-i privi! Tu ești ce în lume cerul îmi arăți! Tu ce în tot locul eu văz neconținut. O, sfîntă ființă, ce raiul îmi vestești! Dulce zeitate ce sufletu-mî îneînți! De ce nu poci cu tine în lume să fiu! Să văz a ta călare, să sorb a ta suflare, să uit rcaus-mi soartă, pe pieptul tău să mor!

MEDITAȚIA X MOARTEA

înger grabnic al tarelui cabinet! Sol urîcios al îesmo-suîui lăcaș! Negru ministru al tribunalului răsplătitor! Repede fulger purtător cle-ntunrec! Nnptnasă, spăimintătoare, nevăzută săgeată ce desființezi ființele!. Unde duci tu viețele ee scoți din trupuri? Pe care pămînt transporti aceea ce nu știi purta? Cu ce mijloc poți tu duce cu tine cea lumină a carii față tu n-o poți vedea?...

Blestem groaznee, răsplătitor păcatului lui Adam! Pentru tine muncile neusteninde; ție făgăduielile-ți, cu tine odihna irrtimerecului. Fugi, -sfieșto-te de ce) ca f urăște; depărtează-te de cel oe nu te cheamă; tremură de puternica lumină ce vezi în mine. Nu, nu este nici o vreme, nici un ceas în care să fii chemată. Odihna-ți nu o voi. fericirea-ți nu-mi trebuie. Fantomă spăimîntătoare! Groaznec hrăpitor de fericirea ce cerul dăruie nesimțirii! Tiraș!e-te, nustiile fie al tău lăeas. încetează odată

•e a-ți invîrt; înfricoșata coasă prin impopularele vetre; vezi sfișiată rămășița ce lași Ungă prada ta; auzi duioasele răcnete ce-ți urmează urlînd; auzi părinții, fiii, frații, prietenii nenorociților sugrumați de tine cum te blestemă; vezi că nu este nici o formă subt care să fii dorită; fie-n biruințe, fie-n nenorociri, în deznădejde, în răzbunare, în fericiri, în averi, în neaveri, tot o iconă porți!...

Ei bine! asta e moartea. Apoi să poate ca dreptul creator să hotărască la tot omul a ei necesară față, fără să contribuie la a lui fericire? Se poate vecinieul Tată, blîndul oblăduitor acela, să hotărască la toată ființa acest groaznee pahar, fără a vedea un tot așa mare bun într-însul? Nu, nu, Stăpîne, ce vecinica moarte ai omorît! Chibzuirilor tale celor sfînte nu este ființă care pă drept să le poată imputa. Nu, Părinte! ăst nestrămutat hotar? între valoroasa, vremelnicească viață și între vecinica ta nemurire trebuia negreșit să fie. Nu, tu nicidecum nu vei primi a pune astă urîcioasă putere ca să înghită pentru totdeauna, în vecinica nesimțire, duhovniceasca cea lumină, ce singur, de buna-ti voie, dăruiești ființelor. Nu, ca nu are mai multă putere decît să facă o prefăcere. Asta nu e moarte, este un paznic ce ne transportă în nemurire din curățitorul loc ee îl numim lume, în care sîntem. veniți numai să ne spălăm de nesimțire, ca să putem trece în a ta vecinicie; asta nu e viață, este un puțin mai luminos loc decît nesimțirea, prin care, curărindu-se de întunec, sufletele ce inviași poată trece în '-comica nemurire ce li se hotărî, fără a cerca cea greutate ce cercă ochiul închisului .subi pămînt la cea clintii vedere a soarelui. Dar, oameni! acolo ne e locul cel hotărî! de Dreptul, acolo, de față cu nevăzutul aici Părinte, vum cunoaște adevărul care atît de întunecat ni să povestește aici, subt felurimi de neadevărata descrieri! Dar, Doamne! taie-mi frica de ăst singur mijloc prin cere poci dobîndi ce-mi făgăduiși! Fă simțirile mele a prețui ast bun, ast sfînt instrument ee așa lesne precurmă chinurile și varsă adevărata fericire!...

MEDITAȚIA XI
SCHIMBAREA SĂRĂRII

Soarele dulce acum răsare
În pieptu-mi veșted ee-abia suspină ;
Luceafăr falnic acum pășăște
În drumul negru ce m-a crescut.

Aură lină acum se vede,
Negura pierde în car-eram ;
Prin raza zîlîi via-mi simțire
Acum zărește drumul la cer.

Dureri ! neazuri ! din sinul vostru
Al meu ferice acum eu aflu,
Din voi cu traiul din cer lăsatul,
Din voi eu triștea-mi acum primesc ?

Ah ! Facă cerul ca aste chinuri
Ce pîn-aeum am suferit,
Ca niște visuri ce nu să-ntoarcă,
Ca rîul grabnic piară-n trecut.

Cu ele rele ; cu ele patimi ;
Cu ele noaptea din car-ieșii ;
Viață dulce, viață lină,
Viață nouă acum să gust.

Chinuri, pedepse, acum departe
Le văz ca valuri ce se răscoală,
Se lupt, se saltă ca să înghită
Pe dezbăreatul cînd e la port.

MEDITAȚIA XII
DECLARAȚIA

Verde pînă însmâlțează răcoroasele dealuri. Trufaș,
stejarul, ca un împărat al arburilor, filfiie amerințător.
Luna, ea o insulă de flăcări, izbește plină în albitele unde
ce o împart înzgomotate. Stelele toate, nestrămutate, pă-
zesc armonia ce li să hotărî...

Iată una pică ! Fi-va doară a mea ?..

Coboară-te, negru meteor! strivește-ți nenorocitul!..

Dar ce ! un nor se înalță de-a dreapta-mi. Negru ca
un munte de plumb, înecă luna ! înfulgerat de trăsnete,
tună și răstună în boitele d-aramă. Tună, și c-acele din
iad organe, lung răzbubueie în munți. Eco le-nsoțește și,
ca urlul de cutremur, răsuriile în pieptu-mi obosit !..

Cădea-va el pînă mine ? Cază, că eu îl primesc ! Dar ce
glas s-aude?... Un cobitor mister mormăie în uriașa
stîncă...

„Destul! îmi zice, lasă vinovatele ginduri." Trebuie
să-l ascult ? 'Nu ! nu, împelițat mister ! ăsta e norul ce
mă ține în asta vină ! ăsta e, și trebuie să se sparg-odată'
Dincolo de el e luna-mi, și eu trebuie să-l despice ! Mă
duc ! Dar ce ! trăsnet dodată scapă din tartara negură,
înnemerit izbește în cremenea stîncii, cu trosnet o sfă-
râmă și iat-o în bucăți...

Pînă mine ochea ast trăsnet!..

Fie ! cremenea vecină să sfărâmă, dar hotărîrea-mi,
mai tare decît ea, rămîie nestrămutată ! Ca Marț înfuriat
alerg să-mi omor răstriștea ! Astăzi, dar astăzi negreșit,
precum o soartă de Tantal, astăzi, sau călcînd iadul
mă-neacă gust cerul cel adevărat, sau ca acel obraznic
Gigant gălesc vecinicul Tartar, •— mă duc !..

Ei bine, iată am ajuns, iată ceasul, iată cerul, iată ia-
dul, vai ! fiori din unghii pînă-n creștet mă petrec numai-
decît ! Mai nesimțitor decît trăsniță stîncă, rămîi încre-
menit !..

Ceasul e aproape a trece, și eu, slab, fără putere...
cer ajutor...

POEZII

COLECTIVNE DE POEZII VECHI ȘI NOI

(1857)

LA MUZA MEA

Cîntă, o, Muză ! Cîntă, o, Muza mea creștină ?
Pe anlihrîși, pe impii¹, pe omul ce suspină
 Ii efiem-a te-asculta.
Pe coardele-ți sonore vibreze Libertatea,
Și toată armonia să-ți fie Egalitatea,
Și mila fie-ți legea, și Pacea ținta ta.

Prostituate muze le du la pietate;
Lucește între ele și dă-le demnitate,
 Delirul de profet.
Societatea geme, — și păsul omeiumci,
Durerea de confrate, întîmpituil cruzimei
E misia prescrisă Creștinului-Poet.

Aci să stai, o, Muză ! d-aci te aripează,
D-aci să dai semnalul; ș-adună,-mpreunează
 Erantele² schintei !
O faclă fă din ele, o faclă de lumină;
Înalță preste lume acea lumină lină,
Recheamă-n datorie modernii Prometei.

¹ *impius* (dat.) — fără religie.

² *errant* {lr.} — rătăcitor.

Li dezunirea noastră, întoană, Muză, glasu-ți !
întinde armonia pe unde trece pasu-ți,
 Și fă a asculta
Și sclavul și despotul, și slabul și cel tare,
Motivul înfrățirii în toat-a ta cântarc,
Anunțiind pre Domnul ce vine-n urma ta.

Bogatului, ce strînge cu multă lăcomie
Semănături, cireade ce-nca-a sa cîmpie,
 Grînare pămînteșU,
îi spune că iot spicul, cu care miluiește
'Pe un sărac ce plînge, rodește, se-nsutește
în eîmpuri empiree, in holdele cerești.

Săracilor zi iară : Pe ast pămînt voi treceți;
Vă poartă grija Domnul, și cit aci petreceți
 Voi credeți și răbdați.
Ku pizmuiți bogatul ce seamănă si strînge
rîzînd de munca voastră, rîzînd de cel ce plînge ;
Iertați-! voi pre dînsul și-l bineeuvîntați.

Cu înăicrirea urc-: nu vă-ndoiți mîhnirea :
Și la durerea voastră n-adăogați căirea
 Ce vine după rău.
Uniți-vă in Domnul, simțiți-vă cu mila ;
Săracul în iubire își ușurează sila, —
Fa-i răcorește mintea și-ndură corpul său.

Unirea-mbărbătetză, Unirea mîntuioște.
Și mila, si amorul, popoarelc-nfrătește, —
 Vă ajutați! Iertați!
Tertați și pe bogatul orbit de lăcomie,
'Iertați și pe tiranul turbat d-a sa mînie,
Vegheați, pîr.diți minutul și nu vă spăimîntați.

Combate, Muză sacră, combate egoismul
Care viclean s-ascunde și ia patriotismul.
 Ia nume de creștin
Să poată s-amăgească. Te du fără sfială
La cei ce stau pe tronuri, le spune că se-nșală ;
Căci unul este Domnul, și frați cîți i se-nchin.

Fii mîndră în lot timpul și eintă în tot locul.
Pe unde auzi plîngerii și crunt este norocul,
 Te-oprește consolînd ;
Și orice chin, durere, și orice apăsare
împacă și alină cu sacra ta chitare ;
Depune tu speranța în omul suspinînd.

Amenință, inspiră pe cei ce ne fac lege ;
Intîmpină cu trăsnet o mină sacrilege
 Frăției omenești.
Și poezia toată, gîndirile-nzeite.
Pe care Provedința neîncetat trimite,
Misionari de pace, misionari cerești,

Adună împregiuru-ți ; alțați¹ un împreună¹,
Un imn la Mîntuire, ca o vestire bună
 Că vine Dumnezeu.
A doua Lui venire d-aproape ne sosește :
Profeți ! prelude harpa ; căci iată-1 se ivește
Și Rău] se ascunde la glasul Lui cel greu.

București, 1&41, noiembrie 15

¹ alfa — <i>înălța.</i>

² acord armonic (după fr. *emomble*).

*PARTEA ÎNTIA
DE LA 1835—1843*

CARNAVALUL

I

începe carnavalul ! și-n șalele bogate
Se cerc artiști și muzici plăceri mai noi s-arate,
în nouă veselii!
O ! ce de griji acuma la nouă toalete !
Ce visuri dulci, frumoase în junele cochete !
Ce mii de bucurii !

Fetița tot visează la flori, 1-a ei ghirlantă,
La gaza cea subțire, la rochia-I elegantă
Și la ai ei cercei ;
Gindeșic la răspunsuri, la grații, la cuvinte ;
își ride în oglindă deloc³ ce-și pune-n minte
Ceva ce-i place ci.

Corsetul aci-și pune ; își cearcă iar rochița,
Pandlica care-o prinde, •— săracă copilita !
Viața-i e romanț !
O ! cit a să mai joace ! Ce bine a să-i vie
Și păr și rochi, pandlice, buchet de iasomie
La sol jn eontradanț!

³loc — îndată.

Mulțime de macii.n.e prin case de neveste !
Fămei și croitorii abia le prinzi de veste
Cînd vin, cînd se streacor.'
Părinții schimbă cifre în foile de zestre ;
Galanții-n neasiîmpăr citesc pe sub ferestre
Bileturi dulci d-amor.

O ! cîte case nouă și cîte case sparte !
Ce visuri își mai face bătrîni și juni în parte
In lungul carnaval!
Toi fierbc-ii capitală ! și lumea își propune
Un lanț de fericire, un șir dc lucruri bune
De ia uitîiul bal !

Voi, citi vă ride soarta ! gindiți că-n aste ziie
•Stau sub pămintui'i, ocne, prin temniți și exile
Atîți nevinovați.
Pe care pizma, ura și neagra calomnie
I-au părăsit cruzimei, si oarba tiranie
îi ia necercetați !

II

Cînd armăsarii voștri, cu coama lor pletoasă,
Alerg și scapăr iute p-o gheață-alunccoasă,
Ca fulger, ca năluc ;
Și lingă drumul vostru, — o ! tremură în cale
Un biet băfrîn ca iarna, cu piept, picioare goale,
Flămînd și fără suc ;

S-oprește,-și ia căciula, spre voi mîna întinde,
Și trista lui călare în rugă se aprinde
Văzind că nu-l vedeți;
Și tremurîndu-i barba, spre ceruri mormăiește;
Cînd sania din urmă de ziduri îl strivește ;
Voi treceți si rtdeți !

Nebunilor ce sunteți ! vă pare că e g^mă
hn cap strivit de ziduri, un om ce se consumă
JJe loame si de frig !
Vă pare că e glumă cînd cruntă disperare--,
Și tmta către, ceruri : - vă rîdoti voi de stare.
V ictimelor ce strig r

III

Cînd o căldură dulce, samururi, catifele
Sub draperii bogate de stofe, de dantele,
V-adoarmc p-un divan ;
Cînd mii lumini ascunse în lampe colorate
Kwfring ,i vă-nmulțește-n oglinzile-ardicâte
De jos pînă-n tavan ;

Ș-o copilită dtlco. rîziidă, grațioasă,
In reverențe intră ușoară și Inimoasă
Ca și im îngerăș, —
Și după ea un june măreț, voios și tare
Cu fața vie, plină, eu fru'ntea-*ni*nsă, mare
Și șed p-un scăunaș ;

Cînd vă vedeți într-inșii pre voi miniatură
Și gest organ, accente, oricare a lor trăsură
L-H voastră. — îi iubiți I
Își vede muma soțul, și tata iar soția ;
Și știți c-aveți mijloace, vă iartă avuția
Să-i faceți fericiți :

Oare gânditi atuncea că poate-n altă casă
Au doi bătrini o fată, tot astfel de frumoasă.
Dar e trăită rău ;
Și plîng, căci mîine poate copila o s-apuce
6 cale... n-au de hrană ; și viața este dulce,
C-așa va Dumnezeu.

Cînd cina vă așteaptă în sala de mîncare,
Și-n giurul vostru vase eu flori mirositoare
Vă-mbată de miros ;
Cînd ochii vi se pierde pe mese încărcate
D-argint, de porțelane, cristale tot-săpate,
C-un viu foc luminos ;

Si cînd pe masa voastră cea plină de legume
Ce globu-ntreg produce, d-esențe și de spume,
De vinuri spumegînd,
Vedeți îndestularea ce cară, grămădește,
Ș-un șir de servi în preajmă ce-alerg, va ocoleșh
Punînd și ardicînd ;

Atunci, atunci gîndit-ați că lîngă casa voastră
Ete-o căsuță veche și spartă, mica, proasta ;
Si crivătu luînd
Hîrtia din ferestre, un viscol o petrece,
Bagă în ea zăpada ; e frig într-insa, rece,
Căci toată e în vînt !

Gîndit-ați vro o dată c-aci-n astă cocioabă,
O văduvă săracă, bolnavă, goală, slabă,
Cu șase copilași,
Stau în ocol pre vatra abia cu un tăciune !
L-e frig, l-e somn, l-e foame și pic de slăbiciune,
O, mult sunt drăgălași !

Cînd unul dintre dinșii ardic-o mînușită
Scut', roșie ea racu, și zice ; „Măiculiță,
Te scoal', nu mai dormi !
N-e frig și ne e foame ; te scoal'! fă focii mare l
Dă-mi pîine ! Pune masa !" Și ea,-n delir, tresare !
Nu poate a-i mai minți.

Se scoală,-și smulge părul și iese pe zăpadă.
Și vede casa voastră în veci tot în paradă,
în veci în veselii :
Ferestrel-ndoite ce crapă de lumină
Și vesela-vă umbră rîzindă, dulce, lină,
Săltînd în bucurii...

Curînd ! Dați în gemiche ! Uitați ! O ! piară slava !
Blăstemce s-azvîrlă, precum s-azvîrlă lava
Ce-o varsă un vulcan !
O ! Tremurați! căci glasul-i în ceruri e puternic!
Mai greu decît sentința cu care un nemernic
Strivește un sărman !

1H40

ERMITUL

Ce geniu te împinse, om trist, nenorocit,
S-ajungi în astă stîncă unde cocoș nu cîntă,
Și cinele nu latră, și Iarna își împlintă
Eterna-i locuință, și vara n-a răzbit ?

Fugeai tu oari de lume, sau d-un dușman al tău?
Fugeai de tine însuși, fugeai de nedreptate,
Cătai să afli pacea și sînta libertate
Pe unde încă omul n-a mpins veninul său ?

' satț — sloi de gheața.

Cu șoimii și cu vulturi ai vrut a locui ?
Cu vîntul care geme, cu fiara ce mugește,
Cu fagi de cînd pămîntul, granit ce nu rodește,
Ți s-a părut mai lesne că poți a viețui ?

Mihnit ai fost, bătrine, aci cînd te-ai oprit !
Sălbateca natură ai stîncă scorboroasă,
Și peșterea te urlă, și rîpa cea noptoasă
ALI dat ecou *mai* bhnd la snfelu-ți rănii,

Decit acel,' fețe de tot fără amor,
Decît acele inimi răcite în păcate,
Și sufletoîe-acelea, de patimi fericite,
Ce nu le-ating nimica, nimic nu le mai dor.

În pesterea-ii cea rece pămîntul s-n-ncheiat.
De doi bușteni e ușa de care e închidă,
Si patu-li, așternutul, e un frunzar de tisă
Mai verde decît vara de car-ești depărtat.

O biblie și-o cruce e-avutu-ți simbolic :
F, Legea și credința. Din bolta cea negrită
Si venle d-umezeală, în vreme cumpănită,
Lovește-o picătură p-un lesped granitic.

E poate din izvorul ce trase Moisi ;
E poate picătura ce-n boală-ți te adapă ;
Te-adapă cînd e vîfor și nu-ți poți căta apă;
Cînd cotropesc troienii și nu mai poți ieși.

E chiar im cronometru secund-a despărți;
Și cade, trist, ca lacrimi din pleopele sclaviei,
Ca orele falale din mîna veemiciei
O omul le privește, dar nu le poate-opri.

D-aci tu poți mai le^nc s-asmlj pe Demoni lău.
.Si acvila, ce-aștută lumina cea cerească,
"Va virfuri ce-ating cerul, va munți să locuiască .
-Cîmpia-I prea departe de Creatorul său,

Și omu-al cărui cuget trăiește numa-n cer,
Ce fuge de mulțime, cînd încă o iubește,
Și oamenii cu cerul a îi uni vo'ește,
Își dită un Sinae Ța sînlu-i rmm=ler.

S'i Crist se roagă-n munte la Tatăl-Creator.
Profetul află-n munte ce trebui să vestească,
•Ce trebuie să crează și ce să nimicească ;
Mîntuiuirul lumii s-arată în Ta bor.

Eu mă unesc cu tine : îmi place să privesc
Acesta wrfuri albe, mai nalte decii norii,
Pe cure sehinteiază cîtc (*-dr.th* sorii,
Ce din nmpic-vfundA deloc mi se zăresc '

îmi piact- s-aseulț rîul mugind intr-un abis ;
"(mi placy-a privi brazii in formi de piramide,
Moliftul și cu tisa, ce malurilc-nc.hide,
Ca tari cetăți în aer, spre cer numai descins '

îmi jil;iC" s-ascult vîntul lunînd din mal în mai,
îmi phiee 'ă \\ă . r;-|«ra sărind din piatră-n pjatr
imi pi, ce s-aprinz zeada' pe o întinsă vatră
Și cerbul p-o -princeană '.".l văz Iară rival.

Să sUit la obîrsia girliții de cristal,
Mai rece decît gheața, și-n unda-i cea mărunță,
Să \\ăz suind un păstrov și lostriia cărunță.
Mai iuți decît săgeata, pe piatra de metal.

zadă — arbore rdsijr's.

S-ascult la paseri triste ce noaptea se deștept;
S-ascult tempeste ' negre departe-ntăritate.
Și prăvălind copacii, torente-nfuriate,
Și văile să urle de un potop ce-aștept.

Și trăsnete în cremeni izbînd neîncetat
Să împle tot eterul de aburi de pucioasă,
Să surpe în prăpăstii o stincă scorboraasă,
Să zbiere pe ea ursul de groază spăimîntat.

Și liniștit în mine, cînd preajma văz turbînd;
Mai liniștit, mai pacinic decît într-o cetate,
In care mii de condici și clase separate
Irai spun că este pace, cînd tot eu văz gemînd.

îmi place să-mi las gîndul să zboare neoprit,
Ca acvila măreață cînd stă o vijelie,
Ce-și ia-n eter avîntul, cătînd cu bucurie
în străluciUil soare din cerul limpezit.

îmi place să-mi las gîndul să zboare nenectat,
Să zboare peste lume, s-absoarbă-n veci în sine
O faptă rea sau bună, s-o tragă toată-n mine,
Ca soarele bînd roua ce noaptea n vărsat.

inii place s-afund gindu-n. al timpului noian,
Al vremilor trecute, al celor ce-or să vie,
-Și-n ele să renască ea într-o mare vie,
Cum spun că renasc vulturi în ape din Iordan.

Eu aș dori cu tine aci să viețuiesc,
Să-mpărtășesc cu tine și gîndul și vorbirea,
Ast dar cu care cerul dotează omenirea,
Si care anticriștii pe buze ni-l zdrobesc.

¹ tempeastă — furtună.

Dar nu te văz, bătrîne ! Tu poate c-ai pierit
Sub gheara vrunei fiare, cătînd cu ea-mpreună
Vro rădăcină moale, vro eoaj-oricum mai bună
Ca să-ți rechemi puterea ee te-a fi părăsit.

Sau poate c-a fost timpul să vezi pe Dumnezeu
în față, căci cu aflu ca iarna că albiseși,
Și tremurai ca frunza, la schit cînd te iviseși,
Ca să-ți mai ceri tămîie; — ca moartea-erai do- greu.

Oricum, ermit ferice, de încă ești p-aci.
Eu strig și-ți doresc pace ; iar d-ai ajuns cu bine
în corul cel de înger, mă trage și pe mine,
Mă trage, căci e timpul a nu mă mai munci.

*LAC****

Cu dulcea-ți poezie, ca tine de frumoasă,
Sărut acum hîrtia pe care-a odihnit
O mîină pînditoare de rim-armonioasă,
Și care dă speranța în sufletu-mi mîhnit.

Ferice de acela ce poate să te vază,
Cînd rîzi și cînd ești tristă, deșteaptă și cînd dormi,
Asupra lui s-aștepte acea cerească rază
Ce scapă pîntre pleopă-ți, cînd gata ești s-adormi !

Ecrice de acela ce poate să te-auză
Scoțînd un glas de inger, ce pînă-n cer îl sui,
Și-n. via ta simțire, ce fața-ți va s-ascunză,
Să poată înțelege că scapi numele lui !

Ferice de acela ce poate să respire
F. iem același aer pe care tu îl scoți,
Ș- etern tot la picioare-ți, să poată să-ți inspire
Acea compătimire ee tu depui în toți!

Ferice de acela ce va puica vrodată
S- aprinză a ta vi- rvă a ne mai da un rînt!
De dulce poezie, d- o rim- așa bogată,
D- ideii așa sublime p- același stil curgînd ?

*SONET LA ****

Eu nu poci. surioară, să fac portretul tau :
Zbui- dalnică- așe!- :ată, tăcută vorbitoare,
Cochetă virtuoașă, modestă mușcătoare,
Orice trăsuri ți- oi face, eu văz eă iese rău.

P- un serios profesor îl faci a fi ținăți ;
P- un libertin de frunte, ee patimi nu- l mai doare.,
Fu simplu al tău zîmbet e- n stare să- l omoare;
Orice- nțelept te vede, s- a dus curatul său.

D, ocă schimbări In față aș ști că se cuvine
Să crez în timpul nostru, — privindu- te pe tine.
As mai croi un basmu hal Vinerii fecior.

Atunci, cu- nercuințare, știu c- aș brodi- o bine:
E tînără, — Incintă, — schimbarea e în sine, —
Ce alt să fie, aș zice, decît, decît Amor !

EH AM RĂPIT ATUNCEA

I

Eram răpit atuncea cînd te- am văzut a plînge,
Și cerul, pietatea, priveam cum se resfringe
În Ificrîmile tale.
Ferice, am zis, e bardul, cînd sunete găsește
A combina acorduri ce- n inimi prelungește
Prehidurile sale !

Căci, crede, viitorul și trîmbița veciii,
Ce- mbată huă- n viață pe fiii armoniii,
Eu rece le privesc.
Dar a simți gîndirea- mi p- o frunle de fecioara
Că irece eu- orice notă, că harpa- mi o- nfonră
E tot care doresc.

Oii! Să- mi privesc ideea hi ea cum se resfrînge,
Că spiritu- i o simte, cum inima- i se strînge
O lacrimă a storce ;
Cum buza ci se mișcă vrînd a- neca suspinul.,
Cum lacrima în ochii- i întunecă seninul,
Spre cer cînd îl întoarce ;

Și a simți că simte, și a vedea că vede
Icoana dureroasă ce bardul întrevede
Cînd este inspirat ;
Să simț în extaz gîndu- i, s- o simț că contimplează
Nuanța cea mai mică cînd coarda mea turbează.
Hulind vre un păcat;

Să văz înflorind roza pe crinii fecioriei,
Ca cerul cînd s- aprinde de focul vecinieiei
Ce- apune în departe;

Tuleiele pe față-i simțirea cum învie :
Precum p-un lac zefirii înfiorați adie
 Și-n mii de unzi împarte ;

Să știu că al meu nume, bătut de răutate,
Trăiește-n suvenirea-i ca în eternitate,
 Ca-ntr-un azil ceresc ;
•Să știu că a mea harpă în inimă-I răsună,
Dorința-mi și suspinul se urcă împreună,
 Ca-n sinul îngeresc ;

•Și-n lacrimă-i durerea-mi încet să se privească,
Ca-ntr-o fîntină -sălci și bolta cea cerească ;
 Ca într-o mare norii ;
Ca dînsa în oglindă ; ca lebăda în apă ;
Ca-n unda unei gîrle un mal care se sapă ;
 Ca-n ochii ei amorii ; —

Atunci, atunci eu aflu și Cer și Vecinicie ;
Atunci mă fură vise pe dulce armonie ;
 Atunci sunt înecîntat ;
Atuncea al meu suflet se-nalță în tăcere ;
Atuncea a mea coardă din nou mai ia putere ;
 Atunci sunt strămutat!...

II

Dar te-am văzut a plînge și-n altă intîmplare,
Dar am văzut că fața-ți își face silă mare
 Să poată a zimbi, —
Ca zori în zile rele de tomni întunecoase ;
Ca raza unui soare prin ploi vijelioase
 Ce stau a ne izbi.

Și am privit pe chipu-ți ascunsă ta durere
Și mă miram d-atîta tărie și putere,
 D-atîtea înfruntări :

Precum privesc botanici o plantă care crește
Cu mii insecte-ntr-însa, și nu se ofilește.
 Stă mîndră-n apăsări.

Am admirat natura în oricare-ți mișcare r
Deschis am privit cerul în oricare-ți cătare,
 în tot suspinul tău.
Mă adînceam în gînduri: De ce oari bunătatea
E pradă răutății ! De ce oari pietatea
 E pradă celui rău !

De ce oari frumusețea e pradă lașității !
De ce oară dreptatea e pradă nedreptății >
 Cine-mi va da cuvînt ?
De ce iubirea focu-i tot în dureri resfrînge î
De ce simțirea geme ! De ce un înger plînge
 Aicea pe pămînt !..

Ș-am așteptat pe gînduri, doar mi s-a da cuvîntul
Urla în vas vaporul ! Sufla în pînze vîntul,
 Și Dunărea curgea !..
Așa se fierbe omul în gînduri pieritoare ;
Așa ne-a purta soarta pe vremea trecătoare
 Cît lumea va ținea !

LA CEA ÎNTU CORABIE ROMÂNESCĂ

f MARIȚA)

Corabie frumoasă ! Te du, te du, grăbește !'
Pe țărături depărtate aleargă, prevestește
Că lesne-așa nu moare un neam ee a trăit ;
Că tirania poate un om să prăpădească,
Dar viața unei nații nu poate să sleiască ;
Pină-n sfîrșit dreptatea etern a biruit.

Cînd vei ajunge bine iti porturi depărtate,
Și alte neamuri mindre, crescute-n libertate,
Vor vrea să te întrebe do numele ee porți,
Atunci tu pavilionu-ți să-l lași să filfiască,
Să spui că al tău nume e lesne să-l ghicească :
E scris în istorie p-ale mării porți.

Jar vrînd să te întrebe de au vro-ncredințare,
•Și daca în pămîntu-ți nu cerc vro strîmtorare, •
Tu spune-le că neamu-ți nu știe vicleșug,
Că-i este prunc comerțul, nu-s reguli așezate
Dar este drept și pacinic, și fără răutate,
Măcar că n-avu condici, măcar că fu sub jug.

Robitul cînd își .sparge obezilo odată
Și peste-ale-nchisorii țării se mai arată,
Atunci mai ager este, atunci e mulțumit,
Atunci îi place cerul, dorința lui s-aprinde ;
S-atunci, cu anevoie în curse se mai prinde :
Expenența-nvață. pe cel ce-a suferit.

Le spune că pămîntu-ți e țară generoasă,
Săracă-n meșteșuguri, dar clima-i e văroasă,
Produce mii de bunuri ce pot a-i mulțumi ;
Că linuri scoate bune, mătășuri minunate :
"Bogate are holde de feluri de bucate,
Și n-or să se căiască în ea cînd vor veni.

Păduri că are-ntinsc cu multă lemnărie ;
Că munții ei încuie o mare bogăție,
Dar rar sunt care știe comorile din ei :
O pescărie mare, și vinuri de minune ;
Cirezi și turme grase, căci are dulci pășune ;
Și faguri de zăpadă, in, cînepă și piei.

Adaogă la astea că țara-ți nu hrănește
Nici fiare veninoase, nici plantă ce-ctrăvește,

Și ei, expuși naturii, nimic n-or pătîmi.
Pădurile ei, spune, n-au umbră-omoritoare ;
Livezile-n ghizdee, n-au ierbi otrăvitoare ;
Urs-alb, hienă, tigru, viperi n-or întîlni.

Stejarul, ulmul, pleopul și bradul in veci verde.
Corn, frasinul, aninnl ce vîrfu-n nori își pierde, —
Ei singuri fac cunune pe trîmbcele de munți.
Mistrețul, căprioara și mii de cerbi și ciute
In rîfuri de cristaluri se plec ca să se uite
La păstrovei ce se joacă cu loștrițe cărunți.

Că sunt, le spune, liberi la orice vînătoare ;
Că boalele năprasnici nu pot să mai omoare,
Și hrana vieții-oricine prea lesne va găsi ;
Că foamea aicea abia se povestește ;
Că frica de războaie părinți nu îngrozește,
Și rănile-i cumplite, ci nu le vor simți.

Corabie frumoasă ! Te du, te du, grăbește !
Pe țărături depărtate aleargă, prevestește
Că lesne-așa nu moare un neam ce a trăit t
Că tirania poate un om să prăpădească,
Dar viața unei nații nu poate să sleiască :
Pînă-n sfîrșit, dreptatea etern a biruit.

IDEALUL ȘI POZITIVUL

Cînd primăvara vine pe cer și pe cîmpie,
Cînd aerul se împle de dulce armonie,

Cînd crîngul și gîrlița șoptesc într-un deșert,
Poetul atunci iese pe coasta ce răsună
Și inima-i, ca harpă, sloboade-un împreună
La marele concert.

Cotește rîndurica, se-nalță-n viersuri nouă,
Alunecă pe iarba ce seînfeie de rouă
Și ageră se-ntyarce, se pierde Ieșinînd.
Se gudur porumbelii, se-mbucă turturica,
Alcargă mielușeaua, zimbește florica,
Sticleți și filomile se sparg pe crăci chitind.

Acestea văd poeții cînd soarele răsare ;
Cînd soarele de prier cu dulcea sa vîlvoarc
Il cheamă să-l salute pe creasta unei văi ;
P-atunci, pe cînd bogatul s-adoarmă abia poate, —
Și-n somn, numai zăstîmpuri !— Ce visuri speriate
De griji și oameni răi !

Cînd soarele-n domenuri de raze luminate
Se-ntoarce ca eroul din lupte depărtate
Și-mprăștie căldură și viață și amor,
Cînd brazde muncitorul, în trîmbe înnegrite,
întinde în departe pe maluri însmăltite,
Precum artiști dau umbre la peisajul lor ;

Cînd ies pe bătăture, pe prispele lipite,
Grămezi, grămezi copiii cu plete aurite,
Cu grase piciorușe, cu ochii seînțeind ;
Și mumele lor tineri, cu furcile în brîuri,
Privesc la pînze-ntînse pe margine de rîuri
Spuind și povestind ;

Cînd soarele apune pe văi și pe colnice ;
Cînd satul tot se împle de vaci și de junice ;
Cînd sare vițelușii și ugerul e plin ;
Cînd rumene copile, flăcăii numai zale
își rîd cu dinți de lapte, se trag de rîinul din cale,
își spun cite o glumă, își iau un măr din sin ; —

Atunci, atunci poetul natura contemplează.
Se miră și se-neîntă, și crede, adorează
Cu pruncul și cu firea pe Tatăl Creator.
Bogatul îns-atuncea pogoanele măsoară,
Tot numără elăcașii ce-l văd și se-nfioară,
Gîndînd la dijma lor.

De este vrun lac pacinic, de este vro pădure
Bătrînă ca pămîntul, ce n-a văzut secure ;
De este vro livede de flori și de miros,
în care saltă iepuri și presuri ciripește,
Și prepelița paște, cîrsteiul șerpuieste
Ș-insecte purpurate plec spicuul undoios, —

Poetul le privește cu-o sfîntă bucurie,
în orișice nuanță citește-o poezie,
Se lasă p-o visare, explică un mister. —
în 'Teme ce bogatul, străin l-astă plăcere.
Se uită eu ochi rece și cakulă-n tăcere
în inima-i de fier :

Cît dă, în ierne grele, ast lac ce-a să sleiască,
Pădurea ce-a să taie, livezi ce-a să cosească.
Si camătă ce-aduce cu sumele pe ani ?
Sărac este bogatul cînd astfel calculează !
Bogat este poetul cînd firea adorează !
Sărac este bogatul cu sacii lui de bani t

II

De e cite-o frumoasă ce semteie privirea-i,
Ce-ncîntă frumusețea-i, ce fermeca zîmbirea-
Ș-al căror sîn se saltă d-o flacăra d-amor ;
D-al căror organ dulce poetul se-nfioară,
Bogatul le privește, se uită, le măsoară,
Și spune, dintr-o vorbă, cît face-amorul lor.

De e un bun prieten ce-n dulcea sa iubire
îşj uită interesul l-a altui fericire ;
3au țară unde omul lumina a văzut ;
Sau sclav ce duce viața sub bici, sub tiranie ;
Sau gîrbov care zace in lungă agonie ;
Vădane ce pierd bunul s-un reazim ce-au avut, —

Poetul l-astea toate pătruns de grea mișcare,
tn palpit crud sloboade o lungă suspinare
Și cerul cu-al său suflet șoptesc un sfînl mister,
(Taci țara lui pe dînsul la suflet îl atinge ;
Căci lacrimi de sclavie cuțite-n el împinge ;
Căci gîrbov, orb, fâmeie din gîndul său nu pier.

Bogatul însă spune și țara lui cît face,
Si sclavul citi bani taie. — Lui gîrbov, orb, nu-i place
Cînd astfel cred bogații, sunt însuși chiar salani.
Eu pling bogatul care in bani tot prețuiește]
Ferice e poetul ce plînge si iubește !
Nemernic e bogatul cu sacii lui de bani !

III

De este lemplu-n care trufaș-arhitectură
Se urcă pe coloane d-adîncă săpătură,
Se-ntinde pe sub boite ce timpul a lustrat.
Și unde-nscrie ruga antîoa-i maiestate ;
Și plînsui și tămîia, adîncea pietate
Locașul și-a-nsemnat ;

Aicea unde-artiștii, peneluri înzeite,
Cobor Dumnezeirea pe lemne vechi sfințite
Și dau icoanei graiul din placa lor ieșind ;
Aici unde se-nalță măreața poezie
Din mii de guri vergine pe dulce melodie
Ș-eco o poartă Iară pe marmuri reci șoptind,

Poetul se strămută ! îi rîde serafimii,
Străluce zeitatea, amerinț herovimii

Și capul său s-aprinde d-un foc dumnezeiesc !
Bogații își pun ochii pe candeli aurite,
P-o cruce numai pietre, ieoane-mpodobite,
Ș-uti preț le hotărâsc.

Cînd sună in teatruri orchestre zgomotale,
Și-n loji, ovale șiruri, prin lustruri luminate,
Se-mplînt pe albe sînuri zambile, amarant,
Cînd tremură în spasmi arcușul pe vioară ;
Cînd flautul sloboade suspinuri ce-nfioară ;
Cînd trimbița vibrează ; fanfarele ne salt ;

Cînd rapide semnalul oprește armonia,
Perdeaua se ardică și vine istoria,
Și veacuri mai uitate le-ntoarce înapoi ;
Cînd scena unei crime, virtuți încet no fură,
Ne-amestecă cu-Eclipii, cu Bruții ce conjură
Și ei renasc în noi, —

Ah ! Arta pe poetul ca farmec îl învinge !
Cu Bruții el turbează, cu Iocaslă plînge.
Și inima-i se împle de ranc, de balsami ; —
Bogatul, însă, prețul intrării socotește.
Bogat este poetul cînd aana îl uimește !
Sărac este bogatul cu sacii lui de bani !

LA D. IOAN VICĂRESCU

Etern tot delăsată să stea citera ta !
Zefirii primăverei, a dragostei zîmbire,
Cântarea filomilei, a viselor uimire
Nu va mai imita ?

Sfirșitu-s-a amorul, sau danțul s-a desprins
Pierit-au oari păstorii, a răgușit oari cucul,
în dealuri, în dumbrave nu circulează suncul
Sau focul tău s-a stins ?

S-au veștejit oari timpii, răstimpii a-ncetat ?
Nu mai suspină frunza, sau nu mai geme riul ?
Nu plînge rindurica, nu murmură pîriul ?
Ce ! firea s-a surpat ?

Ce ! Acvila Daciei va sta fără Tirteu ?
Ce ! Teocrit adoarme ? Durerea nu-l mai doare ?
Plăcerea nu-i mai place ? Schinteia cîntătoare
S-a-ntors la Dumnezeu ?

Ce ! Ai luat cu totul simțirile lumești ?
Apusul, răsăritul, natura nu-ți zîmbește ?
Cereasca armonie Apolon nu-ți șoptește
Cînd stai de te gîndești ?

Ca harpă-eoliană, dai drumul a zbura
Cîte-un, acord în aer ; și cînd întreb de unde,
De unde vine-ast sunet ? — Deloc mîna-ți s-ascunde,
Mă las-a mă mira...

însă în darn s-ascunde, e sunet ce-nțeleg,
E de citeră veche, — dă sunete curate ;
Nu e citeră nouă cu tonuri îngânate
Ce nu poci să le-aleg.

E Muza chiar aceea ce a creat p-a mea,
Pe care-am aseultat-o-n a mea copilărie ;
Ce i-am rostit cîntarea în toată-a mea junie.
Căci prea mult îmi plăcea.

îi recunosc preludul care d-atîtea ori
M-a legănat pe vise, mi-a alinat durerea,
Mi-a reîntors epoce sfințite de plăcerea
în brațele d-amori ;

îi recunosc acordul ca prin instinct firesc :
Precum cunoaște-albina o floare prîncioasă ;
Precum cunosc cocorii o climă călduroasă
în care viețuiesc ;

Precum cunoaște cerbul izvorul d-unde bea ;
Precum cunoaște orbul o rază ce-neâlzește ;
Precum cunoaște pruncul pe muma ce îl crește
Cînd îi e dor de ea ;

Precum o turmă simte un fluier de păstor,
Precum păstorul simte un buciom sus pe munte ;
Precum, dormind iubitul, ghicește p-a sa frunte
Un sărutat d-amor.

CUGETARE

„Nous naissons, nous vivons, bergere,
Nous mourons sans savoir comment ;
Chacun est parti du neant :
Ou va-t-il ?... Dieu le sait, raa che.ro.”¹

VOLTAIRE

Prieteni ! priviți zidul acela chinezesc,
Și templii, elefanții, colosurî egiptene,
Pagode suterane, pagode indiene,
Ce se mai lupt cu timpul ca neamul omenesc,

¹ „Ne naștem, trăim, păstorițo,
Murim fără a ști cum ;
Fiecare vine din haos :
încotro merge ?... Dumnezeu știe, draga mea.”

Și spuneiți, unde-i omul ce-odată le-a zidit ?
Priviți Memfis, Efesul, priviți Babilonia,
Cetățile gigantici din Indii și Asia,
Cui vreți a le ști virsta din stilul ce-a pierit!

Priviți Sidonul, Tirul ce pe profeți au dat;
Gindiți l-a lor putere, pe lumea cunoscută ;
Cătați-le-ți ruina ! A ! este prefăcută
'N acele elemente din care s-a creat !

Oari unde e mulțimea ce-atuncea le marea ?
Și unde l-e comerțul ? Unde le e oștirea ?
Unde le este legea ? Ce s-a făcut mărirea.
Știința, avuția ce-atunci le înflorea ?

Mirați-vă-ți acuma de cărămida lor !
Impleți-vă-ți muzeul de săpături, inscripții!
Cătați chei d-alfabeturi ! Croiți-vă-ți descripții!
Hideți d-a lor credință, de epopea lor !

Trei mii de ani vor trece și alți pitici turbați
Vor popula deserturi acuma neumbrate.
Ca mîine Paris, Londră pe pietrele surpate,
'Și vor spune epopea la altfel de-nvățați.

Ca mîine-n aste templuri, palaturi și cetăți,
Locaș al veseliei, al pompei, al truficii,
Săracul unde-așintă p-ăl beat de bucurie
Și unde desfrînarea se-mbată-n nedreptăți,

Castori or să s-adune ; maimuțele, jucînd,
Or să se strimbe-n cioburi din lustrurile sparte
Si bufnița, crovlica, țiptnd p-un colț deparle,
Vor trage prin palaturi hațic de lupi urlind...

SPERANȚA ÎN ZIUA DE Mîine

Mîine și iar mîine ; și de mîine, mîine ;
Astăzi e durerea, mîine fericirea :
Astfel credc-acela care n-are piine,
Astfel și bogatul : Toată omenirea
Crede și așteaptă *mîine*-utr-ajutor !

Dar ast *mîine* oară cînd se isprăvește ?
O, ce rătăcire ! *Mîine* e vecia.
Astăzi este viața, eît omul trăiește :
Astăzi e-ntristarea ; *Mîine*, veselia :
Viața este vrajbă ; Moartea e amor.

ALAIUL UNU! CERȘETOR

„The pi-r-per siudy nf mankind i-, mm.'''

FCFL

Popor, faceți loc ! treee-un călător !
Un sfeșnic înainte ș-un preot după dînsul ;
De săraci se duce un trist cosciug de lemn.
înfășurat în trențe, un corp este într-insul,
Lacrimi sau doliu tristarea nu însemn. —
C/ mari, vă plecați I treee-un cerșetor!

„Omenirii ii este proprie studierea omului.”

Bogaților, loc ! trece-un călător !
Acel cerșetor care chiar ieri nu avea pînc,
Clopotul răsună, că a ajuns la port :
I-a încetat durerea și grija pentru mîine ;
Regii-s dopotrivă cu cerșetorul mort.
Stați, țari și cezari ! trece-un cerșetor !

Loc ! loc, suverani ! trece-un călător !
Țărîna-i se depune în urna vecinicii,
Unde concheranții ' p-a lor o au depus,
Și viermii putrejunei dau pînteci lăcomiei —
Sufletele toate se vād acolo sus.
îndărăt, bogați ! trece-un cerșetor !

Stăpînilor, loc ! trece-un călător !
Vă trageți, plecați capul, gătiți-v-a răspunde :
Creatoru-ascultă pe cerșetorul mort.
Din cite-a tras aicea nimica nu ascunde ; —
Greu or să răspundă acei ce griji nu port !
Tiranilor, loc ! trece-un cerșetor !

PE UN ALBUM

LA Af.G.

Cînd lași bălaia-ți pleopă spre ceruri să se urce
Și păru-ți să undeze p-al grațiilor far ;
Cînd geana-ți încrețită o lași să se încurce
'N albuiele acelea tulleie ele canar ;

Cînd mîna ta cea albă o lași să rătăcească
în dusă absorbire prin bucla sa de fir ;
Cînd ginduri fără țintă himeri lași să gonească,
Și-n giuru-ți zbor ușure amorii pe zefir ;

concherant — cuceritor.

Cînd amarantii-n față-ți melancolia-i stinge ;
Privirea cînd îți lepezi p-o lume de dureri ;
Cînd cerul tot azuru-i în ochii tăi resfrînge ;
Cînd fruntea-ți e încinsă d-a Vinerii puteri, —

Ah ! spune, bălai înger, atunci la ce gîndești ?
La balul ce-a să vie ? La nouă biruințe ?
La vrun costum de renă' ? La vrunul de căprițe ?
Sau simți tu ceva tainic și nu te domirești ?

Ah ! spune-mi, frumos înger ! Tu nu știi cît îmi place
Să aflu care geniu ghicește-a gidela
Acea ascunsă coardă ce poate a desface
Atîtea nouă grații pe dulce fața ta !

1840

LA ***

Cît sunt gelos, ***, cînd știu că azi ești pusă
Să-ți lași surîsul dulce la cîți te felicit !
La cîte vederi astăzi ei fi tu oari expusă,
Și cîți, l-a ta otheadă, se crede fericit !

Acele roze fragezi ce lași ca să se vază
Pe fața ta ca crinul, la oricare-al tău pas,
Acele bucle negre, ce-adesea lași să cază
Pe sînu-ți de zăpadă, cînd scoți tfrumosu-ți glas ;

Cînd geana ta cea lungă o lași să se unească
Cu cea de corb sprinceană, la care Mihail
S-adaoage s-ar teme chiar linia-i cerească.
Și să-și prefacă-ar face Madona Rafail ;

reine (fr.) — crăiasa, regină.

Acea cătaro dulce, ce vecinie schinteiază
în ochii lui cei negri, în care-mpărătesc
Doi sori ce n-au eclipsuri și care înviază
Chiar inimi împietrite sub ei când se găsesc ;

Modesta ta mișcare, accentele-ți ce-neîntă
Pe oricare ființă de orice caracter,
Și toată frumusețea-ți ce-n inimi se împlintă,
Când știu că est-expusă la un întreg parter, —

S-alerg îmi vine-ndată, să nu gândesc la lume,
Să zbor din aste maluri, s-ajung în cercul tău,
Să strâng pe buze-mi mina-ți urind la al tău nume,
Să iau p-ascuns un zîmbet și sărutatul tău.

FATA. DE BOIER SI FATA DE ȚIGAN

..Corn.DO file est belle .TU s'iiir ! aux rayons de la lune
I'-i^narit "ir bon col blanc sa elievelure brune ;
"b>]- la tiesse il'^hiene ou tliiraît. a la voie,
i.'ae jeuii.' Jiy-rrlei-H ave," un ciiiijue noir !"

ALFRED DE MUSSET

I

Vedeți colo p-o piatră, în dos-unui oltar',
O fată-ngonueheată cu mâini prea rugătoare.
Cu fruntea către ceruri, cu fiarele-n picioare,
Tremurîndu-i buza și plîngînd amar.

..Cît e ea ele frumoasa scara ' pieptăni-clu-si sub razele lunii
Parul neîru revărsat pe Kîtnl alb ;
Sub costița de abanc?. ai zice, văzînd-f,
Că e n tînără ră/lyjîniea cu un coif icyru pe eip !"
".iir — altar.

66

Vedeți cit e de slabă și cît e de frumoasă !
Ce galbenă albeață, și talia ei trasă
Poți s-o coprinzi în mâini !
Vedeți cea buclă neagră pe sin cum îi undează !
Vedeți ee geană creață și cum se-mpreunează
Cu-a ci sprincene linj !

Vedeți ce oclu vii, negri, și focul ce-au în ei !
Vedeți ce gură mică și ce trăsuri plăcute,
Ce veștede s-arată ! Pare c-ar fi trecute ;
Cine-ar putea spune care e vîrsta ei ?

Vedeți cum stă d:n geană-i o lacrimă să pice !
Auzi !... abia s-aude cuvintele ce zice ;
Oh \ stați s-o ascultăm !
..De ce nu ascuți, Doamne, și ja a mea durere ?
De ce nouă, țigani, nu dai tu mîngiere
Cînd tie ne rugăm ?

\a suntem și noi oameni ca ceilalți ce-ai făcut ?
Nu suntem și noi oare făptura mîinii tale?
De ce ne zice, crudul, ființe ale sale,
Spune că noi suntem lucruri de vîndut !

Ce-o! fi greșit eu, Doamne, de sunt acum în fiare ?
Căci am iubit o dată, au drept să mă omoare?
Dar ci de ce iubesc ?
De nu-mi este iertată iubirea, — ce mi-ai dat-o ?
De vătămă simțirea-mi, — de ce nu mi-ai luat-o ?
Ce-i lasi de mă muncesc ?

Cînd aști stăpîni la care ai vrut a ne-arunca
Intră-n lăcașu-ți, Doamne, ca ție să se-nchine,
Le-aduci tu oare-aminte că asta nu e bine ?
Chinul ce ne face, nu e voia ta ?

67

Ce ! pentru noi, țigani, tu n-ai făcut nimica ?
în loc s-avem speranța, noi n-avem deoît frica ?
 In lor a ne iubi,
Ne osindești, stăpâne, ca să trăim în ură ?
Așa ți-e voia, Doamne ? E drept-astă măsură
 La alții a robi ?

Și cum am putea, Doamne, noi legea-ți să ținem ?
Iubirea și speranța, și milă, rugi, credința,
Ne sunt oprite toate ! Ne iei și chiar voința !
Poți da îndatorire când drepturi nu avem ?*

Ofta și vărsa lacrimi, săraca biată fată !
Grăbea să meargă iute când o chema s-o bată,
 Dar n-avea nici un spor ;
Căci fiareie-i sunt scurte, nu putea să alerge !
Oh, ascultați, sărmana ! O ceartă ! cere verge !
 O bat de o omor.

ri

Fetițe norocite ce soarta vă zîmbește
De când erați în leagăn ; pre care vă iubește
 Aceia ce iubiți !
Rugați părinții voștri, rugați-i să nu bată,
Să nu muncească astfel pre sărăcuța fată
 De tați nenorociți !

Fa e de vîrsta voastră, — ca voi de frumușică, —
I-e cirag și ei pe lume ! Și nimului nu strică
 Cînd va a întîlni
P-acela ce-o iubește ! Ea nu știe să-i scrie,
Să-i însemneze ora pe cînd poate să vie, —
 îl va cînd va veni.

Căci nici el nu e liber cînd a voi s-o vază ;
Cu mare grijă vine, cu frică și cu pază ;
 E rob ș-are stăptn.

De n-a ieși la dînsul atuncea cînd o vede,
El tare se mînie, și nicidecum n-o crede
 C-are stăpîn păgîn.

Ea nu are saloane, ea nu are mijloace,
Tcatururi, să s-arate aceluia oe-o place,
 Concerturi și plimbări.
Să iasă pină-il poartă i-c toată fericirea ;
Să n-o vază stăpînii i-e toată norocirea,
 Cînd ia îmbrățișări.

III

Voi, cînd sunteți acasă, ieșiți într-un balcon,
S-alene, fără grijă, cocheta ne-ngrijire
Vă-ngroapă p-un fotoliu în dulcea-vă răpire,
 învîrtind pe deget un aurit lornion ;

Simțiți anima voastră din ce în ce a bate
La zgomot-unei droșce, unui galop departe
 Ce-auzu-vă-l ghicesc.
Pe nesimțite, mîndre, priviți pe om și calul
Ce spumegă și țipă să stea în loc rivalul
 Cu calu-i englezesc.

Atunci, punînd lornionul, spre ei îl ațintați,
Băgați *de* seamă bine să nu fiți înșelate
L-alegerea ce face o inimă ce bate,
 Spune trebuința să vă-nduplecați.

întocmai ca monarhul cînd merge-n bătălie
Și-și vede căpitanii, ce stau cu bucurie
 Comanda a primi,
Și se gîndește bine să nu se amăgească
Cu-aiegerea ce face, ș-apoi să se căiască
 Cînd timp nu va mai fi.

O ț cîtă mulțumire aveți cînd vă priviți
îneongiurate-n cercuri de iunî pe caro-aprindeți!
Ce vie bucurie, pe taină eind le prindeți
Ocheada sau suspinul — și îi vedeți uimiți !

Cînd la clavir vă puneți rugate de mulțimea
Ce încîntați c-un zîmbet; cînd toată tinerimea
Stă mut-a asculta;
Cînd degetele voastre, lungi, albe, subțirele,
Aleargă pe octave dind forțe tari și grele,
Și-ncep a detuna ;

Cînd cearcănul sub buza tic un mărgean în foc
Mărgărilor-și lasă pe sinu-vă să curgă ;
Cînd pieptul vostru saltă eu glasul ce se urcă ;
Ochii-azvîrl schinteie ce prin lustruri joc.

Cînel îndrăznețul ager, ce ochii vă-ntîlnește,
își lasă semicercul și vine, se lipește
La spate, așteptând
Cînd să întoarcă foaia, — atunci se adîncoază
Prin sînu-vă ocheada-i, — atunci, el înviază, —
Voi vă pierdeți cîntînd.

Dar însă osebite e mare între voi
Si-ntre țigancă voastră ; — ea stă și se pitește
Cînd va voi să văză pe cel ce o dorește ; —
Se văd, și ei îndată s-aseund amîndoi.

Ei nu au vreme multă ca să se tot gîndească :
L-e jale și le milă ea să se tot privească,
Și-ascund chinul, se-nșel.
E plină de vii rane, e slabă, trențeroasă,
Și moare de rușine, cu toate că-i frumoasă
S-iubită mult de el.

string in brațe numai oftînd, plîugîud amar,
Unind a lor suspinuri, unind ale lor flăcări,
Plîngînd a lor junie, sorbind ale lor lacrimi,
Blesternind robia fără de hotar.

Și cît le e de scurtă chiar astă mulțumire !
Ce scump este plătită ! Amară chinuire,
Sărmanii, îi aștept !
Ce trist e-al lor adio ! se despărțesc cu groază ;
Nu știu ce-o să se-ntîmple, de pot să se mai vază
Căci nu au nici un drept.

IV

Priviți la țigăncușa ce-acum întîi iubește !
Grăbiți a-i lua partea cînd crudul o muncește, —
Scăpați-o din bătăi!
Ea s-o ruga la ceruri viața să vă-ndulcească,
Să vă iubească lumea, și ca să vă păzească
Să n-aveți bărbați răi !

Gîndiți cite o dată, cînd intr-astă copilă
In camerile voastre, pe taină sau de milă,
Pe alte slugi rugînd,
Si vede-atîtea lucruri la care se uimește ;
La ce pot să servească ea nici că bănuiește ;
Le-admiră-n ea tîcînd.

Cînd vine înaintea unei psyche' a voastre
Și-și vede goliciunea în niște trențe proaste,
Ce-abia se țin de ea,
începe de-și ia seama ; se uită, se privește,
Și nu vede motivul ce o deosibește
D-acela ce-o bătea.

' *ps'jche* (*i* < 1 — oirlindă mare. mobilă, în cave se poate vede
cineva din eap pină-n picioare.

Privește bine chipu-i : ochi,frunte, mină, gură,
Picior, piept, brațe, mijloc și oricare trăsură
Făcută-a da plăceri ;
Dar însă toate astea într-o complită stare :
Zdrobite rău de bice și roase-adînc de fiare,
Pîrlite de dureri!

Și își închipuiește cît i-ar veni de bine
în lucia mătase, în blondurile' fine
Și într-o catifea...
Da-n visul ăsta dulce, un crud slugoi, obraznic,
O îmbrîncește-afară. — Oh ! ce blestem greu, groaznic
Se revoltează-n ea !

Cînd se combină-n minte-i a ei cumplită stare
Și fericirea voastră ; cînd va ca să compare
Ast trai ce v-osibesc ;
Cînd nu se domireșLe, ca ce să fie oară
De se muncește astfel, ce vină o omoară.
De ce o chinuiesc, —

Oh ! Vorba care trece prin limba minței sale
înflorează cerul ! Ar strămuta în jale
Și însuși pe Satan !
Popoarele acelea ce-au suferit robie
S-au șters din foaia vieții : a cerului mlnic
Zdrobește pe tiran.

V

Feriți-vă, fetițe, ca doar de-ți scăpa voi
De grelele blesteme astor nenorocite
Ființe asuprite ș-atît de chinuite,
împrotiv-acelui ce trăiește-n noi !

' blondă — danielă de mătase.

Vai de legiuitorul ce le nimicnicește !
Vai de nenorocitul care le chinuiește
Cu dreptul de stăpin !
Cristos Mîntuitorul, cum spune-a noastră lege,
Cînd va veni al doilea, oari cum își va alege
Creștinul din păgin ?

El, drage, poruncește ca noi să fim toți frați;
El a adus iubire, blîndețe, caritate,
Creclința-n răsplătire și dulce libertate,
Care le-o hrăpește acești nerușinați !

Fiara apucă prada și-ndat-o și sfîșie;
Creștinul, cînd ia robul, măsoar-a lui minie :
'L omoară-ncet, încet.
Adună instrumenturi găsite în turbare,
I le aplică rece, dar nu va să-l omoare :
Va a-l privi schelet !

Gîndiți la copilita ce răii chinuiesc,
Ce n-a gustat, sărmana, plăcerile vieții ; —
Se trece în robie, și floarea tinereții
Sub bicele de scorpii aști cruzi ce veștejesc

Gîndiți la ea, sāraca ! Gîndiți că este smulsă
Din brațul unei mume, spre-a fi etern expusă
S-o bată cinc-o vrea !
Prin curtea-vă de grajduri, în pulbere, să zacă
Fără părinți sau rude. — Flămîndă, n-o îmbracă»
Net le milă de ea.

Ea iui are speranță a se căsători;
Să aibă soț odată, să fie și ca mumă! —
Nu, fetițe, nu rîdeți ; nu vi să pară glumă
Soarta-i ce n-o iartă pînă va muri!

Ș-atunci cînd interesul va s-o căsătorească,
Ea știe că durerea-i mai mult înc-o să crească.

Atuncea va simți

Ș-a soțului robie, ș-a fiilor ce-or naște :
O ! cit plînge țiganca cînd vede că pășaște
Copilul ce hrăni !

Pe ea o fac să creadă că este ele alt soi ;
Să nu spere nimica, nimic pe astă lume ;
Etern să se roșească de ea, de al său nume ;
Bînd a sale lacrimi, goală în gunoi.

De-i este frig sau foame, ei o încarc de fiare,
îi dați fărîmi de pine călcate în picioare
D-al slugilor rîndaș ! —
Oh, Doamne ! Fă stăpînii, fă-i, fă-I să se gîndească
Că ei sunt frați cu robii! și e-or să se unească
în sîntul tău locaș !

ADEVĂRUL

„Ami, ne creusez pas trap l'abîme
de vos pensces, !a spirale est nrofonde
et l'on revien pale du voyage.”

VICTOR HUGO

I

Și m-am gîndit adesea : Ce este adevărul ?

îl știe oari acela ce-aleargă în războaie
Ca tigrul fără sațiu, ce-noată în șiroaie
De sînge omenesc ?

¹ „Prietene, nu săpa prea mult prăpastia gîndurilor tale. dru-
raii întortocheat este adînc și te întorci pălit din călătorie.”

îl știe oari acela ce-aleargă în departe
Să strîngă avuția care comerțu-mparte
In cîți negustoresc ?

îl știe muncitorul ce-noată In sudoare ?
Îl știe ipocritul ce-adoarme-n nclucrare,
în fundul unul schit ?
îl știe curtezanul ce linge ca un cîine
Picioarul unui gîcle s-apuče-un pic de pilnc,
O vorbă : Favorit ?

îl știe pamfletistul ce-n veci nimic nu-i place,
Ce-a putrezit în temniți, ce-n veci în fiare zace,
Ce n-are-n veci pămînt ?
îl știe filozoful ce-n noapte, zi gîndește,
Ce-ațintă o idee pe care o gonește
Și pînă în mormînt ?

îl știe cel ce zboară pe-aripile puterii ?
îl știe-l de adoarme în brațele plăcerii,
In fund-unui palat ?
îl știe oari martirul în sacra sa credință ?
îl știe oari un sceptic la chiar a sa ființă ?
Un tînăr amorat ?

Oh ! Adevărul este un caos fără seamă
In care-orice gîndire, și cea mai fără teamă
Ce crede că-l străbate, se-ntunecă în nor.
Un caos de-ntunerec în care s-adîncează
Popoarele de gînduri, precum se-nvălmășează
Insectele în aer și păsări care zbor.

Oari acvila aceea ce zboară către soare
Și toate celelalte popoare zburătoare
Le lasă-n urma sa,

Pătrunde ea tăria cu agera-i pornire ?
Te-oprește, trufaș geniu ! Oprește-a ta trudire.
Oprește rîvna ta !

Căci crede : Adevărul, gîndirea omenească,
S-alerge mii de secolii nu poate să-l găsească,
Nu poate să-l ajungă, el pierde nălucind.
Cînd ochiul minții noastre fantoma-i chipuiește
Și-n fundul ăstui caos la ea se năpustește,
E-n buzcle-adîncimei, stă-n față rătăcind.

UN SUVENIR

Nu, nu se uită lesne, cînd, din copilărie,
Cineva iubește precum te-am iubit eu ;
Și blestem pe aceia care, prin violenție,
Mi-au amărît viața și tot amorul meu.

Mînia mea din urmă, mîndria-mi cea silită,
Cînd ai ști acumă cu ce preț le plătesc.
Și cît, sub fața-mi rece, mi-e inima zdrobită,
Tu te-ai mira poate că poci să mai trăiesc

Aș geme la picioare-ți, mi-aș arăta căirea !
Dar, ca să fiu vrednic în veci d-amorul tău,,
înc durerea-n mine, măcar că-mi văz pieirea
în rana ascunsă ce-o roade-un vierme rău.

Și arburile,-ntocmai, ce focul mistuiește
Și îi suge sucule cu-ncetul și p-ascuns, —
Cînd rădăclna-i arsă, cînd frunza-i gălbinește,
Cînd cenușa-i zboară, cînd focul l-a pătruns, —

Mai stă tot mîndru încă și capul nu își pleacă :
Stă cu brațe-ntinse zefirii înfruntînd;
Privește însă vîntul ce-acuma o să treacă,
Ș-o s-auzi un trosnet și foie-i viforînd.

O CĂLĂTORIE

I

Era frumoasă seara-n acea călătorie !
Ce gînduri dulci visează, ce plan de veselie
își face-un călător,
Cînd întîmplarea-l duce ca să călătorească
Cu chiar acea ființă ce-ncepe să iubească
Și va-i jura amor !

Mult timp acum trecuse de cînd nu mai iubisem
Eram la toate rece și harpa-mi părăsisem ;
Uram orice-ntîlneam ;
Dar cerul ne păstrează cîte-o ființă nouă,
Cu care ne întoarce cînd o arată nouă
Sub forma ce iubeam.

Așa trimite roua ce udă, răcorește
O floare veștejită de-arșița ce-o pîrlește,
Ș-o-ntoaree înapoi.
Dar, pentru toată fapta-i se ține, se păstrează
Pe taină cîte-o rouă, prin care renviază
Și plantele și noi.

El totdeauna are o aură-ncropită
Cu care să-ncălzească natura amorțită
De crudul Achilon ;

Prin stele, el dă faruri acelu ce plutește
Pe valuri furioase, ș-atunci eind rătăcește,
I-ardică pavilion.

II

Aura ce-mi da viață era o răsuflare
Numai parfum și balsam : gîndeam că printr-o floare
Răsuflă un zefir.
Ochii ei îmi erau fari ; sînul ei, pavilionul;
Eu o priveam pe dînsa ca un diadon tronul :
Trăiam într-un delir !

O să mă cerc a spune ce fel de frumusețe
Avea astă fecioară ; dar unde găsesc fețe !...
Cătați în lord Byron,
La evreiești armonii: acolo se găsește
Portret-unor evreice; prea mult se potrivește
Fecioara de Slon

Cu tinăra-mi vergină. Nici Eufrat, nici Iordanul,
Nici soarele cel ager ce-a-mpodobit Libanul
Nu crez să fi produs
Mai vii ochi și mai negri. Platanul nu păstrează
Peliță mai curată; Coranul nu visează
Huria ce-a propus.

Nici cu un păr mai negru, nici cu organ mai dulce ;
O zină mai plăcută la fii ce-or să se culce, —
în somn, — nu le poftim.
Ciue-a produs-o, nu știu ; hurie sau perie,
Știu că gîndese la dința, și simț o bucurie :
Eu îi zic heruvim.

III

Noi începusem drnu] și mergeam spre apu-
Se-nchise răsăritul, și numa cîte-o rază,
Slabă și tremurindă, se întorcea să vază
O urmă ce lăsase soarele ce s-a dus.

Munți de rubin, unde monarhul s-aseunsese
Ca să privească luna, în preajmă-le-ntinsese
Doi întinși oceani
De purpură s: flăcări, unde plutea mulțime.?
Ostroavelor de aur. în urmă-albca desimea
De aburi în Lroiani.

Luna,-n convoi de -'tele, se înălța p-un cer
Albastru, sfiicioasă, ca un monarh fecioară
Cînd priimește sceptrul ce îi încredințară ;
Astfel venea Diana să ia un emisfer.

Gonea încet din urmă umbrele rătăcite
Care-și căta azilul pe sub văi zugrăvite
Cu felurimi de flori,
Unde juca zefirii. Mirosea universul.
Privighetoarea noptii-și dregea subt frunză viersul.
Plăcerea da fiori.

Cînd pasările zilei p-a noptii deșteptau ;
Cînd se-ntrecea poștașii In fuga cea mai mare ;
Cînd munții și colnicii fugeau în urmă tare
Și cînd strigări în coruri pădurea spăimîntau,

Zîna-mi fugea-uainte, eu fugeam dupe dînsa ,
Izbea d-a dreptu-n mine răsufletul dintr-însa.
De ce-ntii să mă mir !
Ea-și întorcea adesea capul să mă privească :
Părea că este-o nimfă, o nimfă cîmpeuească,
Gonită de-un satir

AUTOPSIE

...joyeuse d'une main ravie
Elle allait m>isso:inant les roses de la vie,
Heaute, plaisir, jeunesse, amour !"

v. HUG o

Vezi tu aști ochi, amice, afunzi și fără viață
Pe care puse moartea sigilul său de gheață
Și-nchise pleopa lor ? ←
Acum cîteva zile se luminau d-o rază,
D-o rază ce da viață în cîți putea să-i vază
Și cred că osto-Amor.

Vedeți această gură pîrlită și stricată,
Zdrobită-n agonie, in tortură-ncelestată,
încît n-o poți privi ? →
Accentu-i era-n stare un om să fericească,
Și p-un murind, o vorbă-i, să^l facă să trăiască,
Să-l facă a iubi.

Ast sin, în care îmbla înfiorat cuțitul,
Era eden deunăzi. Ar fi lăsat iubitul
Și tron și globu-ntreg
Pe-o sferă de pe dînsul, pe-o sferă de zăpadă
Cu un mărgean în centru. — Medici! p-a voastră pradă
Cuțitele se-ntrec !

Voi rîdeți rupînd pieptul ce-acuma nu mai bate !
Dar știți sub aste sfere și coaste sfișiate
Ce sfînt amor fierbea ?
Ce palpite, zăstîmpuri, plăcere, bucurie,
Ce vise răpitoare, ce dulce armonie,
Ce raiuri se crea !

!...voioasă, cu o mină încurtată,
Ea trecea culegînd trandafirii vieții,
Frumusețe, plăcere, tinerețe, dragoste !"

Știți voi ce cerc de tineri, frumoși ca niște îngeri,
Se-nfiorau în gînduri, se înecau în plîngeri
Privind la un buchet
Ce răsărea pe pieptu-i, privind o modestie
Ce tremura pe sinu-i, privind o simetrie
Pe bustu-i cel parfet ?

Știți voi ca ce răpire, știți voi oari înfîntarea,
Știți voi ca ce transporturi simțea, sorbind suflarea
Acestui silf ușor,
Un june clucînd valțul ce brațele încurcă ?
Văzut-o-ați vreodată fugind intr-o mazurca,
Galop, danț zburător ?

Oh ! nu striviți zambila atunci cînd înfioarește;
Nu cereți, nu dați moartea fămeei ce iubește,
Fămeei de iubit !
Nu rupeți trandafirul pe cînd se colorează !
Nu smulgeți mieșuneaua grădini cînd parfumează,
Un crin cînd e-nflorit!

j
j
I
)
l
j

II

Frumoasă ca viața acelu ce iubește,
Frumoasă ca speranța acelu ce trăiește
în raiul viitor;
Frumoasă ca și visul pe care-l dă plăcerea ;
Frumoasă ca suspinul ce scapă din tăcerea
Răpirii în amor,

O magică putere avea a sale grații ;
Mișcările-i, cătaroa erau electrizații
Și-n oameni cei mai grei.
în oohii-i, era soarta ; pe buze-i, fericirea ;
Și viața, zeitatea, edenul, nemurirea
Era-n suflarea ei.

ȚIGANUL VINDUT

I

„Vai ! ieri aveam soție, aveam și tată, mamă,
Aveam un copilăș ! —
Viața-mi părea lesne, robia-mi părea glumă
Privind al meu sălaș !

Cînd triști veneam pe noapte din munca cea în sila
In care ne-osîndeam
Și dam o roată vetrii, — oh ! ne priveam cu miia,
Dar tot ne mîngîiam ;

Măcar că de la muncă veneam obosiți foarte
De foame și bătăi;
Măcar c-adesea-oară rugam a noastră moarte
Ca să scăpăm de răi.

Cînd eKte-ntre-ai săi omul își află mîngîierea
D-ar fi oricît mîhnit !
Dar cînd străin e omul, atunci e grea durerea
Și focul îndoit!..,

II

O ! oameni fără lege ! Stăpîni fără-ndurare
Cu inimă de fier !
Cînd smulgeți unei mume un singur fiu ce are,
Gîndiți atunci la cer ?

Gîndiți oari la durerea ce cearc-acca săracă ?
L-acele reci sudori
în care desperarea și lacrima îi seacă.
L-acele cruzi fiori

Ce se deștept într-însa cînd își aduce-aminte
Că nu mai are fiu,
Că nu o să-l mai vadă ! — îi piere dinainte ! —
îl dă-n mormînt de viu ?

O ! cînd ne dați botezul ziceți că suntem rude ;
Ziceți că suntem frați!...
De Domnul nu vă temeți / Nu știți că el v-aude ?
Gîndiți că-l înșelați ?

Cînd vă jucați cu oameni întocmai ca cu vite, —
Și ce zic ! — mult mai reu !...
Căci voi cătați de vite; sunt mult mai îngrijite ;
Iar noi, munciți mereu !...

Un cal în grajdul vostru ce îngrijire n-are ?
P-un cal eîți robi n-ați da !
Țiganul rob, sârmanul, ar fi el oare-n stare
C-un cal a măsura ?

III

M-or fi plîngînd părinții !... De mamă-mea mi-e teamă
C-o fi murit jelînd !
Cînd îi întreabă fiu-meu : «Unde e tata, mamă ?»
Of ! cum l-or fi mințind !

Cînd să-l mai văd o dată, parcă mi-ar fi mai bine,
Parc-aș putea să mor !...
Nevasta mea, săraca ! o fi plîngînd de mine,
O fi murînd de dor !

Acela ce ne vinde nu vinde și gîndirea ;
Măcar că s-a tocmit
Pe *sufletele* noastre ; măcar că omenirea
Nimic a socotit!

Și-a rîs el d-astea toate ! și-a rîs el de durere
Pentru puțin venit!...
Să-i fi luat lui fiii, părinții și muiere, —
Oari cum ar fi trăit ?

O ! cît ar fi mai bine .să fim ca dobitoace,
Să nu simțim deloc
A noastră chinuire ! Să nu știm ce ne face
Pe cînd în cărti ne joc i

IV

Ce-o fi luat pe mine ?... A fi-n mai bună stare !
Of ! ranele mă dor
Și lanțul rău mă strînge ! M-au strîns, cumpliții, tare...
Cum aș voi să mor

Vedea-va fața-ți, Doamne, stăpînul ce mă vinde ?
Copiii i-or trăi ?
Pe neamul său păcatul oari nu se va întinde
Cînd el nu va mai fi ?

Oare-mi păstrezi acolo ceea ce-aci-mi lipsește ?
Voi fi eu răsplătit
De muncile și chinuri, la care m-osîndește
Acest nelegiuit ?

Bagi tu de seamă. Doamne, la astă omenire,
Cum merge treaba-aci ?
Știi ce am a trage cînd îmi dedeși simțire
Și ce fel voi trăi ?

Cînd îmi dedeși viață, cînd îmi dedeși soție,
Cînd tală m-ai făcut,
Știi co-mi .serie soarta ? — Născut că-s în robie,
Și c-o să fiu vîndul ?"

V

Așa vorbea-ntr-o noapte, flămînd, închis în eas
Țiganul cumpărat.
Privea gemînd la lună ; dar nu putea să iasă,
Căci strîns era legat.

A doua zi, stăpînul mai că se întristase
Aflînd c-a păgubit
Patrusprezece galbeni; — atîta cumpărase
Țiganul ce-a murit.

TRĂDĂTORUL

1

Vedeți ceo în umbră un om cu păr zburlit ?
Căutătura rece, cu fața spărială,
Ce-n giurul lui se uită, p'ire e-ar zice : iată,
Acum or să mă prinză ! Eu sunt afurisit ?

De umbra lui i-e frică: dar, tot nu se căiește.
Vedeți cum mișcă buza pe gura lui cea largă ?
Acuma la vreo crimă, sau la vînzări gîndește —
Și nu vînzări trecute, la altele aleargă.

Ca pacoste s-arată : e iadul întrupat.
Se infectează locul pe-acoio p-unde trece ;
Pe urmă-i nu rodește ; suflarea lui e rece :
Se uscă, se stîrpează orice a sărutat.

Căci a mușcat adesea din a vînzării pîine ;
Căci inima-î e locul ce naște calomnia ;
Căci noaptea se gîndește la crima pentru mîine
Căci faptele-i și chipul arăt neomenia.

II

Intră în viozuină-ți ! Ascunde-lo de tine !
Te pierde în deserturi cu iesmele spurcate !
Te-afundă-n umezeală, strigoiful unde vine
Cu umbre serbezite, cu gnome' necurate,
Să cînte-al lor sabat !

Fugi cu arginții-n mină și pe obraz! cu palme !
Ascunde-te de soare, ascunde-te de lume,
Confund-a ta bîrfire-n a iadurilor larme,
Cu-al lui Satan alături înscrie ș-al tău nume ;
Căci locul ți-e lăsat.

Mergi, umbra lașității, la locul de muștrare '
Mergi, jidov rătăcite, fără pămînt și lege !
Ce mai ingiui cuvinte ? — vezi, nu e apărare :
Îți esle-nscriș păcatul ; oricine fe-nțelege, —
Mergi fără ajutor,

Fără amici și rude și fără locuință !
Grăbește-a-ți roade banul în mîna încleștată !
Mergi, mergi în defăimare, în lepră, umilință i
Mergi, mergi, gonit de cuget, pe calea semănată
De spin neroditor!

Mergi, mergi pribeag și bolnav ! Cînd ochii vei deschide,
Să nu vezi decît iesme, și lilieci, și gnome,
Și umbre fără corpuri ; și cînd îi vei închide,
Să vezi a tale fapte, să vezi crișnind fantome
De oameni ce-ai vîndut !

Etern s-auzi în giurn-ți pas rar că te gonește !
S-auzi murmuind rîuri și să te frîgî de sete !
Mergi, mergi pină-n tartaruri ! Acolo te priimește
Al tău prieten Iuda, sugînd un om pe spete,
Cum Dante l-a văzut.

' gnom — 'liull

LEPĂDATUL

Ce ! asta-ți e morala și asta-i a ta lege,
Să blestemi pe accia ee zici c-ai ajutat?
Prin facerea de bine, doctrina-ți va ~<ă lege
Etern într-o sclavie pe cel ce-a apucat ?

Virtute este asta ? E facere de bine
Să chemi un om din cale, zicînd că-l folosești,
Ș-apoi să-i ceri viața, să n-aibă trai de tine,
Etern în toată lumea s-ai drept să-l ocărăști ?

Și daca tu, de sine-ți, împins d-a ta credință,
\\lățești o datorie cînd știi că ești dator,
Oari poți tu pentru asta, în bună conștiință,
Să tragi în judecată pe cei ce-și uit p-a lor ?

Virtutea este-o taină ce rar se dezvălește;
E chiar instinct ce naște cu omul virtuos;
îndeamn-a face bine, răsplată nu priimește
S-acel ce-și spune fapta etern e vlîșos.

Nemernic ! Mai nemernic decît acel ee simte
Un preț, o răsplătire în conștiința sa,
Ți-alergi bătrîna limbă, și care etern minte,
Ca fierea strînsă-n tine, în alții a vărsa.

Pierdut nu este-acela ce încă este-n sine,
Nici este slug-acela ce-ncepe cum tu zici ;
Acela esle slugă, ce minte u-i și line,
Ce cugetul și-l vinde^ și linge cum tu lingi.

Ori care e păcatul ce-ți faee-acum muștrare ?
Zi, care este culpa ce-acuma te-a turbat ?
E cugetul tău însuși ce-ațîț-a ta turbare ;
E chiar Cristos acela de care-ești lepădat.

Din cîți cu-a tale lacrimi ce ai etern gătite,
Păgîne, spune unu pe care-ai cunoscut,
Caiv-a crezut, sperjure, vjelenile-ți cuvinte ;
Și care, ,pînă-n urmă, n-a fost și el vindut ?

Vinzările advmă-ți, o, Iudă lepădate !
Se \ăd, pe frunte-ți, iată, aci s-au înfierat
(n sarbădele pete de fulgere-mplintalo.
Rabdă, de poți, oglinda ce-ți strigă : *Șelerat!*

Asta e bunu-ți nume : vînzător Tu îl știi
De cînd cu negrii idoli, cu care ai tratat
Vînzarea țării, ludo ! a țării ce tu n-ai ;
Dar lumea te cunoaște, și d-aia ai turbat.

Strigoi ce după moarte sugrumi p-ăi de iubeai '
Daca era pierzare în locul ce îmbeli,
De ce mugeai în somnu-ți și te încolăceai
Strigînd : aci e raiu ! Voiai Să ne înșeli ?

Tartuf ! Viclean călugăr! Ce-ngîni evangheli--i.ru'.
Nu ; nu ți-e timpul ăsta ; te du d-unde-ai venit ;
Pe buza-ți infernală, c- spurci cristianismul ?
Te-afundă-n intunec, de unde ai ieșit !

Apostat! Spune-odată, ce ți-ai făcut credința ?
De ce te-ascunzi ele lume ? Ce ! boala-ți n-are leac ?
Căci ai trădat misterul ; căci ți-ai mineat credinU.
Te-ai prefăcut, atee, din *șoarec lilinc*.

Te du, profită încă, mai speculă ș-acuma,
Prilej mai ială ș-altul ca să apuci un os,
Deschide-ți ochii însă; clin el exală ciurma,
Și d-o mînea și puii-ți, să duc la iad prinos.

O, cît oi să rîz iară aflind de pe la lume
C-acel cui lingi piciorul, te lupți într-al său nume,
Puriș te simte-n somnu-i că, tremurînd de frică,
Răpezi și-n gitu-i noaptea o gheară de pisică }

Cu mult este mai nobil un dobitoc sălbatic,
Ce naște în pădure cu-al răului instinct,
Decît un om nemernic ce-n adunare pacinic
Tîrindu-se tot mușcă, ca cel mai prost insect.

Un om fără iubire, ce nu știe ce crede,
Ce astăzi .^ă închină l-acel ce ieri huli,
De viață nu e vrednic ; dar nici acel ce-l pierde,
Onoare așa mare nu poate dobîndi.

L'n vierme e în tine, sperjur d-a treia oară !
Iti roade-acum rărunchii e-ai vrut să-ți faci comoară
Vinzînd pe vinovații ce știi că n-au putere
Ca să-ți răspunză, gîdeo, J-a fa neleguire.

Acei ce ve.d in somnu-ți că vin să te sugrume.
Sunt draci, ai tăi tovarăși, ce zbier, îți fac sermon
Voind să-ți ia suflarea într-al Salinii nume.
Și daca n-o pot face e cauza, demon,

C-a la spurcată gură a dat o sărutare
Acelor bărbați vrednici, ce-acum te-au oropsit;
Și sufletu-ți să iasă, în neagra sa turbare,
Pă gură-ți nu cutează, căci este-afurisit.

Iar soarele ce vine de draci ca să te scape,
Este Cristos, sărmane, cultul cel sfint, cerese ;
Lăsați-l pre el, zice, de ce-l silîți să crape;
NIL știe ce-f se face ! Și dracii se-ngrozesc.

sermon {Ir.} — dojana.

ODA LA BAIA LUI ERCULE

(MEU ADIA)

Izvor de viața nouă și demn d-orice cîntare,
De unde-ți vine cursul cu astă fierbîntare,
Lichidul gumvital ?
Pucioasă, fier ce-raprimă în marmură calaiul,
Prelins din Bina este, sau Ecla-ți ține traiul,
Ce ocne de metal ?

Prin unda-ți cea fierbinte, re-ntorci tu oari din viață
He-ntorci puteri din moarte ? A bătrireții gho.it!
Vii tu a re-ncălzi ?
Ești ramură din focul ce totul cîrmuiește ?
De unde-ți ici puterea ? Ce soare te-ncălzește ?
Ce mină te porni ?

Pe frigul lui Aheron, de care tot se teme,
Aduni schiței din viața ce moartea fără vreme
Și tineri neboliți
O las trecînd la iaduri ? Ești poarta-clernității
La care vine omul să lege firul vieții
Cu vieți din cei pieriți ?

Nici Raia, nici Abano, ce unda-i șerpuiește
In șoptă-armonioasă și pacinic prăvălește
Tlmavul liniștit,
Nu au a ta putere. Nici chiar acea fîntînă
Ce-n R'mtl lin își varsă prea lăudată vină,
Unde Corol s-a măiit.

Cinci unda ta cea caldă, In colcăiri spumate,
La obîrșie-li fierbe cristaluri colorate
Și-nlînde curcubeu,

întocmai ca-ntr-acela ce curmă vijelia,
Rolnavu-n el privește speranța, bucuria
Și chiar p? Dumnezeu.

Puternice părinte ! în orișice schimbare
Pe globul ăsta-i face, păstrează-a ei izvoare
A nu și le sici !
Curgi, curgi fîntînă lină cît va ținea tăria !
L-a viața-ne cea scurtă, mai dă din vecmicia
Ce coru-ți dărui !

Rătrînului cel gîrbov, ce-n cale șovăiește,
Mai dă-i din nou viață și shigele-ncălzește,
Și fă-l a mai trăi !
Fecioarei ofilite ce patima o stinge,
Mai dă-i vioiciunea, și fă cîți te-or stinge
Puteri a dobîndi !

DEȘERTUL MI-E O LUME

Desertul mi-e o lume, cu chipul tău de față,
Și lumea mi-e deșertă cînd vei să nu trăiesc.
In tine mi-am speranța, în tine am viață,
Și fără tine toate sunt negre, le urăsc ;
Dar mi-esti etern de față, ș-etern sunt fericit.

De sunt în adunare și saltă veselia,
Cînd danțul se răpecle pe păsuri de zefir,
Cînd nimfe trec, aleargă, aleargă bucuria,
De ești ori nu cu mine, te-aduce-al meu delir
Si ești etern în minte-mi, ș-etern sunt fericit.

Ș-atunc:C!ci, ea un geniu, ca vie zeitate,
Cu păru-ți cel de aur in unde resfirat,
într-o mulțime rece, faci pieptul meu și iote ;
Prin ceruri zbor atuncea, și raiul am aflat.
Și mi-ești etern de față, ș-etern sunt fericit.

RUGĂCIUNEA

(*ăr.hl uunet тид 5сѣаu 8ou r| ouț y_nX i'l i'ijie».*
'AoruipiUDOI T65OI Xaoi ce npoo/ovoCv crupipovMi;
n. fotti/ii;

I

Trece noaptea, Un luceafăr s-a ivit spre orient.
Stelele își pierd lumina și luna va să apuie.
Ca o femeie din somnu-i ce mijaște un moment,
Hăsâritul își revarsă, peste aburi ce se suie,
Niște plete aurite.
Nu mai poate rîndurica
Cintînd. Toată păsărică
Se sp-'tlă-n rouă oprite
Sub frunza unde-a dormit.
Tuciul solemnei răsună, ne cheamă a ne-nchina.
Toată ființa se roagă, simțirea sa se renaște :
Muma își privește pruncul, oaia mielul care paște ;
Pasu-ncepe-a fi simțit,
Fiara hrană a-și căta.

II

Dar, stăpîne : în tot lucrul este-nscrisă mina la.
S_u in umbră, sau iu soare, sau pe stînoă, sau pe unde,
Sau pe iarbă, pe zăpadă, •— pe t.ine-oi îmimpina.
în senin, în vijelie, în insecta ce s-ascunde,

în elefantul gigantic,
Intr-un mieluşel, hienă,
In găoace, în balenă,
Chiar în ateul cel groaznic,
Te explic și te onor.

i'ină mă-i trage, stăpîne, într-un alt domen al tău,
Pînă-mi vei lăsa gîndirea, pînă cînd mi-i lăsa graiul,
Pînă cînd, subt astă formă sunt, trăiesc și-mi găsesec raiul,
Pe eternul îl ador, —
Mă cunosc ca sunt al său.

III

.\st soare ce mă-ncălzește ; acru cel trăitor ;
Apa care mă adapă ; pămîntul care mă poartă ;
Aste timpuri ce se scliîmbă, fiecare roditor ;
Astă mare fără margini ; astă noapte înstelată ;
Vederea ce mi le-arată,
Auzul ce mi le spune,
Voința-mi ce le supune. —
Oari, ce ființă spnreală
Vrodal-a tăgăduit !

Cum poate omul să fie, să trăiască, fără-a ști
Că este, trăiește, simte ? Și dacă este, trăiește,
Cine l-a făcut ? Ce-l ține ? Unde ? Cine îl hrănește ?
Prin ce ' Cum s-a zămislit ? —
Scepticul s-ar ameți !...

IV

Nu e nici un om, stăpîne, ce n-a avut dumnezeu.
Nu pot să te înțeleagă, pentru asta n-ai un nume.
înțelepții toți te cată : Brahma, Odin, Prometeu ;
Dar ne este scurtă mintea, nu. poate pătrunde-n lume.
Te-au aflat însă, te crede ;
Dar nu te pot înțelege,
Căci e-adineă a ta lege !
Moisi, și el te vede :
Dar nu spune ce fel ești.

Zoroastru, Minos, Solon, Socrat și cu Ciceron,
Se mir și ei cu plugarul ce simte tainile tale,
Vede nencetat efectul în toate muncile sale,

Se gîndesc, — unde trăiești ?
Dar s-opresc toți cu Newton.

V

Stoicii cei tari și mîndri, Pitagori cum s-ăi de-n jur :
Democrit care își rîde, Eraclid care ne plînge ;
Din Platon ce ne mîngîie. pină-n crudul Epicur ;
Luther și Calvin, Saint-Simon ; Mahomet ce cere sînge.

Cînd p-ascuns și cînd de față,
Cînd numind, cînd fără nume,
Cum că astă mare lume
Are un stăpîn ne-nvață,
Care trebuie-a-) slăvi.

Și baza voinței tale flecare a simțit :
„Omul, omului să facă aceea care dorește
Să-i facă și lui iar omul". Nimini nu tăgăduiește
Cum că, stăpîne, ai voit
Omul a fi fericit.

VI

Unul, un miel fără pată depune la templul tău ;
Altul, colo Iți înjunghie ecatomba' cea bogată ;
Altul, vezi că-ți sacrifică soția, sîngele său ;
Ș-un cațic laie, mănîncă prada lui cea necurată
în fața statuici tale.
Știu că rătăcesc, părinte ;
Dar, vai ! ce alte cuvinte
îl fac crud cu ale sale,
Daca nu iubirea ta ?

¹ ecatombă — jertfă.

Trudele care martirii de cînd lumea au răbdat ;
Aeele-otodafe' groaznici, care ți-aprindea creștinii,
Pă7boaicle sîngeroase între creștini cu păgîni,

N-au fost în onoarea ta ?
Stric ei, daca au stricat ?

VII

De cînd tu liberași viața; de cînd ai făcut pe om,
De cînd, ca să te cunoască, i-ai spus marea trebuință,
De cînd, ca să te găsească, el sfăram-orice atom ;
De cînd mintea-i se trudește ea să afle-a ta voință

într-o pasăre ce zboară,
într-un fenomen departe,
într-un fum ce se împarte,
Chiar în victima ce-omoară,
D-atunci, oarc-ai măsurat,

Stăpîne, din aste neamuri, care mai mult te-a mărit!
Dar ți-au dat schidoale forme ! dar te micșora-n țermon
Cultul lor era onoare, zbieretele lor, armonii!

Credea că te-a-ndatorat
C-o cruzime de-ngrozit.

VIII

Tu vei primi dopotrivă și p-ăl rău ca și p-ăl bun ;
Tu ai lăsat în om însuși pe om cin' să pedepsească,
Cine să-i facă muștrare și cine să-l răsplătească.
Tu primești pe toți în sinu-ți, căci ție toți se supun !

Ast stăpîn ce-ai pus în mine
Fără clipă priveghează ;
E-aci blînd, aci turbează ;
Cînd mă depărtez de tine,
Mă întoarce înapoi.

autodafe — ardere pe rug.

Și cînd sunt fără păcate, cînd de rele sunt plătit,
El atuncea mă liberă și sinul tău mă primește.
De tot ce-am făcut aicea, unde voia-ți m-osîndește,
La ora mea de apoi,
Sunt curat cum am venit.

IX

Eu nu te-am crezut, părinte, cu slăbiciuni omenești.
Nici pe lemne, nici de piatră, nici în mantelă albastră.
Nici pe acvilă călare, nici pe nori că te-odinești, —
Slabe simboluri ce naște mintea mărginit-a noastră '
Le-am desprețuit pe toate,
N-am hotărît lăcuința-ți,
N-am crezut că știu voința-ți,
N-am crezut că daruri poate
Pe tine a-ndtipleca.

Și ce daruri avem, Doamne, care să putem să-ți dăm ?
Tămîie ? sînge sau aur " Orice-averm e de îa tine.
Iartă, Doamne, pe aceia care se privesc pe sine,
Și voiesc a-ți aplica
Slăbiciuni ce noi purtăm !

X

Iartă pe toți dopotrivă : și pe cel ce te va om.
Și pe cel ce te va șarpe, și pe cel ce te va aoare ;
Pe cel ce te mărginește într-un fel sau un atom ;
Pe cel care, ca să-ți placă, se pornește să omoare
Pe cel ce cu bani în mînă
Vine să te mituiască !
Pe cei ce va să zidească
Un templu unde te mînă,
Ș-a-ți da pravili ei cutez !

Pe cei ce-au a tale daruri și-ți mai cer ș-alt ajutor,
Iartă pe cel ce se roagă să-i ajuți cînd face crime i
Pe ateul ce te-mba!ă, blestemă a ta asprime !
O ! ast blestem este : crez
în eternul Creator !

XI

Cînd durerea ne gătește fericiri nouă-a gusta,
Cînd lenea *nu ne* dă hrana, sau cînd sub tirani ne pasă
Cînd cugetul ne trudește ; cînd pizma ne-a revolta :
Vrînd oa să scăpăm de toate cite aci ne apasă,
Atunci alergăm la tine ;
Unii rog, alții blesteamă —
Te gonesc, alții te cheamă ;
Căci nu știu cum e mai bine,
Și le trebuie-ajutor !
Cinci cugetul se minie, *unde* putem alerga ?
Atunci, zăpăciți, stăpîne, te căutăm și dăm năvală ;
Te chemăm ca să dai pacea-n ast demon ce se răscoală
Cînd n-am crede-un Creator,
Atunci nu l-am blestema.

XII

Iartă, Doamne, dopotrivă pe tot neamul omenesc \
Pe tiranii ce turbează cînd încep ea să bea sînge,
Care, orbi-n a lor turbare, sug p-acei ee se smeresc
Și zburlez ca niște fiare cînd privesc pe cel ce plînge.
Iart-un preot ce te vinde ;
P-ai de-și uită datoria ;
P-ai de-ncurajez sclavia ;
Pe cel care se întinde
Să ia lirana-ălui sărac.
Pe cel ce nedreptățește ca și p-ăl nedreptățit,
Iartă p-ăl de-ncurajază eriniile cele spurcate ;
Pe cel ce se veselește de un rău ce altul pate ;
Pe cel care, dupe plac,
Dă dreptatea la-ăl greșit.

XIII

Iartă pe cel ce în umbră a-nfipt fier omorîtor ;
Pe cel care, orb de gloriei, chiar pe frații săi strivește ;
Pe cel ce își smulge însuși viața care ți-c dator ;
Pe cel ce cumpără, vinde omul care îi robește ;

Pe cel care se supune ;
Pe cel care lingușește ;
Pe cel care se tîraște,
Ca pe cel cu fapte bune,
Ca pe cel folositor.

Pe spionul ce-și dă frații ia gî-zii ce l-a cumpărat ;
Pe cei ce-și blestem copiii; pe cei ce-și îmbal părinții ;
Pe cei care, beți de poftă, își rod viața lor cu dinții ;

Lașii ce-au calomniat,
Și mîrșavul trădător '

SCHITUL

Acum e miezul nopții, și tuciul, deșteptat,
Lovește și răsună din nalta-i locuință,
Ca glasul ce pornește o oaste-n biruință,
Și-n munți, din stîncă-n stîncă, eco l-a repetat.

Și preajmile-n departe parc-ar spăimînta ;
Parc-a sosit și ora d-a doua înviere;
Parcă se-nalță tronul la caro ni se cere
Și cugetul și fapta răsplată a-și căta.

Ca suflete întocmai cînd strigă Mibail;
Ca umbre căror moartea locașul le arată ;
Ca oaste ce se cearcă de este-n veci tot gata ;
Ca emigrați ce află că-i chem de prin exil. •—

Pe suie de potece bătute nencetat
De greii sandali negri ce-n nopți fără de stele,
În zile fără soare, pe lapovițe grele,
Pe vijelii, pe vifori, deloc n-au pregetat, —

Se mișc prin întuneric părinții singuriți,
Mai negri decît noaptea, mai vechi decît stejarii,
Cu pletele ca blana pe care-mbracă țarii,
De iprivigheri și posturi neîncetat slăbiți.

Si cînd lucește-un fulger pe cîțiva gîrbovi, orbi,
Al căror sînge-ngheață în vinele slăbite,
Se văd jucind pe raze acele barbe-albtte,
Ca fulgii unei ierne pe penele de corbi.

Orbiți de bătrînețe, slăbiți d-al rugii jug,
Se leagăn în tofege, .căci mai le-au trecut seara ; —
Sunt grei ca și pămîntul, șt galbeni ca și ceara
Ce luminează groapa de morți fără coșciug.

Se mișc încet spre centrul în care e-nălțat
Un templu-a cărui cruce de nori se ruginește,
Precum se roade piatra-i de plînsul ce pitește '
Din fruntea încrețită a celui genucheat.

Nimic nu îi conduce spre templul înnegrit,
Nimic, decît o lampă ce parcă licurea^ă
În fundul monăstirii, precum ne luminează
O rază de speranță cînd sufletu-i mibnit.

„Frați, vom muri !” șoptește' pămîntu-n preajma lor;
„Vom muri !” răspund pacinic, în loc de salutare ;
„Vom muri!” se îngîină și mai în depărtare,
Și moartea se urează ca un ceresc favor.

Sprinceana lor ascunde o pleopă ,ce-a secat
Privind icoana morții în hîrca cea uscată,
Ca sălcii plîngătoare o piatră înghețată,
Sub care focul, viața, speranța a-ncetat.

piști — a prelinge, A picura.

Dar îns-a lor speranță e vie ca Cristos ;
E verde ca tulpina a carii crăci pîrlite.
Se-ncarcă-n miezul iernii de scuțurile-albite,
Cînd mana-eternității viață-i dă din jos.

Așa se hrănesc și ei de mana cea din cer ;
Așa credința vine p-aseuns de îi nutrește,
Pe cînd asprimea rugii și postul îi slăbește
în lunga lor veghere pe un toiag de fier.

Și tînărul acela ce-ntreagă viața sa
în ast locaș petrece în trudă, pocăință,
Ce a crescut în rugă, în posturi, umilință,
Și n-a avut prilejul de rele-a se-mbăta, —

Ca și bătrînul care în crime-i obosit,
S-adun să-și ia răsplata; căci nu e osebite :
Mîntuitorul lumii, în marea sa iubire,
Primește p-ăl din urmă ca p-ăl întîi-venit.

S-adun ca să se roage de Tatăl Creator
A ușura țărîna la gînte răposate,
La mii de generații de lume nevisate,
Cu care-ngroașă globul sărmanul muritor.

O ! generații care strate, strate se întind
Pe stratele-nvechite, ca undele de valuri
Ce se adun din vîrfuri, se prăvălesc din maluri,
Se-ntind pe oceanuri, vechi valuri cotropind.

O ! pentru generații ce trec neîncetat
Pe ast ținut de doliu, cum trec și niște turme
De oi fără putere etern p-aceleași urme
Ce turmele trecute, trecînd, au însemnat.

Acum sunt toți în strane ca în mormintul lor.
Ochîu-n pămînt așintă trufia pieritoare
ȘI mintea-le se-nalță la viața viitoare,
Lnde și-au pus comoara prin rugă și amor.

Moisi, Isaia, Daniil se deștept ;
Ai lui Iehova preoți ce-au profetat în lume
Ce-a fost și ce-a să fie, — al mîntuirii nume, —
Le strig ca din morminte la cîți vrun bine-aștept.

Ascultți tu oare, Doamne, de unde locuiești,
Cum s-urcă cu tămîia un : *Doamne miluiește ?*
P-aști gîrbovi carc-ți strigă un : *acum slobozește,*
Ii ții să vază lumea cum ai s-o mîntuiești ?

Trei mii de ani mai bine, stăpîne, au trecut,
De cînd aceste imnuri, în tristă armonie,
înalță omenirea, s-aline-a ta minie,
S-o mîntuiești de Răul ce voia-ți a făcut !

Ai hotărît tu, Doamne, sfîrșit Ia ura ta?
Vrun Hanaan ne-așteaptă sau a Sodomii soartă ?
Mai e vre o cercare l-a fericirii poartă ?
Mai sunt cutremuri, groaze pînă te-i arăta?

O ! mintea mea se pierde cu cît o duc mai sus !
Se pierde-n mii de gînduri, ca urma-n labirinte,
Ca ruga și ca plînsul vărsate pe morminte;
Se pierde ca tămîia pe vînturi de apus !

Se pierde, s-adîncează într-un deșert noptos ;
Se pierde să străbată voința-ți, vecinicia,
Ca acvila ce-aleargă să măsure tărîa,
Ș-orbită în lumină, se prăvălește-n jos.

CUGETARE

Etern aceleași patimi pe ast pământ hulit !
Etern aceleași luptă, etern aceleași trude !
Și omul vine vesel la jugul unde-aude
Gemînd împovoralul, sub sarcină-i zdrobit.

Ca și milionarul așa și-un cerșător
Se plîng de-a lor viață, d-a lor nemulțumire ;
Ca și un sclav ce geme în fiare, asupra, și
Așa și concheranij se plîng de soarta lor.

Și unde este bunul d-aici de pe pământ ?
Unde-l cătați, prieteni? în lupte sîngeroase ?
Saraiuri desfătate ? în biruind pompoase ?
în inventări mărețe, p-al fantazii vînt ?

Cătați de moștenire *otelul d'invalizi?*
Panteon, piramidă, d-un Sardanapal soartă?
Oricare v-a fi ținta, a fericirii poartă
E dincolo de viață, — și-aco!o vă gîndiți.

Egalitate, pace și oricîte dorim ;
Frăție, libertate și toate-aste cuvinte
Fără-nțeleș, deșarte, cu care omu-și minte
Dorintile și patimi, — acolo le găsim !

Socrat ce află raiul, Columb și Galileu,
Cesar și Bunăparte avur-amară viață,
Ca cel care cerșăște și viforul îngheață,
Ca sclavul care geme, uitat de Dumnezeu !

Egalitate-aicea e numai în dureri ;
Pe cea adevărată mormîntul o vestește.
Unind pe animale cu om și-orce trăiește.
Și confundînd săracul cu putredul d-averl.

Ce s-a făcut virtutea lui Lafayette de ieri ?
A lui Rothschild avere ? a lui Rousseau gîndire ? —
Cătați-Io țărîna ! — aflați vro osebire ? —
Oari pe Traiani cunoașteți din Neroni sau Tiberi ?

Dar au lăsat un nume ! — și ce le pasă lor !
Mai simt ei oari acuma a noastre comparații ?
Mai simt ei vro plăcere l-atîtea venerații ?
De onorăm ast nume, sau e îngrozitor ?

EPISTOLA

LA D.K.A.K.

Mflv 8Âci)(JEpaît iSeait,
тuіq iapa iu ic 16 Knpaai
T6 Kpaoi Kat rcic dipaiaic
иl«А>E Â6pa jiuu y_pîrG%I

TI, Lout^oG '

Ei, prietene, ia spune-mi din voiaj ce ne-ai adus,
Au, în țară-ți tot același te-ai întors precum te-ai dus ?
Ai adus vro *mantelică*, vro lorniefă, vrun lornion ?
învățat-ai să-ți faci haine dup-al Frânții frumos ton ?
Franțuzește învățat-ai cirlionți să-ți învîrtești
Și, n *l'imbeail*, cravata mai cu *gras*² să potrivești ?
învățat-ai acea sticlă într-un ochi a o ținea,
A ochia frumos pe dame și-n caleașca a șede a ?
învățat-ai de se cade de odată a intra

¹ ..Nu litierele iflci,
Frumoasele, vijiuH,
Vinul și frumoasele
Cintă tu, lira mea de aur."
P. *Sutzos*

² *grâce* (fr.) — grație.

In salonul unde-i *cercul*, sau **do** trebuie-a căta
 Alte uși mai indirecte, ș-aci, făr-a te simți
 Adunarea, cu încetul, să te vază a zîmbi ?
 Învățat-ai de se cade sau de nu a saluta
 La intrare, la ieșire, — pălăria a-ți fura ?
 Știi, intrind la vro o clamă, cînd mînuși va fi purtînd,
 Cum să ceri ca o pisică, și abia din ochi rugînd,
 Mînușița să-și golească și apoi a-nainta
 C-o strînsoare lin simțită frumos a i-o săruta ?
 Dar cînd vei vorbi cu dînsa, învățat-ai cum să stai,
 Cum să joci prin geană ochii și ca ce miros să ai ? —
 Pieptul trebui scos afară, dosul **dat** mal înapoi,
 Piciorul drept înainte și p-âl sting să-l încovoi,
 Pălăria-n mîna stingă, mîna dreaptă-ntr-un buton ; —
 Astea crez, vor exersate pîn-a nu intra-n salon.
 Ai băgat și tu de seamă, cînd cu dama vei mînca,
 Cum s-o-ndopî **pe** tot minutul, *asieta'* a-I schimba,
 Cum să-i torni și vin și apă spre a nu se osteni,
 Și cu toată-mbucătura, s-o-ntrebi cum se mulțumi ?
 Cea **de gintilom** deviză știi acum a combina
 Și pe viziera voastră cîte creste a săpa ?
 Știi ce însemnează : nouă, șapte, șase, cinci și trei ?
 Știi cînd trebuie piezișe și cînd dreapte să le-nchej ?
 Dar coroana de dasupra, cînd va fi de prinț, cîți colți
 O să aibă ? Dar de ducă, de baroni, de conți, viconți ?
Cu un cuvînt, spune-mi: *tonul*, *heraldic-m* învățat
 În această lungă cale pe pămînt civilizată ?

Aș ! dar ești tu om d-aceia ? — Mie-mi pare că te-auz
 Făcînd păsuri mari pînă casă, cînd pe gînduri, cînd confuz,
 Să-mi spui c-are Englitera mașini, prăvili ș-ast venit;
 Canaluri, drumuri curate și comerțul înflorit.
 O să-mi spui c-au instituturî, școli și fabrici, n-au cenzuri.
 Și că toți muncesc p-acolo, nu se plimbă în trăsuri ;
 O să-mi spui cum că în Franța iată ce s-a mai ivit,
 Și că-n Camera d-acolo iată ce s-a mai vorbit.
 Cum că sunt țărani noștri asupriți și nenvățați
 Și că nici că au să fie ocrotiți sau apărați.

assiette (fr.) — farfurie.

Că subț aști arendași jidovi și sub otcîrmuitori
 Gem, precum gemeau și servii subț toiege de iretori.
 Și o să te-aprinzi cu-ncetul, să te-ntlnzi la ast cuvînt,
 Să rostești deșarte vorbe, să azvîrli cuvinte-n vînt ;
 C-ar fi adică mijloace și ei viața a-și vedea,
 Neamul boieresc să scază, privilegiul a cădea ;
 S-avem legi și școli ca lumea, și teatru, și tipar,
 Să-nceteze ș-astă boală de paharnic, de pitar.
 Voi sunteți de vrajbă oameni, toți sunteți din Cîmpineni
 Voi ați merita, grămadă, s-o porniți la *Mărgineni*.
 Astea-s vorbe de un nobil ? Ai tu sînge boieresc ?
 Tu, pare c-ai fi opincă : ești din neamu rumânesc !
 Auzi că să aibă drepturi un mojie, un *opincar*,
 Rumânoiul de la țară, muncitorul, — un plugar !
 Miine-i zice că se' cade și în Cameră să-l bagi,
 Și să șează cu boierii cînd vorbesc despre iobagi !

Tu, d-ai fi precum se cade, *ca cocon și ca boier*.
 Era să aibi stare astăzi și poate și minister.
 Fuși comandir în oștire; întii avuși escadron
 Si pă urmă, după asta, comandași batalion.
 Si întii, și mai la urmă, tu îmblai tot cu cuvînt
 Să înveți pă soldat *slujba*: nici o coastă nu i-ai frînt,
 Nu i-ai dezlipit ureche, n-ai scos ochi, de păr n-ai tras,
 Nici măcar cu *bobînae* nu l-ai ciocănit în nas.
 Un ostaș cînd va să bată, nu dă douăzeci și cinci ;
 Strigă : Toți undr-ofițerii! dați pînă veți da pă brînci,
 Soldatului mîncă-i hrana, leafa, nu-i da nici mondir ;
 Dă-i de muncă, dă-i bătaie, de ești zdravăn comandir,
 Numai munca și bătaia ține-n frîu pă un soldat ;
 Cît îl ții flămînd și-n muncă, nu te temi de revoltat !
 Fuși ispravnic la Brăila, la un port cel mai frumos ;
 Favorat și plătit bine, cu speranțe spre folos ;
 Dar, ș-aci tot îndărătnic : Tu vrei a administra
 După cum rezonul cere, după conștiința ta.
 Dă la dracu conștiința și te-apucă de ciștig !
 Lasă-te de .prmpagantă, lasă-te de cei ce strig.
 Ce-aveai tu, dacă țăranul, d-arendaș năpăstuit,
 L-a-nșelat neguțătorul și ciocoiu l-a căznit ;
 Că nu mai are opincă, n-o să aibă ce minca, •—

Vino-ți, omule,-n simțire ! Asta nu e treaba ta.
 Nu-i aicea stăpînire ? Nu sînt prăvili ? nu e domn ?
 Nu e țara o *grădină* ? Eu mă mir cum tu n-ai somn ;
 Culcă-te și dormi în pace subt acești frumoși uifani,
 Lasă-ți pung-asta deschisă ; căci acuma plouă bani,
 Cum ploua cîrnați odată ; starea-ți faci din lucru mic ;
 vAstăzi e tot meșteșugul : să știi să nu faci nimic,
 ț'e-aveai tu s-oprești potvada, să nu lași pe negustori
 Să mănînce săptămîna proștilor de muncitori,
 Să strici vechile-obiceiuri, să pui a da îndoit
 .Cîți au jefuit opinca ? —Ești un om nesocotit.

Voi sînteți vrăjmași ai țării și-ai neamului boieresc;
 Vreți să mojiciți noblețea *cinstită* pă cal domnesc.
 Voi v-ați pus să stricați lumea și să spuneți la țăran
 Că e și el om în lume. dopotrivă cu un ban ;
 Voi și barbe vecin, lăsate prin timpi, epoci... dar, să tac;
 Căci aveți naturi ciudate ; cele bune nu vâ plac.
 Ce-atîta nemulțumire ! Ce huliți ! Ce tot strigați !
 N-ați avui *chiverniseală* ? Nu sînteți înaintați ?
 Care altl ,alît de tineri, ca voi au înaintat ?
 Ce voiți să fiți ? la spuneți. — Nemulțumitor l ingratl
 Vreți să fiți tot cu eordunuri ? Domni voiți să fiți aleși ? —
 Dar, să mai vorbim grecește ca să nu fim înțeleși :
Ti! k'esi thelis na ghinis ofendis ? o, ho ! o, ho l
Aton thn ghini ofendis, alas. To ksero ego.'
 Dar, destul vorbii in pilde ; să-i lăsăm la Dumnezeu ;
 O să schimb acuma tonul : ăsta nu e Cehi meu.

Tu erai profet odată ; imi spuneai c-aști montaniavi,
 Cînd li se va scoate masca, o să văz că sunt mușari ".

* Aceste vorbe sunt zise de cnn.solul Mineiaki care prezida la
 îaeerea Regulamentului organic (Tl.a.). In traducere : „Ce' si tu
 vrei să devii domn? Afara, afara ! Altul va deveni d/imn, altui
 O știu eu."'

¹ *moniagnard* (fr.) — muntean, denumire dată grupei mem-
 brilor Convențiunii care manifestau o poziție radicală.

² *mov.chard* (fr.) — spion.

Ce ciudată combinare ! Se șopti că-n minister
 O să fie o schimbare, și că pînă la vister
 O să se împartă ranguri, și, iată-i, plecați în jos,
 Toți se leapăd de opinca ca alți Petre de Cristos.
 Mi-a pierit orice speranță, stricați suntem foarte rău
 Nu-i Obștească Adunare de cînd nu e unchiul tău.

Publica părere încă pîn-aeum nu s-a format ;
 Pilde nu sunt, tipar nu, e, obiceiul e stricat, —
 Ce speranță de-ndreptare putem oară aștepta ?
 Să privim la ruinare ? Trebuie-a ne deștepta.
 Să găsim și noi vro armă : sau, cel puțin, un azil.
 Ce ne îngrozim atîta d-o gouire, d-un exil ?
 Ce e astă amuțire ? Pînă eînd să lăudăm
 Tot ceea ce nu ne place ? Pînă cînd să ne-nșelăm ?
 Ce] puțin, o faptă bună, să-ncetăm a defăima,
 Să-ncetăm a-ntreba p-alții ce o bine-a lăuda,
 Să-nvățăm a fi ai noștri, să-nvățăm a ne gîndi ; —
 O să pierdem, o să pierdem, pînă oînd vom izbîndi.
 Să pășim și noi cu lumea ; avem timpul ajutor.
 Să știm, cel puțin, a zice : ăsta-i bun judecător,
 Asta este bun ministru, ăsta-i bun de deputat,
 Asta poate fi profesor, și-ăstălalt un avocat.
 Pînă cînd, tot din grămadă, o să tragem la noroc ?
 Pînă cînd, ca în băjenii, să n-aflăm al nostru loc ?
 Pînă cînd ee a fost tata să fiu și eu, neapărat ?
 Daca tata fu de treabă, și eu sunt un om stricat, —
 Daca tata, din protivă, fu om rău și ticălos,
 Și eu am capacitate, poci fi Țării de folos ;
 Numai pentru astă vină, că el n-a înaintat,
 Trebuie ea eu din)oru-mi să fiu astăzi depărtat ?
 Sau, daea al meu părinte, printr-un chip particular,
 A putut să-nainteze subt un domn de la Fanar,
 Oară, eu, care atuncea încă nu eram născut,
 Am a lui indemiinare ? Pentru toate sunt făcut ?
 Ce sunt aste ranguri multe care nu se mai sfîrșesc :
 Conțipist, pitar și-atîtea care mai nu le brodesc ;

Văz că ies câte t) inie .pă tel anu-n sărbători,
 -Și, de n-oi avea vre unu, nu poți nici să te însori.
 E o boală lipicioasă ce s-a-ntins între români,
 Mai rău și decît holera : face oamenii pagini.
 Să despoaie ziua-n uliți, părinții omor pe fii,
 Ca să moștenească banii, — taxa unei serdării :
 lin sf-rdar, măcar la groapă, decit viață fără rang !
 Să-i șoptești că-l faci paharnic și își pune muma-a
 streang.
 Care oară e onoarea celor ce se poroclesc ?
 Nu mai știi nici cum îi cheamă ; nu știi cum să iscălesc.
 Acî-i zic pitar, paharnic, — mîine, agă sau clucer;
 Ieri șliai că-i zic postelnic și acum îi zic vister.
 Nu mai spui d-al nostru *Apolon* ce istriga : „Sunt în
 zadar !
 Slăbiciuni sunt aste ranguri!" și acuma e pitar.
 Nu-ți vorbesc d-atîți profesori ce virtutea tilcuiesc.
 Și apoi declar, din suflet, fără rang că nu slujesc.
 Ce mă pune în mirare este numai un bărbat
 Care-l știu că este tare. nu e nicidecum stricat,
 Cr.re-avu și cutezarea a trimite înapoi
 Rangul ce îi oferiră, făr-a-l cere c-alți ciocoi,
 Ce de< iară simtimente și virtuți de un Caton
 Si s-arată ,întru toate, democrat d-ai lui Platon, —
 • Se-mbătă și el dodată de ast otrăvit nectar
 Al tiranilor ? Ce dracu ! — văz că și el [ej *serdar*.
 Ce sunt aste lungi eordonuri ? Aste cruci plîntate-n
 piept ?
 Tofi sunt oară de vînzare ? — n-aș voi să fiu nedrept —
 Ei de sine își ptm *cruce*, sau de alții-s la mezat ?
 Sau, spre a li se ști prețul, de stăpîni s-au înfierat ?
 Pentru că văz osebite ; nu sunt toate tot un fel :
 t/na mică, alta mare, ș-altelc nici într-un fel, —
 Cu coroni, încolțorate. — Aș dori acum să știu,
 Țștia ce atlt le poartă, ce-nsemnează *crucea* știu ?
 Știu ei pentru ce o poartă ? știu ei cît o pîngăresc ?
 Știu ce mare este crucea și cum o nimicnesc ?

Știu că cei ce poartă crucea e apostol, mucenic,
 Cavaler al Libertății ? — Mai stați, oameni de nimic !
 Odată, era și crucea simbol sfînt, simbol frumos ;
 Dar acuma, cine-o poartă, este Iuda lui Cristos.
 Cine ia acuma crucea ? Cel ce știe sugruma;
 Sau acel ce-n cimpul vrajbii mai mulți oameni va trăi
 Dar acei ce primesc semne de pe la mai mulți tirani,
 Care, pentru și-n protivă sunt la cei dîntii tîlhari,
 Țștora ce-am zice oară ? — De vînzare, sau vînduți ?
 Și, la care dintre dînsii ? Unuia, sau la mai mulți ?

Cată orice stat să aibă un mijloc a răsplăti
 Și, din contra, iar să aibă altele a pedepsi ;
 Însă trebuie gîndire spre a nu se profana
 Nici pedeapsa, nici răsplata ; trebuie a combina
 Ca și una și ceilaltă să poată contribui
 Oarecum ca să mai dreagă pe acel ce lc-a primi.
 Orice premiu de răsplată e căzut, c profanat
 Oînc! s-a dat acelor oameni care nu l-a meritat.
 Idealul într-un premiu în veci prețurile-a dat :
 Dafinii sunt buruiaue cînd nu șLIH cin' l-a purtat.
 Se cuvine și pedeapsa tot așa a cumpăni,
 Ca să fie cît și vina; trebuie a gîndi
 Ca pedeapsa să servească oarăcum a corija,
 A mai îndrepta morala, nu a o mai degrada.
 În aceste argumente două neamuri izbutesc :
 America pedepsește și englezii răsplătesc,
 însă nici *un* stat c-al nostru n-a știut a se gîndi
 Cum să-și strice el poporul. — Oară nu ne vom trezi !
 Cel ce a furat găina c tot astfel pedepsit
 Ca și cel ce tîlhărește toată viața nelipsit.
 Cei ce-au jupuit poporul sunt tot astfel răsplătiți
 Ca și cei ce-au servit țării ș-au știut a fi iubiți.

Sau, mai bine, chiar din contra, cei onești sunt exilați,
Și tâlharii-n capul țării onorați și lăudați.

Cînd ating această coardă, să mă crezi, mă rovultez ;
Și cînd văz c-așa-o să meargă, simț că mă înfiere/,
înteleg c-ar fi mai bine să fiu ceva mai sceptic,
Să mă îndoiesc de toate și să nu mai văz nimic.
Un : *știi și eu !* sau : *ce-mi pasă l* să fie tot ce răspunz
La oricare întrebare, pentru orișice abuz,
Să mă-nchiz m vre o casă, și, pe gînduri rătăcind,
Să stau c-un poet în mînă, cînd dormind și cînd citind :
Pe-o hirtie poleită fapte mari să născocesc,
Să scriu imnuri, dedicații la cei ce ne stăpînesc.
Să fac o apologie, să scriu un panigiric
Acestor pitici gigantici și l-alți oameni de nimic.
Dar ce faci cînd ai un dimon care vine a-ți striga
Că prin rău se scoate răul, că nu trebuio-a arăta
Vițiul nici în părinte, c-ai nevoie să gonești
De aproape criminalul, ești silit ea să izbești
Pă tâlhar d-a drept în față ; cum că, pentru un boier
Nu e altă îndreptare decît un Robespierre ?

Viu să mă deschiz la tine ; — poate că e un blestem ! —
O Idee ce mă roade, și, aceea ce mă tem,
Este frica cum că-n viață-mi n-o să văz a-și răzbuna
Aste trupe dezarmate ! N-o să văz a se-nchina
Capetele pingărite la opinci de muncitor ;
N-o să văz săteanul nostru a-și fi el legiuitor \

Credința mea îmi spune că ast timp ne va veni ;
Dar, pînă atuncea, oară, voi putea și eu trăi ?
Nu cumva va fi tîrzie ca Mesia * ce-așteptăm ?
Nu cumva ne minte răul, ca să facă să-l răbdăm ? —
Fie, căci pînă atuncea misia mi-o împlinesc :
Pînă cînd n-ni lua fierul, pana mea nu-mi părăsesc.

" Vezi Ioan Evanghelistul 14—15 (n.a.).

REFLECȚIE

I

O, cîte trebuințe chiar omul și le face,
Pizmaș pe sine însuși, se las-a » tirî
De patimi și de pofte ; își vinde a sa pace
Ș-alcargă el de sine sub jug a se virî.

În veci fără simțire, trăiesc ca dobitoace,
Stăpîni își cată singuri, le zic că sunt păstori ;
Ca vita fără voie la glasul lor se-ntoarce,
Și gem, se-m povărează subt asprii protectori.

Găsesc de fericire subt jug ca să trăiască :
Genunchii lor se-nmoaie și capu le plecat,
Și oricare povară sunt gata să primească ;
Se-ntreo, sărut piciorul ce simt că i-a călcat.

Se bucur și sunt veseli cînd capăt vreo poruncă ;
Și mîndri de onoarea că sunt deosebiți.
Alerg, cu mare fală, și-n valuri se aruncă ;
Își ult-a lor ființă la cîte-s porunciți.

I-a slujbe rușinoase se-ntrec să le-mplinească,
Și faptele cu fală ca merite își spun,
Și tremur ca stăpînul să nu își necăjească
Și liberindu-l, p-altu s-aleagă mai de bun.

Ce dulce e viața acelu ce trăiește
Stăpîn pe sine însuși și nu e-al nimului,
Se bucură de toate și toate îi priește ;
Natura, universul, întregi sunt ale lui.

Iar tristă este starea aceluia ce se vede
Legat, că nu mai poate de sine-a dispoza ;
Mașină fără suflet, nici știe, nici prevede
De-i dreaptă acea lege ce vin a-i impoza.

Și dacă vre o dată simțirea-i se dezgheață,
Îi cere socoteală de câte a făcut ;
Sau va și el odată să schimbe astă viață,
Un glas din iad răsună, îi strigă : ești vîndut !

Departate toate astea ! în turme ei trăiască,
Cu pielea și cu viața tiranii a-și hrăni ;
Eu crez în Libertate, și ea mă cîrmuiește,
Nu-mi trebuie protector în lanț a m-ocroti.

Departate astă viață de omul cel ce simte,
Hămîie pentru-acela născut automat,
Ce n-are-inlelignlă, nici poate da cuvinte
Spre ce veni în lume, spre ce fu întrupat.

Ce e acea onoare ce tremur a o pierde
La micile căprițe a unui îngîmfat,
Stăpîn ce fi sugrumă și nencetat îi crede
Născuți pentru serviciu la câte a "visat ?

Ce este acel aur din care-și fac podoaba
Spre fala unui mîndru despot ce le-a luat
Și sufletul și mintea, și le-a depus otrava
Ce-omoară-intelignța ee cerul le-a lăsat ?

Acel ce-n sărăcie nu poate să trăiască,
El sclav a fost să fie și sclav etern va fi !
S?rvească dar, de-i place atît să s-umilească,
Tirască-se pe praguri, căci sclav el va muri.

II

Îmi place viața lină, speranța înainte ;
Și-n locuri singurateci, în sîne-mi mulțumit,
Să nu port acea grijă ce duc cei fără minte ;
Să dorm îmi place pacinic, de cuget netrîndit.

Și pură, tot vergină rămîie a mea pană ;
Să nu mă facă-n viață-mi de mine-a mă roși.
Corupția departe; tentații de Satană
Să nu «ăsească-n mine cărare a veni.

Eu las societatea și grijile ce-omoară
Pe toți nesocotiții ce-un bine-și nălucesc,
Ce-ațint vre o himeră și-n ea se dezonoară,
Ce-o duc în agonie și-utr-înșa se sfîrșesc.

Deștept cu aurora, să stau la o fintînă
Și rouă dtmineței pe fruntea mea căzînd,
Să-mi chite rîndurica și fluierul din stîină,
Să văz cum naște ziua și turmele păseînd.

Să văz pe muncitorul cum țelina despică,
Și-n brazda lui adîncă să-l văz a semăna
Speranța unei toamne ; sudoarea lui ce pică,
Să-l văz privind-o vesel, cînd brazda-i va uda.

La pacinea murmură de-un rîs ce șerpuiește
Prin văile verzite cu unda-i de clistar,
S-adorm în murgul serii, cînd mierla filflicte
Prin frunzele stufoase a unui vechi stejar.

S-ascult privighetoarea pe cînd se dezmierdează
P-o cracă înverzită în noaptea fără nor,
Acolo unde lațuri și pușcă nu cutează
Să tulbure-al ei cîntee, să-i dea vre un fior.

Veniți, iubite muze ; etern să fiți cu mine ;
Să nu gândiți vreodată că eu vă voi trăda
La câte vă degrada acei ce nu-s în sine
Și vînd pudoarea voastră, tiranii a cînta.

Veniți, frumoase zîne ! Cu voi eu toată viața
O Patrie ș-Amorul în pace voi cînta ;
Cu voi eu împreună doresc să gust dulceața
Ce-o gust aceia numai ce știu a vă visa.

ȘI CE-AR FI POEZIA

EE KUTTUŃO), K"i(tV«pClivCl
ixno E pWT dya|ij.SBVTŃ
fie, za TEiÂii (i ii yw%fi
n. Eo-riwiii,-

I

Și ce-ar fi poezia
Cînd n-ar fi frumusețea?
Ce-ar fi ș-un muritor
Cînd n-ar simți amor ;
Ce-ar fi și veselia
Cînd n-ar fi tinerețea ;
Ce-ar fi niște comori
La cei din închisori ;
Ce-ar fi mărețul soare
La cel ce vederi n-are
Sau geme-n chinuiri ;
Ce-ar fi o slobozire,²

¹ „Te privesc, si urcă,
de dragoste aprinsă,
pînă ta buzele mele, inima.”

P. Sutzos

² Am respectat versiunea princeps din 1843. In ultima ediție : „moștenire”.

Ce-ar fi o fericire,
Ce-ar fi a ta iubire
La cel fără simțiri.

II

Albastra ta privire
E-atît d-atingătoare,
Ca și un cer senin
Ce scoate un suspin
Din cel ce-n absorpire,
își uită ce îl doare.
Spre cei ce-i arunca
Dulcea cătare-a ta, —
Abstracție-n simțire, —
își pierde a lor gîndire ;
în tine toți trăiesc.
Răcoarea cea de sine
Ce-n preajmă-ți simți că vine,
Ast vînt ce tragi în tine,
E suflet omenesc.

O LACRIMA

Inima ce pătimește
D-un suvenir nempăcat ;
Inima a carii rană
S-a închis vremelnicește ;
Inima ce încă-i hrană
Viermelui ce-o otrăvește,
Prin lacrima ce-a vărsat
Simte că s-a ușurat.

Cînd va inima să spuie
Cît do mult s-a întristat

Și •câ-n tot prăpăstii vede, —
Atunci cînd, ca să supuie
Pe acela ce n-o crede,
Vro altă speranță nu e,
Prin lacrima ce-a vărsat
Simte că l-a-nduplecat.

Atunci cînd inima bale
Pe un piept înflăcărat
Și se-mbată de plăcere ;
Cînd iubitul va s-arate
Amorul ce altu-i cere
Și gurile sunt legate,
Prin lacrima ce-a vărsat
Parcă s-a îndestulat.

II

O, vezi lacrima-mi și crede
Că eu nu te-am înșelat!
Inima n-are-altă limbă
Pentru-acela ce n-o vede.
Atunci cînd a ta se schimbă,
A mea toată se prevede,
Spune tot ce a răbdat
Prin lacrima ce-a vărsat

Era înțeleasă-odată
Astă limbă ce-ai uitat -,
Ținea loc de jurămintе
Cînd da gura încleștată
Suspîn în loc de cuvinte;
O, privirea-ți flăcărata
De cîte ori m-a-ncîntat
Lacrima ce ai vărsat !

Aste suflete, odată,
Pe buză-ți s-au sărutat ;
Și, din inima-ți fecioară,
Curgea lacrima curată,

Care încă mă-nfioară
Cînd în minte-mi se arată ;
De crezi că te-am înșelat
Vezi lacrima ce-tan vărsat.

Pentru orice îndoială
Vezi l'-crima ce-a picat :
K c-atuncea de fierbinte !
Numai lacrima nu-nșală,
Numai lacrima nu minte !
Pentru oriei? bănuială
Inima-mi ți-a arătat
Lacrima ce a vărsat.

Omu-o varsă-n bucurie,
Ca și cînd e întristat.
Numai o simțire-o stoarce
Din inimi în agonie ;
Arde însă, cînd se-ntoarce
în dureri o bucurie :
Cearcă-aceasta ce-am vărsat
Și vezi de te-am înșelat.

EPISTOLA

LA COLONELUȚ. I. CÎMPINEANU

„Tu regres cependant ! Tu regnes sur toute âme.
Jont ce siecle giacc- n'a pas eteint la flamme.”¹

V. I. TOR HUGLIJ

Destul ! omul a sa soartă trebuie a-și întîlni:
Cînd va vrea s-o ocolească mai turbată-l va izbi. --

¹ Cenzura a desfigurat mult această epistolă cînd s-a tipărit oeruru întîia oară. Părțile cele scoabe tiu s-au mai putut găsi (n. a.)

¹ „Tu ^tăpînești totuși ! Tu stăpînești orice suflet,
Căruia acest veac înghețat nu i-a stins flacăra.”

Num-acela este mare care știe a răbda,
 Care știe cu mândrie un răstimp a înfrunta ;
 Nu e nici o vijelie după care-un curcubeu
 Să nu vie să vestească că trăiește Dumnezeu !
 Astfel cerul, hotărăște și trimite-n veci martiri,
 Să se-arate în popoare care gem. în chinuri,
 Să vestească mîntuirea, să zdrobească tron de fie*:
 Ei sunt pradă tiraniei ; dar sunt toți plătiți în cer ! —
 Cînd toiagul tiraniei cade peste un erou,
 Fama-i este avocatul și protector Dumnezeu.
 Deși eade-n întreprinderi cel ce face-ntîiu". pas,
 Adevărul, Istoria în uitare nu îl las. —
 Vnltontirul ce s-azvîrlă înainte el în fec,
 Deși cade făr-a prinde biruînț-aci pe ioc,
 Însă giorin-i trăiește, e) e-n veci învingător,
 Il onor etern urmașii ca-nainte mergător.
 Dar se folosesc urmașii de ast rod al mîlnii lor ;
 Ei au toată fericirea ; gloria, acei ce mor.
 Al lor nume, fără moarte, trăiesc chiar între vră-jm:.-",
 Amleii-l rostesc cu fală și dușmanii sunt pizmași.
 Toată cumpăna dreptății se ardică-n viitor ;
 Cîntărește-a noastre fapte fără de prigoiritor.
 Istoria-l nemurire, și într-însa cin' s-a seri,
 De pedeapsă sau răsplată nu se poate mîntui.
 Ca și Tiții, și Tiberii tot d-o mină sunt plătiți ;
 Unii gloriei au eterne ; alții sunt de toți huliri. —
 Dar tu prea te-ai lăsat moale, prea îți rizi de gîzii tii ,
 Ei desprețul tău nu-l simte ; cît îi lași, se fac ma; răi.
 Și chiar Crist va să se scape, cînd se vede-ntra pagini :
 Trebuie ea să te aperi cînd ești presurat de cîini.
 Proveclința, chirr ea însăși, nu te poate ajuta,
 Dacă n-cî mai da din mîină crid noianul țe-a-neca .
 „Dintr-o inimă, curajul, zice marele Voltaire,
 Face, sau un erou mare, sau un ma.v ez-irnme>
 Cît de neagră-o faptă mare are punctul ei frumos,
 Numai mediocritatea este lucru urîcios. —
 Din osîndă la răsplată e adesea chiar un pas :
 Cugetul e rea pedeapsă în accia ce se las

Dintr-un drum ce poate duce la o țintă ce-a avut;
 Cit e calea mai spinoasă, atît prețul e avid.
 Știu că Cromvvelii se schimbă, — .se-nșel bieții
 păiminteni,
 Dar, tot timpul, știm prea bine, a produs și Cîmpineni.

Cînd să știi ce bine-mi pare că ești astăzi exilat
 Ca prizonier al curții și-n Rusia defăimat,
 Ca să poci fără rușine și de fața arăta
 Pînă unde-a ta virtute mă silește-a te stima,
 Tu, cu toată amicia, crez că te-ai fi îndoit,
 Si ai crede cum eă-n taină în veci răul ți-am voit ;
 Dar am martor conștiința și mă jur pe țara mea,
 Că, de aș dori o soartă, este numai soarta ta.
 P-un exil atît de nobil ș-astfel de nenorociri,
 Chiar tiranilor l-e pizmă, afundați în fericiri.
 Dacă cugetul cu tine este blînd, este-mpăcat,
 Dacă conștiința-ți spune că tu rău nu ai urmat,
 Las' s-alerge calomnia ! — tu ești vesel, liniștit;
 Cînd în pace ești cu tine, pururea ești fericit.
 Calomnia n-are arme, eco nu poate găsi,
 Se întoarce,-și varsă fierea acolo d-uncle ieși, —
 Cînd viața ce pîraște este limpede c-a ta,
 Cînd într-însa fapte bune le găsești făr-a căta.

Însă ținta-mi acum nu e ca să-ți fac panigiric,
 Nici să-ți fac apologia, eu mă simț cît sunt de mic.
 Aș voi să aflu numai acum ești mai sănătos ?
 Ast voiaj, la sănătate, datu-ți-a vre un folos ?
 Acel înger de femeie care tu ți l-ai găsit
 În nenorociri, cu tine, este și el mulțumit ?
 Costandin seamănă tat-său " Poate-n temniți a trăi ?
 Sabia ce i-ai adus-o poate a o mînu ?
 Să-l înveți cît poți răbdarea ; secolul ce l-a produs,
 Vre un leagăn de mătase n-aș crede să-i fi adus.
 L-ale tale interesuri, poate a te supăra
 Dac-ai tăi sinceri (prietini în exil te vor urma ?

Spune-mi : Vrei să aiBE cu tine vre un om ce te-a iubit'
Vrei să viu și eu acolo ? — holăraște-mi deslușit

La această întrebare voi să aflu ce gîndești :
Și, nerăspunzînd, voi crede că tu nu mă mai iubești.

VARA

I

Frumoasă esLe vara !
E ceru! cu lumină
Și pomii cu verdeață ;
Natura este plină ;
Roșatică e seara,
Gălbui dimineața.

Cîmpii prea colorate
Exal miros din flori.
Și viersuri variate
în cerul fără nori,
Ca dintr-o harpă mare
S-aud în depărtare
Și-n inimi dau fiori.

îmi place astă dată,
April cînd înflorește
Și pomii și cîmpia,
Pădurea cea uscată
Să văz cum înverzește,
Cum naște bucuria.

Să văz cum se destinde
Azurul cel ceresc;

Să văz cum se aprinde
Cu focul pămîntesc.
Cu munci și cu sporul,
Speranța și amorul
In tuți cîți viețuiesc.

îmi plac și gmdăceii
Cu-aripe mititele,
Cu felurimi de fețe,
îmi plac și fluturii
De smalt pe floricele,
Cînd zbor cu aripi crețe.

îmi place rîndurica
La cuib s-o văz zidind,
îmi place păsărică
S-o văz pe pui hrănind,
îmi plac și brotăceii, —
Se-mbuc și porumbeii
Iubind și gungunînd.

îmi place-atunci grădina
Și florile-ngrijite ; —
Să văz crescînd zambila ;
Să văz roind stupina
Pe coaste însmăltite;
Să văz rîzind copila ;

Să văz sezînd la soare
Copilul mic și blînd;
Să văz că nu mai moare
Un orfelin flămîr.d.
Să văz îndestularea;
Să văz îmbielșugarea
Pe cer și pe pămînt.

Atunci cel ce iubește,
Sau a iubit vreodată,
S-absoarbe în tăcere,
De vise se răpește,
De vise ce-i arată
Trecuta lui plăcere

în unda care fuge,
în crîngul cel întins,
In mielul care suge,
In focul cel aprins,
în umbra ce se-mparfe,
în dealul cel departe,
în danțui ce s-a prins.

Atunci, el parcă vede
Ieșind din crini, lalele,
O nimfă ce visează ;
Atunci, pare c-ar crede
Că vede-n viorele
Călări ce-l aștează.

Zefirii cînd prin frunze
Adie-n brebenei,
El simte p-a lui buze
Trecînd suflarea ei,
O simte-ntr-o cînlare
De cuc, privighetoare,
O simte-n fiuturci.

Se-nsoar-atuncea firea ;
Sărbea^ii universul
Ateii și paginii !
Fetițe-nvăț iubirea,
Poetul află viersul,
întineresc bătrînii.

în om e fantazia,
Amoru-n trandafir ;
în ochi e bucuria,
Plăcerea în zefir ;
Plăcerea în gîndire,
Plăcerea în unire ;
Natura e-n delir.

II

O ! mult îmi place vara
Cu verzi păduri stufoase,
Cu pomii plini de roade,
Cu grînele, secara
î:i holde mj-iri, frumoase,
Cu spicul <.lr< cade!

Cu nc.ptea înstelată,
Cu cerul cel senin,
Cu luna co;i curată,
Cu P'.rul cel lin,
Cu parări eîntătoaro,
Cu fluturi peste floare,
Cu Muci cu fagul plin.

O ! vara, călătorul,
Să umble-i este lesne
Și-n munte și-n cîmpie ;
C^ici rece e izvorul.
Căci rcr se află-n bezne,
Căci tot e veselie :

Căci roua seînteiază
Cînd ziua s-a ivi ;
Căci raza-l luminează,
Și cînd o osteni,

O umbră se destinde,
in brațe-i îl coprinde,
In somn a-l odini !

Atunci, mulțimi de glasuri,
U? pasări eerlătoare
U Tur încet pe vise ;
Atunci el simte păsuri
De nimfe jucătoare
Cu sînuri tot deschise.

O ! Vara, orfelinul
Părinții și-a aflat !
O ! Vara piere chinul ;
Săracul e bogat:
Viața e frumoasă ;
Natura e pompoasă ;
Coliba e palat !

CELE TREBUINCIOASE

Un Talent va și știință ;
Coneheranul, conștiință ;
Diputatul, semeție :
Ministrul, ipocrizie,
ȘI un prinț mărinimie.
Judele va iscusință ;
Preotul va umilință,
Și ostașul va credință.

O fetiță, modestie ;
Tinăra, cochetărie,
S-amorezul va mândrie.

Galantului trebuie stare,
Bărbatului, inimă mare,
Si nevestii, viclenie.
morului, împiedicare ;
Moralului, puțină sare ;
Temătorilor, plimbare . —
Iar comaților, răbdare,
Ș-orășeneh,-nobilaro.

Astea toate, în credință,
Sunt de mare trebuință.

LA Z.F.

Tot ce noaptea lină,
Cînd zefir suspină,
Pareă-nehipuiește
Celui ce plutește
Pe unda albind,
Văz pe a ta față
Unde fără ceață.
Umbra și seninul,
Ebenul și crinul
Deodată sc-ntind.

Dar, între fei', Perie',
Ce cați din Orient ?
Vestești tu pe Hurie
Aci în Occident ?

' ft' — zină.

' Peri — zină binefăcătoare la orientali.

Cînel a ta zîmbire
Vine din iubire,
Amarant, grenadă,
Fața-ți de zăpadă
Pare c-a-nflorit.
Ca corb ce-o să zboare
Peste o ninsoare,
Bucla-ți cade-alene
Pe-a lebădei pene,
Pe-al lăn sin iubit.

Dar, între fei, Perie,
Ce cați din Orient?
Vestești tu pe Hurie
Aci în Occident ?

Cînd a ta privire,
în vreo absorbiri".
Plimbă, rătăcește
Ochiul ce privește
Lumea de profani,
Prin a ta sprinceană,
Creață, lungă geană,
înger blînd din ceruri,
înger de misteruri
Plînge pe orfani.

Dar, între fei, Perie,
Ce cați din Orient ?
Vestești tu pe Hurie
Aci în Occident ?

Timbrul tău incintă.
Ochiul tău împlîntă
Viață, bucurie,

Dulce armonie
în cei ce-l privesc.
Raza din cătare-ți,
Viul din mișeare-ți,
Neagra-P șevelură h
Dau a lor căldură
Ca un foc ceresc.

Dar, între fei, Perie,
Ce cați din Orient ?
Vestești tu pe Hurie
Aci în Occident ?

RECHEMAREA

O, iartă-mi îndrăzneala, sublima mea ființă !
De chem lubitu-ți nume p-ast loc ce-ai părăsit,
E singura-ndulcire la cruda-mi suferință ;
E balsam ce alină un piept prea obosii.

în to;-;tă ".ntrist .rea-mi, de n-aș avea icoana
Ce lași tu după Cne-n a-t suflet dureros,
C? altă mîngîiero mi-ar ustura pc. ara
Ce-atît de greu m-: p-< ă pe globul cel spinos?

Viața mi-e întreagă în astă suvenire
Co vine ca speranța s-oprească-al meu suspin ;
Vederea umbrei tale mi-e dată moștenire,
Și nu rostesc alt nume cînd cerului mă-nchin.

Să văz cu nepăsare aceste sfinte locuri,
In care fui odată alît de fericit !
Să nu mai simţ fioare, gîndind l-accie jocuri,
Ce-n braţele naturii cu ea am săvîrşit!

Să viu pe aste maluri, să văd astă dumbravă,
Să calc aste colnice fără a-mi repeta
Plăcerile ci-atuncea, ş-a uitării-otravă
In inimă-mi s-o facă a nu mai palpita ?

Aceste saere-nscripţii ce timpul adincează
In coaja noduroasă copacilor ce cresc,
Ce ore de viaţă, d-aiuor înfăţişează,
Să fiu strein de ele ? Să nu mai le citesc ?

Să nu mai ţiu eu minte acele nopţi de vară,
Pe cînd, cu ea-mpreună, ast lac îl ocoleam ;
Cînd, făr-a prinde veste, gîndmd că-i de cu seară,
Vedeam că iese ziua şi nu ne mai trezeam ?

Să uit, cînd rătăcită, cu frica-n cătătură-i.
Din braţele-unei mume, în braţe-mi s-arunca ?
Cînd sinul ei pă picplu-mî si gura mea în gură-i
Uita şi datoria şi chiar fiinţa sa ?

Să nu adun în patu-mj, şi plin de nerăbdare
Să iau aceste rînduri cu lacrimi a uda?
Fiinţa-mi cea mai scumpă să cază în uitare ?
Să nu am mîngîierea măcar a o cînta?

Nu, spirt al vieţii mele ; num-astă suvenire
îmi pofite-ndulci viaţa din care tu scăpaşi.
Mai fie dar cu mine şi pînă la unire,
Cînd, lepădînd povara-mi, voi fi-n al tău lăcaş.

Acolo, împreună, scăpaţi din aslă-urgie,
Vom fi etern in pace ; d-acolo ne-om ruga
Eternului părinte să nu se mai mînie,
Să nu mai hotărască în lume a ne-arunca.

TH TU MINTE OARĂ

Ţii tu minte oară,
La băi, asîă-vară,
Cînd pe ripi tăcute,
Pe vîrfuri de munte,
Noi ne întîlneam ?

II

Ţii tu minte oară,
Pentru-utîfa oară,
Cînd la tulpiniţă,
Jos Ungă girliţă,
Noi ne sărutam ?

III

Ţii tu minte oară,
Cînd ieşeam pe seară,
Ne-ascundeam de lume
Ş-adunam alune
înt^un aluniş ?

IV

Ţii tu minte oară,
Acea căprioară,

Ce dasupra noastră
Cobora pe coastă
Cînd noi stam pitiş ?

V

Ții tu minte oară,
Bura cea ușoară,
Cînd pe subt umbrare,
Fugeam, fuga mare,
Tot într-o manta ?

VI

Ții tu minte- oară,
Noaptea de ia moară ;
Grămadă-n droșchiță,
Cînd eu pe chichiță
Țineam mina ta ?

VII

Ții tu minte oară,
La zapciu pe scară,
Cînd toți cărți în casă
Jucau lîngă masă,
Cum ne-mbrățișam ?

VIII

Ții tu minte oară,
In acea căscioară,
Abia după boală,
Culcat p-a ta poală,
'n ochi cum ne citeam ?

IX

Ții tu minte oară,
.Acea dumbrăvioară,
Devale la gîrlă,
Cînd, privind la lîrlă,
Stam l-acel izvor Y

X

Țu tu minte oară,
Toți cînd ne cătară,
Și noi în trăsură,
Strînși și gură-n gură,
Ne juram amor ?

S-A DUS! EU ORICE-OI FACE

S-a dus ! și orice-oi face
Sunt toate în zadar ;
Dar cugetul mi-e-n pace,
Căci tu-mi dai ast pahar.

Tu mergi la bogăție
Și uiți că te-am amat;
Cînd eu, pe avuție
Nu te-as fi schimbat.

Mai bine lîngă tine
Pe praguri aş robi,
Decît, cu alta-n mine,
Pe tron a-rapărăți.

Cind viața-mi se precurmă,
Cînd gata sunt să mor.
Credința mea din urmă
Ești tu ș-al meu amor.

UN VIS AL CARPAȚI

I

Noaptea este neagră, și p-ast colț de murite,
Frigul cel de toamnă lasă p-a mea frunte
Bruma sa cea rece.
Tot tace împrejur-mi, și ochiul nu pătrunde
Astă ceață deasă, ce în văi afunde
Lumea va să-neoe.

Umo/ile boite fulgerul despică.
Tunetul detună, pe maluri se ardică
Fără precurmare.
Crivățu-n pădure departe mugește
Și cremenea stîncii ce-un șoim lăcuiește
Varsă gîrlă mare.

II

In astă umezeală, un somn de grele vise
Aripa sa întinse pe pleoapele-mi închise
Și sufletu-mi zări un ce de-nfiorat :
Într-un palat de flăcări, o sală-i luminată
De mii făclii și lampe, în stofă îmbrăcată,
Ș-un om înfr-însa sta pios îngertučeal.

Pă searbădă lui față a lampelor lucire
Lăsa să se-ntrevază adîncea lui mihnire,
Cînd mîinile spre cer își ardica rugînd.

M-apropiu tu încetul să-i aflu ini;ilîrou ;
Doream să-i sile. starea, să-i și iu nenoroeir.
Și lată ce-au?ii din gura lui ieșind :

III

..Dui.mne ! I-L. UI pivvedinC.
Cu tuită a mea credință,
Eu \iii a mă ruga.
Și d^ca a mea dorință
Vr. fi și a ta voință,
Grăbesfe-a asculta !

Ajută-mi di.cuncUuă să-mi fac întîi un F.VV.,
Să poată si, mii crează si bun și rău în lume,
Căci a lor credință voi ști-rstrebui.h/-.
Voi prigoni tiranii eu totul să se stingă ;
Cruzimea tiranii pe nimeni să n-atingă,
To: nodivpfățmil Ja mine-a alerg:.

Apoi, după aci-asiea, i-oi face să-nțeleagă
Mulțimea că e oarbă și trebuie s-aleagă
Cine s-o conducă, — și-n față voi sta e
Oh ! dă-le lor credință și mic dă-mi putere ;
Dă între dînșii ura și mic prevedere
Ca să-i fac să vază în mine, Dumnezeu

Atîta cer, Stăpîne, și celelalte toate
Le-ci face-așa de bine, cit crez că nu se pont;
Să nu vii din ceruri cu mine-a lăcnî.
Voi stinge suvenirea a oricărui nemernic
Ce-avu puterea toată și nu știu fi vrednic
D-absoluiul bine ce tu lăsași aci.

Tiberii, Caligulii, Neronii și Cristierii,
Și-atîția slabi de înger ce vrur-a da puterii
Aripa întreagă și nu știură cum.

Îi voi șterge cu o faptă-n a lumii suvenir ;
Voi face și demonii de mine să se mire ;
 Cap să mă numească în iaduri de acum.

Voi face tot supusul la mine să se-nchine
Și orice apăsare să zică că e bine ;
 Eu să fiu stăpînul și toți să-mi fie robi.
L'i orișice capricie să-i văz, cu bucurie,
C-alorg să le-implinească ; nimic ei să nu știe :
 La a mea poruncă, să moară toți ea orbi.

Pă orice îndrăzneală ființă gînditoare,
Voi pune-n tornniți negre să nu mai vază soare ;
 Subt pămînt să ț.'amă ; ș-acolo va pieri.
Cu preotu-mpreună, să-mi rîz de omenire ;
Prin lege să-i iau mintea, prin sceptru-a sa simțire :
 Corp, simțire, minte voi ști a le strivi.

Și dacă nesupușii vor ardica o frunte
Să-mi ceară socoteală, sau legea-mi să înfrunte,
 Voi ști să-i pui cu bine prin însăși frații lor.
I.e-oi ști eu .slinge neamul cu însăși a lor mină,
S: liniștind iar p-icea, peste a lor țarină
 Vei ardica tempiuri la bunu-mi Creator.

Iar clup.i ce voi face întreagă-! • pierirea,
Să pui să se omoare, să pi;>vă omenirea
 Și să las un Noe să poată povesti
La alte generații, c-a stat un prinț în lume,
Ce cu a sa putere ș: -a dobîndit un nume
 Demn de toilă stima, cît globu-l va trăi.

Și-n zilele-mi din urmă, spre jalea cea obștească,
Voi face din tot locul tot cerul să roșească
 De cetăți aprinse în flăcări de rubin.

Ș-atunci, prin munți de corpuri, un ocean de sînge,
Impurpurînd tot globul, în aburi va resfringe
 Numele-ți, prea sfinte, în linii de senin."

Într-o grozavă spaimă, deloc sunt în picioare,
Și-n ochii-mi sta aievea ieoana-ngrozitoare ;
 O sudoare rece întreg m-a petrecut.
Mi-arunc în ceruri ochii și nu-mi vino-a mai crede
Că ochiul nemuririi, prin neguri, mai prevede
 Cnde merge lumea și ce plan s-a făcut.

LA MAJOR IO/V VOHVESCD II

iV< uyatou wÂvxnipaviri sig *yyipawc* κστ(υ'

Astfel tot striga-n Atena casta cea de cupatrizi
Ce o cam zdrobise Solon; caT însă-n eumolpizi
Învăța mereu cu popii tainele a amăgi,
Ș-aștepta monarhul tare, toți pe el a năvăli :
Să-i dea lui puterea toată, și întrîndu-i în favor,
Să-l întoarcă cum le place și să și-o împartă lor.
De aci, apoi, și-n Roma astă castă s-a ivit :
Ș-a avut s-aci epoce ; ș-aci iar a izbutit.
Căci romanii tari și aspri, de aști greci se lingușau,
Ș-orice vișfu, orice crimă de la dînșii învățau.
Astfel au lucrat pre taină la corupții propagînd,
Vărsînd fierea dezunirii, crime negre-ncurajmd.
Iată imperiul se-mparte și aști nobili pirurîti
Se formară două cete, foarte bine chibzuiți.
Pre monarhi înconjurară și^și făcură lumea lor.
După ce le ajutară ca să-i vază precum vor,
Se-mpărțiră iar prin lume : unii mai fierbind la sfinți,
Alții-n rasa vicleniei născocind la sfinți părinți,
Ucigînd filozofia, manuscisele arzînd,
Sau falsificînd în ele cîte nu le era-n gînd.

' „Nu este bine ca un monarh să stăpînească mulțimea."

Col ce nu va să muncească este-n veci născocitor,
 Spiritu-i, în viclenie, totdeauna-i creator.
 Cile rele n-aduscră aste caste-n orice loc !
 Cîte rătăcirii ! ce groază ! ce pieiri ! ce munci! ce foc !
 Religia pîngăriră, politica au smintit, —
 Aste două mari principii care omul a găsit
 Sufletul ca să-și mîngîie, și viața înlesnind,
 Să-și petreacă traiul dulce. Inșă aști ciocoi ieșind,
 Aste două mari științe le făcură instrument
 Lumea ca să o subjuge. Filozoful sau poet
 Nu putură să-i dărâme ; căci, sau prinții ocolea,
 Sau le-mbrățișa altarul ce p-ascuns cîrciumărea.

în sfîrșit, veni tiparul; — ei pun mîna, îl hrăpesc
 Și încep a-ntînde răul în tot neamul omenesc.
 S-au opus înaintării, rațiunea au ucis ;
 Ne-au acoperit trecutul smintind orice manuscris.
 Dar tiparul, cu încetul, își ia dignitatea sa
 Și se face armă tare în poporul ce-apăsa.
 începu să-i bkiuiască de prin curți și monastiri
 S-au pierit cu mare grabă numa-n cîteva izbiri.

Numai slabă rămășiță pe lîngă *Devtet* iviți.
 Se țineau de meserie : cînd ei gîzi, cînd osîndiți.
 Cîteva grecești provincii abia îi putea ținea ;
 Țara noastră ortodoxă și avută îi trăgea,
 Tot aci le țintea ochiu și aci erau plătiți,
 Cînd în crimele d-acolo ajungeau nesuferiți.
 Și încetul cu încetul îi vedem a-nainta,
 Pre boieri, pre domni, episcopi, căpitani a dezarma.
 Eupatrizii din vechime se zic astăzi *evgheniști*,
 Și, pe vechile principii, ortodocși și *monarhiști*.

Iți prescriu cîteva versuri ca să poci a-ți arăta
 Cum se satira-ntre dînșii și în ce chip se certa
 Pe frumoasa țara noastră. Știi ca cîini ce mîriesc
 Cînd văd alți cîini că apucă oasele ce ei ochesc :

EupicKT.T' cvac, ap^oviaț AooKaq 6vou.nrrur.voc,
 'AJI' oupavoKota|5axo e.lq TO <pav.pt ycvoc,
 Tîivoumoț r//_ci âpuaOituc, yr.patț 6|io?.oyiiiț
 E i ; syypixec., axtvSuvaic., HEyalaic, *i;napy_Unq...*
 A6T6; âtp ofi covâOpoțee TOUC, Ono-aopouc. TOH KpoirjToo
 I' T&V ipavaptwTicv TO Ttepcou. CJTOV Aot'Vaphv OTUCTOU,
 "Oitio' ano TOV Aotivaffiv KKKT ' mw to yjrucjaipi
 -//.coutdCci T&V T50VIKCIV în v 6i|iv cniv TO Osicwpt,
 gyijpiae icuprÂoljarioc, éic, TO «puvupt ítJ-eov,
 KEIC, Tttv Tpixpi'jv^av Aowcou/Aoc. TWV TM.Xau»v Poji«ítuv.
 jtoupvo *akXu*. (popr.fio.Ta TO ppâSu (popouri' ã).}a
 EX%SKfAitaKtu *anr|pu*, ya/aciepa, *i'.zyoXa*
 Kat q Tof* Toua^ou JIUVTOTC TtnyaivoVTUC, TOV icriium
 TOV SofAov t'/'_ oititrej ton u,sv«. SsHuru JUTMIV'.

Vrei să vezi deșărtăciunea care-n noi s-a încuibat
 Vndc-și are origina ? — Iată cine no-a stricat :

TioxK TOCOV 8KV îhuxs TO aluaucu v'avu6\\n.
 Mi'li' OTUV CJTOV r.7nyra<piiv o Oamic. JJ,' Tl%e ypaTt^n.
 To CTOpapj *îw.vzvToy&c*, âviic TO suSc/inovoit,
 MTJT' OTUV Ej-iviiu-ovaucev o *nțmr|v* E^rjercurvoț
 E uf|va TOV icorjTsi.viKov KCTOTP UK' TOV retopyuicvț,
 Eueva TSTOIOV âpxovTa KKTOTI' an' (ip^ovraicri.

¹ „Se altă in Fanar un arhonta numii țuica, da neam coboritor din cer. Bogat, are maldăre de acțiuni in ținuturi mari și vestite, puse la adăpost. După ce a adunat comorile lui Cresus. în fanariotul Pera, dincolo do Dunăre, acolo unde aurul îngălbenește obrazul hedoniștilor ca sulful, s-a întors in sfîrșit, putred de bogat, la Fanar și Ia voluptate, ca Lucullus al străvechilor romani. Purta haine telurile dimineața și seara. Avea căciuli nenumărate, lucitoare, mari și, plimbîndu-se mereu prin grădina lui Tomazos, era urmat de servitor cu un braț de ciubuce.”

² „Niciodată nu s-a întîmplat să mi se infierbînte într-atîta sîngele — nici chiar atunci cînd Fotie mi-a adresat în scris înjosi-torul cuvînt -sărac de tot», in loc de «prea fericit», și nici chiar atunci cînd fostul stăpîn al Elasanei m-a pomenit, pe mine postel-nicul, după Gheoi-gachi ; pe mine, boier mare, după un boiernaș.”

Turcia-i privea cu răceală pînă cînd se-mbogătea :
 Firman ! Lo lua averea și pre ei îi curătea.
 Cariera lor fu asta, dar pe noi ne-au vătămât ;
 Nu zic pentru jafuri, piedici, drepturi oare ne-au trădat ;
 Ne-au stricat și caracterul și au format între noi
 Casta rea, spurcata castă care o numim : *ciocoi*.
 Te miri și te întrebi, poate, ce e vorba și ee cer,
 Ce-are a face eu ciocoiul ael vers al lui Omor ?

Asta îmi era răspunsul la închizători cînd vream
 Să cer tribunal sau prăvăli, sau atunci cînd le numeam:
 Procedură, judecată. — Noi avem stăpînilor !
 Cum o vrea stăpîni!erul ! — Dat;-mi un judecător
 Să sun, care-mi este vina ? — Un stăpînitor avem !
 Cum o vrea stăpînitorul ! — Dar ce-am făcut ? Să vedem.
 — Cum o vrea stăpînitorul! Ast răspuns tot poftorit'
 Păcu să-mi aduc aminte versul care ai citit.
 Șapte luni lui la-nchisoare cum alții n-au mai cercat;
 Un prizonier în Tunis, într-o stîneă de pirat,
 Crez c-o viață mai cumplită nu ai fi putui cerca ,
 Mi-e și jale, mî-e și sfîrbă amărunte-a-ți arăta ;
 Cărți, cerneală si hirtie nu puteam ca să zăresc,
 imi era oprit cu totu și să scriu și să citesc.
 No puteam să văd pre nimeni, nici pre chiar paznicul
 meu ;

Numai sentinela mută care m-așinta mereu
 într-o umedă cămară, strimță cît să mă-nvîrtesc :
 Asta e arestul nostru ce corecție-l numesc.
 Infernalele torture cît colo s-execea :
 Țipete, răcniri grozave, ce nenorociții da,
 Fură singurele voce ce-si asl timp am ascultat.
 Miră-te, că mă mir și eu : am trăit și am răbdat.

Cincizeci poate de taciruri¹ mi-au luat. neapărat.
 Ceea ce am scris în ele, să mă crezi c-am și *uitat*.
 Unele erau frumoase, căci vedeam că nu plăcea
 Comisarilor. Ce mîndre scălămbări unul făcea ;
 Să-ntindichea, clătea capul cu un rînjat de schelet,
 Să spetea, zbîrcea din buze ca pisica de oțet.

¹ *poftori* — a repeta.
 - *tacir* — interogatoriu.

Cu toate-astea, închisoarea are și ea ceva bun :
 E un înger ce mîngîie cînd fiarele-ncep de sun.
 Strămutările-nchisorii se pot bine compara
 Cu acelea ee ne spune că deserturile da
 In profeții din vechime. Zile trei cît au trecut,
 Spiritul găsește cerul ; omul tot s-a prefăcut
 Intr-o altfel de ființă, în ceva mai ideal :
 Trupul său parcă nu simte greutatea de-animal,
 Parcă spiritul l-ardică acolo uncie e dus,
 Și, și snrlrltul și omul pare c-ar trăi de sus.

O. cît se înșel t'rării l Ei gîndesc c-au izbutit
 Să omoare-inteligența cînd la zbirii au poruncit
 Să oprească prăzii lucrul, sau lectura sau ele scris ;
 Și ee trebuie de lucru cînd tot cerul î-e deschis ?
 C'îț se amăgesc cumpliții; căci se tem, căci se sfiesc
 Să rămînă i u ei înștiși; pentru că ei se-ngrozesc
 Cînd rătne' cu al lor cuget, se gîndesc c-unu-i martir
 A s-acluH închisoarea vreo furie sau delir! —
 Am-î're ! neștiință ' — P-ăl de vreți să pedepsiți
 Osindlți-l să vă vază, num-atuncej izbutiți.
 Cunoști, cred, destul de bine n^-? ore de visări
 Cînd în eromîre omul uită asprele cercări
 Și realitatea toată o dărîmă ea de mal,
 Și pe aripi cl-altă lume, plană într-un ideal,
 Și fantezmele aievea ce de față ne strămut,
 Scene tinere, frumoase, ce în viață am avut,
 Scumpele fiinl.o-aelea cari odată ne-a-neîntat,
 Vin pe rind, ne-aduc aminte cite-un zîmbet, un oftat
 Cîte-o lacrimă curată din izvorul călduros,
 Dmtr-e inimă fierbinte in delirul amoros,
 în plăceri îneîntătoare și uitare in amor.

Ori din cîte daruri Domnul dete unui muritor,
 Suvenirea e mai dulce. O ! de cîte ori gustăm
 Fiecare din plăcerea ce în viață-ne cercăm !
 Pînă și nenorocirea, orele cele amari,
 Lacrime, necazuri, grije și dureri cele mai tari,

Suvenirea le-nduleește in domenu-i, cind le-a prins,
 Și c mai ferice omul, mintea-i cind le-a reatins.
 Tu cunoști acele visuri ce se cere a ne răpi
 L'-aripe legănătoare, și—și fac silă a zîmbi
 Patimilor ce ne roade, slăbiciunilor ce-avem.
 Dar cind ne uităm cu totul, cînd în ceruri ne credem,
 .Atunci răul se deșteaptă, vede (um că l-am uitat,
 Și-și înbge cruda-i gheară și mai ager, mai turbat.
 Tocmni cind zburam pe vise, gîzii mei cînd îmi uitam,
 Cîte-i) javră shtă-n ușă-mi mă făcea de trăsăream :
 'n'țîlr.eam călări de mîță a vre unui z.bîr pitic,
 Sau vedeam pășind spre mine vrun mușard paralytic.
 Să mă crezi că num-atuncea, eu, scirbit, am blestemat
 Pe fenleianu-acela cui în creieri a intrat
 Să invente niște semne, ca prin ele să putem
 Opri sunetul vorbirii și ideea ce avem.

Cea mizerie sublimă înaintea mea trecea
 Si aievea a ei scene una-una îmi venea :
 Aci Torquato Tasso brațu-n fiare încordînd,
 Spumega închis in temniți a lor boite ațintind ;
 „*Non avendo canâella per acrivere i suoi versi!*”¹
 Milton iar, fără vedere, îl priveam cînd a vîndut
 Pentru zece livre-sterling ast colos : *Raiul pierdut;*
 Și-un librar cruntat în gmduri, il vedeam cînd număra
 Foile nemuritoare, spre a nu se înșela.
 Camoens, gol in spitaluri, vedeam bolnav că zăcea,
 Primind mila de la orbul ce pentru poet cerșea ;
 Și-acest nobil rob dar tînar, lîngă palul său lipit,
 Sta ca cinele ce geme lîng-al său stăpîn iubit.
 Și Cervantes iar, in lipsă, stînd p-un pat de lemn mai gol,
 întinzind o mină slabă către-un rece espaniol;
 Și Lesage, cu plete albe și de fiice însoțit,
 De mîhnire și de boală nencetat tot chinuit,
 Se tira ca să-și găsească o colibă a-l umbri,
 Piine ca să dea soției, căpătîi cînd a muri.
 Chiar Corneille, la care toate scenele se-nchin,
 Era-n lipsă de fiertură, după cum ne-a spus Racino.

¹ „Neavind luminare pentru a-și scrie versurile.”

Dryden gîrbov, alb de vîrstă, in neajungere murind,
 îl vedeam in disperare-i cerul, stelele privind,
 Rătăcind pe-astrologie să se poată mîngîia
 De a lumii nedreptate, ce-așa rău îl prețuia.
 De-aci iară, în Irlanda, întîlneam pe-acel Spencer
 Singur, fără lăcuință, spărgînd ceața-acehti cer, —
 Rosalinda-n veci pe buze-i, capul lui de fee plin,
 Vai ! și nici un pic de piine ! Vondei, cărui se închin
 Olandezi, mort de foame ; Ireisprece poeți în cor
 Vedeam că-l duceau la groapă. — Oricîți și-au luat un

zbor,

Cei mai mari, iluștri oameni, rar e cînd s-a întîmplat
 Cîte unui ce în viață-i fu de soartă apărat.
 Vedeam dintr-un pod de casă pe Samuel-Royer, tras,
 Morț de frig și nemîncare. Poetul lui *Hudibras,*
 Butler, mort în sărăcie. Floyer-Sidenham și Rushworth
 Încărcați, tîrîți în fiare. Malfilâlre, și el mort
 De foame. Rousseau, acela, îl vedeam a s-omorî
 în ideea c-o s-ajungă a cerși, a se tîrî.
 Gilbert înghițind o cheie, noavînd pistol, cuțit,
 Moare-n podul unei case flămînd, bolnav, părăsit
 Din cauza sărăciei; moare fără a gusta
 A vieții mulțămire, și pe care o cînta
 Fără ca să o cunoască. îl auzeam recitînd ;
 „*Au banquet de la vie, infortune convive,*
J'apparus un jour et je meurs;
Je meurs, et sur la tombe oii lentement j'urrive,
Nul ne viendra verser des pleurs!”¹
 Și murea pe buză-i glasul, ochii se stingeau țintînd.
 Cliatterton, icînd bea otrava, îl vedeam cum își rumpea.
 Ardea scrierile sale și-n cîrceie reci crișnea,

¹ „l-a ospățul vieții, nefericit conviv,
 M-am arătat o singură zi și mor ;
 Mur, și pe mormintul la eare-ajung cu-ncetul,
 Nimeni nu va veni să verse rarrimi.”

Corpul său ca să se vînză, spre a se putea plăti
Trei guinee, plata casei unde Bel abia-l primi.
Pare că-mi era de față ;
„IJe was violent and impetuous to a stränge degree”

în minutul cînd Belfort,
Ca favor, îi zise slugă al celui în (îi fecior.
Vedeam mîna singeroasă crudului Robespierre
Arătînd spre eşafodul ce primea pe Chenier,
Şi poetul blînd şi dulce — sau al doilea Theocrit —
Strînge fruntea sa şi strigă, simţind ora ce-a venit :
„Mourir et pourtant favais quelque chose là.”¹
Pentru asta mori, sărmane, pentru „că aveai ceva !”
Ar îi fost cu mult mai bine să rămîie undo-era
Cea schinteie de lumină ce mă face să blestem
Scrisul, care ne vădeşte la tirani ca ce suntem.
Higas, ast Tirteu modern, al Greciei bard, profet,
Să sfîrşaşe-n agonie... Melancolicul poet
Gaullois, pe care Hugo, spre ruşine-i no-a vestit,
Autorul *întristării* ş-al *Comediei-Luneşti*,
Se sfîrşaşte fără martor. Pellico, prin închisori,
Dă Italici suflarea-i, cînd ca zaece-n sărbători.

Şi în care parte-a lumii va găsi azilul lui
Ast ikt etern al lumii ce nu e al nimului ?
Parie-n societate, kauker în particular,
Se tortură de trei goane ce n-au nicidecum hotar !
Tiranii se tem de dînsul şi în frică-le-l strivesc,
Filozolul îl mepriză², speculanţii îl urăsc.
De la Omer .simbol vecinie ai ursitei de poet,
Pină-n zilele de astăzi, — acest secol, ast schelet
Gol şi negru al icoanei unui simţ material, —
Un. poet, vrăjmaş puterii, cum o zice şi Pascal,
Avu-n veci rivali vrăjmaşii adevărului. Gonit
In tot locul de putere, fu-n tot locul biruit.

¹ „Era violent şi impulsiv într-un chip ciudat.”
- „Să mor ! sl totuşi mai aveam ceva de «pus L.”
² *mepriser* (fr.) — a dispreţui.

Şi d-om arunca privirea peste timp de la-nceput,
Vom vedea un lanţ de chinuri printre care au irecut
Aşi • mariiri, de cînd e lumea. Temniţ.' şi sugrumări,
Goana, lanţul au fost plata l-ale lor cereşti cînlări.
Precum lebăda cea tristă veselă e num-atunci
Cînd viaţa asta lasă, ca cum ar scăpa de munci,
Astfel şi poetul geme. : viaţa lui e de dureri ,
Lumea-i este lui exilul, carul este-a s:je-averi.
Oamenii-] gonesc în viaţă ; după mo'-rte, î se-nebin, —
După moarte e-a Ini viaţă, — cît trăieşte e-ntr-un chin.
Preursh martir de ceruri adevărul a c"nta,
A urna :n sfinte misii ş-intoresu-i a uita,
El o-un simbol cu viaţă al credinţei creştineşti,
Lavă bunurile lumi: ca să ia plăceri cereşti ;
Parc," dincolo de lume ar fi viaţa ce-a lăsat ;
Parc-asl loc e o osîndă pentru vre un vechi păcat.

O, Platon ! pricep prea bine pe poet de ce-aîgonit
Din republica aceea care ţi-ai închipuit !
Cred prea bine că poetul e un spirit, e un vis
Rătăcit din vre o sferă, sau şi înradius trimis
Sa imite Creatoru-i. Păr-a da vre tin alt spor,
Se hrăneşte din patului care-si umple un popor.
Cînd [i va pieri modelul, n-are-atunci c? eopU ;
Cinci ambarul i s-o-nchide, nu mai are ce mîuca.
El s-ascarnănă prea bine paserilor care vin
Ca să 'te dezmierde numai printr-un viers, cje sc-iuhin
Celui care le trimite : ele-şi ciut în vocea lor,
Se nutre-'c în vreo livecle ş-a lucra deloc nu vor :
Nu vor, pentru că nu ştie : ele fac ce-.iu învăţ-d,
Ceea c le-:-i-".văh"t **D<;nnul** eind aice-; le-a '-drept
Tu :uj faci privighetoarea ca cînte cum vei tu,
N'ci ₪ bu.Cnită să-şi]?se vceea-n care începu.
Oare barza rare vine pe-:,; ta cr-,să a cuiba,
Nu-ţ; piăie^U' desti'l, Platon, preajm;-ti cînd va cuc""^
De juvîni ? Ş-a da exemplu de viaţă ia ai tăi ? •—
Ba?va-ţi ciocăneşte şerpîi, şi poetul pe cei rr>.
Cînd o rîndiirică vine să-şi zidească cuibul său
Pe sub straşini sau în preajma largului palat al tău,

Nu-ți plătește și ea oară cînd ia geam îți va veni
Să leșine cîntînd ziua, dimineața a-ți vesti ?

Fiece poet aieea are misiunea sa ;
Fiecare și-o-mplinește ; încetați a disputa !
Tasso de Montaigne ise rumpe și tu sfisii pe Omer ;
Pascal toată poezia, și Sahtt-Just pre Chenier. —
Filozofi ! gîndiți mai bine ! și chiar voi sunteți poeți ;
Vă numiți precum vă place, însă nu știți ce sunteți.
Lumea este poezie, ca și *Politia* ta ;
Osebirca-i că poetul se exprimă-n limba sa,
într-o limbă de magie care îngerii o vorbesc ;
Oamenii de ca se-neîntă, fiarele se îmb'înzesc ;
Limba-n care toți profeții au vorbit cu Dumnezeu ;
Limba care da eroii prin organul lui Tirteu ;
Care reformează cerul, care lumi a reformat,
Care-a liberat popoare, ceruri mii a popuh-t.

Dr'ră, mai de cînd e lumea, un poet nu fu plătit ;
Însă, ori în ce epocă a fost mult mai mulțumit
De pe cît vedem acuma : înainte mergător
Artelor celor frumoase și de cult născocitor,
Pe cînd lumea era jună, pe cînd anima domnea,
El, ce-n. ideal i-e viața, îalunea orice dorea ;
Dar cînd inim-amorțește și cînd capul face tot,
Cînd principiu-i interesul, a trăi poeți nu pot.

D-om vrea să luăm vechimea, cînd materia domnea.
Cînd simțualismul singur chiar virtuții poruncează ;
Cînd virtutea se da lesne unui bun luph'ci virtos,
Unei frumuseți văzute și-unui corp mai mlădios,
Cînd Io sau cînd elenii, armii, nații pusiînd,
Da in Elisei eroii pe care-i vedea murînd ;
Cînd eroii chema zeii, ca să bea din cupa lor,
Zeii coborau din ceruri ca să dea al lor favor
Răpitorilor de fiice și de case spărgători ;
Cînd un Marț, o Vineri, Bachus erau mari eîrmuitori,
Si Amfion, Ânacreon cărnurile cînd cîntau ;

Aspasia, Cleopatra, pe bărbați cînd încintau,
Sardanapali, Luculi, Neroni, atîți regi, atîți cezari,
insemnar-acele epoce de plăceri fără hotar ; —
in acel amestec mare de plăceri în pipairi,
în acel contrast gigantic de virtuți și rătăcirii,
în varletate-aceea, un poet întîmpina
Un Olimp ca să-l inspire, un ilot a-l întrista,
O cunună să-l înalțe, sculptor a-l eterniza,
O Frine ea să-l învie și-o Lucreță a stima,
Olimpice să-l asculte și un st;-d a mai scurta,
Discoboli să întărească și-un atlet a-ncuraja,
Cercul fumegînd de sînge, șirul tigrilor turbați,
Ș-un Cezar, turbînd de poftă, privind robii sfișlați.

Și în scolioi de mijloc, timpi morali și sufletești,
Astă epocă întinsă de virtuți moralicești,
Cînd blîndețea, caritatea, — aste fiice-a lui Cristos, —
Clădeau numai pe Speranță, acest cult așa frumos ;
Cînd un Atanase vine, un Ioan, un Augustin,
Idealizînd virtutea într-un nume de *Creștin* ;
Cînd cu crucea se armează Europa-n Saint-Bernard
Și valuri pornesc de oaste sub Philippe și sub Richard ;
Cînd Saint-Louis e pe scenă ; cînd Guesclinii se iveau ;
Cînd truverii, trubadurii armiile cîrmuiau ;
Cînd cavalerismul strigă în Roland și în Bayard ;
Armele lucesc și sună pe un. maur sau lombard ;
Cînd materia-și dă spiritul prin strivirea lui Pascal
Și martirul triumfează, Cristos nu are rival ;
Pe cînd simțul amorțise, cînd comsdă Bossuet,
Cînd se reformează Cerul, — în fața unui poet
Vin icoanele grămadă și se simte inspirat.
Acum Dante, Milton, Tasso nu e lucru de mirat ;
Atalia și Estora, și Tancred și Polyeecte,
Vin, răsar, se nasc de sine ca să fie subiect.

în epoca noastră însă, începută de Voltaire,
Spiritualismul cade, se îngîn-orice mister ;
O orepusculă ! dar care ? — Tălmăciți-o după plac ;
întrebați pe sectatorii ai lui Smith, Condillac ;

Căci acuma este vorba ca să fii folositor,
Să-nlesnești nedomirirea, și-n câștig născocilor.

O, poet ! Vino ! Ia-ți harpa ! Vino a te inspira
De machina care-o face șoarecii a se mișca !
Pune-mi algebra in versuri ! Cîntă-mi un manufactor
Ce ieși falit aseară ! Spune-mi ce-a rămas dator !
Lasă circ ș-anahoreții, turnuri, lupte și asprimi.
Lasă tot entuziasmul din barbarele vechimi;
Las-onoarca și credința ! Vino ici a-mi calcula :
Acția-mi în care parte e mai bine a băga ?
Lasă pe tiran s-alerge și pe rob a suferi ;
Lasă văduva să geamă ș-orfelinul a muri ;
Lasă să se lupte-n aer Jupiter și cu Titan ;
Lasă sfinții să se roage la Cristos sau la Satan. —
Vino ici de-mi spune mie, cum aș face să câștig
Două sute la o sută, fără frică să mă frig.
Spune-mi ce societate poate a-mi asigura
Un venit pe toată viața — și cît am a număra ?

O ! vîrșiă bătrîn-a lumii ! Secol rece, amorțit !
Anticrist, fără-ndoială, e de mult aci venit!
Pe cînd magi, brahmini, eabirii, consfințiții demagogi
Invitau ș-oprea poporul luminații astrologi ;
Cînd profeții față-n față sfătuia cu lehova ;
Cînd și văile și munții l-al lor semn se despica
Și plecau pe nori cu corpul înzeiții pelerini, —
In epocile acelea d-antici faraoni divini,
Un pontif își lăsa sceptrul ea să cînte psalmii săi,
Să-și conl'ese-a sale crime, să blesteme pe coi răi.
Cînd încununați cu dafini Pindarii se preîmbla
Prin Olimpicele lupte, ocle, imnuri a eînta ;
Și Filipii, Ilieronii se dau jos din tronul Iov
Să se lupte cu atleții din poporul privitor ;
Cînd în Panteon artiștii faptele lor expunea,
Zeuxis învia lemne prin elenii ce vorbea ;

Cînd Fidias zeitatea într-un Joe cobora,
Praxitel împlînta grații într-o piatră ce săpa.
Un poet se-ncălzea lesne admirînd un Partenon,
Admirînd vre o coloană-nălțată de Hersifron,
Un întins amfiteatru, sau ospățul strălucit,
Sărbătorile vestite, sacrificiul de-ngrozit,
Acel lux atît de mare de femei, de sclavi, de zei.
Adunările armate ce-i încununa pe ei.

În secuii de mijloc iară, seculii cei creștinești,
Seculii de meditare ș-ai virtuților cerești,
Cînd Cristos desființează mărimea de pe pămînt,
Poetii, în loc de muză, priimesc spiritul sînt,
Las plăcerea simțuală ; sunt de îngeri privitori ;
Își las lira și iau harpa, — sunt în cer locuitori.
Elisei și Parnasul se prefac în Paradis ;
Olimpul se pustiază, cerul tot rămîne vis,
Unde rătăcesc poeții. — O ! ce mult a favorat
T^oezia creștinismul ! altă epocă n-a dat
Orizont atît de mare spiritului poeticesc,
Decît, cînd a aflat omul că e cetățean ceresc,
Că ast loc e de cercare; nu e mare, nu e mic
Înaintea-Eternității, că viața e-n cer; nimic
Din ce-avem aicea nu putem lua cu noi,
Cum că numai Caritatea va-ndulei viața d-apoi.

Cu cît geograful nostru poate fi mai învățat
Deacela al vechimii ; cu cît a înaintat
între noi astronomia, cu atît și Dant și Tass,
D-om privi mai de aproape, putem zîec cum e-au tras
Mult mai nalt și poezia decît Omor și Virgil,
Cum Racine decît Sofoclu, Corneille de Eshil,
S-atîți alți ce n-au protivnici nici într-un alt period ;
Shakespeare de Eurîpîdis și Milton de Esiod.
Dar ce-ar fi putut să facă d-ar fi fost creștin Omer ;
Ce-ar fi fost un Rai în mînă-i, cînd s-ar fi văzut în cer ;

Ce-ar fi fost Ierusalimul, armia de cruciați
Ce se varsă-n alte clime, pe jos, prin cruce armați ;
Oceanele de lume, ce deșert un continent,
Beți d-un sînt entuziasm, aprinși toți d-un simțiment,
Trec pe mări, pe munți, nisipuri, ca și pe cîmpii cu flori,
Uit și foame și odihnă și se las, ca niște nori
P-un pămînt de altă lege, — ast •uijel e giganlesc :
Ce-ar fi fost, tratat de Omer, cîți or spune se greșesc.

Acum însă cînd războiul e de interes silit
ȘI cînd orice-ostaș într-insul este-un salahor plătit ;
Cînd orice entuziasmuri aștează tot la *bani*;
Cînd orice mister în lume nu mai are-ai să! profani ;
Cînd *bani* sunt toată plăcerea ; *bani* credința ; *bani* smor
Cînd patriutisinu-i *bani*; cînd pe *bani* neamuri s-omor ;
Cînd muzele își pierd cerul; cînd Apolo s-a surpat ;
Cînd nu se sfințesc poezii și profeții a-ncetat;
Cînd poetul sau pictorul, arhitectul sau sculptor
P silit a-și tocmi ziua ca cel mai prost muncitor ;
Cînd pictorul între îngeri a-ncetat a se numi, —
în timpii cei răi de astăzi anevoie a găsi
Un Omer sau un Apolon ; un Tasso sau m\ Brama::u,
Un Dante sau un Tibardi ; un Milton sau un Dorlar.d.

Tristă soartă-a poeziei, ce Gilbert a preluda".
Pe cînd începea epoca-n care Voltaire ne-a băgat :
Malkeu-cux ciul se vane aux nymphes du Pe.r.rK'.vse,
S'îi ne possede puvr richesse
Qa'un grond cocur et son Apollon !'

Prea lungii astă scrisoare. Vrînd să-ți spun ce am
pățit

Din cauza ciocoimii; vrînd să-ți spun că-s surghiun[^]
în Camtceatka Rumâniei, într-o hordă d-otentoți,
Într-o capiște druidă unde cer să vezi nu poți, _
Ș-unde Teutates s-aude prin copaci bătrînî zbierînd,
Primind ritul cel de groază de la erimiți turbînd,

„Nefericit acela ce se încredințează nimfelor Rămasului,
Dacă nu are altă avuție
Decît o inimă mare si pe al său Apolon P

Unde oameni pitagorici zac pe tabernaculi beți,
Unde șoimul și vulturul se scald vara în nemeți,
M-apucați să-ți fac pomelnic de poezi ce-au răposat
Și să-ți spun atîtea lucruri ce-n pustie am visat. —
Vezi ! mă scapă de satirici; căci Alexandrescu, crez,
Mi-o scorni ca lui Apolon : *cu-nchlz ochii și visez.*

Dar, de vrei să-ți spun și-aievea ael-n exil ce gîndesc,
Gîndesc la epoc-aceea care n-o s-o mai găsesc :
La amicia cea francă cînd erai neînsurat,
La acele lungi libații din frumosul celibat,
În care entuziasmul mai pe toți ne ilectra
Și urările-aveau farmec în acei ce le-asculta.

DE LA 1843—1847

MUNCITORUL

.Cind mă născui în lume, murise al meu tată ;
Căci mult el se luptase cu iasma încrunțată
 Ce-i zice Sărăcia !
El locuia cu dînsa din frageda-i junie ;
Și s-a luptat, sărmanul, cu multă bărbăție ;
 Dar, vai ! 1-a-nvins pustia !

Bălrîn de june încă, iertatul meu părinte
Câtă la cer și zise : Oh ! Fie-ți milă, sfinte,
 De bietul muncitor !
Atunci veni la dînsul trimisul ce desface
Și-i zise : Ia-ți iertarea ; ești liber ; du-te-n pace
 La bunu-ți Creator

Și biata maică-atuncea, în lacrimi și sudoare,
Cu mine-nsărcinată, privea la el cum moare.
 Apoi groapa-i săpă...
Fără nimic de hrană rămase-n văduvie,
Și nu putea să lupte cu iasma Sărăcie,
 Ce și mai rău turbă...

Puțin după aceasta, în ziua sorocită,
Prin munci m-aduse-n lume, flămîndă, părăsită,
 Săraca măicuță !

Plîngea pe două paie pe cate mă născuse ,
Căci n-avea fașo, mica; acum întâi făcuse ;
N-avea nici cîrpuliță !

Apoi vărsa ea lacrimi cu mult și mai amare,
Văzînd că-i seacă pieptul, că n-are de mineare,
Văzînd că n-ajungea
Căldura răsufării ș-a sinului de mumă
Să iie. să-ncălzească un șubred prunc de spuma,
Un prunc ce lot plîngea.

Amorul mamei însă hrănește și-ncăizește,
Și biata măiculiță. cu doru-i, izbutește
Din viahVi să-mi dea viață.
Lueriitd și zi și noaple, și vara pe greu soart
Și fără foc pe iarnă cind firea toată moare,
Cînd toată firea-ngheață,

Ea n-avea altă grijă decît să mă ferească
De tot ee doare-n viață, să poată să mă crească.
Să poată i-mi zîmbi.
O ș t e a m și-mî mergea bine sub duleea-i îngrijire,
Rîdea cinci ziceam : mamă ! la-ntiia mea vorbire,
Văzîndu-m-a păși. —

Cum a putut, săraca, m-a dat apei la curt\
O ! cîtă bucurie avea cînd, du departe,
Vedea că viu acasă
Cu cămășuta albă, cu căciulită neagră,
Cu cartea-n .subțioară!... avea ea lumea-ntreaga
Cînd mă vedea la mavă.

Apoi mai trecu timpul si mă făcui mai mare.
O ' cîtă bucurie și cît luicram de tare
Ca să produc ceva !

Gmaeam j.dosi^ii s,ue-mi : eu sunt voinic acum-
o, ce fericire ! oi să-mi hrănesc eti muma !...
EH n-i va mai IUCIVL !

Dar viața-i se scursesese în vreme prea puțină...
Acel care privește din cer p-ăl de suspină,
Chemă pe a mea maică.
Zjmbind, p-, mele brațe s-opri a ei suflare,
Și, dînclu-mi, prin cătare-i, o bună cuvîntare,
Se duse l-al meu taică.

Cînd am băgat-o-n groapa de brațul meu săpată
Ș-am dat pe ea pămîntul... oh, Maică Preacurată !
Tu știi cît am jelit!...
Acum, in lume singur, trăiam fără simțire,
Xutrindn-mă cu lacrimi, eu trista suvenire
A maicei ce-am iubit.

Prin negura vieții zării eu o lumină :
In drumti-mi singuratic, o fiică orfelină
Trimise Provedința.
O! Roua primăverii, ninsoarea afinată
Nu poate fi ca dînsa, ca dînsa de curată !.
Mi-am pus în ea credința.

Dup-o țintire, ochii în jos ni se lăsară
Și sufletele noastre deloc se-mbrățișară ;
B-atunca ne-em unit.
Nu, cerul niciodată, în șînta-i veselie,
Nu are strămutare, mai mare bucurie
De ceea ce-am simții !

Eu îi ziceam adesea, sorbind a ei suflare :
Vezi lumea asta, dragă ? — oricît e ea de mare,
De noi este străină :

Pe 'nimeni nu îl doare, și nimănui nu-i pasă
De ne-o fi rău sau bine... Vin, vin, să facem ca_-ă,
Sărman și orfelină.

Stingîieară turturică prin cringuri rătăcită !
îți voi clădi eu cuibul în care-i fi ferită
De frig și vijelii.
Voi alerga eu, dragă, ca să-ți aduc de hr.snă,
îți voi aduce toate ; îți voi aduce mană, —
Vom fi în veselii.

Și-mi răspundea copila: Și cu, cu sirguintă,
în lipsa ta, voi face ce-o sta-n a mea puțință,
Ce trebuința cere.
Și cînd te vei întoarce, ți-oi da îmbrățișare,
Voi fi cu îngrijire, ți-oi face demîucare,
Voi fi l-a ta plăcere.

Munceam eu cît și patru, și făr-a face gură :
Și cînd veneam din muncă, găseam în bătătură
Pe îngerășul meu !
Oh) ev plăcere, Doamnei cînd într-o zi mi-ir-u:
Că am plecat pe drumul de a mă [ace t^tâ !
Mărite Dumnezeu !

Eu mă topeam cu ziua de multa nerăbdare.
Gindeam ca ce dulceturi să-i dau eu demîncare.
Ce poate să poftască.
Dar ea, mai înțeleaptă, venea pe lîngă mine
Și îmi zicea să strîngem pentru acei ce vine, —
Spunea cum a să-1 crească.

Era aproape ora ce-atîta așteptasem,
Cînd o schimbare-n țară, ce noi nu o visasem,
începe-a se vesti :

S-adaogă iobaciul! s-adaogă la clacă,
S-sdaogă cît Omul nu poate să mai facă.
Nu poate dăini :

«Noi n-avem decît brațul; dar brațu este-al nostru
Noi nu putem să-I spargem în veci în lucrul vostru,
Să mai seădoți ceva!...»
Strigară muncitorii din satele vecine!
Dar iată o oștire a stăpînirii vine
Și-ncepe a lega !...

O ! cum ai să mai tremuri, dreptate omenească,
Cînd va veni odată Dreptatea cea cerească,
Puternica Dreptate ! —
Este un vis d-aeilea pe care nu-l țiiu minte;
Știu că m-au dus la ocnă și nu mi-au dat cuvinte...
Ce crudă răutate

Și ce înverșunare ți — Peste puține zile
Zării draga-mi solie că se-nălța prin grile. —
Țipă cînd mă văzu !
Ea mai veni odată, veni și altă dată;
Da-i tremura genunchii, era însărcinată...
Săraca ! o bātu...

D-atunci n-am mai văzut-o !... Părinte, dulce taică
Soție mult iubită ! O, scumpă a mea maică !
Fiu încă fără nume !
Ce ! voi, voi sunteți colo, sus eolo-n a lumină ?
Voi sunteți cea grămadă cu faț-atît de lînă ?
Voi sunteți p-aia lume ?

Nu mă lăsați, o, drage ! nu, nu fugiți de mine !
Si sparg a' mele lanțuri; v-ajung... ajung la bine,
L-al nostru Creator !...

O clipă, și nu-mi pasă deloc de a lor silă !
Oii !... iyt-o vine ! ! vine ! ! — O Doamne ! ffe-ți milă
De bietul muncitor!"

O DIMINEAȚĂ PL CAHAI MAN

I

.Și iacă-mă pe vîrfuri ararea străbătute,
Și unde achilonii locașul lor își pun.
Dar nici o vegetare ! A iernelor trecute
Ninsorile, prin rîpe, grămezi, grămezi s-adun.

Nici mușchiul nu se ține pe cremenea lucioasă
Ce-o zvintă vijelia în drumul său trecînd.
O ! nici un semn de viață ! nimica nu trăiește,
Decît p-un colț un vultur lumina ațintind.

Si corbi, afund în vale, de carnivore doruri
împunși, se-ntree și plană, — vrun boit și-au însemnat,
Sau paseri d-alte paseri mai tari ucise-n zboruri,
Sau fiare ce-alte fiare mai tari au sfișiat.

Pe a cărunță stîncă ș-adesea porfirie,
Se sparg, se primbla norii, troienii mișcători,
Și raza diminetei, d-un soare ce-a să vie,
Aduce salutarea la vîrfuri peste nori.

Depart, pe o creastă de culme lung întinsă,
Se-nșiră, fără număr, molifți ieșiți din nor,
Și-n pompă militară, c-o frunte neînvinșă,
îmi trec pe dinainte cu uniforma lor.

În văile afunde, a nopții locuință,
Coboară-n șiruri brazii spre rînl zgomotos'
Ce spumegă, se luptă în repede-i silință
Și carie, se sfărâmă p-adînc prăpăstios.

Pe poalele de munte, colnice înverzite
Pe care-mbrățișează pîraie șerpîind,
Albesc rmlțimi de turme ici-odu risipite,
Și buciume din stmc s-aud pe vînt venînd.

Și ergbelii, cireade, păduri, livezi, cerneluri
Pe coaste, prin vîlcelc, cînd jos și cînd mai nalt,
Ca frunze, umbrulițe pe niște largi bucheturi,
Și drumuri, potecuțe, — cordele-n cîmp de smalț.

Cîmpra e adîncă, și sate semădate,
Orașe f'ci și colo pe riuri se întind,
Și muncitori și holde pe brazdele arate
Abia le prinde ochiul pe peisagiu umbrînd.

Depart, mult departe, Danubul lat albește,
Și dincolo de dînsul stă Emul încrunțat ;
Cu el pare Carpatul din cînd în cînd vorbește ;
De Tisa pare-i spune, de Nistru depărtat.

Întinsă panoramă ce-ncet, încet se pierde,
În care se înmoaie, se sting și se-nfrățesc
Colorile d-a rîndul, din cel mai închis verde
Pînă-n rozoșii aburi ce razele-auresc.

În urmă-mi catedrale de talii uriașe
Ce din tărîmuri fierte potopul a zidit,
Se-ntrec și își înalță cărunte și golașe
Mulțimi de turnuri gotici în cerul azurît.

Aeriane stăvili ce taie Firmamentul,
Pe care bat în frunte furtuncle trecând ;
Domcnuri largi de iarnă pe care Oriental
îmbracă în tunice de purpuri luminînd.

Sub strate de zăpadă ce timpul înnoiește,
O strată se întinde de colți adinei shistoși,
Coloanele ce timpul smerii le ocolește,
Din care ies gigantici butingîi monstroși.

Ca monstruri legioane ce se tîrăsc, se-nvită
în aer să răsuflă de unde sunt striviți,
Și-n forme mari, sclidoale ce arta nu imită.
Se-nșir pe sub prăpăstii cînd negri, cînd plăviți.

Palaturi milioane din vîrstele titane,
Pîrlite, ruinate, stau negre încrunțînd,
Rămasuri tari, semețe, antideluviane,
Ce-și rîd de timp, de secni, vecia străbătînd.

P-aicea uriașii ai Daciei cei crude
Săgeata otrăvită zvîrlea din mal în mal,
P-aicea umbla umbra lui Zamolx ce s-aude,
P-aici încura calul viteazul Decebal.

Dar unde o poetul ce poate da o seamă
De toată majestăta clădirii în eter?
Cine-ar putea să spuie această panoramă ?
Prin "orbe cine poate s-arate-acest mister ?

Eshil le-ar zice iaduri, ndineuri sfărîmate,
In care el privește pe Jupiter trăsînd
Giganți și Ecatonhiri, Titani care îl bate,
Vîrlînd în ceruri munții și p-Adis greu rînd.

Pe Leuta noroasă ce ochiul n-o pătrunde,
Lungit, ca un alt munte, ar da pe Prometeu ;
Pe crivăț ne-ar aduce și gemete afunde,
Și zgomotul ce face vulturul din Orteu.

în largi domenii de brumă ce soarele-aurește,
Un Osian ne-ar spune c-eroi aci conjur;
In tronuri de porfirurj, o fiică că iubește
Un june erou mîndru cu ochii de azur.

Dar însă acum nu e nici bardul Tesaliei,
Ce vecie zbîrlînd munții acel imens Titan,
Ce-aude umblînd Scila pe vîntul Siceliei ;
Nici al Scoției bardul, bătrînul Osian ;

Profeți de a: Iudeii ce pot să compareze
Troienii de calcair, graniții ascuțiți
Cu capete aprinse mergînd să adoreze,
Cu trîmbe înzeite de preoți și leviți.

Căci nu ai vrut, Stăpine, la dreapta-ți împărțire
S-atingi și a mea frunte cu sînta mîna ta ;
Tu nu ai vrut în pieptu-mi să sufli înzeire,
Tu n-ai vrut să-ți fiu preot, la lume-a te-arăta.

însă-ai plantat în mine credința, contîmplarea,
Tăcuta admirare a dreptilor de sus ;
Al pus în mine-Amorul, Speranța, Adorarea,
Ș-ai încuiat Eternul în slăbul tău supus.

O, cît de mult slăbește cu spusul o credință
Cît e de trist și veșted amorul cel trezit.
Și cît de mult își pierde obiectul de dorință
Cînd omul ce-l adoară d-aproape l-a privit !

D-aș fi putut a spune întreaga mea simțire,
D-aș arăta vederii orice aș contîmpîa,
Cînd mă cobor în sine-mî, în ore de mîhnire,
Ca ce fel de senzații aș mai putea afla ?

De nu poci fi poetul ce lumea cununează,
Vrun alt erald pe urimă-mi va spune ce-am simțit ;
Acum, o, al meu suflet! iubește, contîmplesză ; —
Tot asta este viața ș-aceea de elit!

O ! cînd s-ajung odată la cîmpii de lumină,
La ast hotar al vieții, al vieții de cuvînt !...
Mă simț, mă simț un suflet ce vine, se înclină
Pe rozele și lacrimi ce cad p-al meu mormînt.

Îl simț cum plan-ast suflet să ia o sărutare,
O sărutare dulce pe buze ce-a iubit;
Ș-apoi îl simț, se-nalță p-o sîntă aripare,
Se-nalță spre viața acea fără sfîrșit,

Unde în riul vieții, l-a vieții obîrșie
Se oglîdesc aceia ce-n lume s-or iubi;
Unde pe cei ce sufer i-așteaptă bucurie,
Unde iubirea toată va merge-a se-ntîinl.

Ca o dumbravă noaptea de lună mîngîiată
Și ca zîmbindul soare aproape de sfințit,
Răpit pe fantazie spre viața cea visată,
Te-aștept, te-aștept eu pacinic, te-aștept, al meu sfîrșit î

Căci patimile vieții sunt lanțuri grele,-arzînde,
Din care numai moartea dezleagă-al lor supus,
Ș-a lor speranțe-s fragezi, cununi de flori rîzînde
Zdrobite, desfrunzate la orice vînt d-apus.

Se schimbă decorarea, — Cortine aburoase
Se-ntind, se trag, ș-un munte ascund cu al lui cer ;
Îl lasă-apoi p-acela, se pierd și, neguroase,
Se-ntorc și se-hdesează ca munți în vag eter.

Se leagănă, s-oprește, se lasă, se destinde ;
Vederea se închide și totul e blocat ;
Nu vezi ceea ce pipăi, și fulgerul s-aprinde,
Alunecă, și cerul apare despîcat.

Și zgomotul pe urmă-i cutremură-n tărie ;
Eco îl prelungește departe revibrînd,
L-amestică, confundă... e noapte de magie ?
E vre un cor de demoni sabatul lor serbînd ?..

E caos universul, și ceața umezește;
Mici particule umezi dau răsufllarea greu:
Dar negura cu-ncetul se trage, se rărește,
Și raza, într-o clipă, arcează curcubeu.

Pe vîrfuri c lumină și razele curate ;
Dar norii greu se scutur pe văile adinei;
Mai trec vro cinci minute, și rîuri turburate,
Șiroaie rupînd fagii, i-azvirlă peste stînci !..

Și cit e de mic Omul cînd s-află pe un munte !
Ce slabă-i e ființa în urlet d-clement !
Se vede cum se pierde la norul ce-a sâ-ncrunte ;
D-o linie greșeală, și piere-ntr-un moment...

Din astă nimicie în care el se crede,
Pierdut în elemente, un punct microscopic,
Suflare de insectă ce nici chiar el se vede,
O particulă-a brumei pe val oceanic,

Se simte totodată că nu mai e nemernic ;
E mare cât și lumea, nu-ncap-n firmament;
Dă mina cu principul al Totului puternic ;
E univers gândirea-i; amoru-i, element.

În el e și registrul epocelor trecute,
În el e și puțința natur-a scormoli ;
L-ascultă elemente, se-njug, sunt prefăcute
La semnul mîinii sale, la ce va chibzui.

El are facultate Tăria a străbate,
A măsura eterul, a-l strînge, compacta,
A descompune corpuri, și globuri depărtate
S-așinte, ș-a lor lege s-aplice la a sa.

Ființă mult schidoală ! insectă gânditoare !
Pjtieule gigantic ! furnică creator !
O rază-ți numai poate cu-ntregul să măsoare
Și tu întreg, — nimica !... un vierme tîrîtor.

De ce oare Puterea acea nemărginită,
Puterea creatoare, a Totului princip,
Zdrobită-n mici seînteie p-atomuri risipită,
Se-nchină si ea soartei slăvită-n acest chip ?

ȘL cum ea poate toate pînă a nu se-mp?rte,
Ș-odată împărțită, puterile-i se stric ?
De ce e nimicită, d-al său întreg departe,
Ș-atunci își ia puterea cînd intră în nimic ?

Fatalitate ! — Basta ! — Blestem îți e dorința !
Așteaptă, trufaș vierme, eînd viermii te-or mînca ;
Așteaptă-ți neființa, de vrei să-ți știi ființa!
Sau, intră în nimica de vei să fii ceva ! —

Pegasu-ți nu e-n stare acolo a străbate,
la-ți cal apocaliptic, ș-atunci vei izbuti :
El singur știe drumul ce nu se mai abate;
Ș-atunci vei afla taina, — nimic eînd nu vei ști

Eu las pe ast calcair cu formă omenească,
P-ast uriaș ce-nfruntă răstimpii pomîntești,
Martur eternității în bolta cea cerească,
O literă străină științei omenești !

Acel ce va străbate pe astă înălțime
Fnde un geniu vine, vedenie de vis,
Și smulge muritorul pe aripi de lucime, —
Pătrunză el arcanul, — citească ce n-am scris.

THE SPLEEN

De mult se stinse ziua ! Răresc și se-ndesează
Troienii grei de aburi ! De mult p-albastrul cer
Răsar și apun stele, ș-asupra-mi așipează
Al nopții trist și searbăd, întunecos mister.

Ce lungă-mi fuse noaptea și tristă prevegherea !
Ce gânduri mă frămîntă ! Viperi ce-a-nfuriat
Se zvîrcoîă șt rumpe în toată-le puterea
Ast vas ce le coprinde, și-ntreg m-aii veninat.

Mi-alunecă prin creieri, precum prin vijelie
Alunecă, lucește un fulger trecător,
Și, șerpuind, i'/beș'le o cremene pustie,
Așa și ele-n piyptu-mi izbesc cu un fior.

Plutește, plană luna pe lumea adormită,
Ca barcă de lumină în ocean senin ;
Și-n brațe de fantasmă simțirea amorțită
Sloboade la plăcere un amoros suspin.

Dar eu, ca sentindă-n perpetua durere,
Alint, încrunt vederea p-al Timpului compas,
Ce-n cot, încet pășăște și trece în tăcere
Pe smalțul fără margini ce număr-al său pas.

De ce de mire somnul nu va să se lipească ?
De ce când tot coprinde, eu singur sunt deștept ?
De unde aste groaze ce stau să năvălească ?
Ce crime se revoaltă ? Ce crime mă aștept ?

Nimic din toată lumea în ast minut nu-mi place !
Mustrare c de cuget!... Dar iară, ce-am făcut
E doară vro pedeapsă la fapte ce voi Ptce ?
Să muștră viitorul ca și un timp trecut ?...

Ca o ruină vie ce ar simți mugirea
A mării [urlate, a cerului turbat,
In lutu-mi ce se surpă se turbură gândirea
Și inima-mi vestește răstimp înfricoșat.

Simț globul că se mișcă și cerul se clătește...
Torentole-i de flăcări asupra-mi vor cădea ?...
E jadul înainte-mi ; e mort orice trăiește :
Sunt cobe eu a lumii ? sau lumea cobe mea ?...

CUGETARE 1

Un păr alb ! Iată semnul că iarna mă ajunge.
Așa și bruma cade pe verzele ce fuge,
Așa albește anul când este spre sfârșit.
Tot astfel, trecînd vara, pe crivăț se ivește
Al iernii fulg de brumă ce fluturînd s-oprește
P-un arbor fără frunze, — el iarna îi vestește
Și-ndată, după dînsul, troieni l-au învălit.

Devreme încă-n mine simț focul cum se stinge ;
Viața-mi curge iute, spre moarte-n grab' mă-mpînge,
Un an întreg mi-e ziua, un chin e-n minc-afund !
Și sîngele-mi în vine îngheață de durere,
Precum îngheață unda l-a vîntului putere,
Cînd zeul ce-ncălzește e-n alte emisfere
Și razele-i fiabile deloc n-o mai pătrund.

Cînd firea o să moară, întîi îngălbinește :
Copaciu-și la<ă frunza, cătina vestejește
Și pasărea văroasă își cata alte climi.
Pe lutu-mi gălbineala o văz cum se lățește,
Puterea mea mă lasă, din zi în zi slăbește,
Simțirea îmi adoarme, iluzia s-oprește,
Și chiar speranța-mi fuge să-și cate alte lumi.

Așa și moartea țoale cu-nctul putrezește,
Așa sub coasa vremii ființa-ngălbinește,
Așa un corp se pierde cînd altul s-a format;
Si econoama mină, prin care se dă viață,
Prin legea nemuririi, din zi în zi ne-nvață
Nimic că nu se pierde prin ast-a iernii gheață, —
Un lut ce stă d-a bate deloc a și-nviat.

Din magazia firei, l-a soarelui capriții,
Alachina fără margini își ia, fără condiții.
Materia și-o toarnă pe forma care vrea.

Contractul este unul ș-etern ea e datoare
Să miște fără preget, să-nvie te/t ce moare, —
Nimic să nu se piarză și totul in sudoare,
Materia să fiarbă eu viața ce-arc-n ea.

Prin lanțul cel de forme prin care se unește
Metalul către plantă și planta se rudește
D-aci In animale treptat pînă la om,
Puterea cea vitală din toartă-n toartă-aleargă,
Măsoar-a lor organe pe timpul ce-or să meargă,
Se-mparte-n toate focul, și-n centru-apoi, întreagă,
Se-ntoarce, preveghează sure orișice atom.

In locul unei forme ce timpul o slăbește,
Se toarnă altă formă, și-n ea se învîrtește
Viața hotărîită la toarta ce ținu.
Inteligența și ea în viață locuiește :
împinsă de ea însăși atomu-și cîrmuiește,
Și-ntreaga armonie nimica n-o oprește,
Se ține ea de sine sub legea ce-și făcu.

Așa, dar singur omul, ființă gînditoare
Ce are voie-n sine, ce are mai mult soare,
Mai nobil decît țoale, e mult nedreptățit; —
Căci toată creatura printr-un instinct trăiește,
Cu el se naște-n sine, cu el îmbătrinoște ;
Dar Omul, d-a sa voie, dorește, se muncește
Și meritul său este că e etern trudit.

Fatal izvor de lupte ! Ce oare-mi folosește
ȘI chiar inteligența cînd sfera-mi mă oprește
Să-mi prînz a mea himeră ș-un bun ce am dorit ?
Ce-mi trebuie și :istă voință absolută
Ciud ea la alt nu-mi servă decît să-mi fac o luptă
Cu însumi eu în sine-mi ? și rivna mea căzută
Să o privesc cu fală, să strig : m-am *biruit*

Un tigru pe alt tigru deloc nu pizmuiește,
Și leul alte fiare a stăpîni voiește ;
Dar Om, mai crud tu încă, lomori pe frații tăi ! —
K'uteren minții tale te-a dus către trufie :
Iubirea ta de sine a rupt orice frăție ; —
Corupția fu gata fatalu-ti tron să ție
Și toate-ți ajutară să-ți rîzi tu chiar d-ai tăi !

îmbrăcămintea-ți, hrana și toat-a ta mișcare,
Tot pasu-ți, tot caprițul, o simpl-a ta plimbare
Omoară mii ființe, și nici că te gîndești.
Un monstru în natură, numești precum îți place
Și fapte, ș-elemente ; ș-apoi conspiri, în pace,
Pierzarea rasei tale, pierzarea-n dobitoace ; —
Cult, lege, însăși pacea cu moartea însoțești.

O ! daca se mai ține ființă-n omenire
Ce prețuiește firea ș-a Domnului mărire, —
A Omului icoană abia mai stă-n pntt :
D-a sclavului durere el singur se atinge ;
A sceptrului trufie prin el se mai învinge ;
Pe Om ?a libertate el numai il împinge ;
El singur e-advocatul a orice drept călcat. —

Nu credeți că poeții trăiesc în lumea voastră ;
Nu credeți e-aște vorbe ce--nsemn gîndirea noastră,,
Arăt cu demnitate ce simt în fundul lor :
Anima lor e harpă cu mii de coarde-ntinse,
Plăpînde, simțitoare, de orice clip-atinse,
Ș-a căror sfinte-acorduri, ca-n bronz în voi învinse*
Ș-2mestecă-n orchestra de lingă Creator.

Ființă nențeleasă ! Pentru dureri străine
Tu gțrru și plingi mai tare dei.it și pentru tine,
Cînd ei, spre răsplătire, te blestem, te gonesc. —

Tot astfel e gonită și paserea miloasă
Ce vine să jelească în noaptea-ntu-neM.dsa
Cu cel ce e-n durere, și-n piingerca-i duiasă,
în loc să-i dea scăpare, o bat și n-o primesc.

Și eu am plîns ca dinsă ruina-n omenire :
Și eu am fos(ca dîn.-a, în loc de rmițămire,
lirit în multe riiidua ele cei c5 am iubit,
în primăvara vîrstei văz părul că-mi albește,
Și fără-a trăi încă viața-mi se sfirșește ;
îngheț în miezul verii și steaua-mi s-eclipsește,
Și fără-a pîtea prinde nimic din ce-?,m dorit.

întocmai ca și pomul ce fructu-abia își leagă
Si piatra-n mai îi bate și fruct, și fnnv. a-nlreayă,
Și-i lasă numai trunchiul mânat și ofilit,
Mă văz *jn* primăvară-mi izbit și eu df soartă, —
De soarta nempăcată ce-n scurta-mi viață moartă
închise lot în față-mi a fericirii poartă,
Ș-etern a mea speranță din buză-mi a răpit !...

EPISTOLA

LA ALEXANDRU SUTZV

Cerul, care-n veci trimite cile-un geniu ca al tău.
Ca să rinte cîmp de glorii, să ilustr-emul său,
Să trepsc ^n nemurire pe acei ce se jertfesc,
Să deștepte-n libertate nații ce se chinuiesc,
Ție, mai cu osebite, a voit a-ți dărui
Și epocă și materii ca să poți a le mări.
Să-ți suriză aurora ce surise lui Omer,
Să vezi marea înainte-ți, să trăiești subț acel cer,
Să calci urmele acelor semizei olimpiani,
Să privești, să pipăi locul celor mai antici Titani ;
Toată piatra, tot colnicul unde-i duce pasul tău

' *t-pa.isp.r* (fr.) — a răposa.

Să-ți arate urmă, nume, un erou sau chipul său ;
Să te razîmi d-o roloană d-unde știi că s-au vărsat
Cele unde de lumină ce pe Om au deșteptat ;
Să vezi încă rămășița artelor ce-a cunoscut
Acum și treizeci de secolii neamu-n care te-ai născut,
Și să treci prin cea strîmtoare sacră prin acei bărbați,
Becean și Lronida undf stau îmbrățișați ;
Și în zborul minții tale, să-ți faci trîmbe de croi
Ce-n tot timpul de primejdii se născură între voi ;
Să vezi încă fustanele, să vezi pala lui Tombaz,
Miauh, Caraiscul. Turcomanului viteaz ;
Să vezi încă *în* viață pe acei nemuritori
Plini de rane și izbînde, țării lor apărători :
Canari, Giavela, Griva și p-acel Nikilara
Care mi-a mîncat tiranii și pe carnea lor jura ;
Pe Ahili să-i vezi oriunde, în tot omul v3-i găsești :
Aspasie ,Pcnelope în femeia ce-ntîlnești ; —
Egoismul la o parte : trăind tu în neamul tău,
Puteai oare să te aperi d-a fi poet sau erou ?
Cîntă, Sutze ; ai materii în pămîntul unde ești ;
Fă .să ireacă-n Pum-ramu-țz toate cîte întîlnești,
Fă să îmbie *Călătoru-ți*, fă-l a nu se amăgi
De prîtmîri lingușitoare cane ,pot a-l înnegri.
Du-l în lume fără mască, nedreptatea arătînd,
Negrului să zică negru, fățăria înfruntînd.
De-nchisori și de exiluri fă-l a nu se spăimîntft ;
Zeul care îl inspiră ș-aci-l poate apăra :
Nimic n-are el cl-amestec între hoide ele profani ;
El e-mblema Libertății, razim, angel la orfani. —

Limba-ți o universală \ '
Dar tu nu-ți cunoști norocul, văz că nu ești mulțumit,
Cînd poți, chiar murind în temniți, să zioi : mor, îns-am
vorbit '
A vorbi, mă crede, Sutze, că e tot ce cu dorește ;
Inimi calde și auzuri în tot locul să găsească...
Mă-ntrebai dac-a ta carte c citită-n ?

' *t-pa.isp.r* (fr.) — a răposa.
ca și mai jos. sînt tăieturi ale cenzurii, pe care auto-
rul a lmut să le mărcheze.

Cînd românii-ntregi, de obște, mai toți o știa de rost.
Să nu crezi, iubite Sutze, ce-ți băsnese cîțiva ingrați
Surzi Ia vocea omenirii, ce priirniți aci ca frați,
In pămîntul cesta liber, au voit a defăima
însuși ospitalitatea-i, chiar virtutea ce-ar avea.
Tu ești însă dintr-aceia ce vii a ne arăta
Că unirea numai poate de tirani a ne scăpa ;
Sună lira ta departe ! a ei coarde sunt de foc ;
Unde-or merge-a lor acorduri străbat inimi și-și fac loc.
Ciută fără pregetare ! glasul tău e răsplătit ;
Toată lumea simțitoare cununi veciniei ți-a-mpletit.
În Parnas te-așteaptă imiza-țl, te-aștept Riga și Byron,
Lîngă Pindar îți e jețul, ești numit în Panteon...

Amîndouă aste nații, acum două mii de ani,
Au fost oarecum unite spre a nu răbda tirani.
De la voi strămoșii noștri exemplele-atunci lua,

În veci aste două neamuri paralele au ținut ;
"Voi ați mers mai înainte, însă nu ne-ați întrecut,
În atîtea catastrofe care-asupra-ne-au plouat,
Noi, a noastră amicie, în veci nu ne-o am stricat:
Aste țări, azil al vostru, știi prea bine c-a-nlesnit
Si eu'bratul, si cu mintea l-acel plan ce v-ați croit !

INCĂ O SALUTARE

„Cest que l'amour est comme un arbre : il pousse
de lui-même, jette profondément ses racines dans
tout notre être, et continue souvent de verdoyer sur
un coeur en ruines."'

Încă o salutare, și fie cea din urmă !
Încă o salutare, ș-apoi, apoi precurmă,
Precurm-ast întîlnit,

' „Căci dragostea este ea un copac : crește de la sine, își în-
fige rădăcinile adine în întreaga noastră ființă și adesea continuă
să înverzească pe o inimă în ruină.”

Fantasmă ce mă-neongiuri, fantasmă mult iubită,
În care-a mea viață în veci fu absorbită,
În care am trăit !

Ești tu astă fantasmă ! te simț ! te salutează
Ast suflet, al tău frate ! — Vezi tu ? mă-nfiorează
O cătătur-a ta !...
Frumoasă ca în ziua d-întîia întîlnire ;
Frumoasă ca speranța ce-ntîia mea iubire
În fața ta căta, —

Te văz pe rînd, cînd tristă, ridentă, cînd glumindă,
Te văz în aromire ; te văz apoi dormindă ;
Te văz oricum voiesc !
Puterea a te-aduce îmi dete mie-Amorul
Ca să-mi nutrească mintea, ca să-mi aline dorul ;
Căci, crede : te iubesc !

Și ce îmi pasă dacă vederea-ți mi-e oprită !
Oh ! astă frumusețe de care-ești ocolită,
— Trăsurile cerești,
Sunt slabă-nchipuire a inimei din tine! —
Și ce ? Fantasma asta ce-etern a fost cu mine, —
În ea tu nu trăiești ?

Nu este al tău suflet ce-acum mă ocolește ?
Nu este al tău suflet pe care-al meu iubește ?
Tta nu mă vezi deloc ?
Și ce amestec este între amor și luturi ?
Amorul este spirit și în cerești ținuturi,
Un spirit are loc.

D-ai ști tu ce durere d-atuncea mă muncește,
Ce iad îmi este viața, ce gând mă tot gonește,
De mult m-ai fi iertat.

Căci tu ești tip, o, augel! ești tipul de femeie ;
Și o femeie iartă, căci are-n ea schinteie
D-a drept din Dumnezeu ;
Din Dumnezeu <e iartă pe cel ce se căioște ;
Din Dumnezeu ce știe martirul ce-l iubește
Și dorul său cel greu.

Dar dacă a mea vină a fost atât de mare,
incit cu săvârșire te-a dus în îndurare,
Cu totul te-a mpietrit:
De vezi că nu sunt lacrimi să-ți poată da simțire ;
Do vezi că nu te-nmoaie deloc a mea căire
Și cât am suferit ;

De nu e sacrificiu ce-n ajutor să-mi vie ;
De nu e încercare ce poate să învie
Compătimirea ta ;
Dacă ast nume nu-l vei mai mult la auzire-ți ;
Și dacă el nu are mai mult în suvenir-ți
Un drum a mai intra, —

Atunci, priimește, scumpo, să treacă lângă tine
Tămîia ce s-exală din cel ce-ți va tot bine,
Ce-n veci te-a adorat!
Priimește-mi adorarea ca o tămîie sîntă !
Ascultă împăcată ast suflet ce te cîntă
De cînd te-a contîmplat!

Cînd, către moaște sacre, în templul Provodinței.
De pe altar se-nalță profumele Credinței,
Credem că s-au priimit;
Mă lasă în părerea că ruga mea din urmă
Ajunge pîn' la tine, căci viața mea se curmă,
E-aproape de sfîrșit.

Iar dac-adînc în tine tot încă mai trăiește
O tînără schinteie, de simți că se-mblînzește
Auzu-ți la dureri, —
Atunci, atunci, o, angel, măcar și de departe.
Trimite-mi raza vieții-mi! — Atunci, ah ! fă-mi o parte
Din vechele-mi averi !

ȘI CE-AR FI OARE OMUL ere.

Și ce-ar fi oare Omul cînd n-ar simți Amor ?
— Ce-ar fi și lumea asta de soarp nencălzită ;
Ce-ar fi fâptura-ntreagă de oameni neprivită ; —
O noapte fără sitele, sau cerul într-un nor ;

Deserturi nisipoase ce-ngroap-al nostru pas;
Copac ce n-are frunză ; cîmpie fără floare ;
Livede fără fluturi și flori fără odoare ;
Păduri ce nu răsună d-al paserilor glas;

Femeie fără lacrimi, o mumă fără dor ;
O primăvară tristă de tot fără verdeață ;
Natura amorțită, natura fără viață ;
Asem"ne-ar fi Omul cînd n-ar simți Amor !

IMPROMPTU

Pe albumul D.C.K.

Acel ce lângă line vrodată a trăit,
Aceia numai poate mal drept să-nchîpuiască
Și fețele de angeli și viața cea cerească,
Și însuși Creatorul de cine-i ocolit.

Ideea num-aceea că-n ceruri locuiesc
Tot astfel de ființe precum te văz pe tine,
Și că în ceruri merge acel ce face bine,
Eu văz că mă silește virtutea să iubesc.

IMPROMPTU

Pe albumul D.C.I.

i-'recum, la o numire, o umbră trecătoare
în ochiul fantaziei s-arată, licurează,
Și gândul de pe dînsa aleargă un minut,
Eu crez că aste rînduri, ce scriu în strămutare,
Rostite d-al tău timbru, ce morții inviază,
Or să mă cheme-n minte-ți, de unde-oî fi pierdut.
Căci, crede, că poetul, cînd sufletu-i dictează,
Imagina își lasă pe fața ce-a-nnegrit :
Lectorul cînd o vede, atunci ea înviază
Și vine, ca fantasmă, deloc ce l-a numit.

LA D. P. POIENARU

[Cîr.tata de pensionarii Colegiului St. Sava]

înaintea ta privește.
Bunule învățător,
Pîrga care o rodește
Sphitu-ți combinător

Este fapta minții tale
Generația ce vezi ;
Cresc într-ale ei anale
Drfinii ce meritezi.

La a ei recunoștință
Tu zîmbește un minut:
E tribut l-a ta silință,
E răsplată la trecut.

Istoria se întinde
Al tău nume a priimi,
Ș-aureola ce-l coprinde
Peste secoli va luci.

*LA ****

PJe unde vii, sirenă, aproape d-aste locuri ?
Ești fiică tu a mării ? din spumă te-ai născut ?
Ești fee ? nereidă ? cereștile-oare focuri,
Eterul *RHU* pămîntul pe tine te-au crescut ?

Aproape d-aste țărături, a Dunării împlare
Te-aduse din vrun munte ? te-a tras clin ocean ?
Ți-e misia să fermeci ? prin dulcea ta chitare
Tu vii să revolți inimi ? lucrezi tu pe vrun plan ?

în ast palat de aur, pe vârful ăstui munte,
Priimești din cer relații ? zefirii te servesc?
Tu vii, cum văz, cu vara, Satan cînd cade-n lupte,
Din ceruri heruvimii pe demoni cînd gonesc.

Ești Flora ? ești Pomona ? sau Ceres ? tu n-ai nume ?
Eu viu pîn' la altaru-țl s-aduc vre un prinos ;
Eu voi să aflu bine de cînd ești tu în lume ;
Vei inmuri ? vei vrun templu ? sau toate-ți sunt prisos.

Stăphiâ-n aste prejme, tu vii să Lași tradiții !
Să faci locuitorii a povesti la foc
Că este-o zeitate, — și alte superstiții, —
Ce cînta, umblă noaptea, s-arată-n acest loc !

„Pe cal, — ei or să zică, — o vezi undînd vro vale ;
La cîmp iar se arată să-ndemne-un muncitor ;
De multe ori, pe seară, o vezi câ-ți iese-n cale,
Te-ntreabă d-a ta stare, de ești vrun călător.

Din ochî-i sar schinteie și nu poți s-o vezi bine ;
Ea are haine altfel, iar nu ca la oraș ;
De dînsa cînd te-apropii tu n-ai mințîle-n tine ;
De spumă-i este gitul și mîinile de caș !

Ea are multe semne cu care se arată,
Și-u față-i rar românul să poală a căta ;
Femeie naltă este, de mină duce-o fată,
Ș-o vezi mai mult sub coaistă la umbră a cînta.

Atnucea stă și vîntul, să bată nu mai poate ; —
Ca cremenea stau toate și ești silit să taci ;
Nici pasere s-aude, și glasul ce ea scoate
Iți dă fiori prin oase și nu știi ce mai faci !..."

Ei bine ! astea toate cu știi c-or să se facă,
și multe generații, acel ce-a fi mișcat
De patimi sau restriște, în visu-i a să-j placă
Să afle de la tine ce soartă l-a călcat.

Fetița a să roage să-i dai în vis pe mire ;
Plugari or să te cheme spre brazde-a le căta ;
Bătrîna, în deseîntec, la lucruri peste fire,
Pe tine-a să le strige minuni a arăta ;

Dar mie, ce-ndoiala mi-a fost singura moarte,
Și cărui adevărul îi place-alit de mult, —
îmi place-a ta natură să aflu, s-explic foarte,
Ș-apoi să crez tn tine, să mor în al tău cult!..

ZDROBITĂ GEME INIMA-N MINE etc.

Zdrobită geme înima-ll mine ;
In flăcări, chinuri arz nencelat ;
Viața-mi toată o am în tine,
Dar tu de mine te-ai depărtat.

Ești tu o fee ? ești zeitate ?
Sau, ca iubirea, vii a-ncălzi
Un suflet rece ce nu mai bate,
în noaptea urii din zi în zi ?

De ești aproape, pieptu-mi palpită ;
De ești de față, eu mă uimesc ;
La glssu-ți mintea îmi e răpită ;
Dar mi-ești străină și mă-ngrozesc...

Deștept, în somnu-mi chipu-ți e-n mine ;
Mă uit la lume, și, oa străin,
Reviu în sine-mi, trăiesc în tine,
Le las pe toate, de tine plin.

Ființa-mi toată ție-ți urmează,
Căci eu sunt umbră corpului tău ;
A ta, ca spirit, mă înviază,
Căci tu ești suflet corpului meu.

*LA ****

Pe un- olbum

Pentru că vrei, copilă, să mă înscriu aci,
Îți spui că ești frumoasă fără cochetărie,
Că îți ascunzi simțirea cu multă modestie,
Și că îți faci amicii fără a îngriji.

Știu bine, pui-acuma, vergina-ți au2Îre
Nu este veninată de nici o lingușire;
Dar eu, tributar vecinie 'al nevinovăției,
Admirator, prieten blîndețu. modestiei,
Intinz Iiîrtia asta în loc de tabernacol
Ș-ador căutătura-ți în care, ca-n oracol,
Explic, văz fericirea a celui ce-a veni
Cu tine-a se uni.

STANȚE

I

De cite ori în brațe te văz cu al tău fiu, —
D-aș ști că parabola-mi o iartă cuviința,
Sau dacă adevărul nu vatămă credința, —
Puterea-ți mă silește- un eretic să fiu.

Cînd stai cu toată mila spre pruncu-ți a căta,
îmi pare pe Madona c-o văz d^al doilea-n lume;
Și-ți spui, în conștiință, că nu-ți poci da alt nume,
Decit că ești aceea ce Gabriel chita.

Iar dacă a mea dogmă va fi o rătăcire,
Artistul e de vină, c-a lui dumnezeire
Ca tine de frumoasă a vrut imagina.

Eu simț de datorie și de creștinătate,
Eu simț că dau exemplu de-adîncă pictate,
A mă-nchina la tine și a te adora.

II

Onoarea cea adîncă ce-nspîră-a ta persoană
Mai are înc-o taină ce-nspîră și amor :
De cite ori m-aprupiu, sau văz a ta icoană.
Din unghii pînă-n creștet mă trece un fior.

Amorul mă îndeamnă durerea mea a-ți spune,
Respectul mă oprește și-îmi zice ca să tac;
Puternici dopotrivă, nici unul se supune,
Se lupt etern în mine și nu știu ce să fac.

Putința stă la tine, o, anele de pace !
Să intri între dînsii, s-ajuți pe cel ce-ți place,
Să cui mi această luptă ce-atîta m-a slăbit.

îți spui că unul însă e crunt cu mintea-n sine ;
Iar altul este tînăr, frumos, leit ca tine;
Acuma dar alege-ți, căci el a biruit.

III

întocmai ca o rouă ce-n nasturi dimineața
Se lasă pe un mugur ce-acurn a înverzit,
Văz lăcrăma ce cade din pleopa-ți ce-mi dă viața,
Ș-o sîntă lege-Amorul în ea a zugrăvit.

Cînd ochii tăi de flăcări, frumoși ca primăvara,
Azvirl a lor schinteie d-un verde de **amaranft**,
Pe buza ta cea vie și veselă ca **vara**,
Etern în floare-i este un mîndru **amarant**.

De ce o plăsmuire nu va să mă supuie!
De ce a mea speranță nu poate să se suie
La dulcea amăgire că poate m-ei iubi !

Cînd te recheamă mintea-mi, eu simț o strămutare
Ce-mi dă dureri cumplite ; dar crez e-o vindecare.
In loc să-mi facă bine, mormîntu-mi ar grăbi.

IV

Ce este fericirea ? Care să fie raiul ?
Care să fie pomul oprit la muritori,
Daca nu este sînu-ți care oprește graiul
Și face ca rebelii să-ți fie-adoratori ?

Ce floare e aceea ce-Amoru] protectează,
De nu sunt trandafirii ce-n față-ți înfloresc
Și care, pe-ndrăznețul ce a-i privi cutează,
împung atît de ager deloc ce-i întîlnesc ?

Ce oară e săgeata ce fabula ne spune,
De nu e cea schinteie ce ochiul tău depune
Cu astă firbințeală în sîngele din mine ?

Ce este fermecarea ? Ce poate fi răpirea ?
Oari îneîntarca ce e ? De nu e chiar uimirea
Ce simt că-ncet mă fură cînd m-aflu lingă tine ?

PE MALUL DUNĂRII

E limpede eterul și seara-naintează,
Cînd eu, setos de pace, viu singur să privesc
La cîte muritorii nici pot, nici nu cutează
S-explice sau să-mpute, ci numai le iubesc.

P-un colț ce mai rămîne dintr-o cetate-ntreagă,
Și unde cîrjaliul' tabanul' și-ascuțea.
Aci, creștinul unde, modest, în haină neagră.
Să iasă-i era frică, cînd turcul se iuțea,

Eu viu fără sfială în murg de înserare,
îmi plimb a mele gînduri, ș-alene răsturnat,
Ațint pompoasa fire ș-a cerului serbare,
Cînd bolta-i cea senină cu torți a luminat.

Prin munții cei plumbateci, ce-un soare care-apune
Păstrează aurita-i lucire de rubin,
S-arată zeea Cipris, prinoasele-și s-adune,
Și-n grațiile sale pășăște în senin.

D-a dreapta-mi sentinela în postu-i preveghează
Și zidul ia d-a lungul cu pasu-i măsurat;
Din cînd în cînd sloboade un glas ce-naintează
La cel de mai la vale, ce-eco a repetat.

Pe lucia-i baghionetă văz luna se resfringe
Și-n Dunărea întinsă o văz a se-ncreți;
Pe insule verzite văz umbrele-a se strînge,
Și malul d-altă lege îl văz a se lăți.

¹ drjaliu — tâlhar turc.
² taban — oțelul paloșului.

LA D-LA

Nu gindi că-mi place să te necăjesc ;
Astfel mi-este firea : eu tot ce gindesc
Spui fără sfială, ș-atunci mai virtos
Cînd un angel vesel ș-atît de frumos,
Cu aști ochi de pace ș-organ cîntător,
Vine să m-aleagă de sfătuitor...
ISJu surit de părerea a lui Juvenal;
Nu hulesc imenul'; nu, acest scandal
Fie p-a lui seamă, fie p-aeolo
Unde-or fi acuma el și Boileau.
Tu-nțelegi prea bine pentru ce îți zic
Că nu-s de părerea ăstui satiric:
Pentru căci da vina numai pe femei
Ș-arată bărbații că sunt buni tot ei.
Așadar acuma, despre-acest mister,
Iată că-mi iau tonul care-și ia Voltaire :
Știu că este dulce p-un om ce iubești,
Să-l iubești de față, să nu te sfiești
Să-i surîzi în public, să iei brațul său,
Lumea, toți să știe că-i reazâmul tău;
S-aveți tot un nume, și oamenii săi
Să-ți servească ție, să știi că-s ai tăi.
În oricare lucru vei întîmpina,
Orice bagatelă vezi în casa ta.
Tot să-nfățișeze pe un soț iubit,
Tot să îți recheme un minut dorit.
Idea ce-ți vine, planul ce-ți croiești,
Să-l pui în lucrare cu cel ce iubești;
Niciodată ceartă să fie-ntre voi,
Mulțumirea unui să fie 'a doi.
Apoi copilașii să-nceap-a veni
Și eu fiecare un nod a v-uni.
Cită mulțumire ai să albi atunci
Cînd, privind la sinu-ți p-âl d-întîi din prunci,

* *hymen* (lat.) — căsătorie.

Vei afla trăsura de-a tatălui său
Și-n miniatură pe iubitul tău!
Dulce-ți va fi ziua eînd el va păși,
I-a ieși un dinte, sau cînd va roști
Numele de Tată ! — Astfel d-imineu
E plăcut și nouă și lui Dumnezeu.
Cu tocmeală însă, prin contract silit,
Să-ți dai toată viața, nume și venit,
Să ieși dintr-o casă în care-ai născut,
Să lași părinți, rude și orice-ai avut
Ca să fii o servă unui crunt bărbat,
Unui gelos jidov ee ți-ai cumpărat ;
La oricare zîmbet 'să-l vezi toit rînjind ;
În orice plăcere să-l vezi socotind ;
Să-ți stea în protivă la orice dorești;
Să-î simți bănuiala la orice vorbești;
Să te vezi silită a îl asculta
Si să-l simți tot gata a se dleputa, —
De mă-ntrebi pe mine, eu îți spun curat
Că sunt în protiva ăstui măritat.
P-o demoazelă eu o fericesc
Muh mai rnu't în casa celor ce-o iubesa,
Plină de sfială, e-un supus umor,
Ocupată numai de un gînd ușor :
A-și iubi părinții ce-o vor adora,
Deciîit, măritată, s-o văz a căta
Cum să plac-acelui ce n-u va iubi,
Cum să-i afle gîndul și a-l mulțumi ;
Și el, tot de gheață, abia un pupat
Să-i dea ca o plată, căci l-a-ndatorat. —
Astă fericire eu nu ți-o doresc;
N-o voi nici acelor pe care urăsc.
De-ntrebi cum îmi pare ? — Auz că-i avut,
Este oim de viață, prea bine făcut,
Mustăți priponite, cu imperial,
Se îmbracă bine, stă frumos pe cal;
În oricare timpuri îl văz elegant;
Auz multe dame că e prea galant...
Mi-a vorbit o dată și mi-a povestit
Cum are în casă, cit are venit;

Cum că are-n grajdii-i șase armăsari
Și pune p-o carte cincizeci d-icosari' ;
Că c-n slujbă bună, este favorit,
Ș-al lui merit este bine prețuit.
Mi-a spus cum că poate citi de tipar
Și cum că așteaptă și un *iftihar*.
Altceva de are nu mi-a tăinuit,
Căci numai o dată cu dînsu-am vorbit.

LA UN COPIL

Un copil, odată, mic ca domnia-ta,
Ce-și iubea părinții și îi asculta,
Cînd îi zise tat'său să meargă la școală,
El plecă, îndată, dar cu mina goală.
„Unde-ți este cartea? Ce te nebunești?
Dasealu-o să-ntrebe: pe *ce-i* să citești?...”
Băiețelul, leneș, se tot scărpină,
Se-nvîrtea prin casă, nu-șt' ce tot căta.
Dar în sfîrșit pleacă cu inima rea, —
Plîngea, sărăcuțul; — cartea-i părea grea!

Mergînd el alene, cu capu-ntr-o parte,
Căscînd pe sus gura, îi cade-a sa carte;
Un cioban o vede și-ndat-o și ia.
El îi zice: „Ia-o, să mă scap de ea!
Nu voi să-nvăț carte; voi să fiu cioban,
Orice-ar fi mai lesne, măcar și țigan!...”
„Dar de ce, copile? ce vorbești așa?
Îi zice ciobanul, dîndu-i cartea sa.
Căci nu știu eu darte! ce bine ar fi!
Acum aș fi altfel! altor n-aș servi!...
Silește, copile, carte a-nvăța,
Căci, cînd vei fi mare, tu te-i bucura.

¹ *icosar* — veche monedă de argint.

Om, cal, chiar furnica, cîte ființi sunt,
Toate fac o treabă aici pe pămînt;
Cine stă din lucru numaidecît pierе;
Viermii fac mătase; albinele, miere;
Ciinii păzesc turme; oile ne-mbracă;
Omul dar se cade și mai mult să facă;
Și, fără-a ști carte, omu-i dobitoc;
Toate-naintează și el stă pe loc. —
Pe țigani, văzut-ai, cum altu-i muncește?
Pe țărani, săracii, cum îi biciuiește?
Știi cauza ce e, de au astă parte?
Căci sunt orbi, sărmanii, și căci nu știu carte!
Ce făcu copilul, ce se socoti,
Strînse cartea bine, la școală porni;
Nu mai fuse leneș, dascalu-l iubea,
Și-ntr-un an de zile — scria și citea.

PLÎNGEA SENTINELA COMANDIRUL SAU *

I

„Era voinic, tînăr, căpitanul meu!
Era blînd și dulce cu noi cu soldații:
Daca trecea slujba, trăia ca cu frații...
L-am băgat în groapă, — ierte-l Dumnezeu!
El era tot vesel, — trist nu l-am văzut...
Era viu și ager, era nalt și tare,
I-era dragă slujba cît un lucru mare:
Cu el, în rușine, noi nu am căzut!...”

Plîngea sentinela comandirul său;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu!

* La moartea căpitanului Dumitrescu (n.a.).

II

„Noi eram afară la post, la Dudești;
Dar, trimiți din parte-l spun cum că ne cheamă.
Ne gătirăm iute, le-am dat. poslu-n seamă,
Intrarăm cu grabă toți în București, —
Ne silim, ne ștergem ca să-i dăm raport, —
Veseli, că să-i plăcem, intrarăm în casă...
Il citea un preot ; - era-ntins p-o masă, —
Să trăiești! strigarăm ; dar, el era mort !

Plîngea sentinela comandirul său ;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

III

„Sta să ze vorbească, dar, cu ochii-nehîși !
Era-n toată forma, cu sabia-ncinsă ;
Așteptam comanda din gura-i închisă !...
Rumenii în față-i acum era stinși...
Duserăm la groapă comandirul meu !...
Ce voinic pierdurăm ! cum ni-l luă sîntul!.
Ce curînd se duse ' ce mîncă pămmtul !...
Fără el, acuma, parcă-mi pare greu ! !”

Plîngea sentinela comandirul său ;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

IV

„Cum îl plîngea mă-sa ! și el nu simțea...
Plîngea coanandirii ! plîngea și soldații!...
Și noi, toată roata, îl plîngeam ca frații ;
Căci îl iubeam tare, — și el ne iubea ! —
U săruta lumea ; dar eu n-am putut ;
Căci eram la postu-mi, — n-avui astă parte !

Suspinaș ticibinle; priveam de departe!
Așa ne e slujba !... Mijloc n-am avut! !...”

Plîngea sentinela comandirul său ;
Eu plîngeam cu dînsul pe amicul meu !

1841, februarie 10

COCHETA BATRINA LA OGLINDA

Tu văzuși, văzuși, oglindă,
Frumusețea-mi răsărind,
Și cu-ncetul eclipsindă,
O vezi iarăși apuind.

în zadar colori silite,
Frumuseți de-mprumutat;
în zadar sunt îngrijite
Niște flori ce s-au uscat.

Plîngi, oglindă, plîngi cu mine!
Nu găsim ce mai cătăm !
Cînd mă văz acum în tine
Amîndouă ne-nlristăm.

Acea buclă aurie,
Ce cu grații resfiram,
O vezi tristă, argintie,
N-o-ngrijesc cum o-ngrijam !

Acea frunte îngerească,
Care-atîți o adora,
A-nceput să se-ncrețească;
Nu mai osie ce era.

Acea pieleță ca crinul,
Acei ochi ce schinteia,
Cele buze ca rubinul,
Cea dintură ce sticlea,

Ca nălucul se trecură :
Sunt ca fiori ce-au veștejit!
N-au lăsat nici o trăsură,
Moartea parcă le-a pălit.

Plîngi, oglindă, plîngi cu mine!
Nu găsim ce mai cătăm !
Cînd mă văz acum în tine,
Amîndouă ne-ntristăm.

Prin povața ta, odată.
Iscusița mea făcea
Mii de inimi ca să bată,
Mii de capete-ntorcea.

S-a dus timpul fericirii,
Cînd în fața ta săltăm
Să-mi cerc armele zîmbirii :
O ! ce lume subjugam !

Dimineața cînd, zglobie,
Încă-n patu-mi te priveam,
Ce ascunsă bucurie !
În ce fermec mă răpeam !

O ! ce dar e tinerețea !
Și noi cum o nengrijim!
Ce frumoasă-e frumusețea,
Dar, puțin ne folosim !

Să mai vie înc-o dată,
Cu cercarea care am ;
Să mă văz iar adorată...
Ș-atunci... viața, Doamne, ia-mi!

Inima-mi și-iaouma cere,
Ș-acum încă aș iubi...
Mă gîndesc... o ! ce plăcere
În amor a birui !

Dar sunt armele zdrobite
De ast timp afurisit,
De ast timp ce ne trimite
Brazdele de îngrozit;

De ast timp care pălește
Orice-n drumuri va călca,
Ș-urmele ce tipărește
Nu-i puțin-a se spăla !

Toți aceia care-odată
Îmi da lacrimi d-amor,
Abia mila lor mi-arată ;
Îmi surîd drept un favor

M-ocolesc ; îi văz departe ;
Se anunț de confidanți ;
A lor glume sunt deșarte ;
Sunt amici, nu sunt amanți !

În deșert sunt mușcătoare ;
În deșert sarcasmul meu ;
Căci acum nu dă floare
Aeru-mi picant sau greu !

Plîngi, oglindă, plîngi cu mine!
Nu găsim ee mai calăm !
Cînd mă văz acum în tine,
Amîndouă ne-ntristăm.

SUSANA

I

Înaltă și măreață, Susana-n.înteează
Urmată d-a ei sclave, cînd luna arginteează
Pe chedri, sicomori.
Cînta rugînd pre Dommii, cu sclavele-mpreună.
Pe Ioaciiim să-l ție. să-i fie calea bună,
Căci vine cu comori.

Sub alba ei mantelă, pe un funie de lînă
Albastru ca seninul, s-arat-o albă mină
Intr-un bogat colan
Din care se atîrnă și două pozunare
Lucrate numa-n aur. Mărgăritar prea mare
Formeează-un greu ghiordan '

Plin d-amuleți simbolici ce-opresc, înfrunt deocbuil;
Și lungi cercei de pietre, ce nu-i ațîntă ochiul,
Dau flăcări prin voal.
De sub cămașa lungă și puțintel stimeasă,
Ar fi pîndit profanul secunda cînd să iasă,
Strîns mult într-un sandal,

Greu, plin de catareme în chip de semilună.
Pășînd cu gravitate, piciorul care sună
De zale-ncongiurat;

ghiordan — salbă.

De zale tot de aur, de cătărămi lucrate
In onix și mbimiri, de funde mari, lăsate
P-o pulpă de-neîntat.

In preajma ci, în cale, zbor spirite de pace ;
Mărgăritarul curge cu vocea ce întoarge
Cânticul cel frumos.
Zefirii joc pe sinu-i o viță rătăcită,
Și luna își răsfringe o rază aurită
Pe stema de mados.

Ochiu-j cel viu și negru în ceruri s-alinteează;
Și fața-i plină, albă, s-aprînde, o-nviază
Un sacru spirit de foc.
Ea cere în canticu-i pe soț să i-l aducă,
Să i-l aducă-n grabă, sau că pe ea s-o ducă
Cu dînsul la un loc.

II

Pe o terață-naltă, treptată și întînsă,
Ce răcorește noaptea în astă climă-aprînsă,
Mii \ase de un stat
Lucrate d-alab.Hfjtru, de marmură, aramă,
Prin plante felurite, bazinuri fără seamă
A muntelui lucrat,

Scotea în reliefuri a lui Baal izbînde,
Minimele lui Iosif, a neamului osînde.
Sau grele vînători,
Sau întîmplărj prin care frumoasa și smerita
Babiloneanca fiic, în templul zis Milita,
Se dă la călători.

Sub șase stîlpî granitici ș-vm roșu vâl de lînă
Pe el cu animale cusute tot de mînă,
Măreț era drapat

Un pat de abanosuri, ascuns in bumbac moale,
Ș-un jeț de dinți de fildeș, cu draperii pe poale,
Ș-o baie de agat.

S-exală chiparosul; curmalul și finicui
Se-ntinde in aice; colo undează spicul,
Susamii ce suspin ;
Și mai departe, pacinic, Efratul, pliu de vase,
Se varsă printre grine înalte și frumoase
Din valea fără spin.

D-a dreapta se înalță un turn trufaș, gigantic,
Zidit de toat-Asia după un plan fantastic,
De Iehova damnat;
Ș-alătura cu dînsul a lui Kembrod clădire,
Semeață ca și turnul, își dă a ei privire
In raiul suspendat.

D-a stingă stau palaturi de haldeenii zidite,
întinse și măi-ețe, cu naftă tencuite
De Nabopalazar.
încă se țin în contra aceluia Isaia ;
Mai stau ca să privească p-ăl de-a supus Asia
Că-si pune un hotar.

III

„Ardică vâlul ăsta ! îmi place luna plină !
Zefirii dulci s-adie suflarea lor cea lină ;
Să văz un cer senin !
Cîntarea mea să meargă d-a dreptul către Domnul!
Eu voi să-l rog fierbinte ca să-mi trimită somnul,
Eu voi să mă închin ;

Căci noaptea cea trecută, — o ! iesme-n-grozitoare,
Și spirite măline', și vise-omoroare
In preajmă-mi au zburat.
O ! Ioachim se vede că pătimește-n cale !
Era mîhnit și searbăd... Venisc-ntr-ale sale
Și nu m-a sărutat !...

Doi demoni din tartaruri părea că-mi stau la ușă,
Poporul strîngea pietre, taica-și punea cenușă ;
Și eu mă tot smulgeam...
Pe mine vrea s-tMnoaro : zicea că-s vinovată ;
Dar înger de foc iute din ceruri se arată,
Cînd eu mă sfîșiam ;

Străbate ca un fulger ; se-ntoarce prin mulțime ;
Și intră, trece, piere. — Iubite Ioachîme !
O ! noi plîngeam mereu!...
Cînd iată-un june tînăr se-nalță dintre lume,
Vorbește... Toți întreabă : — cum este al său nume
Trimis este de zeu?...

Căci spiritul se puse pe fruntea sa cea lată ;
Vorbea și-oprea poporul! și-o lăcrăma curată
Din ochi i-a schinteiat...
Era bălai și dulce, — mișcările-i, cătare :
Părea c-ar fi fost David ! ca el vorbea de tare !
Profetul, — m-a scăpat!..."

IV

Așa vorbea Susana, aproape d-a sa baie,
Plîngea și-era frumoasă !... în ochi avea văpaie,
în apă se uita,
Cînd sclavele din preajmă-i voalu-i ardicasă
Și una dintre ele de ea s-apropiase
Și-ncet o dezbrăca.

maligne (fr.) — râu.

Ii scoaseră podoaba, tunica-î deschiară.
De briu se descinsese ; sovonu'-i desprimseră,
Păru-i căzu pe sin ;
Un păr supțire, negru, ii ajungea la glezne,
Se despărțea în două și se zărea prea lesne
Un piept rotund și plin.

Alene gânditoare, culcată pe covoru-i,
Lăsa în mîna sclavei a desculța picioru-i
D-onix, mărgăritar.
O pulpă de zăpadă, ieșită și rotundă,
S-un mic călcîi rozatic sub o gropit-afundă
Da tortură-n Sefar ;

Căci el și-sl său complice, piliți aci-n grădină,
Turbînd de poftă rmdtă, se roagă, se închină.
Chem ceru-ntr-agiulor...
Era schidoli băirînii : prunolole' turbate
Zvîrlea schintei de poftă, și palpîte-nfocate
Fierbea în pieptul lor.

Prelung, cu barba rara, cu fruntea încrețită,
Cu ochii roși în hîrca pleșuvă și albită,
Sefar, în sicomori,
își întindea grumazii, țîind în urmă tare
Pe girbovul complice, zgîit, în nerăbdare,
în spasmuri și sudori,

V

Cînd fuse dezbrăcată, înainta spre baie,
Fricoasă, tremurîndă ; — bătrînii stau să saie,
împunși de pofta lor.
„Acum vă duceți toate, lăsați-mă în pace ;
Voi singură, la ceruri, oîntările-imi a face,
Ca imn la Creator...

suvon — vâl.
pruncile (ir.) — lumina ochiului.

Mirobolam s-aprîndeți subț patu-mi ele culcare,
S-aprîndeți smirna multă în casa cea mai mare,
Ș-atunci cînd voi striga,
Vedeți să fiți p-aproape și s-alergați îndată.
Cu mirt și c-m burete să vie vre o fată
Pe corp a mă spăla."

VI

Susana era-n baia senină, aromată ;
Luna jua pe unda cea creață, colorată
Cu apă din Euftrat.
Sînu-i împunge apa și păru] său plutește ;
O mîna parc-aseuncle edenul ce domnește
Pe bustu-i minunat.

Ea se privea în apă pe gînduri, dar voioasă ;
Uitase să se-nchîne, — căci prea era frumoasă...
Se bucura de ea.
Se gîdela de apă... Bătrînii în turbare
S-azvîrl uimiți la dînsa ; ea țipă și tresare !...
Cti ochii-i sprijinea...

„Frumoasă ești, Susano !” Strigară în uimire
Invierșunați bătrînii. Ieșim, ieșim din fire !
Dă ! dă un sărutat,
O, fiica lui Halsia !... nici iadul n-a să știe !...”
Shsiana, în ideea de crimă, preacurvie,
Da țipăt desperat.

„Să nu vorbești, Susano, căci altfel ești pierdută
In noi poporul crede, și tu vei sta ca mută
Cînd noi te-om osîndi !”
„Spuneți-mi care vină ?... fugiți să ies din baie !
Sărmana nu-nțelege ce va a lor vâpaie.
Nu poate a-i opri...

„O ! Lasă-to, Susano ! Te-om face fericită !
Ți s-a-nchina poporul!" Săraca, zăpăcită,
 Cu ochii speriați,
Se zvîrcolea în apă ; stringea-nitre brațe sînul;
Se da afund ; — dar apa-e curată ca seninul...
 BătrîThi înfocați

VTI

„Ca p-ăi il-au zidit turnul, Doamne, îi zăpăcește !
Ca pe-a lui Lot soție, Doamne, mă împietrește !...
 Cum voi putea scăpa ?.."
„Susana-i vinovată ! — strigar-atunci bătrînii —
Ținea pe braț un june ! A, vino, Ioachime,
 Căci ea îl săruta !

Să vie tot poporul! — Vedeți ce pîngărire !...
Vedeți !... o ! ce rușine și ce nelegiuire !
 Ce lucru neiertat!
Vin' ! unde ești, Halsie ? Vin' ! Yczi-ți bătrînețea
A lui Ioachim, sărmanul, vai ! vezi-i tinerețea !
 O ! ce grozav păcat !

Vedeți colo portița ce a deschis spurcatul !
Vai ! n-am putut să-l prindem ; nu am privit păcatul ;
 Căci el curînd s-a tras!..."
Aci pictorul meșter brodează pe Susana !
Aci să zugrăvească, de poate, pe sărmana
 hi îndoit extaz !...

SONET

LA ANUL 1839

Din zi în zi mai tristă, sărmană Românie ;
De două veacuri jalea îți crește nencetat !
Traian se miră, piînge, privește-a ta cîmpie
Ce-o știe cîmp, odată de Acvil-apărat.

O ! Tristă-i suvenirea la cei în agonie !
Amar e cînd te doare, să vezi că-ești împilat,
Să-neci a tale lacrimi ; să vii, cu bucurie,
A săruta și mîna ce știi că te-a trădat !

Pe cine aștepți oare s-aline-a ta durere ?
Pe-acela ce te sugă ? te calică în picere ?
Pe cei carii te-ar vinde do mii do ori p-un tron

Te amăgești!... Dar află și crede în tăcere :
Oricare slăbiciune în chinuri ia putere...
În fiare crește iute virtutea lui Samson!

SILA

Era o iarnă aspră ș-o noapte ce-ngrozește,
Și crivățul, cu viscol, mugea precum mugește
 Un taur ce-e rănit.
Intr-un cătun de laturi a unui sat mai mare,
O rază îngînată da slabă luminare
 Subt un troian albit.

Troianul era casă, căscioară locuită,
Oe-i astupa nemeții intrarea umilită, —
 Bordei de muncitor ;
Și raza îngînată venea dintr-o lumină
D-o flacără-in cenușă ce vâlvăia în tină
 Pe un uscat cotor.

Cu furcile în brîne, cu fețele voioase,
întind cît pot cu fusul din caiere stufoase
 Două femei cîntînd.
Bătrînă este una, ca iarna de albită,
Iar alta este jună, bălaie și iubită
 De cîți o vād rîzînd.

P-un pat de paie numai un biet bătrîn bolește.
Femeile, cu rîndul, cînd el se dezvelește,
Se duc de-l învelesc.
Și rid icînd vād că fierbe în oală o găină
Ce-au căpătāt po lucru de la a lor vecinā ;
Căci tortu'-i omenesc.

Oftă bătrîna însă și zise către fiică :
„Cînd am luat pe tat'tău, pe cînd crai tu mică,
Eram mai fericiți;
Aveam căsuța noastră, aveam ooprinsuri bune.
Aveam frumoase holde și turme la pășune,
Aveam argați plățiți,

Și vite-n bătătură, și plugul lîngă casă,
Ș-un călător, oricare, afla ceva pe masă
Cînd s-abătea la noi.
Era fruntaș bătrînul, ca el puțin cu stare,
Abia-nvîrtea prin curte cu carul său cel mare, —
Un car cu șase boi.

Pe orice puneam mîna ieșea în toate bine.
Tu semănai cu tat'tău și frate-tău cu mine...
Aicea a-ncetat.
Ș-nn ochi de disperare ținti pe o icoană
A sîntei Născătoare, zicând : „în orice goană
A soartei te-am chemat!"

„Tata spunea odată c-aveam și noi moșie;
De ce-ați vîndut-o, mamă ? Că-e rău în obăcie :
Muncești pentru străin."
Ș-o lacrimă din pleoapă-i luci precum lucește
Pe geana Aurorei o rouă ce' pistește
Dintr-un azur senin.

„Noi n-am vîndut-o, mamă; vecinii ne-au luat-o."
„Și cum ! așa cu sila ?" — „Ba tot ne-au tot scurtat-o
Cu cărți de judecări,
Pîn-au luat-o toată..." — „Ce viscol e afară,
Unde-o fi nenea, mamă ?" — „Aleșii îl luară
Ș-acum ca ș-alte dați."

Pe masă, lîngă tat-său, fetița-n nerăbdare
întinse o maramă și-i puse demîncare
Fiertura de la foc.
„O ! să-mi trăiești, fefițo, că foamea mă doboară !"
„Și-ți am și vin, tăicuță ; și-ți am și pînișoară,
Uite-o colea, o coc."

„Să am de tine parte, fetiță cu durere !
Atît îmi mai rămase din toată-a mea avere
La bătrînețea mea ;
Căci frate-tău, se vede că mi-l tot mîna satul:
Săracii duc povara, iar rodu-l ia bogatul
în lumea asta rea !"

în ora asta elulec cînd veselă-i copila
C-a bucurat pe t'at'său, fiica Sytanii, *Sila*,
La ușa ei grința'.
Doi dorobanți ce calea părea că rătăciră,
Zărind lumina noaptea, să stea aci veniră,
Că doar va senina.

împing și intră-n casă cu iarna în spinare :
„Aci avem de toate, și cald, și demîncare,
Și-n cupă vinișor.
Mai faceți foc pe vatră și dați'ne-ți și patul.
Mai dă-te jos, bătrâne, sau culcă-te d-a latul,
Că dau de vă omor."

¹ *tort* (fr.) — rău, neajuns.

grincer (fr.) — a zgria, a scrâșni.

Oftă adine bătrînul, căci Sila e cumplită !
Lăsa bătrîna furca : era obicinuită
 Cu astfel de nevoi.
Iar biata copilită, în marea ei durere,
Rosti plîngînd : „Jupîne, n-avem nici o putere ;
 N-avem nici car, nici boi.”

Și suspinînd din suflet, ștergînd cu zevelcuța
Șiroaiele de lacrimi, se dete sărăcuța
 Pe șubredul bătrîn,
Și îi șopti acestea : „Iți fac eu demîncare
Numaidecît, tăicuță. Jupîne, aibi răbdare,
 Că doar n-ei fi păgîn.

Mîncarea-i pentru tata, căci vezi-l cum bolește,
E an acu-n păresimi de cînd se chinuiește ;
 Să nu-l dați *joa* din pat.
Și mama e bătrînă și n-avem nici găteajă,
Pe nenea de trei zile de cînd l-au dat de streajă...
 Aleșii l-au luat.”

Dar dorobanții țepeni tot sparg și tot înjură,
Și zvîntă și a pîine și vinul și fiertură,
 Că-s oameni stăpînești.
El nu mai stă la vorbă cînd are biciu-n mina ;
Cînd leapădă opinca și calul își înfrînă,
 Cu el să nu glumești!

Se-mbrobodea copila ș-o îneca suspine.
Era să-noate-n viscol să meargă la vecine
 Să cear-un oușor,
O mîna de făină, să fac-o pînișoară.
Sta dinafară ușii să vad-o pîrtioară,
 Să vadă vrun focșor,

Cînd un argat din curte, din curtea boierească,
O prinde și o-ntinde s-o ducă să muncească,
 Căci știe a lucra ;
Și e la curte clacă, și s-a făcut de veste
La cîți au fost p-acasă, la fete și neveste,
 Să meargă-a ajuta.

Căci este nuntă mare, c nuntă boierească
Duminica ce vine, și trebui să gătească
 Miresei așternut.
Și rugile și lacrimi zadarnice îi fură ;
Argatul nu glumește, o bate ș-o înjură,
 Sau cere de băut.

Dar nu avea fetița decît o zeghie veche
Și vre o trei parale cercel la o ureche,
 Care voi a-i da.
Și nu vru să priimească cumplitul fără milă.
Bătînd-o, suduind-o, o tot brîncea în silă
 La lîn-a scărmana.

Trei zile biata fată nimica nu aflate
De tată-său cel bolnav pe care îl lăsase
 Flămînd și chinuit.
Și cînd scăpă, micuța, veni în nerăbdare...
Neraeții cotropise și casă și intrare.
 Abia a-nemerit.

Luptîndu-se cu iarna, să intre izbutise,
Dar tată-său, ca gheața, de mult înțepenise
 Și muma-sa murea :
Pe frate-său îl dase aleșii la oștire,
Și singură, orfana, plîngea în zăpăcire
 Și părul își smulgea.

Sufla în pieptul mă-sei ea doar' s-o încălzească;
îi căuta cojocul... dar unde să-l găsească,
Căci e la arendaș
Dodată cu căldarea luat zălog în silă
P-o oarbă datorie. — O, Doamne ! fie-ți milă
De rob și de clăcaș !

1840, ianuarie 4

PEDEAPSA CU MOARTE

I

Gemea poporu-n curtea palatului Dreptății. —
Era o zi de august și gura răutății
Scrișnea, se schidoalea
Voind să fete moartea. Sclipea-ntre dinți mînia,
Plîngea. rînjea schidoală, dar nu ieșea, pustia,
Căci legea o oprea.

O sală larg întinsă și-n roșu îmbrăcată
își resfrîngea culoarea prin raza sîngenată,
Culoarea de tartar,
Pe searbedele fețe, bătrîne și zbîreite,
Plecate către piepturi, cu frunțile-ncrețite
Țintind un act barbar.

P-un jeț ascuns sta unul ce a-nsemnat păcatul
Pe-a inimii icoană : buhav, c-un ochi, spurcatul,
Rînjea rînjit uscat.
Cu cap de cucuvaio, cu gheare mituite.
Cu ochiul tras în sticle, în sticle îndoite,
Chiora pe vinovat.

201

Dup-amușirea lungă citiră, mai citiră,
își mai cătară-n barbă, gîndiră, mai șoptiră, —
Se soaal-ăl însemnat
Și-ncepe să vorbească ; „Boieri! Eu zic să moară,
Să moară vinovatul ; căci moartea înfioară
Și trebui pilde-n stat.

Gîndiți c-avem și suflet ! să facem răzbunare :
O cere omorîtul ; o cere-n gura mare ;
O cere din mormint.
Pedepsa o dă legea ca să se corecteze
Acel ce face crima, — ca să se îndrepteze. —
Eu nu vorbesc în vînt. —

Eu nu sum de părerea acelui Becarla ;
Eu știu ce se cuvine ; nu-mi place flecăria
Lui domnul Monte.schhi,
Lamartine, Hugo, șaizeci dintr-o societate :
De^mi scapă-omorîtorul, eu voi, după dreptate,
Să-l osîndesc în fiu."

II

Pălit de o durere adîncă, nempăcată,
Pe care-o dă speranța cînd este înșelată,
Greșită-ntr-al său plan,
Se doboră pe fiare, flămînd, în baionete,
Cu mădulări rănite, cu coatele-ntre spete,
Un biet uitat țigan

Se clătina de boală, de crudă disperare.
Cînd hotărîrea morții citiră-n adunare,
Suflarea-i se curmă.
Copii, soție, mumă deloc i se iviră.
Se-mpletici să cază; da-n spăngi îl sprijiniră
Si iar se întrema.

2:5

III

Gîndiți voi la durere ? gîndiți voi vre odată
Că și țiganul ășita e soț, e și el tetă,
 Va fi iubind ceva ?
Se află și într-însul dorința-naintării; —
Căci firea nu a dat-o-n veci numai puterii; —
 E-n om, natura sa.

Cum vreți voi ca țiganul, ce-n hulă se tîrăște,
Cînd vede libertatea a fiilor ce-o naște,
 A neamului său tot,
A lui și a soției ; cînd știe c-o să fie
D-aci-nainte liber, asupra-i nu-i sclavie,
 Stăpînii nu mai pot;

Va fi stăpîn pe timpu-i, va rîde cu natura,
S-o bucura de munca-i și va simți căldura
 Ce Domnul a sădit
In sînul de familii, în vorba asta : tată !
Să fie surd la toate ? natura lui stricată,
 Gîndiți că s-a răcit ?

E crudă, crudă legea ce-apaisă și strivește
Gîndirea zeității, mister ce cîrmuiește
Materie și spirit și face de suntem !
Amor și Libertate sunt legea Provedinței;
Sunt osia naturii; și cin' le ia ființei, —
 Urgie! anatem !

Statistica de crime nu poate să v-arate —
Pe cînd bîntuia răul pe om, societate,
 Opincă și boier,
In zile de tortură, de țepe, sugrumare ?
Și cînd era mai bine : în vremile barbare,
Sau azi cînd nu s-omoară, cînd n-avem nici hengher ?

Gîndiți la instituții, la școli, înnobilare,
La înlesnirea vieții, I-a țării destulare,
 Ș-atunoea s-a stîrpit
Și crima și hoția. E vițiul în prăvili ;
D-aci se naște răul. Curmați aceste stăvili
Ce revoltează ,omul și cel mai liniștit.

Ș-apoi țiganul ăsta e lucru, e avere,
Proprietatea voastră ; el nu e în cădere
Să judece ca omul ; nu poate a gîndi ;
E vită brută : n-are nici drept, nici datorie ;
Incult ca dobitoacul ce paște în pustie;
Și prăvilile voastre nu pot a-l osîndi.

Cînd face vita moarte o osîndiți să moară ? —
El a privit ciocoiul cum bate și doboară,
Lăsînd pe zile morții țigani ce-i robește, —
Și nu se face vorbă. I-au dat de băut bine,
I-au dat o armă-n mînă, cînd nu era în sine,
I-au zis : omoară-ți gîdea și eu te ocrotesc.

Tu miine vei fi liber cu copilașil-n pace;
Îți dau de cheltuială, îți dau orieci-ți va place,
 Te-oi face negustor,
Tc-oi face om pe lume ; iar altfel, — vai de tine
Acuma dar alege-ți, ca ce-aî voi mai bine :
 S-omori sau să te-omor ?

Voi osîndiți țiganul ce, beat. d-a lui dorință,
A săvîrșit o crimă. Gîndiți, în conștiință,
 Cine este mai mișel :
Țiganul ce omoară, omoară a da viață
Și lui și seminției, — sau voi carii de gheață,
Călcînd și instituții, îl omoriți pe el ?

Voi osîndiți o crimă făcută în beție,
în disperății crude, în patimi, în minie,
Cînd omul e nebun ;
Ș-apoi, eu sînge rece, în bine, fericire,
Nempinși deloc de patimi, strigați c-o glăsuire
Că morții își răzbun ?

Strigați : să moară omul! să moară-n agonie !
Vă duceți la biserici ? — Nu-i asta barbarie,
Să fiți neiertători ? —
Cîrmuitori ai țării și ai societății,
Exemple-ai răzbunării și ai moralității ?
Chiar voi omoritori ?

Și unde se sfîrșește această răzbunare
După principul vostru ? gîndiți voi o-mpăcare
în fiii ce trăiesc ?
Voi singuri dați exemplu și-i invitați la ură,
Deschideți rană nouă prin nouă lovitură,
Dați sînge de privesc.

Cînd ziceți vorba : moarte ! simțiți oari cum vibrează
In mumă, fii, prieteni ce plîng și sîngerează ; —
Vedeți-i stînd la porți
Cu gurile în aer, cu ochii fără viață,
Cu 'brațele spre ceruri ; îi trec sudori de gheață' -
Vedeți ? ei sunt mai morți !

Voișii să dai exemplu ș-omori un om ce plînge t
Voiți să-mblînziți tigrii și îi hrăniți cu sînge!
Voiți a-i corecta —
Și îndemnați la crime ! — O ! cu brutalitatea
Nu se civilizează deloc societatea;
Căci crima naște crimă și crima n-o-nctea.

Atîtea milioane ce dați pe la poliții.
La temniți și la paznici, la dorobanți, miliții,
L-atîtea născociri,

Nu pot ca să vă scape de astă barbarie ?
Nu pot să ție omul nebun, sau în minie,
De relele-i porniri ?

IV

Mulțimea s-adunasc ca-n zi de sărbătoare.
Era o zi senină ; era mărșul soare
Ajuns în culmea sa.
Juca pe cîmp copiii, mulțimea făcea glume ;
Sileau și dregătorii țiganul să sugrume ; —
Dar gîde nu era.

Puțin, și dorobanții un alt țigan găsiră,
L-aduseră în bice, și-n bice îl siliră
Să-nvețe-a sugruma.
Cînd se-nălță țiganul să scape de robie,
Răcneau și fii și rude, răcnea a lui soție
Și soțul își chema.

Căzu de trei ori robul din ștreangul infamiei ;
Văzu de trei ori moartea în munca agoniei:
Zbiera fără puteri.
Mugea-necat în sînge, cu ochii scoși afară ;
Se zvîrcolea ca șarpe și se zburlea ca fiară
Martirul în. dureri.

Poporul, plin de sicîrbă, în groaza lui cea mare,
Era uimit de spaimă și fără răsufare
Fugea neconținut.
Priveliștea aceasta el nu o mai văzuse
încă de cînd cu turcii. De mult nu se produse
Revista de-ngrozit.

V

Buzăul șoptea noptii, spunea d-o grozăvie,
Plîngea pe unde luna, și cîinii pe câmpie
Urlau neîncetat.

A doua zi, în aer, pe liniște, răcoare,
Sta, vînat ca porumba, cu ochii albi în soare.
 Țiganul spînzurat.

OCNA

Incongiurat de paznici, cu fiarele-n picioare,
Cu mîinile-n cătușe, de gît cu lanțul greu,
Un om frumos la față, în spasmuri, în fioare,
Aci cruntînd la paznici, aci zîmbind la soare,
Căzu la gura ocnei chemînd pe Dumnezeu.

Și o durere-ascumsă, durere .sufletească.
Mustrarea, disperarea juca pe fața sa.
Își mai mărea în silă durerea cea trupească
Voind să mai aline, voind să liniștească
A sufletului rană ce nu se vindeca.

Se afunda în gînduri, sărea strigînd : „Măria !
Măria nu e moartă !...” Țintea un .păzitor...
Se veselea pe clipă, uita atunciurgia,
Se azvîrlea spre dînsul, și-n ochii-i bucuria
Rîdea cum rîde raza cînd scapă printre nor.

Ce bun ai fost tu, Doamne, cînd ai sădit iubirea !
Ce crud ai fost tu, Doamne, cînd moarte ai rostit !
Sau a plăcerii numai să fi avut simțirea,
Sau de dureri trecute să pierdem suvenirea,
Sau omul să nu știe deloc cînd a greșit!

O, voi ce-aveți puterea să osîndiți o vină !
Gîndiți că l-astă vină al lumii Creator
Nu a prescris osînda ? — Cînd sufletul suspină
Sub lovituri de cuget, a voastre munci alină
Durerea din năuntru — sunt balsam, sunt favor.

Din ghizdurile ocnei, pe funia sărată.
Pe funia ce duce pe oameni în tartar,
Legară osînditul în manta-i cea marcată
Și-l slobozîră-n gura cea neagră, fiorată.
Spre moartea inventată în timpul cel barbar.

Se învîrtește roata și scripetele zboară
în văitări sinistre, avînt fiorător, —
Ca cucuvaia noptii ce filffie ușoară
Și țipă peste capul acelu ce-a să moară,
Se văietă pre capu-i cu glas îngrozitor.

Pe grta.il lung al ocnei s-exală Infectate
Durerea, agonia, suspinuri și flori.
Și oaspele s-afundă pe căi întunecate,
în rîsetele-acelor făpturi denaturate
Ce s-au deprins la crime a fi executori.

Se mărginește gitul și caosul se-ntinde,
Și oameni ca insecte, ca licurici lucesc
Cu focuri în spinare, cu fețele murinde,
Pe bolovani în trîmbe, pe stîncile sclipinde.
Pe munții cei de sare pe care se muncesc.

Se leagănă călușul și liliacul zboară,
Alunieă ca umbră prin norii cei sărați
Prin care osînditul, ce spaima îl doboară,
Se lasă în zăstimpuri, se strînge, se-nfioară
încovoiat pre coardă cu perii ardicați !

Are să meargă încă, căci fundul e departe !
Și cer și ziua lumii se vād albînd ca stea
Ce palidă și fixă în negure deșarte
Albește cîteodată, ca steaua ce-și împarte
Și-ascunde-n cer schinteia cînd soare e sub ea.

Locuitorii nopții cu fețele pălite
își lasă bolovanii și vin de-l încongiur ;
Cu luminări în creștet, cu barbele zburlete,
Păroși pe brațe, piepturi, cu haine zdrențuite
Buhavi de umezeală, dau roată împregtur,

Clipind la luminare și mestecînd tutunul.
Cu glasuri îngroșate urlară răgușit
Blestem și anateme, căci le furară bunul,
Căci le hrăpiră ziua, căci nu putea nici unul
Să vadă la lumină pe cel ce-a mai venit.

Apoi tirîră-n noapte și pe căluș legară
Un mort ce se umflase, <m trup de vinovat.
„Te du, bădiră.-i zise, iu lume este vară,
E soare, e lumină.-' Citiva îl sărutară
Și începu să țipe machina fio.rat.

Optzeci erau la număr făpturile uitate,
Pe care omenirea la iad a osîndit;
Optzeci pe care legea, creștina caritate,
.Regenerarea țarei și stricta echitate
\ smuls de vii din lume și-n ocnă a pornit.

Optzeci mai rămăsese ; optzeci era-n picioare.
Ceilalți gemeau în lacuri și fără ajutor.
C'ema la dînșii moartea, scorbutul să-i doboare,
Caci reumatismul junghie, căci agonia doare,
Căci sunt aci pe viață, moartea e viața lor.

„Vai mie! — striga-n limbă-i, bătîndu-se în sare
Și mai gonind năduful, un orb israelit —
Vai mie! dați-mi apă, că-mi este sete tare !”
Și un creștin d-alături ce-și da a sa suflare
Îi spuse, dîndu-i mina, că apa s-a sfîrșit.

Se adunară-n noapte confrății în durere
Și smulseră cu grijă din cuiburile lor
Cile vreo două paie, ea singura avere
Ce ei posed în ocnă, și-n larga încăpere
Adăogară cuibul d-un ntm locuitor.

Era bălai și june martirul ce venise
Și trase simpatia acelor ce-l zări.
„Cum seamănă c-un frate ce am acasă ! zise
Lin flăcăiandru ager ce umezeal-albise, —
Să fim noi frați de cruce cît ne-om mai chinui !

Dar spune-nc, măi vere, ce vină așa mare
Făcut-ai tu în lume ? Nu tăinui nimic,
C-aci e obiceiul să spuie fiecare
Păcatele-i din lume ; și mie cum îmi pare
Tu nu ești bot de codru , ai vrut păcat mai mic.

Înfrișoșata cale ce junele făcuse
Îi dase'iar simțirea, și-n suvenirea lui
Părea că se strecoară procesul ce trecuse,
Durerea, fericirea și cîte petrecuse :
„Eu n-am hrăpit, măi frate, averea nimului.

Am fost crescut acasă în larg, în destulare;
Părinții mei cu cinste- trăiau în satul lor.
Eram flăcău în horă, fruntaș cu stare mare,
Cu cal de călărie și alții de-nhămare ;
Moștean, la părinți unul, trăiam un trai ușor.

Părinții biet, sărmanii, voiau să mă însoare |
Îmi tot spuneau de fete, dar nu-mi găseam pe plat
Mă tot plimbam prin sate, mergeam la șezătoare,
Cînd văz odată o fată, ce-n ochii ei, ca-n soare,
Să cat nu fu puțință. O văz aci și tac. .

Mă tot codeam prin casă, spuneam la fete glume;
Mă dam pe lingă dînsa, dar nu-i puteam vorbi.
Roșea de-i prindeam ochii, sau mă striga pe nume
Fetițele zburdalnici ! Ca ea frumoasă-n lume
Și mîndră și gingașă gîndesc că n-a mai fi.

Cît vru să ias-afară fetița rumeoară,
Eu sai și-o iau în brațe și parcă fu a mea.
O strîng și ca-mi răspunde. O iau la subțioară
Și fug, căci era mică, ca peana de ușoară ;
Bătea sub țîță-i pieptul și gura îi ardea.

Ajung cu ea acasă și-o bag la alde tata ;
Aci o văzui bine și tare îmi plăcu.
Eu mi-am găsit nevastă. Vă place vouă fata ?
Trimiteți la moș popa, că nunta este gata ;
Să nti-ntrebați ce are și cine o făcu.

Mă sărutară-ndată părinții în urare
Și eu și cu Măria puparăm mîna lor,
D-aci apoi plecarăm, făcurăm nuntă mare
Și strînserăm o plasă să vie-n desfătare ;
Căci mîndră l-era nora și june-al lor fecior.

Vreo două luni trecusem cu ea în căsnicie ;
Cînd pe o lună plină ce peste noi plutea,
Ne desfătam sub cergă ascunși pe deal în vie
Și ne glumeam atîta, cu-atîta veselie,
Încît și luna pare cu drag că ne privea.

Dar somnul cîtcodată aduce grele vise !
Într-insul necuratul își joacă coada sa!
Se vede că norase și nimeni nu simțise ;
Căci ploaia nu-ncepuse, dar trăsnetul izbise
Un nuc bătrîn în preajmă, și ciinele lătra.

Mle-mi păru deodată Măria spăriată
Că strigă, și la dînsa se dă un lup turbat.
Apuc în z.ăpăcire securea rezemată
De căpățiiul nostru, izbesc pe biata fată
Care dormea în pace. O dată a țipat !..."

Aci s-opri voinicul și perii-i se zburliră,
Și cearcăne de sînge rotiră ochii săi,
Și dinții îi scrișniră, și mușchii tresăriră.
Și spume de balaur pe gura lui ieșiră,
Și nările-i deschise zvîrlea în toți văpăi.

Telega, 1843, septembrie 6

L A *PRINȚESA* C. *TRUBETZCOI*

Castelul se gătește, prințesă generoasă,
Sărbarea-ți nominală în salve-a saluta.
Și bardul ce se-nspiră la fața-ți grațioasă.
Intona a sa harpă și cere-a preluda.

Dă-i voie, castelană, vasalii că-ți adune,
Și coardele-i sonoare, ce nu și le-a-^ntinat,
Cu ei aci să imne și-n preajmă să răsune
Recunoștința mare ce-n ei ți-ai meritat.

Orfanii vezi-i grupe, căci cer ca la o mumă,
Și gîrbovii mai colo pe care ocrotești.
Cu văduve, săracii ce relele consumă,
Aduc în hor tributul și rog ca să-l primești.

Iubită-n capitală și-n cercuri adorată,
Prin spirit și știință în toate știi domni !
Clăcașii ți se-nchină cu inimă curată
Și bardul priveghează cununi a-ți împleti.

Căci e o norocire eroul și femeia
Cînd află pe poetul veghind în giurul lor
A ilustra o faptă, a le opri ideea,
A o para cu dafini să meargă-n viitor.

Veniți, clăcași! dați roată l-a salvelor vilvoare !
Strigați cît strigă harpa-mi: ura la ast pahar !
Trăiască Cleopatra, a României floare,
Trăiască, adorată de voi și de Cezar !

Dăicoi, 1844, septembrie

PRUNCUL

Rîndunea frumoasă,
Pasăre văroasă.
Zboară, îndrăznește,
La noi te oprește, —
Bine ai venit !
Bună păsărică,
Ești tu rindurică
Care ne vestește
Și ne pregătește
Vre un timp dorit ?

Tu, ca mielușeaua,
Vii cu vioreaua
Să ne-adeui iubirea.
Să ne-adeuci zîmbirea
Dulcelui zefir.
Simbol de rodire,
Simbol de unire,
Amor, bucurie
Venirea-ți să fie
La cîți te admir !

S'ib alba corni, !
Lnde-o mină lină
Le^gănu-ți umbrește.
Gurița-ți zimbește
în somn liniștit ;
Gungunește, plînge.
Suge și se strînge
Cind visul se schimbă,
Cînd visul te plimbă,
Pe pom înflorii.

Astfel trandafirul
Ce-l crește zefirul
încet bobocește,
Frunza-i învălește
Pină va flora ;
Astfel, prin ghizdeie.
Un pui cu tuleie —
Muma îl nutrește,
Noaptea-l încâlzește
Pînă va zbura.

Gura ta de miere
Nu cunoaște fiere ;
Buza-ți ca rubinul
N-a ajuns veninul
Ce noi bem turbați.
De suspini vreodată,
Inima-ți curată
Fața-ți veselește,
Si buza-ți zimbește
Cu ochi lăcrimați.

Tu n-ai griji nici frică.
Gura-ți mititică,
Mina-ți ca nălucă,
Parcă tot apucă
Orice poți să vezi.

De dureri străine,
De c rău sau bine,
Răi de varsă sînge,
Selavul daca plînge,
Tu nici ştii, nici crezi.

Cît prefer eu plinsu-ţi
Ce-ntre rupe rîsu-ţi
Decît veselia,
Decît bucuria
Care cercăm noi !
Ochii tăi de lapte
Nu văd rele fapte ;
Îţi siigi degetulul
Ca şi mieluşelul
Iarbă, spicuri noi.

Simţi tu oari veghierea,
Simţi tu mîngîierea
L-a ta legănare,
La a ta mişcare,
Cînd sugi buza ta ?
Simţi cîţi te-nconjoară,
Simţi cîţi te adoară,
Simţi tu cîte feţe
Stau să te răsfeţe
Cînd te-i deştepta ?

Te deştepţi, ş-un tată
Mume-tei te-arată,
Braţele-ţi întinde,
Te saltă, te prinde
P-un sîn palpitînd.
Mumâ-ta-n plăcere
Te cheamă, te cere,
Ardoarea-i te strînge
Şi-n plăcere-i plînge
Privindu-te blînd.

Ea la cer priveşte
Şi îi mulţumeşte ;
La tine se uită
Şi cu totul uită
C-a cercat dureri.
Cîtă mulţumire'
Dup-o chinuire !
Tu faci armonia,
Tu faci bucuria
Ş-ale lor averi.

Cît ae mult îmi place
Să văz să se joace
Mîna-li rumeoară,
Ca aureoară,
Pe sînu-i de crin !
Cît e de frumoasă
Lacrim-amoroasă
Din ochii focoşi
Verzi şi schinteioşi
Pe sînu-i cel plin !

Aprilie 7, 1839

CVGETARE

„— e raiul pămîntesc
în inimile care neîncetat iubesc.”

L'ABBE DE LAMENTJAIS

De ne-ar fi fost deschisă a soantei noastre carte
Mi-aş fi văzut într-însa prescrisă a mea parte ;
Dorinţele-mi atuncea aş fi ştiut supune,
Ş-a amăgirii mele grozav-amărăchme
Deloc n-aş fi cercat.

Amur și amicie, ferice-nchipu.it, —
Străin în lumea noastră, — eu n-aș fi mai gonit,
Nici n-,iș Ji așteptai !

De ce le stârnii atîta, ființă trecătoare ?
De ce gonești nălncuri, himere pierhoate ?
Dorin'..' neatinse, speranțe nemplinite,
Din crepuscul în noapte, visări neconținute?
Această-ți este viața de care te mândrești !...
Am blestemat cu lacrimi, și în a mea mîhnire
Un glas străin mă-ntreabă : „De ce mă tot hulești?
Nu simți tu fericirea ? În tine n-ai iubire ?...
Iubește ! asta-i viața ce-o ziceți voi cerească ;
Amorul și speranța e viața îngerească ;
Iubiți și sunteți angeli — e raiul pămîntesc
în inimile care neîncetat iubesc !”

D-atunci cu simț căldura în sînu-mî palpitînd,
Speranța văz d-atuncea neîncetat rîzînd.

1842. septembrie

VIAȚA-MI SE STRECOARĂ etc.

Viața-mi se strecoară, ca rîul se grăbește
S-ajungă la izvorul de unde a plecat,
De june încă veșted, nimic nu mă oprește
Ca să 'ating eu moartea ce tu mi-ai însemnat.

Mormiotu-mi este aproape, îmi grință, mă coprinde.
Pe calea morții însă eu stau, mă mat opresc,
Mă uit la vreo scăpare, dar noaptră se destinde
Și nori) disperanții în față mă izbesc.

O ! taina mea oca mare în veci tu nu vei ști-o ;
Greșala-ți fără știre cu nu te las să plîngi ;
Și grabnica mea moarte tu nu vei auzi-o
Decit ca o nuvelă de care nu te-alingi.

Iar dacă a mea umbră la tine se abate
Să-ți spuie că mormîntu-mi suspină d-al tău dor.
Te du atunci pe pasu-i țărina-mi să-ți arate
Ș-atunoi, călcînd pe dînsa, precurmă al meu dor !

Cu salcia ce-a plînge să lași atunci să caza
O lăcrăma la crucea ce ție-am consfințit !
Cu oandela-mi cea tristă străbate a ei rază
Prin negura eternă ce voi fi rătăcit.

Pe piatră-mi lasă-ți ochii, citește al meu nume,
Gîndește-n care vîrstă mă despărțesc de lume
Și scrie cu-a ta mină p-ast lesped de granit:
Aci am pus p-acela ce-așta m-a iubit!

1837. martie

AI VREA, PRECUM SE VEDE, SĂ-ȚI MAI ADUC! AMINTE

Ai vrea, precum se vede, să-ți mai aduci aminte
D-acea miniatură a sexului frumos.
D-a,ei vioiciune, spirituasele-i cuvinte,
D-ocheada cea focoasă din ochiu-i amoros ;

De ochii ei cei negri ce-ar sparge o-ntristare
A lumii toată în doliu, d-acel surîs ceresc
Ce veselește lumea ca ziua de sărbare,
De gc-tele-i vioaie și timbrul îngerelesc;

flit

De buclele-ebenine, lucioase și flotînde
Pe sîruil d-alabastru, ca aripe de corbi
Ce filii pe bruma ninsorilor căzînde
Cu toată răsufierea-i ce tu în drag absorbi ?

Pleca cînd am văzut-o, și tremuram de frică ;
Căci inima-mi sta gata cu dînsa a zbura.
Purta pe piept o cruce, o cruce mititică,
Pe care și evreii părea c-ar săruta.

1840, mai 26

PE PIATRA MORMÎNTALA

A D-Ef

C. FILIPESCU, n. BALS

Oricît vei fi de grabnic, oprește, călător :
A insuflat respectul cu duhul, cu știința ;
Cu facerea de bine a tras recunoștința,
Căci ușa-i fu deschisă la cîți cer ajutor.

O DIMINEAȚĂ PE MALUL LACULUI

Frumoasă dimineață ! Suflarea toată tace !
Abia privighetoarea, c-un glas răsunător.
Să turbure cutează o solemneia pace,
Cînd somnu-i așa dulce la omul muncitor.

Gălbuia auroră de purpură urmată
Albește înverzită dumbravă de anin,
Și stele licurinde abia se mai arată
Prin umbrele ce noaptea păstrează în senin.

În lacul dinainte-mi, un cer se adîncează
Și lasă pe oglindă-i abia a mai luci
Făcliile murinde sub pînza ce albează
Al nopții întuncrec ce-ncepe a fugi.

D-a dreapta-mi stau Carpații ascunși afund în ceață.
Din aburi cu încetul încep a se ivi;
Zăpada lor cea veche, ce vara n-o dezghcață,
Își suie-n cer troienii, sau stă a-i prăvăli!

Iar Prahova devalc în mii de girli se-mparte,
Și-ntinSă argintează ast prunt al ei pietros ;
În văile-i afunde s-aude indeparte
O eco îngînată pe malul cel rîpos.

Frumoase ! sfinte locuri ! de ce și astă dată
N-a-veți tot acel fermec ! .. Pe cine oari jeliți ?
A timpilor viață nu vine c-altădată
Să-nvie-a voastre plante ? De ce vă vestejiți ?

De ce suspină vîntul ? Dumbrava ce oftează ?
De ce mugește riul și locul s-a negrit ?
De ce oricare preajmă subt nori se-mpovărează ?
De ce ast doliu mare natura a-nvălit ?

O ! unde este timpul cînd, plin de tinerețe,
În brațele fecioarei, fecioarei ce iubeam,
Sorbeam al vostru balsam ș-a voastră frumusețe
Răpea a mea simțire pe sinul ce-adoram.

E-al șaptelea an ăsta de cînd, în aste locuri,
Gustam o fericire ce nu voi mai cerca ;
Dar vîrsta și simțirea, ș-acele tineri focuri
Ce pier, se sting cu timpul, — încep a mă lăsa.

Un lucru de nimica, o mică nălucire
Priveam de lucru mare, de toate mă-ncântam ;
Acum sunt trist și rece-, și nu am mulțumire
Nici chiar la fericirea ce-alunci mi cunoșteam.

În viața lui o dată oricine și iubește,
Și simte de iubire, și poate a iubi ; —
Simțirea înainte se trece,-mbătrânește,
Și corpul după dinaa începe-a s-ofili.

Obiectul ce atuncea putea să le-ndulceaseă
.Acuma c departe, — s-a-nlors d-uncle-a venit!
Așa e fericirea : ca vine să gonească
Odihna num-a noastră, și-ndată-a și pierit.

Frumoasă ca un angel ce cerul ne arată,
Era abia în vîrstă s-aștepte-un măritat,
Și cine a văzut-o a trebuit îndată
Să-i dea acea cunună ce-atît a meritat.

Ca prim-acea zăpadă ce cade afinată
Pe locuri neîmbiate I-al soarelui ivit,
Era oricare parte-i plăpîndă și curată,
Și sînu-i d-alabastru în veci era-nvăliit.

Nici cerul cel mai dulce în noaptea cea senină, —
Cînd norii dorm departe cu vînturile-n ei
Și bolta-i luminată de luna cea mai plină, —
Nu are-un alabastru ca cel din ochii ei.

D-apuc acum mătasea, deloc nu mă-nfioară,
Nici este pipăitu-i atît de voluptos
C-acele fire netezi din bucla-i cea ușoară
Ce rătăcea pe sînu-i divin și grațios.

De-nsinuia cătarea-i, cînd vrea ca să-mi zîmbească,
Subt rumena ei buză de foi de trandafir,
Mărgăritar nu poate, gîndesc, să se găsească
A fi atît de luciu și neted într-un șir.

Deloc nu ne înșeală acel care ne spune
Că fața ne arată ce-avem în noi ascuns :
Natura nu ne minte : aceea ce depune
În inima oricărui, pe față-i stă expus.

Așa de simțitoare la o nenorocire,
Că d-ar fi fost în mmă-i, durere-ar fi lipsit.
Ea nu ura pe nimeni ; întreaga-i fericire
Era să poată face pe altul norocit.

Prin geana ei cea lungă o îngerească milă
:lărea că să coboară pe oameni a jeii ;
La tot nenorocitul, vedeai că-și face-o silă
S-ascunz-a ei durere, pe alți a nu mîhni.

Nenorociri străine vedeam că o omoară,
Pe frunte-i sta durerea a oricărui străin : —
De n-aș fi cunoscut-o de crimă că-i fecioară,
Aș fi gîndit c-un cuget revolt-al ei venin.

A ! fugi, ființă dragă ! Departe d-astă lume !
Aci nu era locu-ți, tu-n drum ai rătăcit ;
Aci sunt toate altfelaiimic n-are-al său nume ; •—
Virtutea este-o crimă, natura a pierit.

De ce și cu tine, în tînăra junie,
Cînd toate-mi părea bune, cînd toat-era amor,
De ce n-a fost atuncea să scap din viclenie,
Să las amara-mi viață, cu tine-n sferi să zbor ?

De ce Dumnezeu oară a dat în om puțința
Să ție suvenirea de cele ce-au trecut ?
De ce să nu se piarză dedată cu ființa
Și toată suvenirea acelor ce-am pierdut ?

Orice viețuitoare iubește primăvara ;
Al meu amor e vecinie și iarna nu l-a stins ;
Se naște dimineața, îl îndoiește seara,
Și-n veci e făr'de moarte, în veci este aprins.

1836

DORMI IN RĂCOARE

I

Dormi în răcoare,
P-amantul tău !
Dormi, dormi, visează
P-âl de veghează
Ca să adoare
Idolul său.

Dormi, dormi, frumoasă,
Eu te iubesc.
Dormi, dormi, divină.
Luna e plină
Și amoroasă,
Eu te privesc.

II

Scoală, iubită,
Nu mai dormi !
Lasă-ți suflarea,

226

Lasă-ți cătarea
întremijită
A mă privi.

Scoală, frumoasă !
Dă-mi un zîmbit.
Scoală, iubită !
Luna-i pălită ;
Steaua focoasă
A răsărit.

Pe mal vilvoare
Se prelungesc.
Apa-e senină ;
Zefir suspină
Prin stof fioare,
Luntrea zăresc.

Raza aprinsă
P'e lac cădea,
Ș-a mea blondină
O mină lină
Ținea întinsă
In mîna mea.

AH! LAS' SĂ-MI CURG-AST AER

Ah ! las'sâ-mi ourg-ast aer cc dă a ta suflare
Ca apa cea sfințită el poate curați
Din '«jU'fletu-nî și minte, cumplita apăsare,
Și relele dasupră-mi el poate împărți !

Ah ! lasă-mă ca umbra să umblu după tine !
Și coarda-mi fiorată o lasă a cînta
Pe păsurile tale ! — Tu fă-ți un joc din mine
Dar las-a mele imnuri Ia tine a-ndrepta !

227

Tu ealeă-mă-n picioaro-ți, strivește-mă ca ceara
Ce curge, își ia forma oricare îi vei cia ;
Dar lasă-mă să sufer ! Și visurile-mi scara
Spre tine și în tine le las-a s-așinta.

O ! claca p-astă frunte, profana ta coroană
N-ar înnegri în ochii-mi aceste calități
Prin care zeitatea întreaga ei icoană
A transformat în tine ca mie s-o arăți,

Atunci, fără ru^in'\ aș face să răsun
Pământul l-al lău nume și chiar acel tartar ;
Și Jira-mi la picioare-ți, la local tău te-ar pune.
Și pieptu-mi ți-ar fi templu, și inima-mi altar !

Eu gem ! și în deliru-mi, te chem, Eleonoră ! —
Oi T-iss de fisre-n temniți eu voi să mă încarc ! —
Și-n veci tu pentru mine să fii o altă Loră,
Și-n veci eu pentru tine să fiu un alt Petrarce.

Ca (il, fără sneranță, să plîng pe a ta urmă,
Și-n tine eu fanatic să nu mai am alt zeu !
Voința-ți fie-mi lege ; și viața-mi o precurmă
Cînd vei și cînd îți place, căci tu-mi ești Dumnezeu.

BUTADA

Nici ceara ta cea neagră, nici mușcătoru-ți dinte,
Nici lacrimi mincinoase, nici toate-aste cuvinte
Nu m-au înduplecat.
Ți-am spus că pentru tine eu mort sunt în vecie,
Și cerului dau gloriei, ca robul din robie,
De tine c-am scăpat.

fl."7, martie 3

IMPROVIZATE

LA VEDEREA UNEI BERZE NEG Li fi

Să poci opri durerea-mi și focul ce mă arde
Lăsai adunări, jocuri, și viu ca să jelesc
Pe maluri, rîpi tăcute, d-ai mei acum departe,
Ca barza cea străină, cu ea să mă unesc.

Tu plîngi, cernită barză, soția-ți cea pierdută.
Și semnul întristării pe pene-ai zugrăvit.
Jeleşti a ta pereche, ș-oricine se strămută
Văzîndu-te în doliu și-n traiul singurit.

Dar eu, o, credincioasă ! Eu nu poci fi ca tine ;
In crude suferințe ce inima-mi o strîng,
Eu trebuie să sufer, să rabd durerea-?i mine,
Să mă prefac la lume și-n veci să nu mă plîng.

Ferice de acela ce poate-ncai să geamă,
Să strige în durere-i, să-și spuie al său dor,
Ș-acela ee-l aude să-i poată da de scamă,
Să plîngă-neai cu dînsu, de nu-i dă ajutor.

838, iunie 5

LA D-NA ELISABETA ȘTIRBEI

Blîndețea, modestia, creștina caritate
De s-au numit virtute în lumea de Scandal,
De place Poeziei o pură pietate,
De se onoară încă Amorul conjugal —

Ești belă atunci, doamnă, în dulcea-ți căsnicie,
în junele odrasle în care te aflăm ;
Și admirăm iubirea-ți de mumă, de soție.
Și faptele-ți creștine le binccuvântăm.

Și Poezia astăzi în sacra ei ardoare
Unește s-aste note la imnul înălțat
De două sute voce din inimi de fecioare,
Ce-nvață legea-n umbră-ți și pilda ce ai dat.

Ea vine să-ți ureze cu văduve, orfane
Ce-și afiă mintuirea la pragu-ți creștinesc,
Să ție Domnul viața-ți, și fapte!e-ți umane
Răsplată să-ți aducă tezaurul ceresc.

Aprilie 24, 1346

PARTEA TREIA DE LA 1847—1857

LA ROMÂNIA

I

Deșteaptă-ți, Românie, orgoliul străbun,
Că iată sună ora, și geniul cel bun
Să îmbie început-a pe tot pământul tău.
Danubu-și rupe vălu și jugul său cel greu :
în Euxin răsufală ca un imens izvor,
Cu patru brațe luptă s-ajungă Ia Bosfor.
Și pe Carpați s-ardică bătrînul Uriaș
Ce doarme, de sunt secolii, pe vechiul său lăcaș.
E geniul Daciei, e zeul tutelar
Ce, din ruine-afunde, al Daciei hotar
Se scoală să măsoare „c-un milion de pași" * ;
Să vază de curg fluvii p-antideluvi fâgași,
Eterne santinele, meniți a ocoli
Titanii munți Bastarnici, Marț unde se ivi
Pentru în'tția oară. Acvila, tresărind,
Vede pe Soare-Mithra că-i cată surzînd...

II

Oprește, Soare-Mithra ! Aci fu templu tău
Cel mare și teribil, și Cocheonul greu,
Și zarabii-terei, și dacii pileați,

* Eutrop., *Reviarium historiae Romanae*, lib. VIII, § II —
Sextus Rulus, *Breviarium de victoriis ei provinciis*, VIII (n.a.).

Discipolii lui Zamolx.pioșu săi jurați !...
 Privește aste fețe pirlite de dureri,
 Acoperind cu trențe slăbite mădulări,
 Ieșind de prin bordeie afunde în pământ
 Ca fiarele sălbateci ! Rostește un cuvânt ;
 Numește-le străbunii : pe Decebal, Traian,
 Ion Ațan, Buriță, Corvin, Minai, Ștefan ;
 Zi vorba : *Libertate* ! cătind în fața lor,
 Și vei vedea îndată pe Marele Popor !
 Vei recunoaște, Soare, dacă românii vin
 Din fiicele lui Zamolx și fiii lui Cuirin ;
 De e poporu-acela ce pe Danub jura,
 Pornind la bătălie : „De nu va triumfa,
 Să nu-și mai vază țara !” ' Vezi de poți semui
 Aste mărețe fețe, ce râul chinui,
 Cu-ăi de bātu pe Ciru, Darie, Lisimac,
 Pe Pilip ș-Alexandru ; privește-i de se trag
 Din Dromihet și Sarmis, clin Decebal cel brav,
 Teribil Romii, care, decît a cădea sclav,
 Rău cu cupa plină veninul pregătit.
 O ! nu, nu zice, Soare, că dacii au pierit !...
 Mai lungă veselie nu s-a sărbat In veci
 Cu la concuista dacă : „O sută douăzeci
 Și trei de zile Roma, în jocuri, sărbători.
 Zecimi de miî da morții, aleși gladiatori,
 Și fiare diferite la unsprezece mii.”
 Atît enau de groaznici ai lui Zamolxe fii !
 Ei se-nfrățiră numai cu-ai lumii stăpini,
 Și dacii și romanii născură pe români.

III

Nepieritoare gintă ce și-a apropiat
 Ce-avu mai mare-n sine Poporul împărat
 Și dacul cel teribil care „nu se temea
 D-alt decît numai cerul pe el de va cădea”.
 Neam care niciodată nu lăsa un moment
 Păr-a lupta să fie liber, independent.

• Jirnius — Philairgyrius, *Georg.*, II (n.a V

Bātu atîtea ginte, ce a le număra
 S-ar osteni și mintea a mai le recita
 Oricînd și ori cu cine românul se bātu,
 Pe cînd era el liber, rușinea nu avu.
 D-ajunse, prin sistemul unei ușori robii,
 Să-și uite existența, tradițiile vii
 Ce crece în generații prin multe recitări
 Și ne transmit torente a bunilor puteri,
 Făcînd eroi părinții, străbunii uriași,
 Care, plantați p- ceruri, privesc ai noștri pași
 Și țin in veci poporul, împins d-al său trecut,
 Să frunte viitorul; d-ajunse ast popor
 Prin lunga jefuire, prin lipsă, chinuiri,
 Vicleana dezarmare ș-atîtea înjosiri
 Făcute chiar d-aceta ee-odată-l invita ;
 D-ajunse-n asită stare, Soare, nu te mira :
 Adesea, un nor ntimai în față-ți s-a ivit
 Și toat-a ta splendoare se pare c-a pierit.
 Ș-au fost și timpi d-aceia, cînd iarna greu grința,
 În care-uitase lumea chiar existența ta.
 Tu însă ești același, și acuilonii trec,
 Azurul te arată și viețile se-ntrec,
 Din planta submarină și pînă la erou,
 Să vie să admire splendoarea ta din nou,

IV

Fatală fuse ziua în care pronunță
 Mihai acest servagiu și-n el își îngropa
 Și neamul și pămîntul, si-ntinse negrul vâl
 Pe toată România ! D-atonci acest Babei
 De gințile barbare si umilința grea,
 Și nepăsarea crudă și ciocoimea rea.

V

Ca floare neumbrită sub cerul arzător,
 Femeie nencălzită de lînărul amor,
 Copil pe care muma deloc n-a mîngîiat.
 Așa poporul care trecutul și-a uitat

Se uită împrejurii și vede tot străin,
își pierde conștiința și se îndură-n chin ;
Că-n lipsă de iubire și-n veci în traiul rău,
Omul devine fiară, uitînd și Dumnezeu,
Și țară, și familii, uitînd și chiar pe el.
Uitarea-i neștiință ; neștiind nu poți iubi,
Și ne iubind nu aperi ; nu te-aperi, nu vei fi.

VI

De la Mihai încoace în darn ai luminat
Mărețe Soare, Țara ! In darn ai revărsat
A ta căldură dulce p-ast roditor pămînt !
Se văietau părinții, clipeau câte-un momînt, ^
Dar demonul urgiei cerul de tot bloca
Și răul, în largi unde, pe patrie vărsa.
Manaful fără frică se năpustea turbat,
Neamțul, vrăjmașul Romei, de foame leșinat,
Grec, țam anticristul rupea, nepedepsiți,
Și Țară ș-individe, de libertăți lipsiți.
Pe sclav în jefuire lesne îl poți mîna
Să prade și s-omoare, dar îns-a apăra
Onoarea lui și țara, un sclav nu va putea ;
Și sclav era românul eînd altu îl bătea..
Bunul fugea din țară ; și fiii ei, rebeli,
îi speculau onoarea la pețitori vicleni.
Sunt timpi cînd nu mai poate nici chiar Mihai cel Brav !
Căei Patrie nu este unde poporu-i sclav !
Dar vine o idee ce popoli adopt,
Un Lazăr și un Tudor, un patruzeci și opt
Lucește ca un fulger în neamul adormit,
Deșteaptă letargia, și iată-l mîntuit.
Idolul oe pierise, *Patria*, e pe cer ;
Și cultul ei, în inimi, printr-un divin mister,
Revarsă în torente credință și amor,
Din ceptici vin fanatici ; pentru ea se omor.
Zambila deodată o vezi a învoita
Cînd raza ta cea dulce spre dînsa va căta.

VII

O, cit ești de frumoasă și jună, Țara mea !
Brunetă părăsită ce răul chinuia !
O, ranele de fiare îți sunt de tot adinei :
Te-au chinuit cumplitii pe cît ai fost pe brînci !
Dar Francia, Englitera, Sardinia s-au prins
Să-ți dea răpită stemă. Un fulger din Paris
A spart a tale temniți. Acum, că te-au găsit,
Te recunosc de soră, uitînd ce-ai suferit.
Te scoală în picioare, vorbește-n. glasul tău,
Vorbește fără teamă c-ascultă Dumnezeu !
Aținită-i și-i îngheață daea-ți mai vin lingăi,
Mîrșavi fără onoare, ceva plătiți călăi
Și-or vrea să-ți ceară mîna pe care au trădat.
Fiica Romii ori ia popul, ori va sînge de-mpărat.
Zestrea ei acum e mare, stema i s-a legiuit,
Fiii ei acum sunt liberi, brațele s-au înmulțit.

VIII

Puneți șapte zăcătoare de Cotnar și Drăgășani
Și întindeți masă lungă pe pîrîul din Focșani !
Puneți Acvila și Uru lingă lancea lui Cuirin,
Marț și Cercs ne protege '. Umpleți cupele cu vin !
Fie una România și tot fiul ei român ! ! !
Prinți latini ! Regina jună va un soț, nu un stăpîn.

Paris, 35 avrille 1856

VACA

VĂDUVEI

Cînd Murgilă-ncurcă calea
Dup-al soarelui sfințit,
De mugiri răsună valea
Și Brîndușa mi-a sosit.

E țițoasă, e lăptoasă,
 Clopotul i-l înțeleg.
 Ea e mai devreme-acasă,
 După dînsa nu alerg.
 Curge laptele din uger
 Ca un șipot, un izvor,
 Și Flor-ica i-a strîns luger,
 I-a pus sarea în obor.
 Vițelușa Viiorica
 Saltă, saltă spre bordei,
 Și fetița mea Florica
 Luptă, luptă de curmei;
 Amineleuă-alearg', aleargă :
 Una-n blid, la dumicat.
 Alta prinde, va să spargă
 Ugerul ce i-am lăsat.
 Iar Brîndușa linge p-una
 Și la alta cată blînd,
 Coarnele îi sunt ca luna,
 Le mîngîie tot mugind.
 Cînd Ziorilă se deșteaptă,
 Bag vițeaua în celar,
 Și Florica-n prisp-așteaptă
 Cu Brîndușa pe văcar.
 Am vîndut pe la Drăgaică
 Doi juncuți trași prin inel,
 Linși ea rochia de chitaică,
 Și-astă-iarnă un vițel.
 P-amîndouă ea ne ține,
 Ea ni-i singurul venit
 La orice nevoie vine ; —
 O, nu-i cereți ierbărit!

ACVILA STRĂBUNĂ

Buciumul lui Zamolx sună,
 Scoală Acvilă străbună,
 Scoate capu, te trezește,
 Du-te de te-ntinerește :

Du-te-n Parong de te scaldă,
 Că dă Mittira vremea caldă.

Fă-ți apoi o avîntarc
 Și te-oprește-n Turnu-Mare
 Și-mi ațintă, fără frică,
 Soarele ce se ardică !
 Tinde lung a ta umbrire,
 Cheamă-ți fiii la unire ;

Dă din aripi și răcnește,
 Ii adună, le grăiește
 Că Traian plin de ardoare
 Stă pe *Om*ul în picioare,
 Le tritnete voie bună
 Și porunca-i așa sună :

„Ce e astă împărțire
 Și a numelui smintire !
 Că vlăscenii, moldovenii,
 Transilvenii, bănățenii
 Nu-s în tablele d-aramă,
 Nici că-i știe vechea Famă.

Pot să facă din Dacia,
 Pe dreptate, *România* ;
 Dar românii au un nume
 Pe cît vor trăi în lume.
 Deci să-ncete poroclirea.
 Dezertarea, dezunirea."

Dă-te-n Istru-apoi, cu fală,
 Ia p-aripi apă lustrală
 Și te-ntoarge de-i stropește
 Și pe toți îi înfrățește :
 În străvechea Românie,
 Decît frați să nu mai fie !

Pariu, 25 martie 1856

PATRIA

Fie neam oricît de mare,
Fie neamț, francez, englez,
Neam mai mîndru și mai tare
Ca românul eu nu crez.
Neamu-n care naște-oricine
Pe acela va iubi!
Ești român ? voi fi cu tine ;
Că-s român, și-n veci voi fi.

Las' să-mi cînte muscălimea
Mine, urșii, gheața lor ;
Las' să-și laude nemțimea
Rinul și acel Tirol ;
Spuie-și Franția avuția,
Grecii cerul zîmbitor,
Englitera industria ;
Sunt român, român să mor.

Dulce cer c-al țării mele,
Veseli munți și vin hrănit.
Mai livezi, mai holde grele,
Mai fete de iubit,
Zică cine orice-o zice,
P-altă țară n-om găsi !
Dați-mi, dați a ei oolnice,
Că-s român pîn-oi muri !

Țara mea din baltă-n munte
Se răsfață-n avuții.
Brazii verzi îi rîd pe frunte,
Istru-i cară bogății.
Rîuri, gîrle, ca cosițe,
Plete, plete se cobor
Pînă-n poale-i, în lungi vițe ;
Lîngă ele voi să mor.

Țara mea vestită-n lupte,
Armele deloc n-o mint ;
Pe gîrli, malurile-i rupte,
Curge aur și argint.
Flota-i ar umplea Euxinul
Spre Colhide, pe Bosfor !
Bateți, bateți-i tocsinul' !
Apărind-o voi să mor !

Atena, 20 august 1850

RĂȘUNET LA HORA UNIREI

de d. V. Alecsandri

Vin' să strîngem mîna-n mîna,
Toți c-o inimă română,
Și să-ntindem danț premare,
L-a unirii-ne sărbare !

Piară cei ce ne-nvenină,
Trîntori, viespe din stupină'.
Intre noi să nu mai fie
Decît frați și veselie.

Măi bădiță moldovene,
Prinde-te cu mine, nene,
Ca să fim într-o unire
Și la viață și-n picire !

În unire-avem putere ;
Altfel nu putem, măi vere !
Și dușmanul se sfiește
Văzind pe român că crește !

tocsin — clopot de alarmă.

Suntem gemeni, mai firtate,
Din părinți inlr-n dreptate,
Ca doi ochi in semănare.
Ca doi brazi la înălțare.

Cum te chemi, așa mă cheamă ;
Ce te temi, d-aia mi-e teamă ;
Îmi ești frate și-ți sunt frate,
În noi doi un suflet bate.

Ai la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Și să tragem danț premare
Peste vechile hotare.

Și s-aducă sintul soare
Ș-acca zi de sărbătoare :
Danțu-n horă s-ocolească
Toată țara românească !

Ascultați ! răsună vlea!...
De pe Prut și de pe Jiu,
Vin români, negresc calea ;
Vin în cete mii de mii.

Munții i-ar surpa, d-ar vrea-o,
Că-s ca holdele de grîn !
D-ar fi Dunărea, ar bea-o,
Dar o poznă de pîriu !

Nu clipiți în zi de Paște,
Lilieciilor spurcați !
Soboli, Cristulețul naște !
În pământ vă adîncați!

Cîți sunteți cu frunți senine,
Inimi calzi, de neam români,
Credeți că-n unire-i bine ;
N-avem teamă de păgîni.

Să ne facem țară mare
Și unită într-un ; ț< !
Cine-i mare e și tare :
Cinc-i tare-i respectat.

Nu tot doini' și jelire,
Nu tot plins și suspinat,
Nu tot frică de pieire
La-orice vînt a adiat.

Uite-n sus și mergi d-a dreptul
Spre vrăjmașul ce-o căta
Să-ți nesocotească dreptul
Și să calce țara ta.

Dreptu-ne tic apărare
Europa I-a prescris.
N-avem nici o-mpiedicare:
E-n tractatul din Paris.

Europa azi ne cere
Ce dorim să arătăm.
Frați, sculați-vă-n picere
Și cu toții să strigăm :

Cerem toți și vrem *Unire !*
N-așteptăm nici un minut;
Mîine-om sta la chibzuire
Ce mai este de făcut.

Cel ce cere dezunierea
Nu-i bun nici stăpînitor;
Ala vrea în veci robirea ;
E un mîrșav trădător.

PRINCE STRĂIN

I

Mi-e urîță tirania
Ș-orice cap încoronat;
însă astăzi România
E-n nevoie de-mpărat.

De tirani de orice parte
Suntem strașnic ocoliți
Și stau gata a ne-mparte,
Căci ne vād neocrotiți.

Vrem ca neamul să-și ia zborul,
Nu mai vrem boier tronat,
Cînd bat conții cu piciorul
Să-I vedem întrînd supat.

Ce-au făcut în România
Pămîntenii patrioți,
Cîți au cumpărat domnia
De la pragul astei Porți ?

Voi ce ați umblat pîn lume !
Mai găsit-ați vrun popor
în mizerii fără nume,
Ca românul muncitor ?

Fără legi, în umilință.
Fără școli — ca niște boi —
Zăcem într-o neștiință
Și de lume și de noi.

Și ciocoiul și străinul
Se întrec a ne prăda ;
Ne măresc pe zile chinul
Spre a nu ne deștepta.

II

înțeleg să vei robia ;
Veî să fii un crud tiran;
Dar încai să-ți văz mîndria
De un liber suveran.

Nu, smerit, e-urcechi ploșlite,
Bătut d-alți stăpîni mai mari,
Să cați brute umilite,
Imitînd p-acci tirani.

D-ești stăpin, mă ocrotește ;
Bate p-ăl ele mă bătu ;
Nu cînd el se ostenește,
Să mă bați apoi și tu.

Orișicum e rea robia ;
La rob însă a robi,
Iți pierzi și de om mîndria,
Vei mai bine vită-a fi.

Cerem dar întâi *Unirea*
Cu Moldova într-un stat;
Și-i depunem cirmuirea
La un prince coronat.

Liberală monarhie
Cu drept num-exccutiv ;
Și, fără-aristocrație ;
Guvern reprezentativ.

Și strigăm din orice parte :
Nu vrem un mîțar plouat ;
"Vrem din neamul Bonaparte ;
Sînge de latin curat.

INVAZIILE

IV

SALAHORUL

Bicele îmi crapă pielea,
Deger gol pe scuț de gheață...
E departe încă schelea,
Și-s flămîm și fără viață !...
Intre blane ca fuioru,
între muzici și făclii,
Voi vă bateți cu picioru,
Dăntuiți pe rane vii.

Trageți danț pe rana noastră ;
Noi țipăm, voi hihotați !
Nu suntem de legea voastră !
De bani nu vă săturați !

O, soția-mi e stîrpită
Subt o crosnie de lemne
în hordii, și vjnelită .
Carnea-mi d-a bicelor semne !
Copilașii-mi plîng acasă,

Bouleanii ml-au murit,
N-a rămas român în plasă,
Munca pe cîmp ne-a pierit.

Pînă cînd din astă pîine
Ce sudoarea mea produce,
Nici un pic măcar pe miine
Romăiiașul să n-apuce !
Aste holde aurite
îmbuiba-vor tot străin?
Ș-aste dealuri înverzite
Pentru dînsul varsă vin ?

Lina oițelor mele
Pentru el se tor.rce-n dirștă ?
Ș-oi răbda cu mult în piele,
Sila fie-mi fără virstă ?
Sufletul mai am în oase —
Pe dînsul, Sfinte, mă jur
Că-n palatele frumoase
Chiar !a glasu-ți voi fi dur!

De cinci ani salahorie !
Trag cu pieptu-n jug ca vită,
Vatra mi-a rămas pustie,
Ș-îneă-mi cer ciocoi mită !
O, boieri eu noi d-un sînge.
Voivozilor pâmîuteni,
Voi rideți și țara plînge
De la munte la bălteni !

Fiica voastră, cea *ivrastă*,
Se golește la barbar
Și cu dînsul coestă-n coastă.
Joacă, beată de tovar.

Chiar bărbații pe soție
Și-o trimite la străin
Să-i aducă din hordie
Un nișan', un post, un cin.

Juni posadnici', — uli\anta t
Cu zulfii hălăciuc,
își vînd tîmpu și amanta
La manaf bașibugiuc,
•Și părinți cu hîrci cînite
Și de boale schilodiți,
Mumele sulemenite
Și cu dinții înnegriți,
Țin veriga,- Fii rid la ușă ;
Si băloși, ascult suflîud
Neamțu-nalt. zbîrcit-mătușă,
P-un sîn tinerel gemând.

N-aveți țară, n-aveți lege,
N-aveți inimă-omenească !
Intre voi, n-avem ce-alege, —
Piară brasla boierească !
Și de e fatalitate
Să avem stăpînitor,
Vie din străinătate
Să vă bage în popor!

Paris, 1854

C LĂCAȘUL

Oh ! legați pentru vecie
De pămîntul unde stăm.
Plătim vecinică chirie

¹ "ijun — decorație.

² vosaâmc — desfrînat

Și pe apa care bem.
Nu avem nimic al nostru ;
Tot în preajmă e străin !
Venim rupți din lucrul vostru
Și dăm peste-al lipsei chin.

Ca un dobitoc de muncă,
Ca copaciu! roditor,
Ca rodirea dintr-o luncă
Voi priviți pe muncitor.
El și fiii, și soție,
Boul, vaca și viței,
Toți sunt zestre pe moșie :
Robi ai muncii, robi ai ei.

Sunteți veseli cînd ne vindeți
în arendă la cochiniți' !
Camătă pe muncă prindeți
Pruncilor de la părinți!
Bătrîn, văduvă, copilul
Munea-le vă sunt datori ;
Și sudoarea lor, suspinul
V-aprind setea de comori.

După ce, prin asuprire,
Stoarceți, ca proprietari.
Veniți iar, ca stăpînire.
Născociți la biruri mari,
Ș-apoi v-așezați pe jețe
Jefuind ca dregători ! —
Zgripțori cu-ntrrehe fețe,
Jupuiți pe muncitori.

¹ cochinf — ciocoi.

II

Noi le suntem toat-averea,
Munca ne-o mășor cum vor ;
Fiii noștri I-e puterea,
Ș-aste mâini, comoara lor.
Ei trăiesc în neluere ;
Munca-ne de zece ani
Pun p-o haină de purtare,
P-un ospăț, cu șarlatani.

L-a lor jicnite, grînare,
Ca p-albjne ne adun ;
Cînd sunt pline de mîncare,
De tot ce-are țara bun,
Gonesc musca, înfund uleiul,
Ne pun fum ca să fugim ;
Ei iau mierea, noi bordeiul
Gol ca palma iar găsăm.

III

D-asfăzj, munca-ne e-a noastră
Ș-o schimbăm pentru pămînt.
Mîncăți voi țărîna voastră !
Munca noi n-o dăm în vînt.
Și, de vreți s-aveți cuvîntul,
De vreți a vă domiri :
Este-al brațului pămîntul,
A-l lucra, nu a-i robi.

Pîinea, fierul o rodește ;
Tot cu fierul ne-o păstrăm ;
Ea e-a celui ce-o muncește ;
Trîntorilor n-o mai dăm.
V-am cerut, de milă, dreptul
Cu tocmeală între frați.
Nu vreți ? Ni-l ținem cu pieptul,
Și veniți de ni-l luați !

Paris, 1851, ianuarie

O ȚIGANCA CU PRUNCUL SAU LA STATIA LIBERTĂȚII IN BUCUREȘTI

Uite, maică, și surîde,
Uite, fiul meu iubit!
Rîzi, că ziua ți-e senină,
Rîzi, că viața ți e lină !
De stăpîni, cu bici de gîde.
Nu, tu nu-i fi chinuit!

Du la gură și sărută
Ast bilet, ast sînt odor
Ce-ți dă drepturi și dreptatea !
Fașa ta e Libertatea;
Curcubeu de zi plăcută
E stindardul tricolor.

O, Doamne ! liber, oară,
Liber este fiul meu ?
N-a să simtă el robia,
N-a să simtă tirania,
"Viața tristă și amară,
Viața care-am trăit eu ?

Vezi tu, maică, ce icoană!
Așa este Dumnezeu.
Asta-i sînta Libertate
Stind și dînd la toți dreptate !
Pe tirani i-a pus pe goană,
Ne-a spart lanț și jugul greu.

Jură-i, maic-a ta guriță
P-ast stindard, pe sinul meu :
C-o s-o aperi tu la mare.

C-o să-î fii un reazem tare,
Să-i dai viață și credință,
C-n să-ți fie Dumnezeu !

Patria, în libertate,
Ce le face cetățean,
O sft vază al tău sînge
Că ți-l verși, cinci s-o ating<-_
iegea ei ce dă drepiate,
Ca nu nobil pămîntean.

Jur eu astăzi pentru tine,
Jur eu, maică,-n locul tău '
iurămintu-mi fie-ți Crezul'.
As:,[fie-ți tot botezul
Ce te duce-n cer la bine,
Ce țe mîntuie de rău !

Jur să aibi recunoștință
Către fr;\si tăi români,
CV te scot azi din robie,
Te primesc 'n a lor [rație ;
Cit-a noastră umilință,
C-am fost vite la stăpîni.

Să hăiast.ă Homânia
Ce ne ia în sînul ei !
Noi, ce nu eram în lege,
Din fii liberi nu ne-alege ;
C-a uc's de veci robia
Și cumpliții farisei !

ÎJ iulie JSJS

SE NAȘTE SAU SE FACE OMUL ?

I

Țiganul și clăeașul
Au fost gîndirea mea.
Stăpinul, arendașul
Si legea lor cea grea
Muza mî-au pus în doliu.
Am rîs un rîs amar
Văzînd același oliu
Ungînd și pe tîlhar
Ș-a lui proprietate ;
[Religia | i-ntărînd
O crudă-mpietate
Și iadu-ncurajînd ;
Rob eu stăpinul frate,
Stînd în același șir,
Jurînd la-altar dreptate,
Grijiți dintr-un potir l
Nu e nedomirire
Ci o credință ren,
Am zis, și mîntuire
In veci nu vom avea,
D-om aștepta să vie
Prin sînte predicări. —
Orice o fi, să fie !
Ne trebuiesc lucrări;
Căci [popa] e complice
Al vechii tiranii,
Ș-orieîte va s-explice
Ne-afundă în robii.

' în ediția din 185", tipărită în țară, Bolliac înlocuiește prin puncte unele cuvinte. în culegerea *Naționale*, scoasă ceva mai înainte la Paris, poezia apare fără aceste omisiuni. Dăm între paranteze drepte completările făcute după ediția din Paris.

II

De p-atuncea, o credință.
Un cult mare, neclintit,
In întreaga mea ființă
Rădăcina și-a-ntărit.
Și robia, iubăcia,
Dijma, claca, birul greu,
Draci cîți fată tirania
Cu voia iui Dumnezeu,
Moartea, ocna și tortura,
Și podvada de-ngrozit,
Iesmele ce-mi cunosc ura,
Iesme cite-am biciuit, —
îmi scrișnesc, se pun în pîndă,
Mi-arăt pumnii nencetat,
Mă amerinț cu osîndă,
Mă acuz de apostat.
Și țiganul, și clăcașul,
Nencetat în umbra mea,
Mi-arăt spetile crăpate,
Fiarele ce îi dobor,
Spun pe fie-sa-n curți c-o bate
Și [ciocoi] că-i omor.
De-ntreb o privighetoare
Ce-o inspiră în cîntări ?
De nu doarme, ce o doare?
Plîns e glasu-i ? Dezmiurdări ?
De ce buha-mi spune rele
Și porumbii se iubesc?
Și atîtea păsărele
Ce își spun cînd ciripesc ?
De întreb zefirii seara
D-unde vin și und' se duc ?
Pentru ce e crudă fiara ?
Fluturii cum se produc ?
De pre unde-și ia căldura
Acest soare-n veci aprins?
Cinc-o fi țîind măsura
în acest deșert întins ?
CIne-mpinge astă bombă

Noaptea-n drum atît de lin ?
Ce serbează astă pompă
De luceferi în senin ?
Brîndușaua, dimineața,
Cui surîde între ziori ?
Cine a vopsit verdeața ?
Dupe unde vin aști nori ?
Micșuneaua adorată
Pentru ce s-a voalat ?
Ș-astă roză parfumată
Împotriva cui s-armat ?
Cine-nvață rîndurica
Cum să-și facă un locaș ? —
Îmi strig flori și păsărică :
„Vezi-ți de țigan, clăcaș !”
Ș-atunci muza-mi, despletită,
La o ușă de bordei,
Geme, cheamă umilită
Prunci ce rod mălai de mei;
Sau, pe lîng-o vatră-n fețe
De țigani ce n-au mîncat,
Plînge lîng-o frumusețe
Ce biciul a sfișiat.
De văz jună bălăioară
Cu ochi limpezi de azur
Că se-mlădie ușoară
In boaua' de samur,
Văz îndat-o copilită
Olteneuță cu ochi viu, —
Numai strențe-a ei fotiță, —
Cum o bate un zapciu.
Mă gîndesc la-atîtea rele.
La atîți cumpliți [ciocoi]
Ce-au văzut zilele mele
Făcînd prăvili pentru noi!
Pe zefiri îmi vin suspine
De la-nchișii chinuiți,
Și pe rîfuleț îmi vine
Plînsul celor jefuiți. —

boa — blană purtată după gît.

Țara-nlreagă, umilită,
N-arc «las național ;
Tot român-u-n jug, ca vită,
Sul) [ciocoi], sub [turc, muscal]
De ești, Savaot, în toate,
Daca toate le-mplinești,
Daca nimenea nu poate
Să facă ce nu voiești, —
Amar lumii lui Spinoza !
Ce amestec ! Hum ! Piron, —
Dogmatici, înghiteți do/a ! —
Ești în adevăr, Proudhon !

t/orixim't'mopijle, 20 ma'tic JS&C

ANEXA

MĂRIA DIN BEZDAT

Ruladă

Cerul să deschide în noaptea de Brjbolci/j,
Vnturici d>>bindește fiecare orice ia (vrc.

JirL'v populai'

1

Măria era bălaie,
Frumoasa din Bozdat,
Iubea pe Niculae
-Și vrea să-l ia bărbat.

Părinții o simțise
Că ea cam des pierea,
.Și-n crîng o cam oprise
D-n merge la vițea.

Zburdalnica copilă,
Cînd vitele intra,
Ii da cu multă milă
Pupatul e^i păstra.

Dar însă biata fată
Nu vru a mai răbda ;
Buniciii ei s-arată
Și-ncepe-a se preda :

„ Ah ! Bună bătrînică,
Pe Niculae iubesc ;
De maica-mi este frică,
Și-aș vrea să-I întîlnesc.

Eu știu că tu ești bună
Și nu știi vicleșug ;
Să mi-l aduci pe lună,
Ai tu vrun meșteșug ?"

„Și ce fel ? astea toate
Din inimă le zici ?
Taci, fiică ! nu se poate :
Tu vorbele îți strici."

„Degeaba, bătrinică.
Eu nu poci să-l urăsc,
Fă-mi măcar orice frică,
Eu tot o să-l iubesc."

„Cu el nu te nsameni
In orice chip măcar :
Ești fată tu de oameni.
Și el. un prost văcar."

„Mă rog, de Nicolae
Tu astfel nu-mi vorbi;
Chiar turcii să mă taie,
Eu tot îl voi iubi."

„Așa o fi, fetiță ;
Dar el e prea sărac
Și e de proastă viță,
Măcar că ți-e pă plac."

„Ei bine, eu la tine
Acuma nu-l mai cer ;
Mai rabd cum poci în mine
Și-l cer eu de la cer."

Aștept la Bobotează,
Cînd cerul e deschis,
Și Domnu-o să mă crează
Ș-o să mi-l dea în vis."

II

Bătrîn-aleargă-ndată
Cu mum-a se gîndi
In ce chip biata fată
S-o poată amăgi.

„Eu știu, ii zice, bine
S-o scap din ast ponos.
Acum te las' pă mine
Să isprăvesc frumos."

Cît vine-această seară
Cînd ceru e deschis,
Se culcă fat-afară,
Să vază ce-i e scris.

Bătrîn-afurisită,
Pe-al casei învăliș,
C-a răilor ispită.
Ședea sub coș pitiș.

Bălaia frumușică
Deloc ea nu dormea,
Și toată numai frică
Acel minut plîdea.

Să vază la vreo parte
Pe Bunul Ziditor,
Să-l roage-a-i face parte
De dragu-i soțior.

Un fulger luminează,
Și ea pe brînci căzu ;
Un glas u-nfiorează
Și moartea își văzu :

„Nu, fată ; nu mai cere
Pe un văcar bărbat !”
Și-nclată, din tăcere,
Un țipăt a scăpat.

Părinții toți afară
Se-azvîrl din așternut ;
Spre bab-acum să sară,
S-o spargă mai au vrut.

Aleargă la copilă.
La rodul lor iubit,
Voiesc s-o scoale-n silă ;
Dar ea a și murit.

Părinți, băgați de seamă,
Do-alegeri vă feriți,
De eres vă fie teamă,
C-asemenea pățiți.

SPANIA MĂ CHEAMĂ

(Mujica : *L'Espagne m'appelle*)

I

Pleca către cimpie
Viteazul Gherrila
Și dulcea lui soție
Amar se sfișia.

„Iubite Pedro,-ascultă !
Ah ! nu te depărta !
Durerea-mi, vezi, e multă ;
Eu mor de vei pleca.”

II

„Ispaniei îi pasă ;
Te las, a mea frumoasă ;
Dar lu fii credincioasă,
Ah, credincioasă mult !

Ast plîns o să mă sfarme .
În vale auz larme,
Și trebui, pentru arme,
Amorul să n-ascult.”

III

Departé clarin' sună
Soldații a chema ;
Semnalul greu detună
În luptă a intra.

Iar Pedro-și stringe bella
Pe sînu-i palpitînd,
Și iute ca gazela
Se lasă-n văi cîntînd : — Ispaniei..

IV

Pe piatră-ngenucheată
Ah, Nidza îl privea,
Și-n lacrămi înecată,
Tot cerul osîndea.

clarin — trompetă.

Da-n văile afunde
E Pedro adâncat,
Ș-ahia, abia pătrunde
Un cînter depărtat : — Ispanîci...

MEȘTERUL MANOLE

Manele, Manole,
Meștere Manole.
Zidul rSu mă strinee,
Țîțișoava-mi curge,
Copilașu-mi plînge-
Manole, Manele '

Vara toată stau la muncă
Meșteri cîți în țară sînt ;
Iarna lucrul tot se strică,
Osteneala merge-n vînt.
Toată lumea e-n veghere
Și să miră în tăcere.

Neagul-Vodă poruncește
Și să jură-n Dumnezeu :
Sau că zidul se-Tt'târoșt'C,
Sau că mor cum e mai rău ;
Căci e chiar o dievolie
Mînăstirea să nu ție.

Meșterii se-nfiorară
Și-ncepură-a se gîndi
Cum să facă să nu moară,
Căci ei miine n-or mai fi.
Neagul-Vodă ce vorbește
Negreșit că se-mplînește.

Meșterul Manole-ncepe
Iscusit a le vorbi ;
Căci el singur se pricepe
Ce ispită poate fi
De se surpă peste gloată
Ce-au lucrat o vară toată.

„De cuvînt să am eu parte,
Meșteri buni, mă ascultați !
Omenie aibă foarte
Fiecare dintre frați :
Cere zidul o muiere,
Ca să-i fie-nlemeierec !

Miine-n zid să se zidească
Măcar care din femei,
Ce va fi să se ivească
Cu merinzi, la soțul ei !"
Meșterii se spăimîntară
Ș-ochii-n jos cu toți lăsară.

„Stați pe loc ! și fără frică.
Cu credință să jurați!
Că din voi nici unu strică
Fapt-aceasta ce-apuoăți!
La primejdia obștească,
Trebuie unul să jărtfească.

Sufletu-i să se unească
Cu al Iudii la un loc.
Și țărîna-i n-o priimească
Nici pămînt, nici vînt, nici
Blestemai fie-n vecie
Cel ce-o spune la soție !"

Ei cu toții se jurară
Cum că taina nu o vînd
Și apoi se-mbrățișară,
Făr-a zice vrun cuvînt;
Dar, sunt mulți d-ăi fără frică
Ce-astăzi jură, mîine strică.

Cu nevasta fiecare
începu a se vorbi.
Să nu vie cu mîncare
Tină seara va murgî.
Dar Manok—a ei venire
O lăsă la norocire.

Meșterii se mai adună
Pină-n ziuă, la zidit;
Ș-ucenicii împreună
Toți cu toții au venit !
însă tuturor l-e frică
A zidi, căci iar se strică.

Soarele către amiază
începu a-nainta,
Și Manole-atunci s-așază
De unelte a-și căta :
„Frați, începem a zidi,
Căci sîntem în miază zi.

Puneți mina pe mistrie,
Calfe, ucenici idem,
Căci se vede o soție
Nu ști-a cui din cîți sîntem."
Calea toți o ațintară,
Dar pe loc s-asrîmpărără.

Căci e Uța, credincioasă
Meșterului cel cinstit,
Ce soția-i cea frumoasă
La frăție a jertfit.
De cînd ea se măritase
Un an numai apucase.

O luă de mînă-ndală
Și pe zid o întrepătă ;
Cum să stea apoi i-arată
Ș-a zidi se apucă.
Fie dragoste sau frică,
Ea cuvîntil nu i-l strică.

Ceilalți meșteri în mirare,
Toți cu groază îl privesc,
Și stau toți în depărtare,
Căci aproape nu-ndrăznesc,
Cînd el dulce îi vorbește
Și cu grabă o zidește.

„Astă glumă nu e bună,
Manole, iubitul meu;
Te gîndește că sunt mumă
Și că crece pe fiul tău."
Dar Manole tot glumește
Și cît poate se grăbește.

Pin' la piept el o zidise
Și ea dulce îi cînta,
Zidul tare o strivise
Și ea-n lacrimi înota.
Dar acum se isprăvește,
Zidul mai o covîrșește.

Asta fuse lecuirea
Zidul d-a putea ținea ;
Și d-atuncea mînăstirea
încetă d-a mai cădea.
Vînt, cutremur n-o smintește,
Uța-n zid o sprijinește.

Neagul-Vodă cheltuise
Toat-avorea, să credeți,
Și-ncă nu se isprăvise
Mînăstirea ce vedeți.
Se bocește ca muiere
Și Manole îi tot cere.

Doamna Despa atunci scoate
Din urechi ai săi cercei ;
,,NH, Manole, de se poate,
Prinde tu ce știi pă ei,
Numai vezi de aurește
Mînăstirea ș-isprăvește."

Cînd Manole de pe cruce
Darul merse dă-și luă,
Dan și lașu-ncet se duce,
Seara-u mii că sffuîmă.
Pizma tot la role naște
Și pe Fraii îi "vrăjmaș;-ște.

Meșterul în turburare
Aripi indată-și lucră,
S-avîută cu o zburare
Ș-uile colo mi-ți pică.
Stana lui cea mărmurită
Ne dă apă lămi.'rhă.

ZBURĂTORUL

„De ce slăbești, copilă ?
De ce-ai îngălbenit ?
De ce de joc ți-o silă
Ș-atit te-ai ofilit ?

Te știi de vorbitoare,
La danturi tu-ucepeai,
Și noaptea-n șezătoare
Pe toate le-ntrecoai.

De ce d-a ta cosiță
Acum tu nu-ngrijești ?
Spune-mi, spune-mi, fetiță
Ce ai de pătimesti ?

Ce, tată-tău te bate ?
Il știi a te iubi.
Au va în alte sate
A te căsători ?

Ce-s buzele-ți pîrlite
•Și pieptul tău rotat
De pete-nvinețite ?
Sfăi: cine te-a mușcat ?

De ce plîngi, copilă ?
Dorești vrun călător ?
O, ce păcat ! Fetiță,
Eu crez c-ai zburător !"

„Așa e, vccînieă :
Așa gîndesc și eu.
Un june... Oh ! mi-e frică '
îl văz în somnul meti.

M-apucă, mă trudește,
Și eu cu el mă joc ;
Mă strînge, mă ciupește,
Mă mușcă plin de foc.

Pe pieptul meu s-apasă
Și eu de gît l-apuc,
Dar ziua cînd să iasă,
E.l pierde ca năluc."

JS.ifi, aprilie 1

APOSTROFA

Voi, ce strecurați țintarul
Și cămila înghițiți,
Ce-n ochi nu vă vedeți parul
Ș-un pai pe alții zăriți,
Lingăi de pe la domnie
Și ambițioși piemei !
Hrăniți tot din calomnie !
Tartufilelor ț — farisei ! •—
Voi, eo-mi veninați exilul,
Voi, mai cruzi și mai barbari
Decît cei ce-mi iau căminul,
Țara, muma, frați, surori;
Voi, cu care-n curăție,
M-am sculai spre a lupta
Pentru astă Românie
Ce ciocoi o trăda !
Spuneți, — de aveți credința
Cît grăunte de muștar
În ce-ați jurat, — e ființă
Care-n ast exil amar,

Cu mai multă bărbăție
Ca mine a suferit ?
Înfruntat-am cu mîndrie
Relele ce m-au izbit ?
Mi-ați surprins vro nevointă ?
Umilitu-m-am la rai ?
Șovăit-am în credință ?
Alergat-am la călăi,
La călăii țării mele...
La ciocoi ? — în ore grele
Cînd necazurile curg
Cu boale, cu sărăcie,
Cu soția suferind,
Cu ura, ou calomnia
În umbră-mi în veci grințînd,
Spuneți ! — care se alege ? —
Părăsît-am ast stindard ?
Mi-am călcat eu a mea lege
Ca apostol, sau ca bard ?
Dar principuri voi nu cereți ;
Voi cătați un partizan
La ambiția ce mergeți :
Calea h-asă de Satan.

Paris, iS.IG

CINTEC OLTENESC

Leleo muică, rîndurica
Nu mai poate, mitutica,
Că-i frumoasă dimineață,
Roua-i nasturi pe verdeață
Și Zorilă-n răsărit
Joacă-n cîmpul aurit.
Plec, mă duc la d-ai ciocoi
Ce-și bat joc și-și rîd de noi.

Leleo imheă, leleo Doamne !
Prunculețh-mi mor de foame.
Mor în Țara Românească
Cea avută, cea cerească !
Codrul mîndru e-a-n veiv.it.
Frunza mi l-a-mpodobit ;
Mă duc să pîndese ciocoi.
Că prea mult își rîd de noi.

Ce folos d-așa cîmpie,
De a țării avuție,
C-aduc aurul cu sacii,
Daca parte n-au săracii !
Că din holda ce muncesc
Nici un bob nu folosesc;
Muncesc tot pentru ciocoi,
Copilașii îmi stau goi.

N-au cămașe, n-au mincare,
Că și biata mă-sa n-are.
N-arc-a toarce, n-arc^a țese,
Și din trențe nu mai iese.
Că plătesc, plătesc, plătesc
Și nu mai mă răfuiese.
Tot e-u plată la ciocoi,
Lumea nu o pentru noi.

înIr-o zi ne-a cere doare
Plată p-aer și pe soare.
Că cer vamă și chirie
Și p-a fiarei vizunie.
Plătesc locul de bordei
Și n-am nici mălai de mei.
'), ciocoi, ciocoi, ciocoi,
Ce-am fi car' de vină noi !

Anul tot în lucrul vostru,
N-avem timpuleț al nostru.

P-o oiță cereți plată.
Fiuickă paște, fiindcă fată.
Câini cereți să vă dăm ;
>e n-avem, să cumpărăm
Mai ieitați-ne, ciocoi,
C-abia pielea e pe' noi.

Piuă eind să dăm în vară,
Doi copii îmi degerară ;
Că-i coliba dărîmată,
Cerga d-arendaș luată.
De gîteaje am sfinșit,
și ciocoiul le-a scumpit.
O, ciocoi, ciocoi, ciocoi.
Ci ne irigoti, vai clv noi '

Că plătesc și pentru vatră,
IVIitr-un căpătii de piatră,
Pentru tot ce e sub soare ;
C-n zis Crist, că daca moare
Ai d-a fost mai necăjit,
El e-n cer mai fericit.
Mai d.Ui cer pe la ciocoi
Și pămînt la d-alde noi.

Cristulețe, mai ia-ți cerni,
Că ne rebegește gerul.
Ia-ți și cerul și cuvîutul
Și mai lasă-ne. pămîntul,
Dă-mi cit poci măcar a sta,
Capul a mi-l roz.îma.
Mai dit-n cer și d-ăi ciocoi
Și mai iartă-ne pe noi.

Leleo muică, dac-aș prinde
Hoțomani d-ăi de ne vinde,
Hoțomani de la biserică,
D-ăi ce ne tot fac la predici,

Si) Ic spui ce-a /is Cristos
Pe <ind mi-ți umbla pe jos
Și da lumea la ciocoi
Ș-oprea cerul pentru noi !

Leleo muică, cucul '-iufă !
Vară \erele, vară sfintă,
Codrului că plete-i tr.'șie.
Pe voinic că mi-ți umbrește.
Umbra-i deasă-n cărpeniș,
Să m-așo/. la un entiş,
Să pindesc la <i-ăi ciocoi,
Că prea sunt spurcați eu noi!

Leleo muică, măieuljlă,
Ia dă-mi toanta pușculiță,
Că de an n-am mai cătat-o
Și rugin-a fi mîncat-o.
Că de an n-am dat <u ca,
Ș-asta-i toat-averea mea.
Că mă duc la d-ăi ciocoi
Cc-și bat joc și-și rid de noi.

Pușcă lungă ghintuită,
Din ră/boaie dobîndită.
Moștenire de la tica,
Tica ce nu știa frica,
Câ intra în cirjalii
Și da groază-n pazvautlii.
Tatu n-avea plug și boi.
Se hrănea de la ciocoi.

Puterile și catane
îi zii ea tot *căpitani*.
Cînd răcnea, scotea vâpaie;
Nu-i ?ta nimeni în bătaie ;
El mi-a zis cînd a murit :
„Te-am crescut și te-am iubit !

Pun'lr-n pîndă la ciocoi,
Că ei nu sunt frați cu noi."

Leleo muică, cucul ciută,
Voinic codrul s-avinlă ;
Frunza-i verde și curată,
Parcă-mi văz nevasta fată.
Dar mă duc voinic și \iu
Și nu știu d-o să mai viu,
C-oțomanii de ciocoi
Or fi poteri dupe noi.

Că ei fur în ziua mare
în Divan, în Adunare,
Fără fikă de robie,
De bătaie, pușcărie ;
Căci ei sunt privile;;Ui.îți
Și de prăvili apărați ;
Brasle rele de ciocoi
Ce sug sîngele din noi.

Cînd pleca în haiducie,
Copilașii și soție,
Cu bătrîmi lor bunică,
îl ținea plîngînd de frhă.
El pe Uilî îi săruta,
Flinta-n umăr ș-arunca,
Și, luînd-o spre Vulcan,
Zicca-n frun/ă pe Jian.

CIOCOII DIN HEVOLUȚIE

Num-opmea, sărăcuța,
Numai ea nu ne-a-nșelat,
Numai dînsa, ea micuța.
Numai ea nu no-a trădat;

Dar ciocoi gulerati
Sunt la inimă spurcați.

Ei intrau să fure sumo
Și la ruși să-și facă rost
Ca SH-I spui pe toți pe nume,
Voi nu-i știți citi au mal fost ?
Nu știți că au fost spurcați
Toți ciocoi gulerati ?

Că iu bine-.im spus, sărat u ;
Eu \-am spus numaicleit
Că n-ai să te-mpaei cu ciracu,
De i-ai face nriscit :
Toii v'ocoii gulerat;
Sunt la inimă spurcați.

Ba t-om face, ba c-iim drege,
Ba s-avem și pe boier;
C-o fi bun de-] vom alege
l'in guvern, pin minister.
Dar ciocoi gulerați
An fost, cum am zis, spurcați.

Că-ncepur-a face fracții
Ș-a lega pe opineari :
hitr-o lună,-n trei reacții,
Ne-au scăpai ai măcelari.
Că ciocoi gulerati
Sunt la inimă spurcați.

Și noi, tot cu evanghelii
Din balconuri predicam ;
Tot spuneam parascovenii
Și-i iertam, ne împăcăm ;
Dar ciocoi gulerați,
Ei rinjeau că-s rău spurcați.

Cind venir-apoi muscalii, —
Agi, spătari și controlor !
Alții — mîrleo ! fug cu banii.
Turcii pradă și omor.
Și ciocoi gulerati
liid de noi că stăm legați.

Toat-opinca-n pușcărie ;
Toți legați, săraci lipiți,
Zac in ploaie pe ghimie,
Pribegesc proscriși, goniți,
Iar ciocoi gulerati
"Rid de noi că-i credem frați.

Num-opinca, sărăcuța,
Numai ea nu a furat;
Numai dînsa, ca micuța,
Numai *Cîl mi* a trădau.
Iar ciocoi gulerați
Sunt spurcați și veninați.

Umyr. 184X, 10 decpmviic

HOLERA CIOCOILOR

Cu cît mergem înainte.
Libertatea-H aintcază,
Dă holera în ciocoi ;
Tot îngînă Ia cuvinte,
A cîrti nu mai cutează —
Hînje.se cînd ne vād pe noi.

„kiite- Poarta, Austria,
 Ioito consuli, diplomații,
 Slugi în care credeți voi,
 Că salută România,
 Ne învît să i'm ca frații,
 Iubiți, una între noi."

„Să fiți tot în capul țării,
 Să fiți tot în slujbe bune.
 Toate fie pentru voi.
 Pîți voi boldul-naintării.
 Legile a fi mai bune,
 Num-atîta cerem noi."

„Să trăiască România !
 Să trăiască libertatea !
 Nu mai sunt de azi ciocoi."
 „Să... trăiască... la puv.ția !
 Hi... cîhî... egalitatea...
 Ce ziseși c-n să fim noi ?"

„Zi colea, cu voie plină :
 Să trăiască România I
 Nu e noi și nu e vol."
 „Mă cam cearc-o holerină...
 Am o colică, pustia !
 Ce ziseși c-o să fim noi ?"

„Șlim ee-ți trebuie, cocoane,
 Și de tuse și holeră
 Și de cîte aveți voi :
 Sau la eochii-vechi' otgoane,
 Sau, măcar vreo zaveră,
 Țsta-i leac pentru ciocoi."

București, .: iulie 18-18

' c/c!iî-vL'i hi --- mezat; tribuna) de comerț

CUPRINS

PICfată	V
<i>Cruaoloytu vieții și activității lui Cezar Bidlnr-</i>	IVII
<i>Lămuriri asupra ediției</i>	I.XXNI

MEDITAȚII (1835)

<i>Dedicație, Domnului I). C<'lt>nc!u!ui I Cim/uneltind</i>	
<i>Către tine'ii i-uiudni.</i>	5
Meditația I. InșălăeiueneN nădeidii	1'
Meditația II. Ceasul ai treilea după miedul nopții	12
Meditația Sil. Ncîiioi'edinȚron in prieteni	13
Meditația IV. Sinueidul	"
Meditația V. Nălueul sau peste un an	19
Mcdstalia Vi. Inserarea	21)
Meditația VII. Amorul	22
Meditația VIII. O seară de primăvară iu Colmtina	33
Meditația IX. Despărțirea	2 9
Meditația X. Moartea	3(
Meditația XI. Schimbarea soartii	3 2
Me-iitaiia XII. Declarația	3(

POEZII

COLBCTIISNE TIC POEZII VECHI ȘI NOI C.SV?)

La muza mea	37
-------------	----

I. Uitate 1835—'SJÎ

Carnavalul	
Ermitul	
La C"	
Sonet Ut"	
Eram răpit atunci	
(-i tea iutii :<irăb;e rcmsiie.isrj (Marița)	
Ulealui si politicul	
l-ri il ÎDiO Vicdl'OȘi'U	
Casatara e	
Speranța lu ziua uy miiiic	
Alaiul unui (.orsetor	
Pe un album U» M. Ij.	
l.a"	
Fata de boier si: tata de țigan	
Aijevăj'ii]	
K'i veriv	
ci •'-'iUt.n'ie	
Autopsie	
Țiyajiuu vtjitiut	
'iiiui,tUvul	
Lepădatul	
UJâ la baia lui Eauti; (Mehadia)	
Ucsertul mi-e o Uune	
Kiifctăejuuca	
Schitul	
Cugetare	
Și < e-ar fi (wr-riii	
O lacrimă	
Epistolă 'a cuiulich'l > Cîm^ini'anu	
Vara	
Cele tE-etjuineiuase	
l.a Z F,	
tteelieuia rea	
Tii tu minte 'iară	
S-a uus' Ku Oilecoi lave	
Un vis in Cai-pați	
7 a Maior Ion Vameșii II	

41
45
49
50
51
53
55
59
61
63
63
64
65
06
74
7C
Ti
80
82
85
87
yo
4i
92
98
102
103
111
114
115
11i
120
124
125
127
129
m
IX2
135

II. De la 1843—1847

Muncitorul	151
O dimineață pe Cacaiman	156
The Spieen	163
Cugetare I.	165
Cugetare li	162
Epistola la Alexandru Sutzu	168
întă o salutare	170
Și ce-ar fi oare omul etr.	175
Improm.ptu. Pe albumul D.C.K.	175
impi'omptu. Pe albumul D.C.I	176
La D. J*. Poienaru (Cintată de pensionarii Colegiului St. Sava)	176
La " *	177
Zdrobită geme inima-n mint? etc.	17y
La*** Pe un album	180
Stanțe	180
Pe malul Dunării	182
La D-la ""*	184
La un copil	18B
Plin^ea sentinela cinriiidirul său	187
CucbeUi bătrină la oglindă	189
Susana	132
Sonet la am.d 18Jy.	198
Sil-a	199
Pedeapsa cu nvaarte	204
Ocna	210
L. Pvi«qt;sa C. Trubetziol	215
Pruncul	216
Cugetare	219
Viața-mi se strecoară etc.	220
Ai vred, precum se vede. su-W mai aduci aminte	221
Pe piatra monnintalii a d-ei C. Filipescu. n Balș	222
O dimineața pe malul Iarului	222
Dormi iu răcoare	326
Ah I las' să-mi curg-ast aer.	227
Butada	228
Improvizate la vederea unei berze negre	229
l.a d-na Klisabeta Știrbei	229

III De Iii 18.47—1857

La România	231
Vaca văduvei	235
Acvild str.-ihună	236
Patria	23H
Răsunet la Hora Unirei de d. V. Aiecsandn	239
Pițince străin	2 4 2
înva/iile]Fr,-t;<ment] : IV Salahorul	244
(."lăcașul	24G
O țigancă cu pruncul >iu la stanța Libertăii în București	249
.Se naște sau se face r>mul ?	251
Măria din Bezdut. Baladă	255
Spania mii i hcamă	25R
Meșterul M.iriioie	2B0
Zburătorul	2ti5
Apostrofă	26G
Cin.tec olteni.-TM?	2fi7
Ciocoi din revoluție	271
Holera cux'oi lor	273

TcJ n44>fl.Uji CHTA VftSn.lv

Tiparul executat sub comanda
ur. 4-2 la
înti'epvjjide'l'i.'a poligrafică
..fi Decembrie ISIS"
str. Gi'igfn- Ale'itancliT'ieu S9—s".
Buo.irești,
Republica Socialistii România

i

m